

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО
ФОРУМУ**

**«МОЛОДЬ
І НАУКА – 2026:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

28 ТРАВНЯ 2026

Молодіжна рада
при Міністерстві освіти
і науки України

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І
НАУКИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ
ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

Молодь і наука – 2026: сучасні виклики та перспективи: матеріали Всеукраїнського студентського наукового форуму (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 28 травня 2026 року). Кропивницький, 2026. 262 с.

*Затверджено до друку
Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ
(протокол № 15 від 24 червня 2026 року)*

Публікується за матеріалами Всеукраїнського студентського наукового форуму «Молодь і наука – 2026: сучасні виклики та перспективи», 28 травня 2026 року.

Збірник містить тези доповідей учасників Всеукраїнського студентського наукового форуму «Молодь і наука – 2026: сучасні виклики та перспективи», який відбувся 28 травня 2026 року на базі Донецького державного університету внутрішніх справ. Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників закладів освіти й наукових установ, здобувачів вищої освіти юридичного і правоохоронного напрямів, а також на тих, хто цікавиться такими питаннями, як: трансформація правової системи в умовах сучасних викликів; інтеграція генеративних моделей ШІ в академічне та наукове середовище; розвиток емоційної компетентності та моделей управління в епоху діджиталізації тощо.

Матеріали збірнику опубліковані в авторській редакції.

ЗМІСТ

АВРАМЕНКО Олександра, ІВАНЕНКО Дмитро <i>ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ КАДРОВОГО СКЛАДУ У МИТНИХ ОРГАНАХ</i>	11
АВРАМЕНКО Олександра, КАДАЛА Віталій <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСТВА ПРИ ВИКОРИСТАННІ ШІ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ</i>	13
АНТОНЕНКО Артем, ЗОЗУЛЯ Євген <i>ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДЕ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ І ПОЧИНАЮТЬСЯ СТАНДАРТИ ЄС</i>	15
АНТОНЕНКО Дар'я, СЕРГІЙЧУК Андрій <i>ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА ВИКОНАВЧЕ ВПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ТА ВСУ</i>	18
БАГРІЙ Вікторія, КАДАЛА Віталій <i>ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС</i>	20
БАГРІЙ Вікторія, БОНДАРЕНКО Ольга <i>ОСОБЛИВОСТІ ДОВЕДЕННЯ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	23
БАЙСТРУК Олександра, НЕСТЕРЕНКО Сергій <i>ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІВЕНЬ ТРИВОЖНОСТІ МОЛОДІ</i>	26
БАРДАЛИМ Дарина, КАДАЛА Віталій <i>ФЕНОМЕН ЦИФРОВОЇ ДЕПРИВАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ МОЛОДІ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПРОФІЛАКТИКИ</i>	28
БАРДАЛИМ Дарина, СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана <i>КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КІБЕРБУЛІНГУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА</i>	31
БОГДАНЧУК Марія, КОЛІНКО Ігор <i>НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	33
БОЙКО Ангеліна, ФРОСІНЯК Руслан <i>ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В ІНСТИТУЦІЙНІЙ СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	36
БОРИСЕНКО Дар'я, ЗОЗУЛЯ Євген <i>КІБЕРБУЛІНГ ТА ОНЛАЙН-ЦЬКУВАННЯ ЯК ЗАГРОЗА МЕНТАЛЬНОМУ ЗДОРОВ'Ю МОЛОДІ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ТА ПРЕВЕНЦІЇ</i>	38
БРЕСЛАВЕЦЬ Яна, КОЛЄСНІК Тетяна <i>ПСИХОЛОГІЧНА ТРАВМАТИЗАЦІЯ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ</i>	41

БУДАСОВА Карина, КОЛЄСНІК Тетяна <i>РИЗИКИ ДЛЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ</i>	43
БУЛАВА Лілія, ГУЗЕНКО Олена <i>ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ</i>	46
БУЛАВА Ліля, КЛЕМПАРСЬКИЙ Микола <i>ЗАХИСТ ВІД МОБІНГУ ТА ДИСКРИМІНАЦІЇ ЯК НОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОХОРОННИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ</i>	48
ВЕЛИЧКО Софія, ШУЛЬГА Андрій <i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ</i>	51
ВИДРИЧ Каміла, ОДИНЦОВА Олена <i>РЕСТИТУЦІЯ ТА КОМПЕНСАЦІЯ ЗА ПРОЄКТОМ НОВОГО ККУ</i>	54
ВОСКРИВЕНКО Олександра, КОНАРЄВА Ганна <i>ПРОБЛЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ СТУДЕНТАМИ</i>	56
ВОСКРИВЕНКО Олександра, МАКАРЕНКО Олександр <i>ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ</i>	58
ГАВРИЛЮК Артем, МАКАРЕНКО Олександр <i>ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВАЖЕЛІ ЗАЛУЧЕННЯ БІЗНЕСУ ДО ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД</i>	60
ГАПОНА Вікторія, ФРОСІНЯК Руслан <i>ПОСТВОЄННИЙ ЕТАП ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	63
ГЕРДОВ Олександр, ШУЛЬГА Андрій <i>ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ</i>	65
ГОДОРОЖА Ольга, ДЯЧЕНКО Сергій <i>РЕОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА РЕФОРМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА</i>	68
ГРАБОВСЬКИЙ Микита, ЗОЗУЛЯ Євген <i>ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ ТА ЮРИСТА: ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ</i>	70
ГРЕВЦОВА Анна, ПОНОМАРЕНКО Віктор <i>БАЛАНС МІЖ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТОМ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	73
ДЕМИДОВА Олександра, ДЯЧЕНКО Сергій <i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ</i>	75

ДЕМЧЕНКО Анастасія, САХНО Артем <i>ТАКТИКА ОПИТУВАННЯ ДІТЕЙ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД БУЛІНГУ</i>	78
ДМИТРІЄНКО Єлизавета, НЕСТЕРЕНКО Катерина <i>ПОВОЄННА ВІДБУДОВА ТА РЕФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ</i>	80
ДРЕМБЛЮГА Марина, ВАСИЛИНЧУК Віктор <i>ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТРАНСКОРДОННОГО ОТРИМАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ</i>	82
ДРУМАШКО Анна, ФРОСІНЯК Руслан <i>ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ЯК ЧИННИК ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД</i>	85
ДЯДЕЧКО Марія, МАКАРЕНКО Олександр <i>ФЕНОМЕН FOMO ЯК ВИКЛИК МЕНТАЛЬНОМУ ЗДОРОВ'Ю МОЛОДІ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТИ</i>	87
ЖИГОВЕЦЬ Артем, ЧЕРНОУСОВ Дмитро <i>ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА САМОСТАВЛЕННЯ МОЛОДИХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ</i>	89
ЖИГОВЕЦЬ Артем, ЧЕРНОУСОВ Дмитро <i>ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО ЛІДЕРСТВА ТА АДАПТАЦІЇ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ СТРУКТУР СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ</i>	91
ЖУЧЕНКО Єгор, МОРОЗОВ Євгеній <i>ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО ДОБРОБУТУ МОЛОДІ</i>	93
ЗАЄЦЬ Тетяна, ФРОСІНЯК Руслан <i>ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ</i>	96
ЗАКОРА Євгеній, РЄЗАНОВА Наталія <i>ПРАВОВА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ</i>	98
ЗИМБІЦЬКА Анастасія, МОРОЗОВ Євгеній <i>ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ В ОСВІТІ: МІЖ ІННОВАЦІЄЮ ТА АКАДЕМІЧНИМ ШАХРАЙСТВОМ</i>	100
ІВАНОВА Аліна, КОЛЄСНІК Тетяна <i>ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОРЯДКУ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	102
КАБАНЕЦЬ Дар'я, СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана <i>ІНФОРМАЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ СТ. 114-2 КК УКРАЇНИ)</i>	105

КАСУМОВА Анастасія, ІВАНЕНКО Дмитро <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМИТНЕННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2022–2026 РОКІВ</i>	107
КЛИМЕНКО Дар'я, КОТКОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР <i>ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХІЧНУ НОРМУ І ВІДХИЛЕННЯ В ПСИХІЧНОМУ ЗДОРОВ'Ї МОЛОДІ</i>	109
КЛИМОВА Аліна, МОРОЗОВ Євгеній <i>КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ</i>	111
КЛЮЄВА Олександра, ГЕЛЬБАК Анжела <i>СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ</i>	113
КОВАЛЬОВА Катерина, ОДИНЦОВА Олена <i>КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В СТАНІ СП'ЯНІННЯ, ЯКЩО ВОНИ СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ</i>	115
КОЗИР Дмитро, РОМАНЬКО Ірина <i>ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЦИВІЛЬНІЙ АВІАЦІЇ</i>	117
КРАВЧЕНКО Богдана, ТУРЕНКО Олег <i>ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ПРАВА ЄС В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ</i>	120
КРИШЕНЬ Андрій, ГЕРАСИМЕНКО Лариса <i>ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ</i>	122
КУБИШКІН Дмитро, КЛОЧКО Альона <i>ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ СТ. 238 КК УКРАЇНИ</i>	126
ЛЕНДЕЛ Вікторія, ЗОЗУЛЯ Євген <i>ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В ІНТЕРНЕТІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ПРАКТИКИ</i>	129
ЛИСЮК Артем, МАКАРОВА Олена <i>ЩОДО МЕТОДИК РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ВИКОРИСТАННЯ СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКІВ ТА OSINT-ДАНИХ ЯК ДОКАЗОВОЇ БАЗИ</i>	132
ЛИСЯНСЬКА Ангеліна, ДАЦЮК Тетяна <i>РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО СТРЕСОВИХ ЧИННИКІВ ВІЙНИ</i>	134
ЛИТВИНЕНКО Аріна, ЛИТВИНЕНКО Карина, ОДИНЦОВА Олена <i>ВНЕСЕННЯ БЛАГОДІЙНИХ ВНЕСКІВ НА РАХУНОК ЗСУ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ПОМ'ЯКШУЄ ПОКАРАННЯ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ</i>	137

ЛИТВИНЕНКО Аріна, МОРОЗОВ Євгеній <i>ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПРАВО НА АВТОРСТВО: ТРАНСФОРМАЦІЯ СТАНДАРТІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ</i>	139
ЛИТВИНЕНКО Карина, КОЛЄСНІК Тетяна <i>ОНЛАЙН-МЕДІАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ</i>	141
ЛОГВІНОВА Олександра, СМІРНОВА Надія <i>ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ</i>	143
ЛОМАКА Ольга, ШУЛЬГА Андрій <i>ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЮРИСТА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: НОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ЧИ КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА?</i>	146
Луцишена Анна, Макаренко Олександр <i>ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ ВЕРИФІКАЦІЇ ТА ДОПУСТИМОСТІ</i>	149
ЛУЦИШЕНА Анна, ПОНОМАРЕНКО Віктор <i>АДАПТАЦІЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДО СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ ВИКЛИКІВ</i>	151
МАЛЮЦЬКИЙ Владислав, МАКАРЕНКО Олександр <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВАХ</i>	153
МАНІТА Ангеліна, ВОРОБІЙОВА Оксана <i>ЕКОНОМІЧНА ВИГОДА ВІД ПРОВАДЖЕННЯ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ</i>	155
МАРИНОВСЬКА Вікторія, ІВАНЕНКО Дмитро <i>ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА</i>	158
МАРТИНЮК Олександра, КАДАЛА Віталій <i>АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ</i>	160
МАРТИНЮК Олександра, КОЛЄСНІК Тетяна <i>СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ</i>	162
МИРОНЕНКО Валерія, КАДАЛА Віталій <i>АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ</i>	165
МИРОНОВА Діана, КУРАКІН Олександр <i>ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	168
МИХАЙЛЮК Максим, ЗОЗУЛЯ Євген <i>ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ</i>	170

МОКРИЙ Богдан, ФЕСЕНКО Валерія <i>ПРОЦЕСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АУДИТОРІВ В КРАЇНАХ ЄС</i>	173
НАЗРУК Тетяна, НЕСТЕРЕНКО Катерина <i>ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ</i>	175
НЕДОСТУПЕНКО Анастасія, ДАЦЮК Тетяна <i>ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ</i>	177
НЯЙКО Дар'я, МАКАРЕНКО Олександр <i>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄС</i>	179
ОВЕРКО Родіон, КУЗЬ Олег <i>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ</i>	181
ПАНТІЛЄЄВА Кіра, ГУЗЕНКО Олена <i>СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ</i>	183
ПІДГУРСЬКА Александра, ПОНОМАРЕНКО Віктор <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: ВПЛИВ НА РІВЕНЬ БЕЗПЕКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА</i>	185
ПІДКЕВИЧ Владислав, ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро <i>МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ДОСВІДОМ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ</i>	188
ПОДГОРНЯК Денис, БУТИРІН Євген <i>РЕЛОКАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ХУСТСЬКОГО РЕГІОНУ)</i>	190
ПОЛТОРАК Аліна, КУРАКІН Олександр <i>ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА</i>	192
ПОПОВ Максим, МАКАРЕНКО Олександр <i>ГАРМОНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ</i>	194
ПУТІЛІН Іван, КИРИЧЕНКО Юрій <i>КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ У ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ</i>	197

РАГУЛІНА Анна, ГУЗЕНКО Олена <i>ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ</i> <i>ВИКЛИКІВ</i>	199
РАТУШНЯК Анастасія, ТУРЕНКО Олег <i>ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ</i> <i>ДЕРЖАВИ</i>	201
РАЦУК Катерина, ГУЗЕНКО Олена <i>ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ</i> <i>ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ ТА НАУЦІ</i>	203
РОВНА Катерина, ІВАНЕНКО Дмитро <i>ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТ-МИТНОГО КОНТРОЛЮ</i>	206
РОВНА Катерина, СЕРГІЙЧУК Андрій <i>СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ПЕРЕСУВАННЯ ТРАНСПОРТУ ТА</i> <i>ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	208
РОМАНОВА Олександра, ФЕСЕНКО Валерія <i>ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ПРОДУКТІВ</i>	210
СЕВЕРИН Анна, МОРОЗОВ Євгеній <i>АДАПТАЦІЯ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО</i> <i>ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	212
СЕГІНОВИЧ Христина, ШУЛЬГА Андрій <i>ФІСКАЛЬНА АВТОНОМІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ОСНОВА</i> <i>АРХІТЕКТУРИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД</i>	214
СИРОТЮК Вероніка, ІВАНЕНКО Дмитро <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ</i> <i>МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ</i>	217
СНІЖКО Софія, МИРОНОВ Юрій <i>ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО РОБОТИ В</i> <i>УМОВАХ ПІДВИЩЕНОГО РИЗИКУ</i>	218
СОКОЛЕЦЬ Наталія, ПОНОМАРЕНКО Віктор <i>ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І</i> <i>ОБОРОНИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	220
СЬОМКА Володимир, ДАЦЮК Тетяна <i>РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНИХ ГРУП ТА ДЕСТРУКТИВНИХ СУБКУЛЬТУР У</i> <i>СКОЄННІ ПІДЛІТКОВИХ ЗЛОЧИНІВ</i>	222
ТЕТЕРЬКО Анастасія, ПОНОМАРЕНКО Віктор <i>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ</i> <i>НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ</i>	225
ТИНДЮК Дар'я, МАКАРЕНКО Олександр <i>СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ</i> <i>МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ</i>	227
ТІХОНОВ Анатолій, ПРЕДМЕСТНІКОВ Олег <i>ЕЛЕКТРОННИЙ НОТАРІАТ І ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ В</i> <i>УКРАЇНІ</i>	228

ТОМАШЕВСЬКА Олександра, СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана <i>ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ПРАВОВИМИ СТАНДАРТАМИ ЄС У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСКОРДОННІЙ ЗЛОЧИННОСТІ</i>	231
ТРІФОНОВА Анна, КРИВОРУЧКО Наталя <i>ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОГО АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ</i>	233
ХАЛЕЦЬКА Соф'я, ГУЗЕНКО Олена <i>ІНТЕГРАЦІЯ ГЕНЕРАТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА</i>	235
ХАЛИМОН Ярослава, ГУМЕНЮК Оксана <i>ПОТЕНЦІЙНІ КОНФЛІКТИ МІЖ ВЕТЕРАНАМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ЦИВІЛЬНИМИ ЧОЛОВІКАМИ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ</i>	238
ХОРОНЖУК Діана, ФРОСІНЯК Руслан <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РІВНІ ГРОМАД</i>	242
ЦЯПКАЛО Крістіна, ОДИНЦОВА Олена <i>КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, ЯКЩО ВОНИ СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ</i>	245
ШИНКАРЕНКО Світлана, МАКАРЕНКО Олександр <i>АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ</i>	247
ШИШОВ Павло, ФЕСЕНКО Валерія <i>ESG-ЗВІТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ</i>	249
ШМИК Данило, МАКАРЕНКО Олександр <i>ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ</i>	252
ЯНЧЕНКО Мирослав, ОРЛОВ Валентин <i>ОПТИМІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ</i>	254
ЯКОВЛЄВА Анастасія, МАКАРЕНКО Олександр <i>АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄС</i>	257
ЯКУШКО Крістіна, ШУЛЬГА Андрій <i>ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ: МЕЖІ ДОПУСТИМОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ</i>	259

АВРАМЕНКО Олександра

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ІВАНЕНКО Дмитро

*доцент кафедри адміністративного права
та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ КАДРОВОГО СКЛАДУ У МИТНИХ ОРГАНАХ

Питання гендерної рівності у сфері державного управління є одним із ключових напрямів демократичного розвитку сучасної держави. В умовах європейської інтеграції України, особливої актуальності набуває проблематика реального забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у діяльності органів державної влади, митних, зокрема. Державна митна служба України, як центральний орган виконавчої влади, реалізує державну митну політику. Тому формування гендерно збалансованого кадрового складу є не тільки питанням соціальної справедливості, а й ефективності державного управління.

Правові засади формування гендерної політики в Україні закріплені на конституційному рівні. Згідно ст. 24 Конституція України, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, гарантується рівність прав жінки і чоловіка [1]. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» у преамбулі визначає мету – досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків [2]. Закон України «Про державну службу» передбачає недопущення дискримінації за ознакою статі під час вступу на державну службу та її проходження [3]. Таким чином, нормативно-правова база України забезпечує «формальні» умови гендерної рівності у сфері кадрової політики митних органів.

Традиційно, митні органи вважалися сферою з підвищеним рівнем фізичних та психологічних навантажень, що обумовлювало переважання чоловіків на керівних та оперативних посадах. Проте, в останні час, спостерігається тенденція до зростання частки жінок у структурі державної служби, митних органах, зокрема. Згідно публічних звітів Державної митної

служби України, жінки складають значну частину кадрового складу, особливо на посадах середньої та нижчої ланки. Водночас, серед керівного складу, представництво жінок залишається менш значним. Це свідчить про наявність так званої «скляної стелі» – неформальних бар'єрів для кар'єрного просування жінок [4]. Разом з тим, запровадження конкурсних процедур призначення на посади, передбачених законодавством про державну службу, сприяє підвищенню прозорості та зменшенню дискримінаційних ризиків [3].

Незважаючи на наявність законодавчих гарантій, питання фактичної рівності жінок і чоловіків у митних органах потребує подальшого вдосконалення. До ключових проблем належить: недостатнє представництво жінок на керівних посадах, відсутність системного гендерного аудиту кадрової політики, недостатній рівень гендерної чутливості управлінського персоналу. Одним із напрямів удосконалення є впровадження гендерного мейнстримінгу у діяльність митних органів, що передбачає врахування гендерного компоненту під час розробки внутрішніх нормативних актів, кадрових стратегій та програм професійного розвитку [2].

Важливе значення має проведення регулярного навчання працівників з питань недискримінації та гендерної рівності, створення умов для поєднання професійної діяльності та сімейних обов'язків (гнучкий графік роботи, можливість дистанційної роботи для окремих категорій посад), а також забезпечення прозорості процедур призначення на керівні посади. В аспекті євроінтеграції, Україна зобов'язалася імплементувати європейські стандарти гендерної політики, що передбачає адаптацію внутрішніх процедур митних органів до принципів рівності та недискримінації.

Отже, гендерний аспект кадрового складу у митних органах є важливим елементом реформування державної служби та підвищення ефективності публічного управління. Нормативно-правова база України забезпечує «формальні» гарантії рівності жінок і чоловіків. Однак, фактична реалізація потребує подальшого вдосконалення. Забезпечення гендерного балансу у митних органах сприятиме підвищенню якості управлінських рішень, формуванню позитивного іміджу державної служби. Реалізація комплексної гендерної політики, впровадження гендерного аудиту та розвиток професійних можливостей для всіх працівників незалежно від статі є необхідними умовами модернізації Державної митної служби України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2026).
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 року № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 15.05.2026).
3. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

4. Гендерна рівність. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/news/genderna-rivnist-68> (дата звернення: 15.05.2026).

АВРАМЕНКО Олександра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КАДАЛА Віталій

доцент кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСТВА ПРИ ВИКОРИСТАННІ ШІ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) суттєво трансформує сучасне наукове середовище. Генеративні моделі, зокрема великі мовні моделі, здатні генерувати наукові тексти, проводити аналіз даних, формулювати гіпотези та навіть пропонувати структуру досліджень. Це ставить принципово нові питання перед правовою системою: хто є автором результатів, отриманих за допомогою ШІ, і чи може сама система бути суб'єктом авторського права?

Відповідно до чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про авторське право і суміжні права» 2022 року, автором визнається виключно фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір [1, с. 3]. Таким чином, ШІ не може бути носієм авторських прав у правовому розумінні, оскільки не є суб'єктом права. Натомість питання виникає щодо осіб, які використовують ШІ як інструмент: чи визнається їхній внесок достатньо творчим для набуття авторства?

У міжнародно-правовому вимірі ця проблема також не має однозначного вирішення. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів виходить із концепції «людського автора», не передбачаючи правового захисту для творів, створених без творчого внеску людини [2]. Водночас деякі національні правопорядки, зокрема Великої Британії, допускають охорону «комп'ютерно-генерованих творів», визначаючи автором особу, яка здійснила необхідні організаційні заходи [3, с. 112].

Особливої гостроти ця проблема набуває у сфері академічної доброчесності. Провідні міжнародні видавництва та наукові журнали, зокрема

видавнича група Elsevier та журнал Nature, сформували позицію, згідно з якою ШІ не може бути зазначений як автор наукової публікації, однак автори зобов'язані розкривати факт використання ШІ-інструментів у процесі дослідження або написання тексту [4]. В Україні відповідні механізми лише формуються: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти у 2023 році ініціювало розробку рекомендацій щодо використання ШІ у науковій діяльності, проте загальнообов'язкових норм досі не прийнято [5].

З огляду на викладене, можна виокремити три ключові правові проблеми. По-перше, відсутність чіткого законодавчого визначення меж допустимого використання ШІ при написанні наукових праць. По-друге, невизначеність щодо розподілу відповідальності між розробниками ШІ-систем, користувачами та академічними установами у разі порушення авторських прав. По-третє, брак уніфікованих стандартів розкриття інформації про застосування ШІ в наукових публікаціях.

З метою вирішення зазначених проблем пропонується: закріпити у законодавстві про авторське право норму про обов'язкове розкриття використання ШІ при створенні наукових творів; розробити на рівні МОН України методичні рекомендації щодо академічної доброчесності при використанні ШІ; адаптувати норми Закону України «Про авторське право і суміжні права» до положень Акту ЄС про штучний інтелект, який набрав чинності у 2024 році [6, с. 45].

Таким чином, в результаті проведених досліджень доцільно зробити ряд концептуальних висновків. По – перше, головна мета правового регулювання авторства при використанні ШІ у науці полягає у захисті принципів **академічної доброчесності**, збереження персональної відповідальності вченого за результати досліджень та запобігання плагіату, ШІ не може бути визнаний автором наукової роботи. По – друге, згідно із законодавством, авторські права належать виключно фізичним особам. По – третє, використання ШІ як інструменту дозволяється, але потребує прозорого розкриття та дотримання норм академічної доброчесності. По – четверте, правове регулювання авторства при використанні ШІ в наукових дослідженнях потребує комплексного підходу, що поєднує вдосконалення національного законодавства, гармонізацію з міжнародними стандартами та формування інституційних механізмів забезпечення академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 року № 2811-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 4. Ст. 21 (дата звернення: 21.05.2026).
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 09.09.1886 (зі змінами). URL: <https://wipo.int/treaties/en/ip/berne/> (дата звернення: 21.05.2026).
3. Ryan A. B. Artificial Intelligence and Authorship Rights. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2023. Vol. 18. № 2. P. 109 – 118.

4. Elsevier. The Use of AI and AI-assisted Technologies in Scientific Writing. 2023. URL:<https://www.elsevier.com/about/policies-and-standards/the-use-of-ai-and-ai-assisted-writing-technologies-in-scientific-writing> (дата звернення: 21.05.2026).

5. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Роз'яснення щодо використання інструментів штучного інтелекту в освітньому процесі. Київ, 2023. URL: <https://naqa.gov.ua> (дата звернення: 21.05.2026).

6. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*. 2024. L. 1689. P. 1 – 144.

АНТОНЕНКО Артем

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЗОЗУЛЯ Євген

професор кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

**ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ДЕ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ І ПОЧИНАЮТЬСЯ
СТАНДАРТИ ЄС**

Повномасштабна військова агресія проти України обумовила необхідність невідкладного розгортання екстремальних правових режимів для захисту суверенітету та територіальної цілісності держави. Відтак, введення воєнного стану пов'язане з проведенням певних правових процедур, передбачених національним законодавством [1, с. 139]. При цьому необхідно зазначити, що ключовим інструментом забезпечення життєздатності суспільства в таких умовах став адміністративно-правовий режим воєнного стану, запроваджений Указом Президента України № 64/2022 [2]. Його функціонування об'єктивно пов'язане з вимушеним, проте легітимним звуженням обсягу реалізації окремих конституційних прав і свобод громадян. Водночас статус України як кандидата на членство в Європейському Союзі актуалізує питання: яким чином забезпечити максимальну ефективність заходів національної безпеки без руйнування тих демократичних інститутів та стандартів правовладдя, що складають ядро європейської інтеграції.

Загальні засади функціонування обмежень прав людини досліджували відомі вітчизняні вчені, проте в умовах сучасної війни виникає потреба в адаптації теоретичних концепцій до правоохоронної практики. Правовий фундамент обмежень закладений у статті 64 Конституції України, яка чітко визначає вичерпний перелік прав, що не можуть бути обмежені навіть під час війни [3]. Конкретизація цих норм міститься у Законі України «Про правовий режим воєнного стану» [4]. На міжнародній арені ключовим інструментом виступає стаття 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ), яка регламентує право держави на дерогацію (відступ від зобов'язань) під час війни або іншої суспільної небезпеки [5].

Підкреслимо, критично важливо розуміти, що будь-яке обмеження, яке реалізується органами Національної поліції чи іншими безпековими структурами (наприклад, перевірка документів, комендантська година, примусове відчуження майна), не може бути свавільним. Відповідно до усталеної практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), законність відступу від зобов'язань базується на трьох фундаментальних критеріях (тестах):

1. Законність: Обмеження має бути передбачене виключно чітким, доступним та передбачуваним національним законом.

2. Легітимна мета: Заходи вживаються виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку.

3. Пропорційність: Обмеження мають бути «суворо зумовлені гостротою становища» [5]. Це означає, що заходи безпеки не можуть бути жорсткішими, ніж це необхідно для нейтралізації загрози.

На практиці правоохоронної діяльності баланс між безпекою та стандартами ЄС виявляється у щоденній превентивній роботі. Наприклад, запровадження обмежень на свободу пересування (блокпости, патрулювання) є абсолютно виправданим для виявлення диверсійно-розвідувальних груп. Проте правоохоронці під час виконання цих завдань зобов'язані неухильно дотримуватися вимог процесуального закону та поваги до людської гідності, що корелює з принципами «Community Policing» (взаємодії поліції з громадою), які активно сповідаються в країнах ЄС.

На нашу думку, окремої уваги заслуговує дотримання абсолютних прав. Стандарти ЄС та міжнародного права категорично забороняють будь-яку дерогацію від статті 2 (право на життя, за винятком правомірних воєнних дій), статті 3 (заборона катувань та нелюдського поводження), статті 4 (заборона рабства) ЄКПЛ [5]. Для майбутніх працівників правоохоронних органів це означає, що жодні безпекові виклики чи воєнна доцільність не можуть виправдати порушення процесуальних гарантій особи під час затримання чи проведення досудового розслідування.

Особливої уваги заслуговують майбутні виклики повоєнного відновлення та подальшої гармонізації національної правової системи. Згідно з цим, трансформація правової системи України на шляху до ЄС вимагає чіткого усвідомлення тимчасового характеру воєнних обмежень. Зазначене зумовлено тим, що головна небезпека полягає в ризику «правової інерції», коли інструменти контролю, виправдані під час активних бойових дій, можуть помилково

сприйматися як норма у повоєнний період. При цьому необхідно враховувати те, що європейські інституції прискіпливо оцінюють здатність України відновити повноцінне функціонування інститутів цивільного суспільства, свободи медіа та судового захисту відразу після зникнення безпекових загроз. В цьому контексті важливим завданням національної правової системи є необхідність розробки чіткого законодавчого алгоритму «виходу» з правового режиму воєнного стану, який передбачатиме автоматичне скасування всіх тимчасових обмежень без зволікань.

Наприкінці відзначмо, що межа між безпекою держави та стандартами ЄС в умовах воєнного стану не є статичною, проте вона чітко окреслена принципами верховенства права, пропорційності та невідчужуваності базових прав людини. Для майбутніх правознавців та працівників правоохоронних органів розуміння цієї межі є запорукою формування нової правової культури. Захищаючи державу, правоохоронна система не повинна уподібнюватися агресору; навпаки, дотримання європейських стандартів навіть у критичних умовах є наочним підтвердженням цивілізаційного вибору України та її готовності до повноцінної інтеграції у європейську правову спільноту.

Список використаних джерел:

1. Безкровний Я. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2024. Т. 2. № 83. С. 139 – 142. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.19>.
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 25.05.2026).
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 25.05.2026).
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.05.2026).
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04.11.1950 року (Рада Європи). Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 25.05.2026).

АНТОНЕНКО Дар'я

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СЕРГІЙЧУК Андрій

*викладач кафедри цивільно-правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ*

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ НА ВИКОНАВЧЕ ВПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО БАНКРУТСТВО: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ ТА ВСУ

Виконавче провадження є завершальною стадією судового захисту прав та законних інтересів особи, оскільки саме на цьому етапі забезпечується реальне виконання судового рішення. Ефективність системи примусового виконання рішень безпосередньо впливає на рівень довіри до судової влади, принцип верховенства права та гарантії справедливого судочинства. Водночас в Україні проблема тривалого або неналежного виконання судових рішень залишається однією з найбільш актуальних, що неодноразово ставало предметом розгляду Європейський суд з прав людини.

Показовою у контексті забезпечення права на справедливий суд та ефективного виконання судових процедур є практика Європейський суд з прав людини у справі «Фесенко проти України» [1]. У рішенні від 10 жовтня 2024 року Суд вкотре звернув увагу на системну проблему надмірної тривалості проваджень у справах про банкрутство в Україні.

Обставини справи полягали у тому, що заявниця, пані Людмила Фесенко, ще у 2009 році внесла кошти до кредитної спілки «Меотида», яка в подальшому не виконала зобов'язання щодо їх повернення разом із відсотками. У зв'язку з цим Господарський суд Запорізької області відкрив провадження у справі про банкрутство кредитної спілки. Проте процедура банкрутства тривала понад 14 років та супроводжувалася численними відкладеннями судових засідань, змінами арбітражних керуючих, зупиненням провадження і фактичною відсутністю ефективного просування справи. На момент розгляду заяви в ЄСПЛ провадження в Україні все ще залишалось незавершеним.

Дослідивши матеріали справи, Європейський суд з прав людини констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у частині недотримання вимоги «розумного строку» судового розгляду. Суд підкреслив, що саме на державу покладається обов'язок організувати свою судову систему таким чином, щоб забезпечити оперативний та ефективний розгляд справ, навіть якщо окремі процесуальні дії залежать від поведінки сторін. Крім того, ЄСПЛ наголосив, що тривалі процедури

банкрутства негативно впливають на правову визначеність, підривають довіру до правосуддя та порушують право особи на ефективний судовий захист.

Аналогічну правову позицію Європейський суд з прав людини висловив і у рішенні у справі «Парінов проти України» (2020 рік) [2]. У цій справі Суд також досліджував питання надмірної тривалості процедури банкрутства та її впливу на реалізацію права особи на справедливий судовий розгляд. ЄСПЛ дійшов висновку, що тривалий і неефективний розгляд справи про банкрутство фактично позбавив кредитора можливості своєчасно та реально захистити свої майнові права, що становить порушення п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Суд наголосив, що саме на державу покладається позитивний обов'язок організувати свою правову та судову систему таким чином, щоб національні суди могли забезпечити розгляд справ упродовж розумного строку. При цьому ЄСПЛ підкреслив, що складність процедур банкрутства або велика кількість учасників провадження не можуть автоматично виправдовувати багаторічне затягування справи. Неефективність судового контролю, тривале здійснення ліквідаційних процедур та відсутність належної процесуальної активності з боку державних органів свідчать про системний характер проблеми в Україні.

Зазначені підходи ЄСПЛ знаходять своє продовження і в сучасній практиці Верховного Суду, який дедалі частіше орієнтується на міжнародні стандарти забезпечення ефективного судового захисту. Так, у постанові КГС ВС від 17 березня 2026 року у справі № 911/666/24 суд наголосив, що «зادля скорочення процедур банкрутства і реального відновлення суб'єктивного права обраний спосіб захисту прав має бути ефективним» [3]. Таким чином, Верховний Суд акцентував увагу на тому, що судовий захист не може бути формальним, а повинен забезпечувати реальне та своєчасне поновлення порушених прав учасників провадження у справі про банкрутство.

Отже, практика ЄСПЛ та Верховного Суду свідчить про поступове формування єдиного підходу, відповідно до якого ефективність судового та виконавчого провадження є невід'ємною складовою права на справедливий суд. Надмірна тривалість процедур банкрутства, затягування виконання рішень та неефективність способів захисту розглядаються судами як порушення права особи на належний судовий захист і доступ до правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Fesenko v. Ukraine (Application no. 18693/16) : Judgment of the European Court of Human Rights, 10 October 2024. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-236185> (дата звернення: 14.05.2026).

2. Parinov V. Ukraine (Application no. 48398/17) : Judgment of the European Court of Human Rights, 10 December 2020. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207840> (дата звернення: 14.05.2026).

3. Постанова ВСУ від 29.01.2026 року у справі № 911/666/24 (911/335/25). URL: [https://protocol.ua/ua/postanova_vsu_vid_29_01_2026_roku_u_spravi_911_666_24\(911_335_25\)](https://protocol.ua/ua/postanova_vsu_vid_29_01_2026_roku_u_spravi_911_666_24(911_335_25)) (дата звернення: 14.05.2026).

БАГРІЙ Вікторія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

КАДАЛА Віталій

*доцент кафедри економіки та публічного
управління навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність комплексного реформування національної правової системи та приведення її у відповідність до стандартів Європейський Союз. Одним із ключових напрямів цього процесу є адаптація європейського законодавства до законодавства України, що передбачає не лише формальне оновлення нормативно-правової бази, а й трансформацію підходів до правозастосування, судової практики та функціонування державних інституцій. У цьому контексті особливого значення набуває забезпечення ефективної взаємодії між національним і міжнародним правом, а також створення механізмів належної імплементації *acquis* ЄС.

Сучасна судова система України у світлі євроінтеграційних прагнень зазнає істотних змін, зокрема Міністерство юстиції України розробляє план судової реформи, що має стати одним із фундаментальних етапів підготовки держави до вступу в ЄС. Для цього створено проєкт Дорожньої карти за напрямками «Судова влада та основоположні права» і «Юстиція, свобода та безпека», яка визначатиме основу переговорного процесу щодо членства України в ЄС [1].

У межах реалізації євроінтеграційних реформ важливого значення набуває і практика безпосереднього застосування міжнародно-правових актів у діяльності національних судів. Українська судова система демонструє активність у використанні положень Угоди про асоціацію та практики Суду ЄС, що позитивно оцінюється міжнародними партнерами. Правовою основою такого застосування є стаття 9 Конституції України, відповідно до якої чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства [2; 3]. Аналогічні положення містяться і в статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України», яка передбачає застосування міжнародних договорів у порядку, встановленому для норм національного законодавства [4].

Подальший розвиток механізму адаптації законодавства пов'язаний із закріпленням пріоритету міжнародно-правових норм у разі їх колізії з національним законодавством. Так, якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж передбачені національним законодавством, застосуванню підлягають саме положення міжнародного договору. Відповідні положення закріплені також у низці кодексів, зокрема у статті 10 Цивільного кодексу України та статті 11 Господарського процесуального кодексу України, які передбачають обов'язок суду застосовувати норми міжнародного договору у разі виникнення правової колізії.

Практична реалізація зазначених механізмів стала особливо актуальною у зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів та підготовкою України до переговорів щодо вступу до Європейський Союз. Ще до прийняття 14 грудня 2023 року Європейська рада рішення про відкриття переговорів щодо членства України в ЄС держава за власною ініціативою здійснила первинну оцінку стану імплементації *acquis* ЄС у національне законодавство. Такий самоскринінг проводився на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 року № 189 «Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС)» [5].

У підготовленому за результатами цієї оцінки урядовому Звіті зазначено, що до проведення самоскринінгу, який тривав упродовж шести місяців 2023 року та здійснювався у декілька етапів, було залучено понад 80 органів державної влади, державних установ, міжнародних проєктів і громадських організацій. У межах проведеної роботи опрацьовано близько 28 тисяч актів права ЄС. За результатами аналізу встановлено, що 2739 актів *acquis* ЄС підлягають повній або частковій імплементації в національне законодавство, 1625 актів уже імплементовано повністю, а 23456 актів не потребують імплементації.

Особливу увагу під час самоскринінгу було приділено сферам, які мають найбільше значення для подальшої інтеграції України до європейського правового та економічного простору. Найбільший обсяг актів права ЄС, що потребують імплементації, припадає на переговорний розділ 14 «Транспортна політика» – 399 актів. Значна кількість нормативних актів також підлягає імплементації у межах розділів 12 «Продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика» (304 акти), 1 «Свобода руху товарів» (289 актів), 3 «Свобода підприємництва і надання послуг» (263 акти) та 9 «Фінансові послуги» (216 актів).

Водночас результати проведеної оцінки продемонстрували наявність низки системних проблем, які суттєво ускладнюють процес адаптації європейського законодавства до законодавства України. Зокрема, йдеться про недостатню інституційну спроможність органів державної влади, дефіцит кваліфікованих фахівців, потребу у додатковому фінансуванні та експертній підтримці міжнародних партнерів. За окремими напрямками також виявлено необхідність створення нових профільних органів державної влади. Крім того, у Звіті наголошено, що імплементація частини актів права ЄС ускладнюється або є тимчасово неможливою в умовах дії правового режиму воєнного стану [6].

Отже, адаптація європейського законодавства до законодавства України є складним і багаторівневим процесом, що охоплює не лише імплементацію норм *acquis* ЄС, а й реформування національної правової системи загалом. Ефективність цього процесу залежить від належної інституційної спроможності держави, узгодженості законодавства та здатності національних судів забезпечувати практичне застосування європейських правових стандартів. Водночас результати самоскринінгу свідчать як про суттєвий прогрес України у напрямі євроінтеграції, так і про наявність системних проблем, подолання яких є необхідною умовою подальшого руху держави до членства в Європейський Союз.

Список використаних джерел:

1. Україна готує три Дорожні карти в межах вступу до ЄС: що передбачають ці документи і чому вони важливі. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-gotuye-try-dorozhni-karty-v-mezhah-vstupu-do-yes-shho-peredbachayut-tsi-dokumenty-i-chomu-vony-vazhlyvi> (дата зверення: 21.05.2026).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата зверення: 21.05.2026).

3. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата зверення: 21.05.2026).

4. Про міжнародні договори України : Закон України 29.05.2004 року № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата зверення: 21.05.2026).

5. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2023 року № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-%D0%BF#Text> (дата зверення: 21.05.2026).

6. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*Acquis* ЄС). К., 2023. С. 4 –5, 200 – 203. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf (дата зверення: 21.05.2026).

БАГРІЙ Вікторія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

БОНДАРЕНКО Ольга

*завідувачка кафедри цивільно-правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

ОСОБЛИВОСТІ ДОВЕДЕННЯ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах запровадження воєнного стану в Україні питання доведення форс-мажорних обставин набуло особливої актуальності як у сфері господарських, так і цивільних правовідносин. Повномасштабна збройна агресія, тимчасова окупація окремих територій, порушення логістичних ланцюгів, відсутність доступу до майна чи неможливість здійснення господарської діяльності стали підставами для численних спорів щодо належного виконання договірних зобов'язань. У зв'язку з цим особливого значення набуває визначення правової природи форс-мажорних обставин, а також встановлення критеріїв і порядку їх доведення у судовому процесі.

Насамперед варто зазначити, що норми Цивільного кодексу України безпосередньо не використовують поняття «форс-мажор», натомість законодавець оперує категорією «непереборна сила». Так, відповідно до ч. 1 ст. 617 ЦК України особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за його порушення, якщо доведе, що таке порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили. Водночас спеціальне нормативне закріплення поняття «форс-мажорні обставини» міститься у ч. 2 ст. 14-1 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні». Згідно із зазначеною нормою форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) визнаються надзвичайні та невідворотні обставини, які об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору, а також обов'язків, встановлених законодавством та іншими нормативно-правовими актами.

Таким чином, законодавче регулювання фактично ототожнює поняття «непереборна сила» та «форс-мажорні обставини», що знайшло своє відображення і в судовій практиці. Зокрема, суди при вирішенні відповідних спорів використовують обидва терміни як взаємопов'язані правові категорії. Виходячи з цього, Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду розглядає форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) як надзвичайні та невідворотні за конкретних умов здійснення господарської

діяльності обставини, які об'єктивно унеможлиблюють належне виконання особою договірних або законодавчо визначених обов'язків [1].

Подальший розвиток зазначеного підходу простежується у практиці Верховного Суду. Так, у постанові від 25.01.2022 року у справі № 904/3886/21 суд виокремив основні ознаки форс-мажорних обставин: незалежність від волі сторін, надзвичайний характер, невідворотність та неможливість виконання зобов'язань унаслідок їх настання [2]. Водночас Верховний Суд у постановою від 16.07.2019 року у справі № 917/1053/18 та від 09.11.2021 року у справі № 913/20/21 наголосив, що форс-мажор не має преюдиційного характеру. Це означає, що сторона, яка посилається на такі обставини, повинна довести не лише факт їх існування, а й безпосередній вплив на неможливість виконання конкретного зобов'язання.

У зв'язку з цим особливого значення набуває процедура підтвердження форс-мажорних обставин. В Україні вона регулюється Регламентом Торгово-промислової палати України та регіональних торгово-промислових палат. Для підтвердження форс-мажору заявник повинен обґрунтувати наявність надзвичайних і невідворотних обставин та надати докази їх впливу на виконання відповідного зобов'язання. Зокрема, необхідним є:

- 1) наявність подій, передбачених Регламентом ТПП;
- 2) подання заяви із належним обґрунтуванням причин неможливості виконання обов'язків.

Після запровадження воєнного стану та початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України Торгово-промислова палата України запровадила спрощений порядок підтвердження форс-мажорних обставин. З цією метою ТПП України оприлюднила офіційний лист щодо засвідчення обставин непереборної сили, який дозволяв суб'єктам господарювання використовувати його без необхідності отримання індивідуального сертифіката. Такий підхід був спрямований на оперативне врегулювання договірних відносин та підтвердження впливу воєнних дій на можливість виконання зобов'язань. Водночас спрощення процедури не виключало можливості отримання індивідуального сертифіката ТПП України або регіональної торгово-промислової палати у випадках, коли необхідно було підтвердити вплив форс-мажорних обставин на конкретне зобов'язання [3].

Разом із тим для визнання певних обставин форс-мажорними вони повинні відповідати визначеним критеріям: надзвичайності, непередбачуваності, невідворотності та наявності причинно-наслідкового зв'язку між подією і неможливістю виконання зобов'язання. Обов'язок доведення цих обставин покладається саме на сторону, яка посилається на форс-мажор.

При цьому судова практика виходить із того, що сертифікат ТПП не є безумовним доказом існування форс-мажору. Так, у постанові Верховного Суду від 13.09.2023 у справі № 910/7679/22 зазначено, що наявність форс-мажорних обставин може підтверджуватися й іншими доказами, якщо інше не встановлено законом або договором. Аналогічної позиції дотримується і Київський апеляційний суд, який у постанові від 09.01.2023 зазначив, що сертифікат

торгово-промислової палати не має наперед встановленої доказової сили та повинен оцінюватися судом у сукупності з іншими доказами у справі.

Також судова практика виходить із того, що сам факт запровадження воєнного стану не є автоматичною підставою для звільнення особи від відповідальності за невиконання зобов'язання. Зокрема, Верховний Суд у постановках КГС ВС від 03.08.2023 року у справі № 916/628/22 та від 12.06.2024 року у справі № 910/6306/21 наголосив, що віднесення воєнного стану до форс-мажорних обставин саме по собі не підтверджує наявності форс-мажору у конкретних правовідносинах і не доводить неможливості виконання стороною своїх господарських зобов'язань, зокрема щодо своєчасної оплати виконаних робіт за договором підряду [4].

Отже, аналіз законодавства та судової практики свідчить про те, що доведення форс-мажорних обставин під час воєнного стану має індивідуальний характер і потребує належного обґрунтування у кожному конкретному випадку. Наявність воєнних дій або навіть сертифіката ТПП України не звільняє сторону автоматично від виконання зобов'язання чи відповідальності за його порушення. Вирішальне значення має встановлення причинно-наслідкового зв'язку між конкретними обставинами воєнного характеру та фактичною неможливістю належного виконання обов'язку.

Список використаних джерел:

1. Форс-мажорні обставини в умовах воєнного стану у вирішенні господарських спорів: судова практика КГС ВС. Верховний Суд. URL: <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/856/forsmazhorni-obstavyny-v-umovakh-voiennoho-stanu-u-vyrishenni-hospodarskykh-sporiv-sudova-praktyka-khs-vs> (дата звернення: 18.05.2026).

2. Постанова Верховного Суду у справі № 904/3886/21 від 25.01.2022 року URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/102797678?utm_ (дата звернення: 18.05.2026).

3. Процедура засвідчення форс-мажорних обставин з 28.02.2022 року. URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin-z-28-02-2022> (дата звернення: 18.05.2026).

4. Форс-мажорні обставини в умовах воєнного стану. Судова практика Верховного Суду : презентація. Верховний Суд, 2024. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_fors_major_obstav_14_10_2024.pdf (дата звернення: 18.05.2026).

БАЙСТРУК Олександра
*аспірантка Харківського національного
університету міського господарства
ім. О. М. Бекетова*

Науковий керівник:
НЕСТЕРЕНКО Сергій
*доцент кафедри земельного
адміністрування та геоінформаційних
систем Харківського національного
університету міського господарства
ім. О. М. Бекетова, кандидат технічних
наук, доцент*

ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІВЕНЬ ТРИВОЖНОСТІ МОЛОДІ

Сучасне інформаційне середовище характеризується високою швидкістю поширення новин, постійним потоком повідомлень та значним обсягом контенту, який щоденно споживає молодь. Розвиток цифрових технологій та соціальних мереж створив умови, за яких інформація стала невід'ємною частиною повсякденного життя, однак водночас це спричинило появу нових соціально-психологічних викликів. Одним із них є нестабільність інформаційного середовища, що проявляється у надлишку суперечливих повідомлень, поширенні фейкових новин, негативного контенту та постійному інформаційному напруженні. Молодь є особливо вразливою до впливу таких факторів, оскільки значна частина її соціальної активності та комунікації відбувається саме в цифровому просторі. Постійне перебування в інформаційному потоці здатне впливати на емоційний стан, підвищувати рівень тривожності та формувати відчуття невизначеності щодо майбутнього.

Тривожність є природною реакцією людини на стресові або небезпечні ситуації, проте в умовах постійного інформаційного тиску вона може набувати хронічного характеру. Молоді люди щоденно стикаються з великою кількістю новин про війни, економічні кризи, соціальні конфлікти, катастрофи та інші негативні події. Надмірне споживання такого контенту поступово формує емоційне виснаження та психологічне перевантаження. Особливо небезпечним є явище, відоме як “doomscrolling”, тобто постійний перегляд новин у соціальних мережах. Дослідження демонструють, що тривале перебування в такому інформаційному середовищі здатне посилювати відчуття страху, безпорадності та соціальної напруги. За даними World Health Organization, інформаційне перенавантаження та постійний стрес є одними з факторів, які негативно впливають на психічне здоров'я молоді та можуть сприяти розвитку тривожних розладів [1].

Соціальні мережі відіграють неоднозначну роль у формуванні психоемоційного стану молоді. З одного боку, вони забезпечують швидкий

доступ до інформації, підтримують соціальні контакти та дозволяють отримувати емоційну підтримку. З іншого боку, цифровий простір часто стає джерелом психологічного тиску через постійне порівняння себе з іншими, залежність від соціального схвалення та надлишок негативного контенту. Молодь нерідко стикається з викривленими уявленнями про успіх, зовнішність або стиль життя, що може знижувати самооцінку та підвищувати рівень внутрішньої напруги. Дослідження American Psychological Association свідчать, що надмірне використання соціальних мереж пов'язане зі зростанням рівня стресу, порушенням сну та появою симптомів тривожних розладів серед молодих людей [2, 3].

Особливо актуальною проблема нестабільного інформаційного середовища стала в умовах воєнних дій та глобальних криз. Постійний потік новин про небезпеку, втрати та соціальну нестабільність значно впливає на емоційний стан молоді. Молоді люди часто перебувають у стані очікування негативних подій, що формує хронічне психологічне напруження. У таких умовах інформація перестає бути лише джерелом знань і перетворюється на фактор постійного стресу. Важливу роль у цьому процесі відіграє швидкість поширення новин, адже користувачі отримують повідомлення практично безперервно. Відсутність можливості психологічного «відпочинку» від інформаційного потоку сприяє емоційному виснаженню та підвищує ризик розвитку тривожних станів. Молодь у кризових умовах особливо потребує безпечного інформаційного простору та психологічної підтримки, оскільки нестабільне медіасередовище може негативно впливати на їхнє психічне здоров'я. Негативний вплив інформаційної нестабільності посилюється також через поширення фейкових новин і дезінформації. Це сприяє виникненню панічних настроїв, страху та соціальної напруги. Постійне перебування у середовищі суперечливої інформації формує відчуття невизначеності та втрати контролю над ситуацією. Саме тому важливого значення набуває розвиток критичного мислення та навичок медіаграмотності серед молоді. Уміння аналізувати інформацію, перевіряти джерела та обмежувати негативний контент може допомогти знизити рівень психологічного навантаження.

Значну роль у збереженні психічного здоров'я молоді відіграє соціальна підтримка та психологічна допомога. Підтримка з боку родини, друзів і навчального середовища допомагає молодим людям легше долати емоційні труднощі та зменшувати рівень тривожності. Освітні заклади також можуть сприяти формуванню психологічної стійкості шляхом проведення тренінгів із медіаграмотності, розвитку навичок емоційної саморегуляції та підтримки відкритого обговорення проблем психічного здоров'я. Важливою є й роль психологічних служб, які можуть допомогти молоді адаптуватися до умов інформаційного перевантаження та навчити ефективних способів подолання стресу. Дослідження підтверджують, що молоді люди, які мають стабільну соціальну підтримку та навички емоційного контролю, менш схильні до розвитку тривожних розладів навіть в умовах високого інформаційного навантаження.

Список використаних джерел:

1. World Health Organization – «Adolescent mental health». URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health> (дата звернення: 21.05.2026).

2. American Psychological Association – «Health advisory on social media use in adolescence». URL: <https://www.apa.org/topics/social-media-internet/health-advisory-adolescent-social-media-use> (дата звернення: 21.05.2026).

3. American Psychological Association, Jacqueline Nesi, PhD, Brown University, – «Speaking of Psychology: How social media affects teens' mental health». URL: <https://www.apa.org/news/podcasts/speaking-of-psychology/teen-social-media-use> (дата звернення: 21.05.2026).

БАРДАЛИМ Дарина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КАДАЛА Віталій

доцент кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ФЕНОМЕН ЦИФРОВОЇ ДЕПРИВАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ МОЛОДІ В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПРОФІЛАКТИКИ

Сучасне суспільство характеризується активним розвитком цифрових технологій, які суттєво впливають на молодь як основну категорію користувачів цифрового простору. Поряд із позитивними наслідками діджиталізації виникають і психологічні проблеми, зокрема цифрова депривація та соціальна ізоляція.

Цифрова депривація являє собою стан психологічного дискомфорту, який виникає внаслідок обмеження або втрати доступу до цифрових технологій та мережевої взаємодії. У сучасних умовах цифрове середовище стало невід'ємною частиною соціалізації молодшої людини, тому навіть короточасне обмеження доступу до мережі Інтернет чи соціальних платформ може викликати підвищену тривожність, емоційну нестабільність, відчуття самотності та дезадаптацію. Надмірне використання цифрових технологій сприяє витісненню реального спілкування віртуальною взаємодією.

Дослідниця Н. А. Кириченко зазначає, що цифрова залежність молоді формується в умовах віртуалізації соціальної взаємодії та супроводжується розвитком адиктивної поведінки, ескапізму та порушенням комунікативних навичок [1, с. 188]. Соціальні мережі створюють ілюзію постійної соціальної активності, однак можуть посилювати емоційну відчуженість та погіршувати навички живого спілкування.

Особливу небезпеку становить поєднання цифрової залежності із соціальною ізоляцією. Тривале перебування у цифровому просторі нерідко призводить до зменшення кількості реальних соціальних контактів, погіршення сімейних взаємин та втрати відчуття соціальної підтримки. У результаті формується стан психологічної дезадаптації, який може проявлятися депресивними розладами, хронічною втомою, емоційним вигоранням та зниженням самооцінки. С. М. Русіна та співавтори підкреслюють, що соціальна депривація є одним із чинників ризику психічної дезадаптації серед молодого покоління [2, с. 48].

Вплив цифрового середовища на психоемоційний стан молоді значною мірою пов'язаний із постійним інформаційним перевантаженням. Надлишок інформації, швидка зміна контенту та потреба постійно підтримувати онлайн-активність призводять до виснаження нервової системи. Соціальні мережі формують залежність від зовнішнього схвалення через систему вподобань, коментарів та переглядів, що негативно позначається на психологічній стійкості особистості. У молоді виникає страх пропустити важливу інформацію або бути виключеним із цифрового соціуму, що посилює тривожність та емоційну нестабільність.

Цифрова ізоляція також супроводжується порушенням сну, зниженням концентрації уваги та погіршенням психоемоційного стану. М. О. Житинська звертає увагу на те, що деприваційні процеси мають комплексний характер та впливають на особистісний розвиток, емоційну сферу і соціальну адаптацію [3].

У сучасних умовах важливого значення набуває профілактика цифрової депривації та соціальної ізоляції молоді. Одним із ключових напрямів профілактики є формування цифрової культури та навичок безпечного використання інформаційних технологій. Молодь повинна усвідомлювати ризики надмірного перебування у цифровому середовищі та вміти встановлювати часові обмеження на використання гаджетів і соціальних мереж.

Важливим напрямом профілактики є розвиток реального спілкування, участь молоді у спортивних, культурних та волонтерських заходах.

Ефективним напрямом профілактики є також психологічна підтримка молоді. Проведення тренінгів із розвитку емоційного інтелекту, стресостійкості та комунікативних навичок дозволяє зменшити ризик виникнення соціальної ізоляції та цифрової залежності. Важливу роль у цьому процесі відіграє соціально-психологічний супровід молоді в освітньому середовищі. О. В. Шевчук відзначає, що цифрові технології можуть бути ефективним інструментом психологічної підтримки за умови їх раціонального використання [4].

Отже, феномен цифрової депривації та соціальної ізоляції молоді є однією з актуальних проблем сучасного суспільства. Діджиталізація створює нові можливості для розвитку особистості, однак одночасно формує психологічні ризики, пов'язані з надмірною залежністю від цифрового середовища. Подолання негативних наслідків цифрової депривації потребує комплексного підходу, який поєднує формування цифрової грамотності, розвиток реального соціального спілкування та надання психологічної підтримки молоді.

Список використаних джерел:

1. Кириченко Н. А., Галактіонова І. А. Цифрова залежність молоді в умовах віртуалізації соціальної взаємодії. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2026. № 1. С. 184 – 195. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2026-PP-1-184-195>.

2. Бойчук О. В. Взаємозв'язок комп'ютерної залежності та соціального виключення в процесі соціалізації молоді. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2020. Т. 3. № 1. С. 54 – 63. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796x.3.1.2020.206110>.

3. Шевчук О. В. Вплив соціальних мереж на психоемоційний стан молоді: соціальна робота з підлітками в еру цифрових технологій. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2025. № 1. С. 112 – 118. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-17>.

4. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 року № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.05.2026).

БАРДАЛИМ Дарина

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана

*заступниця директора інституту з
освітньої та науково-дослідної діяльності
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, кандидатка юридичних наук,
доцентка*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КІБЕРБУЛІНГУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Цифровізація сучасного суспільства істотно трансформувала характер соціальних відносин, створивши нові форми взаємодії між людьми, які дедалі частіше відбуваються у віртуальному середовищі. Разом із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій з'явилися і нові види правопорушень, серед яких особливу суспільну небезпеку становлять кібербулінг та психологічне насильство в цифровому просторі. Такі явища характеризуються високим рівнем латентності, складністю виявлення правопорушника та значним негативним впливом на психічне здоров'я потерпілих, особливо неповнолітніх осіб. У зв'язку з цим кримінально-правова протидія цим проявам набуває особливої актуальності.

Кібербулінг в Україні законодавчо визначений як форма булінгу (цькування), що здійснюється із застосуванням електронних комунікацій. Відповідно до Закону України «Про освіту», булінг включає дії психологічного, фізичного, економічного та сексуального характеру, у тому числі в цифровому середовищі, спрямовані на приниження, залякування або дискримінацію особи [1]. Водночас чинне законодавство здебільшого зосереджене на регулюванні булінгу в освітньому середовищі, що не повністю охоплює кібербулінг як явище, яке може виникати поза межами навчальних закладів і мати значно ширший масштаб поширення.

Відповідальність за булінг передбачена статтею 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, однак практика її застосування свідчить про недостатню ефективність у випадках систематичного онлайн-переслідування, поширення принизливого контенту або анонімного психологічного тиску в соціальних мережах [2]. Основною проблемою є складність ідентифікації суб'єкта правопорушення, а також доведення

систематичності дій у цифровому середовищі, де агресор може використовувати анонімні або фейкові акаунти.

Кібербулінг як соціально-правове явище охоплює широкий спектр дій, зокрема систематичне приниження в інтернеті, поширення образливих матеріалів, доксинг, онлайн-шантаж, тролінг, створення фейкових профілів та інші форми психологічного переслідування. Його суспільна небезпека полягає у тривалому та безперервному впливі на потерпілого, оскільки цифрові матеріали можуть поширюватися необмежено довго та охоплювати невизначене коло осіб, що значно підсилює негативний психологічний ефект.

Психологічне насильство в кримінально-правовому аспекті частково охоплюється статтею 126-1 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за домашнє насильство, включаючи систематичне психологічне насильство [3]. Однак дана норма має спеціальний характер і застосовується лише у сфері сімейних або близьких відносин, що унеможливорює її ефективне використання щодо кібербулінгу між особами, які не перебувають у таких відносинах.

У чинному Кримінальному кодексі України відсутня окрема стаття, яка б комплексно охоплювала кібербулінг як самостійний склад кримінального правопорушення. У практиці правозастосування окремі його прояви можуть кваліфікуватися за різними статтями, зокрема як порушення недоторканності приватного життя, вимагання, погроза вбивством, порушення таємниці листування або хуліганство. Проте така фрагментарна кваліфікація не дозволяє повною мірою відобразити системний характер психологічного насильства в цифровому середовищі.

Значну роль у протидії кібербулінгу в Україні відіграють підрозділи кіберполіції Національної поліції України, які здійснюють виявлення, припинення та розслідування правопорушень у сфері використання інформаційних технологій. Вони також приймають звернення громадян щодо кібербулінгу та забезпечують фіксацію цифрових доказів, що є ключовим елементом у подальшому притягненні винних осіб до відповідальності [2].

Окремою проблемою залишається недостатній рівень цифрової та правової грамотності населення, особливо серед молоді, яка найчастіше є як жертвами, так і учасниками кібербулінгу. Це призводить до недооцінки правових наслідків онлайн-поведінки та сприяє поширенню агресивної комунікації в соціальних мережах. У зв'язку з цим важливим напрямом протидії є не лише каральні механізми, але й превентивна діяльність держави, спрямована на формування культури безпечної поведінки в цифровому середовищі.

Таким чином, кримінально-правова протидія кібербулінгу та психологічному насильству в умовах цифровізації суспільства потребує комплексного вдосконалення. Чинне законодавство України частково реагує на ці виклики, однак не забезпечує повного охоплення всіх форм цифрового психологічного насильства. У зв'язку з цим доцільним є подальше нормативне вдосконалення, спрямоване на формування цілісного механізму протидії кібербулінгу, який би поєднував кримінально-правові, адміністративні та превентивні заходи захисту особи.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.05.2026).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 року № 8073-X : станом на 11 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 21.05.2026).
3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III : станом на 15.04.2026 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 21.05.2026).

БОГДАНЧУК Марія

*студентка Національної академії
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

КОЛІНКО Ігор

*доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблематикою тез є особливості правового режиму, який введений в Україні у зв'язку з військовою агресією російської федерації. У тезах приділено увагу окремим теоретичним і практичним аспектам отримання дозволів на проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів. Головною метою є виявлення епізодів злочинів (зокрема, проти основ нацбезпеки) та осіб, причетних до них. Це пояснюється тим, що сфера застосування негласних слідчих (розшукових) дій поширюється на конституційно охоронювану сферу приватного життя особи. Іншими словами, негласні слідчі (розшукові) дії тимчасово обмежують права і свободи громадян, визначені Конституцією України. Саме тому законодавець і передбачає ряд механізмів-запобіжників від зловживань з боку правоохоронних органів при отриманні дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, при їх проведенні та використанні їх результатів. Зважаючи на те, що у практичній діяльності правоохоронних органів при використанні негласних слідчих (розшукових) дій для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень виникають труднощі при тлумаченні окремих норм Глави 21 Кримінального процесуального кодексу України у частині втручання у сферу приватного життя громадянина, наведена судова практика з цього питання. Ураховуючи зміни, які

внесені законодавцем до Глави 21 Кримінального процесуального кодексу України, у тезах досліджені проблемні питання, які можуть виникнути у практичній діяльності слідчих, дізнавачів, прокурорів. Проаналізовано судові рішення щодо допустимості доказів при залученні громадян до конфіденційного співробітництва. Щодо порушення таємності проведення НСРД. У судах склалася практика про визнання допустимими як докази матеріали НСРД, де були залучені особи без попереднього надання допуску до державної таємниці [4]. Хоча, отримання доказів у результаті НСРД із залученням осіб до конфіденційного співробітництва, повинна бути чітка позиція з посилання на норму Закону України «Про державну таємницю». За рішенням слідчого чи прокурора до проведення НСРД можуть залучатися також інші особи. Згідно зі ст. 275 КПК України, до проведення НСРД слідчий має право залучати інших осіб. Вимог щодо залучення до участі в проведенні НСРД лише осіб, які мають право доступу до державної таємниці, кримінальний процесуальний закон не містить. Відповідно до статей 246, 271 КПК України, контроль за вчиненням злочину є окремим різновидом НСРД. У контексті ч. 6 ст. 246 КПК України є іншою особою, яка тільки за рішенням слідчого чи прокурора може залучатися до проведення НСРД» [3]. Під час проведення НСРД слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення НСРД у випадках, передбачених цим Кодексом. Права ж прокурора в кримінальному провадженні визначені статтею 36 КПК України і серед них не передбачено право прокурора залучати особу до конфіденційного співробітництва під час проведення НСРД. Не передбачено право прокурора на залучення особи до конфіденційного співробітництва і положеннями ч. 6 ст. 246 КПК України, відповідно до якої, за рішенням слідчого чи прокурора до проведення НСРД можуть залучатися також інші особи, оскільки про можливість залучення осіб саме до конфіденційного співробітництва в ч. 6 ст. 246 КПК України не йдеться. На підставі ч. 1 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України. Також положенням Закону України «Про прокуратуру» не передбачено права прокурора залучати осіб до конфіденційного співробітництва під час проведення НСРД в кримінальному провадженні. Питання залучення до конфіденційного співробітництва особи визначено виключно статтею 275 КПК України та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності за наявності передбачених статтею 6 цього Закону підстав надається право використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 КПК України. Тобто, виключне право залучати особу до конфіденційного співробітництва має слідчий або оперативний працівник, який виконує доручення слідчого, прокурора про проведення НСРД контроль за вчиненням злочину. Постанова про проведення

контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту від містить аналогічні процесуальні суперечності. Залучення під час проведення НСРД до конфіденційного співробітництва особи не слідчим, або оперативним працівником, як це передбачено ч. 1 ст. 275 КПК України, є підставою для визнання всіх отриманих за участі такої особи доказів недопустимими доказами в кримінальному провадженні, оскільки вони отримані не в порядку, передбаченому КПК України. Таким чином, суд приходять до висновку про визнання всіх отриманих за участі доказів недопустимими доказами в кримінальному провадженні, оскільки вони отримані не в порядку, передбаченому КПК України» [3].

Отже, вважаємо, що сприяння осіб правоохоронним органам на добровільній та конспіративній основі є сутністю агентурно-оперативної роботи, яка становить основний зміст оперативно-розшукової діяльності – систему гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Тому використання конфіденційного співробітництва з метою виявлення колаборантів та осіб, які скоїли воєнні кримінальні правопорушення відповідає завданням оперативно-розшукової діяльності щодо пошуку і фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, розвідувально-підкривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. Для належного процесу використання державними органами послуг осіб, які готові виконувати завдання в обстановці, що склалася в період збройної агресії, національне оперативно-розшукове законодавство потребує удосконалення, перш за все в уточненні інституту використання громадської допомоги окремим нормативно-правовим актом.

Список використаних джерел:

1. Тагієв С., Пузирьов М., Івашко С. Негласні слідчі (розшукові) дії в умовах війни: окремі теоретичні та практичні аспекти (частина I). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1 (122). С. 78 – 84.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9 – 10, № 11 – 12, № 13. Ст. 88.
3. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 року № 3855-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16. Ст. 93.
4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закону України від 18.02.1992 року № 2135-XII.

БОЙКО Ангеліна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ФРОСІНЯК Руслан

*старший викладач кафедри економіки та
публічного управління навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософії*

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В ІНСТИТУЦІЙНІЙ СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Трансформація правової системи України в умовах воєнного стану вимагає розробки та нормативного закріплення особливих правових інститутів, здатних забезпечити баланс між державною централізацією та збереженням демократичного інституційного каркаса децентралізації. Ключовим елементом такої модернізації стало заснування військових адміністрацій (ВА) на підставі статті 106 Конституції України та профільного законодавства про правовий режим воєнного стану. Юридична природа цих інституцій визначає їх як тимчасові державні органи публічної влади, які створюються з метою оперативного управління територіями, захисту суверенітету та забезпечення життєдіяльності суспільства в умовах безпекових асиметрій. Правове регулювання організації та діяльності ВА базується на системі імперативних принципів, серед яких визначальними є суворість законності, чітка територіальність, тимчасовість функціонування та вертикальна підпорядкованість вищому військовому командуванню [1, с. 374]. Особливе місце посідає принцип дуалізму, який юридично інтегрує оборонні функції військових структур із господарсько-адміністративними повноваженнями місцевих державних адміністрацій.

Запровадження зазначеного військово-управлінського компонента на локальному рівні неминує обмежує окремі повноваження органів місцевого самоврядування (ОМС), що є легітимним правовим кроком у кризовий період. Проте тривала дія воєнного стану актуалізує складну науково-практичну проблему – так званий «дуалізм влади» (двовладдя) в межах однієї територіальної громади. Тимчасове заміщення виборних колегіальних цивільних інститутів одноособною виконавчою вертикаллю ВА покликане усунути процедурні зволікання, але водночас воно потребує встановлення чітких законодавчих меж. Правова визначеність у взаємовідносинах між призначеними

керівниками ВА та діючими місцевими радами є базовою передумовою для запобігання управлінському хаосу та збереження стійкості всієї системи публічного адміністрування на місцях.

Практична реалізація правового режиму воєнного стану виявила низку суттєвих нормативних суперечностей у розмежуванні компетенції між одноосібними військовими органами та колегіальними інститутами самоврядування. Основна правова колізія закладена в нормах Закону України «Про правовий режим воєнного стану», які регламентують умови та обсяг переходу повноважень місцевих рад до керівника ВА. На практиці це призводить до виникнення латентного дуалізму влади, за якого межі втручання військово-адміністративного компонента у розпорядження фінансово-майновими, земельними та природними ресурсами територіальних громад залишаються юридично розмитими. Відсутність чітко детермінованого в законодавстві розподілу обов'язків, зокрема у сфері організації національного спротиву та координації місцевих бюджетів, дезорієнтує систему публічного адміністрування, створюючи ризики перевищення посадових обов'язків призначеними особами.

Для нівелювання цих колізій та запобігання управлінському хаосу діє багаторівневий правовий механізм контролю, покликаний утримати діяльність ВА суворо в межах законності. Першим і ключовим елементом є судовий контроль: будь-які рішення чи дії керівництва ВА, що обмежують права громадян або порушують норми права, підлягають оскарженню в органах адміністративного судочинства. Вищим державним інструментом стримувань виступає парламентський нагляд, який здійснюється через профільні комітети Верховної Ради України шляхом заслуховування звітів та проведення моніторингу діяльності органів військового управління. Крім того, особливу роль відіграє громадський контроль, нормативно забезпечений Законом України «Про доступ до публічної інформації», який гарантує відкритість нетаємних рішень ВА та дозволяє інститутам громадянського суспільства мінімізувати корупційні ризики й оперативно реагувати на випадки правопорушень у сфері місцевих фінансів.

Забезпечення збалансованого функціонування публічної влади в умовах воєнного стану вимагає дотримання адміністративно-правових засад, які гармонізують безпекову вертикаль із фундаментальними інституційними досягненнями децентралізації. Оптимальна взаємодія між тимчасовими військовими структурами та легітимними органами місцевого самоврядування має базуватися на суворому дотриманні принципів правової визначеності, доцільності та пропорційності втручання у цивільні правовідносини. Зворотний транзит владних повноважень та реінтеграція представницьких інститутів у правове поле громад після скасування особливого режиму є безальтернативною умовою сталого повоєнного розвитку територій [2, с. 84].

Впровадження військових адміністрацій в інституційну систему публічного адміністрування виступає критично необхідним та юридично обґрунтованим кроком для захисту державного суверенітету, проте цей процес актуалізує потребу в усуненні нормативних колізій щодо дублювання функцій

місцевої влади. Подальше правове регулювання цієї сфери має спрямовуватися на законодавче закріплення чітких меж компетенції одноосібних органів державного управління у фінансово-майновій та безпековій діяльності громад, що дозволить мінімізувати деструктивні управлінські ризики перехідного періоду, гарантувати судову підзвітність посадових осіб і зберегти базові децентралізаційні завоювання як основу євроінтеграційного поступу України.

Список використаних джерел:

1. Ільчишин В. В. Принципи правового регулювання організації та діяльності військових адміністрацій в Україні. *Право та державне управління*. 2024. № 1. С. 374 – 379. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.52>.

2. Ляднова О. В. Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 1. С. 81 – 88.

БОРИСЕНКО Дар'я

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЗОЗУЛЯ Євген

професор кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КІБЕРБУЛІНГ ТА ОНЛАЙН-ЦЬКУВАННЯ ЯК ЗАГРОЗА МЕНТАЛЬНОМУ ЗДОРОВ'Ю МОЛОДІ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ТА ПРЕВЕНЦІЇ

Процеси тотальної цифровізації суспільства та вимушений перехід закладів освіти на дистанційні форми навчання, зумовлений безпековими викликами воєнного стану, призвели до стрімкого збільшення часу перебування молоді в інформаційно-комунікаційному просторі. Інтернет, соціальні мережі та анонімні месенджери стали головним майданчиком для соціалізації, навчання та дозвілля підростаючого покоління. У той же час, використання віртуального простору не можна вважати абсолютно безпечним, навіть з урахуванням відсутності реального спілкування людей віч-на-віч, оскільки головною загрозою його є кібербулінг, прояви, зміст і наслідки якого для підростаючого

покоління (діти, підлітки, студенти) у більшості випадків мають виражений психотравмуючий характер [1, с. 187].

Зауважимо, що специфіка онлайн-насильства полягає в його транскордонності, анонімності агресорів, миттєвому поширенні контенту та відсутності територіальних меж, через що жертва відчуває себе незахищеною у будь-який час доби. Своєю чергою це завдає глибокої руйнівної шкоди ментальному здоров'ю молоді, провокуючи депресивні стани, тривожність, соціальну ізоляцію, а у найбільш критичних випадках - суїцидальну поведінку.

Правову основу протидії булінгу в Україні закладено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», який доповнив Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) профільною статтею 173-4 [2]. Крім того, базові гарантії захисту прав дитини та молоді від насильства містяться у Законі України «Про охорону дитинства» [3]. Також правове регулювання цифрових комунікацій здійснюється на підставі Закону України «Про електронні комунікації» [4]. Разом із тим, міжнародні стандарти, зокрема Конвенція ООН про права дитини, вимагають від держав-учасниць забезпечення безпечного та сприятливого для розвитку особистості середовища, що в сучасних реаліях прямо стосується цифрового простору [5].

Зазначимо, що юридичний аналіз та проблеми кваліфікації кібербулінгу свідчать про те, що для майбутніх юристів та правоохоронців першочерговим викликом є чітке відмежування кібербулінгу як правопорушення від інших видів деструктивної поведінки в інтернеті. На відміну від випадкового конфлікту чи одноразової суперечки в коментарях, кібербулінг характеризується наявністю трьох обов'язкових системних ознак:

1. Систематичність (повторюваність) діяння.
2. Наявність сторін (кривдник, жертва, і часто – пасивні спостерігачі).
3. Наслідки у вигляді заподіяння психологічної чи фізичної шкоди, виникнення страху, приниження або соціальної ізоляції жертви.

Аналіз практичної діяльності правоохоронних органів, дозволяє зробити висновок, що найбільший масив проблем для органів Національної поліції України, зокрема підрозділів ювенальної превенції та кіберполіції, пов'язаний із процесуальним доказуванням онлайн-цькування. Зазначене зумовлено тим, що процес збору електронних доказів у справах про кібербулінг ускладнений специфікою цифрового середовища. Кривдники часто використовують фейкові акаунти, анонімні чат-боти або видаляють повідомлення та публікації відразу після фіксації реакції жертви.

Крім того, ефективна протидія кібербулінгу не може обмежуватися виключно каральними заходами (штрафами для кривдників або їхніх батьків). Першорядне значення має правова превенція, яка безпосередньо впливає на збереження ментального здоров'я молоді. Законодавство покладає на керівників закладів освіти обов'язок реагувати на випадки булінгу та розробляти плани заходів щодо його запобігання.

До цього необхідно додати, що правоохоронні органи, зокрема офіцери громад та працівники ювенальної превенції, мають трансформувати свою

діяльність у напрямі державно-громадського партнерства. Зазначене зумовлює необхідність проведення регулярних інтерактивних занять з цифрової безпеки (cyber hygiene), підвищення рівня правової обізнаності молоді щодо невідворотності відповідальності за дії в інтернеті. Молода людина повинна чітко знати юридичний алгоритм дій у разі початку цькування: відмова від спілкування з агресором, збереження (архівування) цифрових доказів без їх видалення, звернення до адміністрації платформи, батьків, гарячих ліній психологічної допомоги та правоохоронних органів.

Підсумовуючи слід зазначити, що кібербулінг є складною, комплексною загрозою, яка руйнує ментальне благополуччя сучасної молоді та вимагає адекватної відповіді від національної правової системи. Наявні правові інструменти протидії булінгу в Україні стали важливим кроком уперед, проте вони потребують суттєвої модернізації в частині деталізації проявів насильства саме в інтернет-просторі.

Для майбутніх правників та працівників у сфері правоохоронної діяльності розуміння механізмів фіксації цифрових доказів, специфіки кваліфікації інформаційних правопорушень та вміння надати первинну правову допомогу жертвам онлайн-насильства є критично важливими професійними компетентностями. Лише через синергію жорсткого правового контролю в кіберпросторі, оперативності ювенальної поліції та системної психолого-педагогічної превенції можливо мінімізувати ризики онлайн-цькування й гарантувати безпечне майбутнє для української молоді.

Список використаних джерел:

1. Седих К. В., Кононова М. М. Превенція кібербулінгу як умова самоактуалізації студентської молоді в освітньому середовищі. *Науковий журнал Гібітус*. 2022. Вип. 41. С. 187 – 191.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 року № 2657-VIII. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text> (дата звернення: 25.05.2026).
3. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 25.05.2026).
4. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 року № 1089-IX. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 25.05.2026).
5. Конвенція про права дитини. Редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995 року. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.1991 року. Офіційний портал Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 25.05.2026).

БРЕСЛАВЕЦЬ Яна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

КОЛЄСНИК Тетяна

*директорка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, докторка
юридичних наук, професорка*

ПСИХОЛОГІЧНА ТРАВМАТИЗАЦІЯ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Психологічна травматизація молоді в умовах тривалого повномасштабного вторгнення РФ сьогодні є однією з найгостріших проблем, оскільки систематичні обстріли, повітряні тривоги та руйнація безпечного простору критично деформують процес формування особистості. Хронічний стрес, з яким щодня стикається більшість громадян провокує невпевненість у майбутньому, деструктивно впливає на когнітивні процеси навчання та блокує базову потребу в безпеці. Особливо вразливою групою в цих реаліях є підлітки та студентська молодь, чия несформована психіка та система цінностей зазнають глибоких відбитків, що виражаються у вигляді тривожності, апатії, агресії та симптомів ПТСР. Метою цього дослідження є теоретичний аналіз специфіки травматизації молодого покоління під час війни та визначення пріоритетних напрямків їхньої емоційної стабілізації та психологічної реабілітації.

З кожним днем питання впливу війни на психічне здоров'я молоді потребує особливої уваги. Розуміння цих процесів є важливим для розроблення ефективних механізмів психологічної підтримки, профілактики негативних наслідків та допомоги молодим людям у збереженні емоційної рівноваги в складних життєвих умовах. Джерелом даних для аналізу ментального стану українців стали результати третьої хвилі дослідження «Вплив війни на молоді в Україні». Це опитування проведене в рамках Програми розвитку ООН (ПРООН) разом із Міністерством молоді та спорту України. Воно допомогло детально вивчити, як молоді люди сприймають теперішнє життя у своїх громадах, з якими труднощами стикаються під час пошуку роботи та як саме тривала війна позначається на їхньому загальному психологічному самопочутті.

Результати цього дослідження показують вражаючі результати: попри постійну небезпеку та невизначеність, українська молодь залишається сильною та вірить у краще. Зокрема, 78 % опитаних оцінюють своє особисте майбутнє як обнадійливе. Такий високий показник свідчить про неймовірну внутрішню стійкість нового покоління, його здатність пристосовуватися до важких умов та зберігати бажання жити й розвиватися далі.

Проте цей оптимізм має й інший індикатор. Позитивні очікування молоді тісно переплітаються із постійною тривогою та сильним емоційним напруженням. Через неможливість передбачити, що буде завтра, молодим людям довелося змінити свої звички: їхнє планування життя стало коротким. Замість великих планів на роки вперед вони змушені фокусуватися на вирішенні сьогоднішніх, поточних завдань, що є природним захистом психіки від хронічного стресу.

Результати дослідження свідчать про певні ознаки адаптації молоді до умов війни. Порівняно з 2024 роком зменшилася частка тих, хто серед найбільших проблем називає стан здоров'я (з 42 % до 30 %), відсутність грошей (з 31 % до 22 %) та фізичну безпеку (з 26 % до 18 %). Проте питання ментального здоров'я залишається одним із найгостріших викликів для молоді незалежно від місця проживання – в Україні чи за кордоном.

Важливо, що молодь демонструє стабільно високий рівень громадянської активності. Більше 50 % молоді мають досвід волонтерства, що корелює з даними попередніх років. Водночас 18 % молоді в Україні відчувають, що можуть особисто впливати на зміни у своїй громаді, а ще 26 % радше погоджуються з цим твердженням. 44% молоді вважають, що можуть впливати на зміни у своїй громаді – зростання з 32 % у 2024 році [1].

На жаль, війна може тривати протягом тривалого часу, і її наслідки можуть мати генераційний характер. Тому не лише індивідуальні, але й суспільні аспекти психологічного здоров'я молоді потребують уваги. Війна, змінює соціальні зв'язки і структури, що впливає на загальне соціальне функціонування та адаптаційні можливості молодих людей. Дослідження даної проблематики сприятиме розробці комплексних стратегій підтримки, які не лише допоможуть молоді справитися з поточними викликами, але й підготують їх до можливих стресових ситуацій у майбутньому. Розуміння ролі резилієнсу у контексті війни стане основою для створення програм, що будуть сприяти психічному благополуччю та адаптації молодих людей до нових реалій життя [2].

Враховуючи викладене, слід зазначити, що ментальний стан української молоді сьогодні є суперечливим: попри дивовижну стійкість та 78% оптимізму, вони щодня живуть у стані сильної тривоги. Вони продовжують вчитися, працювати та виборювати своє майбутнє. Саме тому боротьба за майбутнє України сьогодні точиться не лише на полі бою, а й у сфері психологічної підтримки – від професійної терапії до створення безпечного простору в громадах. Допомогти молоді подолати цей стрес і повернути їм віру в завтрашній день – це наш спільний обов'язок, адже саме від цього покоління залежить майбутнє всієї нації.

Список використаних джерел:

1. Профспілка працівників освіти і науки України. Між оптимізмом і тривогою: дослідження «Вплив війни на молодь в Україні – 2025». URL: <https://pon.org.ua/novyny/12665-mizh-optymizmom-i-tryvogou-doslidzhennia-vplyv-viiny-na-molod-v-ukraini-2025.html> (дата звернення: 20.05.2026).

2. Вплив війни на психічне здоров'я молоді: роль резилієнсу та психологічних інтервенцій. URL: <https://uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/532> (дата звернення: 20.05.2026).

БУДАСОВА Карина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОЛЄСНІК Тетяна

директорка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка юридичних наук, професорка

РИЗИКИ ДЛЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасний етап розвитку суспільства ставить перед студентською молоддю високі вимоги, перетворюючи роки навчання в університеті на період інтенсивного інтелектуального та психоемоційного навантаження. Перехід до самостійного життя, адаптація до нових умов навчання, фінансова нестабільність та необхідність професійного самовизначення супроводжуються постійним стресом. В умовах сучасних криз, соціально-економічної нестабільності та війни ризики для ментального здоров'я студентів зростають у геометричній прогресії. Хронічна тривожність, депресивні стани та емоційне вигорання не лише знижують академічну успішність, але й руйнують особистісний потенціал молоді. Саме тому дослідження чинників ризику та пошук ефективних механізмів психологічної підтримки студентів є критично важливим завданням для збереження майбутнього інтелектуального ресурсу країни.

Згідно з визначенням ВООЗ, ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізує свої творчі здібності, може протистояти життєвим стресам, продуктивно працювати та робити внесок у суспільне життя [1]. Це означає, що ментальне здоров'я об'єднує здоровий дух та психіку людини із соціальним складником. Воно є важливим для втілення бажань, реалізації цілей, доброго фізичного самопочуття. А з іншого боку – психічне здоров'я кожного індивіда важливе для всього суспільства в цілому.

У контексті триваючої війни в Україні ключовим деструктивним чинником для ментального здоров'я студентів стає хронічний стрес, який нашаровується на традиційні академічні виклики та суттєво посилює загальне психоемоційне

навантаження. Постійне перебування в ситуації безпекової загрози, вимушене переселення, руйнування звичного соціального кола та нав'язливий моніторинг новин провокують розвиток глибокого психологічного стресу. Дистанційний або змішаний формат навчання, зумовлений безпековими факторами, позбавляє молодь повноцінної соціалізації та підтримки однолітків, натомість посилюючи відчуття ізоляції та цифрової втоми. Як наслідок, страх за власне життя та безпеку близьких трансформується у стійкі форми тривожності, що блокують здатність до ефективного навчання та адаптації. Дослідження українських науковців свідчать, що в умовах воєнного стану значна частина молоді відчуває психологічний дистрес, емоційне виснаження, страх за власне майбутнє та невпевненість у завтрашньому дні [2].

Цей тривалий тиск неминуче призводить до синдрому емоційного виснаження та формування апатії, коли значна частина молоді гостро відчуває страх за власне майбутнє та невпевненість у завтрашньому дні. Також у дослідженні зазначається, що прояви тривоги спостерігаються у 60 % студентів першого курсу (від легкого ступеня – субклінічно виражена тривога до важкого ступеня – клінічно виражена тривога), 40 % студентів-першокурсників мають показники в межах норми, тобто характеризуються відсутністю виражених симптомів тривоги. За показником депресії виявлено, що у 22 % студентів першого курсу спостерігаються прояви депресії (від легкого до помірного ступеня). А решта досліджуваних – 78 % мають показники в межах норми, тобто характеризуються відсутністю виражених симптомів депресії [2].

Невпевненість у життєвих перспективах змушує студентську молодь переосмислювати власні цілі крізь призму воєнних ризиків, що нерідко викликає депресивний стан. Через це виникає гостра потреба у розробці цільових програм психологічної підтримки та впровадженні культури ментальної гігієни в освітній процес для збереження особистісного потенціалу студентів.

Також слід зазначити, що не менш важливим фактором для молоді є вплив цифрового середовища. Соціальні мережі, постійний потік інформації, надмірне використання гаджетів та інформаційне перевантаження негативно позначаються на психологічному стані молоді. Це може викликати порушення сну, зниження самооцінки, соціальну ізоляцію та підвищення рівня тривожності [3]. Окремим деструктивним чинником, що суттєво підриває психоемоційну стабільність студентів, є соціальна ізоляція та пов'язані з нею труднощі адаптації до нових життєвих реалій. Вимушена зміна місця проживання, переїзд у безпечніші регіони чи за кордон, а також тривале дистанційне навчання позбавляють молодь звичного мікросоціуму та безпосереднього контакту з близькими. Перебування далеко від родини та друзів руйнує традиційні механізми соціальної підтримки, які зазвичай виступають буфером під час кризових ситуацій. Відсутність «живого» спілкування в академічному середовищі посилює відчуття самотності, відчуженості та безпорадності, що безпосередньо призводить до зниження психологічного благополуччя і може стати тригером для розвитку депресивних розладів.

Водночас у ситуації тривалої кризи критично важливу роль у збереженні ментального здоров'я студентської молоді відіграє цілеспрямований розвиток індивідуальної стресостійкості та формування системи комплексної психологічної

підтримки. Життєстійкість не є вродженою рисою, а формується через опанування навичок саморегуляції в моменти гострого стресу. Проте, зусиль самого студента часто недостатньо, тому заклади вищої освіти мають активно розгортати внутрішні служби психологічної допомоги, створювати безпечні простори для спілкування та інтегрувати програми ментального розвантаження в освітній процес. Синергія особистісного потенціалу молоді та доступної професійної підтримки є надійною основою для подолання деструктивних наслідків дистресу та успішної адаптації до майбутнього. Сьогодні науковці та практичні психологи наголошують на необхідності впровадження програм психологічної допомоги, розвитку навичок емоційної саморегуляції, популяризації фізичної активності та формування культури турботи про психічне здоров'я серед молоді [3].

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що ментальне здоров'я студентської молоді в сучасних реаліях зазнає комплексної деструктивної дії воєнного стану, академічного тиску, труднощів адаптації та інформаційного перевантаження. Цей систематичний психоемоційний тиск провокує тривожність, хронічний стрес та емоційне вигорання, що суттєво знижує мотивацію до навчання та несе загрозу для гармонійного розвитку майбутнього покоління. Ефективне подолання цих викликів потребує консолідації зусиль держави, закладів освіти, родини та суспільства задля популяризації ментальної гігієни, розвитку навичок стресостійкості й забезпечення гнучкого доступу молоді до своєчасної професійної психологічної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я. URL: <https://moz.gov.ua/uk/vsesvitnya-organizaciya-ohoroni-zdorov-ya-who-2> (дата звернення: 20.05.2026).
2. Ковальчук Н. М., Гаврилюк О. В. Дослідження проявів тривоги та депресії у студентів в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2025. С. 210 – 218.
3. Бойко А. В., Мельник О. С. Соціально-психологічні аспекти цифрового здоров'я студентів в умовах викликів цифрової доби. *Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка*. 2024. С. 75 – 82.

БУЛАВА Лілія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ГУЗЕНКО Олена

доцентка кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка економічних наук, доцентка

ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В умовах сучасних викликів, пов'язаних із воєнними діями, економічною нестабільністю та необхідністю післявоєнної відбудови, особливого значення набуває питання економічного відновлення територіальних громад. Процеси децентралізації, які активно впроваджуються в Україні, сприяли розширенню фінансових та управлінських можливостей громад, підвищенню рівня їхньої самостійності й відповідальності за соціально-економічний розвиток територій. Саме територіальні громади сьогодні виступають важливими суб'єктами забезпечення економічної стійкості, відновлення інфраструктури, підтримки підприємництва та покращення якості життя населення.

Варто звернути увагу на той факт, що сучасні науковці постійно приділяють увагу економічному відновленню та децентралізації. Про актуальність даного напрямку вивчення свідчить значна кількість фахових статей та монографічних досліджень. Обраній тематиці присвятили свої праці такі вітчизняні науковці як Шматковська Т. [1], Залізнюк, В., Лазебна, І. [2], Тростянська К., Цюпа О., Дмитровська В. [3], Ортіна Г., Сокіл О., Прус Ю., Застрожнікова І., Єфіменко Л. [4] та інші.

Економічне відновлення громад в умовах децентралізації потребує ефективного використання місцевих ресурсів, залучення інвестицій, розвитку партнерства між державою, бізнесом і громадськістю, а також впровадження сучасних механізмів управління. Водночас існують значні проблеми, пов'язані з нерівномірністю розвитку громад, обмеженістю фінансових ресурсів та впливом зовнішніх кризових факторів. У зв'язку з цим актуальним є дослідження особливостей економічного відновлення територіальних громад та визначення основних напрямів підвищення ефективності децентралізаційних процесів в Україні.

Як зазначають Залізнюк В. П. та Лазебна І. В. «...В умовах війн територіальні громади України постали перед численними викликами, які суттєво вплинули на їхній економічний потенціал та соціальну стабільність. Основні проблеми включають руйнування критичної інфраструктури, втрату податкової бази, зниження фінансової автономії та необхідність забезпечення соціальної згуртованості в умовах зміненої демографічної структури. Бойові дії призвели до руйнування доріг, енергетичних об'єктів, житлового фонду, що значно ускладнило економічну активність громад та зменшило їхні доходи. Зміни в демографічній структурі, зумовлені міграцією населення, створили нові соціальні виклики, зокрема необхідність інтеграції внутрішньо переміщених осіб і підтримки соціальної згуртованості.» [2].

За результатами проведених досліджень основними напрямками підвищення ефективності децентралізаційних процесів в Україні є:

по – перше, зміцнення фінансової спроможності територіальних громад шляхом розширення дохідної бази місцевих бюджетів та ефективного управління фінансовими ресурсами та удосконалення системи міжбюджетних відносин для забезпечення справедливого розподілу державних ресурсів між громадами;

по – друге, розвиток місцевого підприємництва та підтримка малого і середнього бізнесу, що сприятиме створенню нових робочих місць і збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, а також залучення інвестицій та міжнародної технічної допомоги для реалізації інфраструктурних і соціально-економічних проектів;

по – третє, відновлення та модернізація інфраструктури громад, зокрема транспортної, енергетичної, освітньої та медичної, а також впровадження цифрових технологій та сучасних механізмів управління для підвищення прозорості, ефективності та доступності адміністративних послуг;

по – четверте, підвищення професійного рівня працівників органів місцевого самоврядування та розвиток управлінських професійних якостей та раціональне використання природних, трудових та економічних ресурсів територіальних громад.

Таким чином, за результатами проведених досліджень встановлено, що децентралізація є важливим чинником економічного відновлення та розвитку територіальних громад. Ефективне використання фінансових ресурсів, розвиток місцевого підприємництва, модернізація інфраструктури та впровадження сучасних управлінських механізмів сприятимуть підвищенню спроможності громад і забезпеченню їх сталого розвитку в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Шматковська Т., Чиж Н. Фінансова стійкість територіальних громад в умовах війни та в повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2025. № 82. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-74>.

2. Залізнюк В. П., Лазебна І. В. Економічний розвиток територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 5. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14260502>.

3.Тростянська К. М., Цюпа О. П., Дмитровська В. С. Фінансова децентралізація та її вплив на економічне зростання територіальних громад. *Академічні візії*. 2024. Вип. 33. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13344064>.

4. Сталий розвиток місцевих громад в умовах децентралізації : монографія / Г. В. Ортіна, О. Г. Сокіл, Ю. О. Прус та ін. Мелітополь : Вид-во «ФОРМ Однорог Т. В.», 2019. 171 с.

БУЛАВА Ліля

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КЛЕМПАРСЬКИЙ Микола
професор кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЗАХИСТ ВІД МОБІНГУ ТА ДИСКРИМІНАЦІЇ ЯК НОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ОХОРОННИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку трудових правовідносин в Україні особливого значення набуває забезпечення належного рівня захисту працівників від мобінгу та дискримінації. Трансформація ринку праці, зміни у формах організації праці, а також вплив воєнного стану та соціально-економічних викликів спричинили загострення проблем психологічного тиску, нерівного ставлення та порушення принципу поваги до гідності працівника. У зв'язку з цим питання створення ефективних механізмів правового захисту працівників стає одним із пріоритетних напрямів розвитку трудового законодавства.

Важливим кроком у цьому напрямі стало внесення змін до трудового законодавства України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню) у трудових відносинах. Законодавче закріплення поняття мобінгу, визначення його форм та способів захисту працівників свідчить про формування нового вектора розвитку охоронних правовідносин, спрямованого не лише на захист економічних інтересів працівника, а й на забезпечення його психологічної безпеки, честі та гідності. Поряд із мобінгом актуальною залишається проблема дискримінації у сфері праці, яка може проявлятися за ознаками статі, віку, стану здоров'я, місця проживання, сімейного стану та іншими критеріями. Такі прояви негативно впливають на реалізацію права на працю та суперечать міжнародним стандартам у сфері прав людини. Саме тому дослідження особливостей захисту

від мобінгу та дискримінації, а також аналіз сучасних механізмів охоронних правовідносин є важливими для подальшого вдосконалення національного трудового законодавства та забезпечення ефективного захисту прав працівників.

Варто звернути увагу на той факт, що науковці доволі часто приділяють увагу проблематичним аспектам захисту від мобінгу та дискримінації. Про актуальність даного напрямку вивчення свідчить значна кількість фахових статей та інших наукових досліджень. Обраній тематиці присвятили свої праці такі науковці як Менів Л. Д., Любовець Д. О. [1], Коваленко О. О. [2] та інші.

Сучасний етап розвитку трудового права в Україні характеризується формуванням нового вектора охоронних правовідносин, де ключове місце посідає захист від мобінгу та дискримінації, що є невід'ємною частиною стратегії гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Мобінг (цькування) це – систематичні (повторювані) тривалі умисні дії або бездіяльність роботодавця, окремих працівників або групи працівників трудового колективу, які спрямовані на приниження честі та гідності працівника, його ділової репутації, у тому числі з метою набуття, зміни або припинення ним трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного та/або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність [4].

Як зазначає Коваленко О. О. «...Мобінг виступає різновидом дискримінації, однак має специфічні ознаки, зокрема систематичність, тривалість та цілеспрямованість дій, спрямованих на приниження гідності та порушення особистих немайнових прав працівника» [2].

Ефективність охоронних правовідносин у цій сфері забезпечується запровадженою триединою системою гарантій, яка охоплює превентивні заходи (нормативне закріплення заборони та просвітництво), інструменти оперативного реагування у процесі праці (звернення до роботодавця, профспілок чи Держпраці) та засоби відновлення прав постфактум (судовий захист і компенсація шкоди). Слід зазначити, що новелою законодавства є надання працівнику права розірвати трудовий договір у визначений ним строк, якщо роботодавець чинив мобінг, із виплатою вихідної допомоги у розмірі не менше тримісячного середнього заробітку. Водночас роботодавець отримав інструмент для підтримання дисципліни у формі права на звільнення працівника-агресора за умови наявності судового рішення, що підтверджує факт цькування і демонструє дуалістичний підхід до балансу інтересів сторін.

Попри прогресивні зміни, практична реалізація захисту залишається ускладненою через низку чинників: оцінний характер дефініції мобінгу, складність доказування систематичності й умислу, а також недостатню правову обізнаність учасників відносин. Результати аналізу судової практики вказують на **тенденцію до детального та критичного оцінювання** судами ознак мобінгу в діях роботодавця, де більшість позовів відхиляється через відсутність належної доказової бази щодо створення несприятливого клімату в колективі. На законодавчому рівні бар'єром для таких дій стала стаття 173-5 КУпАП, яка

встановлює штрафи або громадські роботи за цькування на робочому місці. Це підкреслює офіційне визнання мобінгу як шкідливого явища, що потребує державного реагування.

Таким чином, успішна розбудова системи протидії мобінгу в Україні має розвиватися у двох взаємопов'язаних напрямках. По-перше, це прикладний рівень, що передбачає формування внутрішньо корпоративної етики «нульової толерантності» до утисків, модернізацію регламентів внутрішніх розслідувань на підприємствах та розробку чітких алгоритмів збору доказів. По-друге, це нормативно-інтеграційний рівень, де чинні правові гарантії виконують роль ціннісного орієнтира, який наближає вітчизняне трудове право до міжнародних стандартів. Такий підхід забезпечує практичну реалізацію, а не лише формальне проголошення права особи на повагу до її гідності у процесі трудової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Менів Л. Д., Любовець Д. О. Захист працівників від мобінгу: правові механізми та проблеми реалізації. *Ірпінський юридичний часопис*. 2026. Вип. 4 (21). С.112 – 123. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-4\(21\)-2025-112-123](https://doi.org/10.33244/2617-4154-4(21)-2025-112-123).

2. Коваленко О. О. Механізм протидії та запобігання мобінгу в Україні: новели трудового законодавства, які забезпечують ефективний та дієвий захист прав працівників. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2025. № 2 50). С. 106 – 117. DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-50-2-106-117>.

3. Протидія мобінгу у трудових відносинах: нагадування. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1481952/> (дата звернення 02.06.2026).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню) : Закон України від 16.11.2022 року № 2759-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 52, ст.147.

ВЕЛИЧКО Софія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ШУЛЬГА Андрій

*доцент кафедри державно-правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлює глибокі зміни у функціонуванні судової системи та процесуального законодавства більшості держав світу. В Україні процеси цифровізації правосуддя набули особливої актуальності в контексті судової реформи та євроінтеграційних прагнень держави. На тлі цього в Україні ще в 1998 році було прийнято Закон Про Національну програму інформатизації [1]. Запровадження електронного судочинства, систем відеоконференцз'язку та автоматизованого розподілу справ суттєво змінює природу процесуальних відносин і вимагає відповідного оновлення законодавчої бази. Тому дослідження впливу цифровізації на трансформацію процесуального законодавства України є науково та практично значущим завданням.

Правову основу цифровізації судочинства в Україні складають насамперед процесуальні кодекси, оновлені в ході реформи 2017 року. Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України та Кодекс адміністративного судочинства України були доповнені нормами, які регулюють подання електронних документів, участь у засіданнях у режимі відеоконференції та отримання електронних повідомлень. Ці зміни заклали підґрунтя для переходу від паперового до електронного судочинства, хоча й не вирішили всіх проблем, пов'язаних із цифровою трансформацією. На підтвердження сказаного слід навести думку О. В. Скочиляс-Павліва, який зазначає, що Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України та Кодекс адміністративного судочинства України були доповнені нормами, що регулюють електронне судочинство, хоча на практиці виникають і проблемні аспекти щодо використання відповідних інструментів [2, с. 209].

Ключовим інструментом цифровізації правосуддя в Україні є Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС), яка функціонує відповідно до Положення, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 року № 1845/0/15-21 [3]. Система забезпечує автоматизований розподіл справ

між суддями, електронний документообіг, а також доступ учасників процесу до матеріалів справи в режимі реального часу. Разом з тим практика застосування ЄСІТС виявила низку технічних і правових проблем, зокрема питання юридичної сили електронних документів та захисту персональних даних учасників судового процесу.

Суттєвим кроком у цифровізації процесуального законодавства стало законодавче врегулювання участі у судових засіданнях у режимі відеоконференції. Відповідно до статті 212 Цивільного процесуального кодексу України, суд може провести судове засідання у режимі відеоконференції за заявою учасника справи. Вважаємо, що в умовах воєнного стану цей інструмент набув надзвичайного значення, однак виявив і прогалини у правовому регулюванні. Зокрема, залишаються неврегульованими питання ідентифікації учасників та забезпечення конфіденційності.

Важливим напрямом цифрової трансформації процесуального законодавства є запровадження електронного суду, а саме системи, що забезпечує повний цикл судового провадження в електронній формі. На думку М. Р. Дзіковського ефективного функціонування електронного суду вимагає не лише технічної інфраструктури, а й удосконалення процесуальних норм щодо строків вчинення процесуальних дій. На думку вченого, розвиток інформаційних технологій у судочинстві відкриває нові перспективи для вдосконалення доказової бази у справах. У сучасних умовах, зазначає М.Р. Дзіковський, електронні докази набувають особливого значення, адже цифрові сліди, залишені у ході різноманітних транзакцій чи комунікацій, виступають важливими свідченнями у судовому процесі [4, с. 288].

Окремої уваги заслуговує проблема цифрової нерівності як виклику для процесуального законодавства. Наприклад О. С. Сотула з цього приводу зазначає, що цифровізація судочинства стала критично важливим чинником збереження доступу до правосуддя для внутрішньо переміщених осіб, мешканців прифронтових територій та інших вразливих груп. Водночас, зазначає дослідник, виявлено системні проблеми стосовно нерівномірності технічного оснащення судів та нерівності доступу громадян до цифрових сервісів [5, с. 53]. У зв'язку з цим вважаємо, що процесуальне законодавство має передбачати альтернативні механізми участі у судових провадженнях для осіб, які не мають можливості скористатися електронними сервісами, зокрема людей похилого віку, осіб з обмеженими можливостями та мешканців сільської місцевості.

Про те не обходиться і без певних проблем, так на думку Р. М. Дудника існують проблеми фрагментарності нормативної бази, неузгодженості технічних і правових стандартів, обмеженої інтеграції між державними інформаційними системами, а також недостатньої правової визначеності щодо статусу цифрових об'єктів, електронних доказів, алгоритмічних рішень та обігу даних. Окремої уваги потребують питання забезпечення довіри до цифрових сервісів, відповідальності суб'єктів інформаційних відносин і ефективного судового захисту прав у цифровому середовищі [6, с. 85].

Підводячи підсумок слід зазначити, що цифровізація правосуддя є потужним каталізатором трансформації процесуального законодавства України, що вимагає системного оновлення норм усіх процесуальних кодексів.

Ефективна цифрова трансформація судочинства можлива лише за умови комплексного підходу, який поєднує розвиток технічної інфраструктури, вдосконалення правового регулювання та забезпечення рівного доступу до електронного правосуддя. Проте вважаємо, що першочерговими завданнями законодавця є усунення прогалин у регулюванні електронного документообігу, відеоконференцзв'язку та захисту персональних даних учасників процесу.

Список використаних джерел:

1. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 року № 74/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 27–28. С. 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.05.2026).

2. Сковчиляс-Павлів О. В. Сучасний стан електронного судочинства в Україні. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 207 – 212. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.29>.

3. Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему : затв. рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 року № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21> (дата звернення: 21.05.2026).

4. Дзіковський М. Р. Використання інформаційних технологій в адміністративному судочинстві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: *Право*. 2024. Т. 3. № 86. С. 285 – 291. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.43>.

5. Сотула О. С. Організація судочинства в умовах воєнного стану: правові засади, цифрова трансформація та доступ до правосуддя в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2026. № 2. С. 53 – 57. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2026-2-8>.

6. Дудник Р. М. Трансформація правових норм в умовах цифровізації правових систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: *Право*. 2026. Т. 1. № 93. С. 84 – 89. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.12>.

ВИДРИЧ Каміла

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:**ОДИНЦОВА Олена**

доцентка кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук, доцентка

РЕСТИТУЦІЯ ТА КОМПЕНСАЦІЯ ЗА ПРОЄКТОМ НОВОГО ККУ

Сучасний етап розвитку публічної влади в Україні супроводжується переходом до концепції Децентралізації 2.0, тому вимагає створення та забезпечення ефективних механізмів матеріально-фінансового захисту територіальних громад від протиправних посягань. У таких умовах матеріальне право трансформується у дієвий механізм відновлення локальної економіки. Реформа кримінального законодавства, втілена у проєкті нового Кримінального кодексу України (далі – проєкт ККУ) демонструє перехід до відновлювального правосуддя, де пріоритетами є ліквідація наслідків правопорушень та правовідновлення.

У зв'язку з цим доречним є звернення до проєкту нового ККУ [1], а саме до розділу 3.8 «Реституція та компенсація», який запроваджує нові засоби відшкодування шкоди. Частина 1 статті 3.8.1 передбачає накладення обов'язку здійснення реституції або компенсації на особу, яка вчинила кримінальне правопорушення або інше протиправне діяння, внаслідок якого порушене особисте право потерпілої людини або спричинена шкода потерпілій особі, територіальній громаді або державі. Поняття реституції охоплює низку активних дій правопорушника у посткримінальній поведінці, які залежать від об'єкта посягання та суб'єкта, якому завдалася шкода. Четвертий пункт статті безпосередньо корелює з концепцією Децентралізації 2.0 і передбачає, за згодою територіальної громади або держави, відновлення чи поліпшення стану певної території або громадської інфраструктури, орієнтуючись на задоволення колективного інтересу і перетворюючись у соціально корисну діяльність. Компенсація, у свою чергу, передбачає грошове відшкодування шкоди, спричиненої кримінальним правопорушенням або іншим протиправним діянням, коли застосування реституції унеможлиблюється. Так, закріплено, що добровільне здійснення особою реституції або компенсації враховується під час застосування чи припинення застосування інших кримінально-правових засобів. Крім того, проєкт ККУ певним чином вирішує проблему неплатоспроможності

засудженого. Відповідно до пункту 5 статті 3.8.1, у разі встановлення об'єктивної неможливості здійснення компенсації особою, визнаною винною у вчиненні умисного насильницького кримінального правопорушення, визначена вироком суду шкода компенсується потерпілій людині державою за рахунок спеціального Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим. Доцільність такого кроку підтверджується європейським досвідом [2, с. 461]. Цей фонд наповнюється виключно за рахунок правопорушників через стягнення штрафів, конфіскацію майна (ч. 1 ст. 3.2.4, ч. 1 ст. 3.9.1, ч. 1 ст. 3.9.3) і слугує адаптацією українського законодавства до Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою (ст. 13) [3].

Також, реституція та компенсація включені до переліку кримінально-правових засобів (стаття 3.1.2 проєкту ККУ). Це передбачає зміну моделі застосування заходів кримінальної відповідальності. У доктринальній класифікації О. М. Литвинова та А. М. Яценка кримінально-правові заходи поділено на каральні та некаральні. Проєкт нового ККУ фактично легалізує цей підхід на законодавчому рівні: Розділ 3.8 «Реституція та компенсація» яскраво репрезентує групу некаральних заходів відновного характеру, які можуть застосовуватися як альтернатива класичному покаранню, зосереджуючи увагу на інтересах потерпілої сторони [4, с. 292]. Досліджувані інститути відіграють важливу роль і у процесі заохочення посткримінальної поведінки особи, виконуючи стимулюючу функцію. Зокрема, вони внесені у 5 пункт статті 3.3.2, а їх добровільне здійснення гарантує особі законне право на більш м'яке покарання або обрання нижчої межі санкції і відповідно мотивує особу до відшкодування збитків. Відновлювальну функцію виконує інститут непризначення покарання, описаний у частині 1 статті 3.4.1 проєкту ККУ. Таким чином, не призначається покарання особі, яка вперше вчинила провину або злочин 1–3 ступеня тяжкості, якщо вона виконала три умови: визнала себе винуватою, примирилася з потерпілою особою, а також добровільно здійснила реституцію і компенсацію.

Отже, запровадження реституції та компенсації у проєкті ККУ забезпечує пріоритет реального відновлення прав. Для реалізації концепції Децентралізації 2.0 це є ключовим кроком, адже місцеві громади отримують гарантований захист своєї інфраструктури та дієвий спосіб швидкого відновлення локальної економіки після правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Проєкт Кримінального кодексу України : станом на 2026 р. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/00000-kontrolnyj-proyekt-kk-01-05-2026.pdf> (дата звернення: 17.05.2026).

2. Козаченко О. В., Мусиченко О. М Реституційно-компенсаційні заходи в кримінальному праві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Р. 3. С. 456 – 465. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/547d608d-13d4-47af-8008-8772bd93bc91/content> (дата звернення: 17.05.2026).

3. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою. *Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи*. 2004. URL: <https://archive.khpg.org/1080460475> (дата звернення: 17.05.2026).

4. Литвинов О. М., Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, види та деякі міркування щодо застосування окремих з них. Концептуальні засади нової редакції Кримінального кодексу України: *матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 17 – 19 жовт. 2019 р.* / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), А. П. Гетьман, Ю. В. Баулін та ін. Харків : Право. 2019. 500 с. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/21/konferentsiya-harkiv-17-19-zhovtnya-2019.pdf> (дата звернення: 17.05.2026).

ВОСКРИВЕНКО Олександра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОНАРЄВА Ганна

завідувачка кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук

**ПРОБЛЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ВИКОРИСТАННІ
ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ СТУДЕНТАМИ**

Швидкий прогрес у розвитку технологій штучного інтелекту та їх активне використання в освіті спричинили виникнення нових викликів, зокрема у сфері забезпечення академічної доброчесності. Особливо актуальною ця проблема стала у зв'язку з розповсюдженням генеративного штучного інтелекту. Для студентів такі технології стали зручним інструментом підготовки навчальних завдань, але нерідко їхнє використання суперечить принципам самостійності та відповідальності за результати навчання. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень[1].

Використання таких технологій без належного контролю може сприяти формальному виконанню навчальних завдань, що негативно вплине на якість

засвоєння знань. Варто зауважити, що чинне законодавство України разом із внутрішніми актами закладів вищої освіти не завжди пропонує чіткі механізми регулювання застосування студентами генеративного ШІ, що породжує суперечливі погляди на кваліфікацію певних його використань як проявів академічної недоброчесності.

Різні дослідження та особистий досвід авторів вказують на низку причин студентського плагіату, що не залежать від умов екстреного навчання: плагіатять мимоволі через брак знань; добровільно, щоб досягти успіху; внаслідок поганого управління навчальним часом або за відсутності інтересу та мотивації. Тож сприяння чесності, наприклад, підписання кодексу честі, де студенти зобов'язуються дотримуватись етичної поведінки під час оцінювання; систематичний контроль та нові засоби виявлення плагіату (текстових збігів); зміщення акценту на зміст навчання, а не на результат сприятимуть дотриманню академічної доброчесності [2, с. 3].

Плагіат у студентських роботах може свідчити про несформованість навичок академічної доброчесності, але саме це може призвести до плагіату в науковій діяльності в майбутньому. А отже, навчання основам академічної доброчесності, пояснення правил цитування, використання програмного забезпечення для перевірки на плагіат та жорстка політика університетів щодо плагіату – це комплексне рішення, що націлене на запобігання етичних порушень і відповідальне ставлення до викладу результатів досліджень у майбутній професійній діяльності. Варто зазначити, що в студентських роботах найчастіше виявляють текстовий плагіат, оскільки студенти ще набувають досвіду в галузі наукового дослідження. А от у роботах учених важлива не лише унікальність тексту, але й оригінальність ідей та досліджень. Випадки плагіату в наукових роботах шкодять авторитету науки і можуть призвести до недовіри до наукових результатів [2, с. 3].

Плагіат є багатогранним поняттям і найпоширенішою формою академічної недоброчесності. Це може бути текстовий плагіат (використання слів і/або ідей з іншого джерела без належного зазначення авторства) або плагіат переліку джерел у списку літератури (джерела, що не були прочитані, критично проаналізовані, але знаходяться в списку). Для боротьби з такою формою академічної недоброчесності зазвичай застосовують двоаспектний підхід: виявлення та запобігання. Програмне забезпечення для виявлення плагіату, таке як iThenticate і Turnitin, зазвичай використовується для «перевірки» робіт студентів і деякими видавництвами. Розробники інструментів (наприклад, такі як GPTZero, Turnitin, ZeroGPT і Winston.AI) стверджують, що здатні виявляти текст, створений генеративним ШІ [3].

З огляду на викладене, слід зазначити, що стрімкий розвиток змушує по-новому поглянути на проблему академічної доброчесності. З одного боку, такі технології можуть бути корисним інструментом для навчання. Проте з іншого – їх безконтрольне використання створює ризик втрати самостійності під час виконання навчальних завдань і формального підходу до здобуття знань. Проблема полягає не лише у самому використанні ШІ, а й у недостатньому рівні академічної культури або ж невмінні правильно працювати з джерелами та

небажанні окремих студентів докладати власних зусиль до навчання. Саме тому сьогодні важливо не лише вдосконалювати способи виявлення плагиату, а й поєднувати ефективне правове регулювання, чіткої політики закладів освіти та свідомого ставлення самих здобувачів освіти з метою забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності в умовах активного розвитку технологій штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.05.2026).

2. Малицька І. Д., Пінчук О. П. Відповідальне та етичне використання штучного інтелекту в дослідницькій і публікаційній діяльності. Інформаційні технології і засоби навчання. 2024. Т. 100. № 2. С. 180 – 198. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741483/1/5676.pdf> (дата звернення: 26.05.2026).

3. В. Moorhouse, М. Yeo, Y. Wan. Generative AI tools and assessment: Guidelines of the world's top-ranking universities. Computers and Education. 2023. URL: <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2023.100151> (дата звернення: 26.05.2026).

ВОСКРИВЕНКО Олександра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

У сучасних умовах глобальної цифровізації суспільних відносин одним із пріоритетних напрямів реформування правової системи України є впровадження електронного судочинства. Цифрова трансформація правосуддя покликана не лише оптимізувати роботу судових органів, а й забезпечити реальну доступність правосуддя для громадян, підвищити прозорість судових процедур та ефективність судового захисту прав і свобод. Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю переходу від паперового документообігу до інтегрованих

цифрових систем, що стає критично важливим в умовах обмежених ресурсів та потреби у швидкому розгляді справ.

Електронне судочинство слід розуміти як систему взаємодії учасників судового процесу та суду за допомогою сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, що дозволяє подавати процесуальні документи, здійснювати обмін інформацією та проводити судові засідання в режимі відеоконференції. Правова основа такого механізму в Україні закріплена у процесуальному законодавстві. Зокрема, статтею 18 Кодексу адміністративного судочинства України встановлено, що у судах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС), яка забезпечує обмін документами в електронній формі між судом та учасниками справи [1]. Це означає, що електронна форма документа має рівну юридичну силу з паперовим аналогом, що значно спрощує процесуальні дії.

Особливе значення для розвитку цифровізації мав Закон України № 3200-ІХ, яким було внесено зміни до процесуальних кодексів та Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Він на законодавчому рівні закріпив обов'язкове використання «Електронного кабінету» для певних категорій осіб, зокрема адвокатів, нотаріусів та юридичних осіб [2]. Такий крок є еволюційним етапом, оскільки він мінімізує фізичні контакти, зменшує витрати на поштові відправлення та значно скорочує час на отримання процесуальних документів. Державна судова адміністрація України у своїх звітах неодноразово підкреслювала, що повноцінне функціонування ЄСІТС є фундаментом для створення «розумного суду» (smart court), який працює за принципом сервісної держави [3, с. 45].

Водночас процес цифровізації супроводжується низкою викликів. До основних проблем слід віднести недостатню технічну оснащеність окремих судів, ризики кібербезпеки та необхідність підвищення цифрової грамотності як суддів, так і учасників процесу. Попри високий рівень нормативного забезпечення, практичне впровадження окремих модулів ЄСІТС часто стикається з технічними збоями, що може негативно впливати на строки розгляду справ. Важливим аспектом є також забезпечення належного рівня захисту персональних даних, що вимагає впровадження сучасних систем шифрування та багаторівневої ідентифікації користувачів. Проте, як зазначає Верховний Суд у своїх узагальненнях, незважаючи на технічні труднощі, стратегічний курс на цифровізацію є незворотнім та єдиним шляхом для забезпечення ефективності судочинства в умовах сучасних викликів [3, с. 62].

Отже, електронне судочинство в Україні є невід'ємним елементом цифрової трансформації правової системи, що забезпечує перехід правосуддя на якісно новий рівень розвитку. Завдяки впровадженню ЄСІТС та «Електронного кабінету» створюються передумови для реальної відкритості та оперативності правосуддя. Попри наявні технічні та організаційні проблеми, вдосконалення цифрових інструментів сприяє формуванню довіри до судової влади. Подальша оптимізація цих процесів має відбуватися шляхом поступового усунення технічних перепон та законодавчого стимулювання ширшого використання електронних засобів усіма учасниками правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 прку № 2747-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 20.05.26).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін процесуальними документами : Закон України від 29.06.2023 року № 3200-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 76. Ст. 4310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3200-20#Text> (дата звернення: 20.05.26).

3. Звіт про стан здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами у 2025 році. *Державна судова адміністрація України*. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_2025 (дата звернення: 27.05.2026).

ГАВРИЛЮК Артем

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВАЖЕЛІ ЗАЛУЧЕННЯ БІЗНЕСУ ДО ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД

Прийняття нового законодавства про публічно-приватне партнерство (ППП) стало важливим кроком у напрямку децентралізації інвестиційних процесів, відкривши двері для малих територіальних громад і місцевого бізнесу, які раніше не мали доступу до цього інструменту. Глибокий аналіз ключових положень закону свідчить, що він трансформує PPP із механізму, переважно орієнтованого на великі міжнародні концесії, у доступний інструмент для оперативної модернізації соціальної та комунальної інфраструктури на місцевому рівні.

Публічно-приватне партнерство (ППП) - це співпраця між державою або місцевою владою та приватним бізнесом задля реалізації важливих проектів, таких як, будівництво доріг, мостів, лікарень чи модернізації систем водопостачання. У такій моделі держава або ж громада надає, приміром, землю чи майно, а бізнес інвестує кошти, технології. Обидві сторони виграють, громада отримує новий або оновлений об'єкт без значних витрат бюджету, а приватний партнер прибуток від експлуатації цього об'єкта [2].

В Україні ж цей концепт існує давно, але як визнають експерти, він майже не застосовувався на практиці. Основною причиною було що, історично PPP асоціювався виключно з масштабними проектами відповідно за всі роки було укладено лише два великі договори концесії [2].

Головною перешкодою, що блокувала розвиток PPP, була надмірна бюрократизація та складність підготовчих процедур. Такі проекти вимагали років підготовки, значних фінансових витрат на підготовку технічної документації [2].

Ситуація може кардинально змінитися вже цієї осені, 31 жовтня набув чинності Закон України «Про публічно-приватне партнерство», який робить механізм PPP значно доступнішим і зрозумілішим для місцевих громад та внутрішніх інвесторів (зокрема локального бізнесу). За словами Прем'єр-міністра України Юлії Свириденко, оновлений механізм PPP здатен залучити до \$1 млрд інвестицій у найближчі роки [2].

Чинний закон має на меті розв'язання ключових проблем реалізації публічно-приватного партнерства, зокрема, він передбачає спрощення процедур та законодавче закріплення фінансових гарантій, що дає змогу не лише оперативно відновити зруйновану інфраструктуру, але й забезпечити потужний поштовх українській економіці через запуск виробництв, створення нових робочих місць, розвиток взаємовигідної співпраці з бізнес-спільнотою та надання українському суспільству якісних, сучасних та інноваційних послуг [2].

Відтепер перелік галузей, де може застосовуватися PPP, більше не є вичерпним. Партнерство дозволено в будь-якій сфері, якщо це прямо не заборонено законом. Це відкриває двері для інвестицій у такі галузі, як житлове будівництво, оборона, медицина, освіта та транспорт [2].

Проекти вартістю до € 5 538 000 можуть реалізовуватися за спрощеною процедурою, без техніко-економічного обґрунтування. Достатньо концептуальної записки, що суттєво скорочує передтендерну стадію. Зберігається гарантія, що законодавство, яке погіршує становище приватного партнера (за винятком певних змін, як-от пом'якшення відповідальності, податкові пільги, або зміни, що не погіршують становище), не застосовується до приватного партнера протягом терміну дії договору. Крім того, офіційно запроваджено механізм гарантії мінімального доходу для приватного партнера, що знижує комерційні ризики проекту [3].

Також розширений інструментарій державної підтримки, що включає гранти як офіційну форму, співфінансування будівництва, платежі за доступність та викуп продукції/послуг. Дозволено співфінансування проектів за рахунок

державних/комунальних підприємств та господарських товариств публічного сектору, що зменшує залежність від державного та місцевого бюджетів [3].

Для іноземних компаній, які розглядають можливість участі в українських інфраструктурних проєктах, новий закон створює нову логіку взаємодії з державою, змінюючи точки входу, вимоги до структурування угод, очікування щодо фінансових моделей і канали комунікації з публічними партнерами [4].

Приватні компанії більше не можуть самостійно ініціювати ППП-проєкти. Закон прямо скасовує таку можливість, залишаючи її за публічною стороною. Публічний партнер може прийняти, доопрацювати або відхилити пропозиції або концепції, отримані від приватних суб'єктів [4].

Усі договори ППП і концесії підлягають регулюванню виключно правом України. Закон не забороняє арбітраж як спосіб вирішення спорів, однак предмет регулювання самих зобов'язань і процедури реалізації підлягають праву України [4].

Таким чином, прийняття нового Закону України «Про публічно-приватне партнерство» є важливим кроком для подолання тривалих системних проблем, таких як надмірна бюрократія та складність процедур, які гальмували розвиток ППП у країні.

Закон вводить спрощену процедуру для проєктів з бюджетом до 5,5 млн євро і розширює галузі впровадження, охоплюючи такі напрями, як оборона та житлове будівництво. Крім того, додавання нових механізмів державної підтримки, включаючи гранти, співфінансування і гарантії мінімального доходу, значно спрощує доступ до інструментів ППП для територіальних громад і місцевого бізнесу.

Проте відзначено і певні обмеження, зокрема, пов'язання ініціатив виключно з публічним сектором та використання лише українського законодавства в договорах ППП. Хоча це рішення сприяє збереженню суверенітету регулювання, воно водночас потребує впровадження нових механізмів довіри для залучення іноземних інвесторів. Оновлена система ППП створює адміністративно-правові умови для залучення значних інвестицій, які можуть досягти 1 млрд доларів США, що є суттєвим стимулом для відбудови територіальних громад в умовах війни та подальшої післявоєнної реконструкції країни.

Список використаних джерел:

1. Про публічно-приватне партнерство : Закон України від 03.10.2019 року № 4510-20 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text> (дата звернення: 28.05.2026).

2. Публічно-приватне партнерство: нові можливості для місцевого розвитку та бізнесу. URL: <https://ips.ligazakon.net/lawnews/doc/EN252581-publichno-pryvatne-partnerstvo-novi-mozhlyvosti-dlya-mistsevoho-rozvytku-ta-biznesu> (дата звернення: 28.05.2026).

3. Новий закон про публічно-приватне партнерство: які можливості для інвесторів. Юридична газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/derzhavnoprivatne-partnerstvo/novi-yakon-pro->

4. Публічно-приватне партнерство в Україні: нові правила. Dejure Law Firm. URL: <https://dlf.ua/ua/publichno-privatne-partnerstvo-v-ukrayini-novi-pravila/>
(дата звернення: 28.05.2026).

ГАПОНА Вікторія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ФРОСІНЯК Руслан

*старший викладач кафедри економіки та
публічного управління навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, доктор
філософії*

**ПОСТВОЄННИЙ ЕТАП ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ:
ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА
ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Сучасна архітектура публічного управління в Україні зазнає трансформацій під впливом правового режиму воєнного стану, що актуалізує потребу в науковому прогнозуванні подальшого розвитку місцевого самоврядування. Поширений у науковому та публічному дискурсі концепт «Децентралізація 2.0» недоцільно інтерпретувати як автономний чи принципово новий реформаційний процес. Системний аналіз свідчить, що він є логічним, хоч і детермінованим війною, поствоєнним етапом єдиної комплексної реформи місцевої влади та територіальної організації влади, яка системно впроваджується в Україні з 2014 року. Головне завдання цього етапу полягає не у зміні філософії децентралізації, а в адаптації її інституційних та фінансових інструментів до специфіки перехідного періоду й умов капітального поствоєнного відновлення.

Трансформація моделей публічного адміністрування в перехідний період безпосередньо впливає на рівень фінансово-економічної самостійності територій. Ключовою загрозою для економічної безпеки на місцевому рівні стає вимушена диференціація правових режимів управління. Створення військових адміністрацій забезпечило швидке ухвалення рішень у кризових умовах, проте тривале обмеження повноважень виборних органів самоврядування гальмує залучення довгострокових інвестицій. Оскільки вихід із правового режиму воєнного стану та повернення до цивільного управління здійснюватимуться

неодночасно через різний безпековий стан деокупованих, прифронтових та тилкових регіонів, виникає серйозний ризик правової та інституційної нерівності між ними [3]. Це перешкоджає формуванню єдиного правового й економічного простору, оскільки громади під управлінням військових адміністрацій мають обмежені можливості щодо стратегічного планування, надання місцевих пільг та самостійного розпорядження земельними й фінансовими ресурсами.

Правова неоднорідність поглиблює фінансову та інвестиційну асиметрію територіальних громад. Поствоєнний розподіл капіталовкладень і донорської допомоги демонструватиме виразну географічну вибірковість. Ризики відновлення бойових дій та географічна близькість до кордонів держави-агресора чи Білорусі виступають критичними деструктивними факторами для приватного капіталу. Як наслідок, прогнозується інтенсивна акумуляція основних внутрішніх та міжнародних інвестицій суто у відносно безпечних (центрально- та західних) регіонах України, тоді як прифронтові й прикордонні громади стикаються із хронічним ресурсним дефіцитом і неспроможністю самостійно фінансувати капітальні видатки [2, с. 2]. Такий дисбаланс розмиває базовий принцип субсидіарності, оскільки без зовнішнього бюджетного дотування з боку держави слабкі громади втрачають здатність забезпечувати мінімальні соціальні та інфраструктурні потреби населення.

Найбільш руйнівний вплив на стабільність місцевої влади чинить тривалий демографічний та податковий дефіцит. Масштабне переміщення населення та виїзд працездатних громадян за кордон призвели до деформації локальних ринків праці та критичного звуження податкової бази. Основним фінансовим інструментом забезпечення спроможності територіальних громад традиційно виступав податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), обсяги надходжень від якого наразі різко скоротилися. Ситуація ускладнюється остаточною фіксацією релокованого підприємництва на нових місцях реєстрації в тилкових областях та небажанням бізнесу повертатися на деокуповані території без вагомих правових і податкових гарантій. У таких умовах виникає реальний ризик підміни суті реформи децентралізації процесами механічного відновлення інфраструктури, коли капітальні видатки здійснюються централізовано «згори», а реальний фінансовий потенціал та автономія органів місцевого самоврядування нівелюються, позбавляючи їх стимулів до розвитку [1, с. 36].

Процес поствоєнного відновлення локальної інфраструктури та життєдіяльності територій у жодному разі не повинен призводити до згорання реформи місцевої влади чи підміняти її інституційні здобутки механічним адмініструванням «згори». Тимчасова концентрація управлінських та фінансових важелів у руках центральних органів влади, виправдана безпековими чинниками воєнного стану та специфікою діяльності військових адміністрацій, має чітко обмежуватися часовими рамками перехідного періоду. Збереження динамічного балансу між загальнодержавною координацією інвестицій та фінансовою автономією ОМС, заснованою на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування, є базовим безпековим інструментом розвитку публічної влади та запорукою спроможності кожної окремої територіальної громади.

Список використаних джерел:

1. Ключковський Ю. Б. Місцеве самоврядування в Україні під час і після війни: між децентралізацією і відновленням. *Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи* : зб. матеріалів VI Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Львів, 31 травня 2024 року). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. С. 34 – 40.

2. Попов І. Децентралізація 2.0. Якими будуть відносини центру і регіонів після війни? : аналіт. доп. Український інститут майбутнього. Київ, 2024. 10 с. URL: <https://uifuture.org> (дата звернення: 19.05.2026).

3. Фросіняк Р. В. Післявоєнне відновлення місцевого самоврядування в Україні: виклики перехідного періоду та виборчого процесу. Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки : зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Львів, 21 лютого 2025 року) / упоряд. У. О. Цмоць. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. С. 527 – 528.

ГЕРДОВ Олександр

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ШУЛЬГА Андрій

доцент кафедри державно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Процес наближення правової системи України до стандартів Європейського Союзу набуває особливої складності в умовах збройного конфлікту. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, підписана у 2014 році, зобов'язує нашу державу здійснювати системне оновлення законодавства відповідно до норм та вимог ЄС, однак воєнний стан суттєво ускладнює реалізацію цих зобов'язань. Водночас статус кандидата на членство в ЄС, наданий Україні у червні 2022 року, створює додаткові стимули для прискорення правової інтеграції навіть в умовах активних бойових дій. Тому дослідження правових механізмів впровадження норм європейського законодавства в умовах воєнного стану є актуальним та практично значущим завданням.

Правова основа євроінтеграційного процесу в Україні визначається передусім Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності у

повному обсязі 1 вересня 2017 року. Стаття 474 цієї Угоди містить перелік із понад 350 директив та регламентів ЄС, які Україна зобов'язана імплементувати у національне законодавство [1, с. 48]. В умовах воєнного стану цей процес ускладнюється через перевантаженість органів влади, міграцію населення, руйнацію інфраструктури та обмеженість бюджетних ресурсів.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 в Україні введено воєнний стан, який передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод громадян та введення особливого порядку діяльності органів державної влади [2]. Відповідно до статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», органи державної влади у цей період зберігають свої конституційні повноваження, проте в окремих питаннях діють з урахуванням вимог воєнного часу [3]. Це породжує колізії між звичайним порядком імплементации законодавства ЄС та потребами оборони і безпеки держави.

Незважаючи на воєнний стан, Верховна Рада України продовжує законодавчу діяльність із питань євроінтеграції. У 2022 – 2023 роках було прийнято низку законів, спрямованих на приведення вітчизняного законодавства у відповідність до вимог ЄС у сферах антикорупційного регулювання, судової реформи та захисту прав людини [4 с. 3 – 4]. Проте аналіз законотворчої практики свідчить про певну непослідовність та фрагментарність цього процесу, що зумовлено необхідністю оперативного реагування на нагальні потреби воєнного часу.

Важливим механізмом правової євроінтеграції в умовах воєнного стану є використання інструментів технічної допомоги ЄС. Як зазначає Я. Ф. Фокін програми технічного сприяння дозволяють залучати експертів держав-членів ЄС для надання практичної допомоги у розробці відповідного законодавства навіть за умов обмеженої діяльності державних органів [5, с. 4]. Ці інструменти набувають особливої ваги в контексті відбудови правових інститутів на деокупованих територіях.

Особливої уваги заслуговує питання правового регулювання відносин у сфері відновлення України після завершення активної фази збройного конфлікту. Дослідники, наприклад професор Я. В. Петруненко звертає увагу на те, що процеси відбудови мають здійснюватися із дотриманням стандартів ЄС, що фактично перетворює відновлення на додатковий чинник євроінтеграції [6, с. 2]. Водночас ключовою умовою ефективної реалізації реформ залишається наявність дієвих правових механізмів контролю за використанням міжнародної допомоги та виконанням зобов'язань у сфері верховенства права.

Отже правова євроінтеграція в умовах воєнного стану стикається з рядом системних перешкод, що суттєво уповільнюють її поступ. Серед них існує розрив між фактичними темпами законотворчості та графіком виконання асоціаційних зобов'язань, необхідність одночасного дотримання як норм воєнного законодавства, так і стандартів ЄС, що нерідко породжує колізії між ними. Додатковою проблемою є дефіцит кваліфікованих фахівців, здатних забезпечити належний рівень підготовки євроінтеграційних законопроектів в умовах воєнного часу. Окрему загрозу становить прийняття актів, які формально

узгоджені з ЄС, проте залишаються декларативними через нерозвиненість механізмів їх практичного втілення.

У якості висновку слід зазначити, що правові механізми впровадження норм європейського законодавства в умовах воєнного стану потребують комплексного підходу, який поєднує активну законотворчу діяльність, використання інструментів технічної допомоги ЄС та розбудову правозастосовної практики. Воєнний стан, попри значні обмеження, не зупиняє євроінтеграційний процес, а лише трансформує його форми та інструменти. Ефективна адаптація правових інститутів до умов воєнного часу та повоєнного відновлення є необхідною передумовою успішного вступу України до Європейського Союзу. Подальше дослідження цієї проблематики має зосереджуватись на аналізі секторальних особливостей імплементації законодавства ЄС та розробці практичних рекомендацій для органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифіковано Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII // Офіційний вісник України. 2014. № 75. С. 47 – 2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 16.05.2026).

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> (дата звернення: 16.05.2026).

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>(дата звернення: 16.05.2026).

4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. 128 с. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-Ukrayinoyu-ta-Yevropejskym-Soюзom-za-2023-rik.pdf> (дата звернення: 16.05.2026).

5. Фокін Я. Ф. Проблеми та перспективи адаптації законодавства України до норм ЄС під час збройної агресії. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 12. С. 1 – 8. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-01-09>.

6. Петруненко Я. В. Правовий вимір європейської інтеграції України у контексті економічного співробітництва. *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. С. 1 – 9. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-98>.

ГОДОРОЖА Ольга

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ДЯЧЕНКО Сергій

*доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

РЕОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛADOVA РЕФОРМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У сучасних умовах реформування національної економіки особливого значення набуває трансформація правового регулювання діяльності суб'єктів державного сектору. Одним із ключових напрямів таких змін є реорганізація державних підприємств, яка розглядається не лише як юридико-технічна процедура зміни організаційної форми, а як системний елемент оновлення господарського законодавства та наближення його до корпоративних європейських стандартів. У цьому контексті реорганізація виступає інструментом підвищення ефективності управління державним майном, забезпечення прозорості господарської діяльності та посилення конкурентоспроможності державного сектору.

У науковій літературі реорганізацію прийнято розглядати як особливий правовий процес, у результаті якого відбувається припинення та/або створення юридичної особи, що супроводжується переходом її прав та обов'язків у порядку правонаступництва до іншого суб'єкта господарювання. Більшість дослідників наголошує, що спільною ознакою всіх форм реорганізації є саме універсальне правонаступництво, тобто перехід усього майна, прав та обов'язків юридичної особи-правопередника до юридичної особи- правонаступника. Завдяки цьому забезпечується безперервність господарської діяльності та мінімізуються ризики для кредиторів і контрагентів [1, с. 78].

Подальший розвиток правового регулювання у цій сфері пов'язаний із прийняттям комплексних законодавчих змін, спрямованих на модернізацію організаційно-правових форм державних підприємств. Так, 9 січня 2025 року Верховною Радою України було прийнято законопроект № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» [2], який згодом був підписаний Президентом України 26 лютого 2025 року (далі – Закон). Вказаний нормативний акт визначає нові підходи до трансформації організаційно-правових форм державних підприємств у межах перехідного періоду [3].

Відповідно до ст. 14 Закону, підприємства державної форми власності підлягають обов'язковій реорганізації шляхом перетворення у товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерні товариства, при цьому 100 % часток (акцій) залишаються у власності держави. Порядок такого перетворення затверджується Кабінетом Міністрів України. По суті, йдеться не лише про зміну організаційно-правової форми, а й про запровадження корпоративної моделі управління у державному секторі, що має наблизити його функціонування до ринкових стандартів.

Як свідчить практика, перехід до корпоратизації державних підприємств здебільшого відбувається не як суто планова реформа, а як реакція на комплекс економічних і управлінських викликів. Зокрема, можна виокремити кілька ключових передумов такого процесу.

По-перше, це зростання неефективності державних підприємств, яке часто зумовлене надмірною бюрократизацією управління та наявністю корупційних ризиків. У цьому випадку корпоратизація розглядається як інструмент впровадження більш гнучких і ринково орієнтованих моделей менеджменту. По-друге, очікується, що перехід до корпоративної форми сприятиме підвищенню прозорості та підзвітності підприємств. Це має особливе значення для державного сектору, оскільки дозволяє зменшити ризики неефективного використання бюджетних ресурсів та посилити контроль за результатами діяльності. По-третє, у контексті глобалізаційних процесів корпоратизація виступає інструментом підвищення конкурентоспроможності державних підприємств, які повинні адаптуватися до міжнародних стандартів управління та функціонування на відкритих ринках. По-четверте, важливим очікуваним ефектом є потенційне залучення іноземних інвестицій і сучасних технологій, що створює передумови для модернізації виробництва, розвитку інновацій та підвищення загального рівня економічної ефективності як окремих підприємств, так і економіки в цілому [4, с. 25].

Водночас слід зазначити, що у періоди економічної нестабільності або після кризового відновлення державні підприємства з ефективною системою управління можуть виконувати стабілізуючу функцію, забезпечуючи безперервність надання критично важливих послуг та підтримку зайнятості населення. Саме тому питання реорганізації та корпоратизації потребує збалансованого підходу з урахуванням не лише економічної доцільності, але й соціальних наслідків [4, с. 25].

Список використаних джерел:

1. Єфіменко А. П. Регулювання припинення (реорганізації) та ліквідації юридичних осіб за проектом Цивільного кодексу України. *Право України*. 2002. № 10. С. 77 – 82.

2. Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період : Проект Закону України від 09.09.2021 року № 6013. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/27618> (дата звернення: 14.05.2026).

3. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09.01.2025 року № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 14.05.2026).

4. Горбова Н. А. Господарське право України: навч. посібник. Мелітополь: Оdnорог Т. В., 2019. 126 с.

ГРАБОВСЬКИЙ Микита

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЗОЗУЛЯ Євген

професор кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ ТА ЮРИСТА: ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасний етап розвитку української державності, що супроводжується правовим режимом воєнного стану, глобальною діджиталізацією суспільних відносин та інтеграцією до європейського правового простору, висуває якісно нові вимоги до вітчизняної правничої та правоохоронної еліти. Традиційна модель підготовки юристів і працівників правоохоронних органів тривалий час базувалася виключно на розвитку «жорстких навичок» (hard skills) – глибокому знанні матеріального і процесуального права, тактико-спеціальної підготовки та навичок володіння зброєю та ін.

Проте стрімке перенесення комунікації в цифрове середовище, робота в умовах постійного психоемоційного стресу, а також високий рівень суспільної напруги довели, що професійна успішність правознавця та офіцера поліції не менш критично залежить від «м'яких навичок» (soft skills), ядром яких є емоційний інтелект. Однак, як зазначає Тюріна В. О., зусилля спеціаліста, особливо того, чия професія належить до типу професій «людина – людина», часто не приносять успіху через те, що людина не управляє своїми емоціями та не розуміє, не враховує емоції інших людей. Тобто у спеціаліста не сформована, не розвинута емоційна компетентність, основою якої є емоційний інтелект [1, с. 153]. Для здобувачів правничої освіти розуміння природи емоційного інтелекту

(EI) крізь призму нормативно-правових та етичних вимог є запорукою формування високої професійної культури, недопущення професійної деформації та забезпечення реального захисту прав людини.

Зауважимо, що концепція емоційного інтелекту, що включає здатність розпізнавати власні емоції та емоції інших людей, управляти ними та використовувати ці знання для ефективної комунікації, була сформульована у західній психології, проте сьогодні вона активно інтегрується у юридичну науку. Правову та етичну основу, яка прямо чи опосередковано вимагає від юристів і правоохоронців наявності високого рівня емоційної компетентності, в Україні становлять Закон України «Про Національну поліцію» [2], Правила адвокатської етики [3], Кодекс суддівської етики [4], а також загальновизнані міжнародні стандарти, такі як Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН [5].

Для майбутніх слідчих, оперативних працівників, прокурорів та суддів емоційний інтелект є не просто абстрактною психологічною категорією, а конкретним інструментом забезпечення законності та процесуальної ефективності.

Необхідно підкреслити, що особливого значення етичний вимір емоційної компетентності набуває в епоху діджиталізації. Це зумовлено тим, що процес тотальної діджиталізації, перехід на електронне судочинство (система «Електронний суд»), фіксація правопорушень за допомогою бодікамер та автоматизованих систем створюють ілюзію того, що правова сфера стає повністю механізованою, а роль людського фактора зменшується. Проте, на нашу думку, це хибний підхід. Навпаки, дефіцит «живого» спілкування через цифрові бар'єри загострює потребу в емпатії та етичній поведінці правоохоронців.

Відтак, емоційний інтелект є тим внутрішнім регулятором, який дозволяє юристу не перетворитися на бездушний автоматизований алгоритм. Повага до людської гідності, що є стрижнем європейського права, базується саме на здатності співпереживати (емпатії), яка є базовим компонентом емоційного інтелекту.

Окрім того, високий EI виступає головним антидотом проти професійного вигорання (burnout syndrome) та емоційного черствіння, які є поширеними деформаціями серед практикуючих юристів та офіцерів поліції. Своєчасне розпізнавання синдрому хронічної втоми та правомірне застосування психологічного саморегулювання дозволяють зберегти ментальне здоров'я і високу працездатність правоохоронців.

Розвиток емоційного інтелекту у структурі професійних якостей майбутнього бакалавра права чи правоохоронної діяльності є невід'ємною вимогою часу. Правова система та етичні кодекси України вже містять у собі стандарти поведінки, реалізація яких безпосередньо залежить від емоційної зрілості особистості правника.

Отже, впровадження спеціалізованих тренінгів з розвитку емоційної компетентності, комунікативних технік деескалації конфліктів та основ психологічної самодопомоги в освітній процес закладів вищої освіти зі

специфічними умовами навчання системи МВС України та класичних юридичних факультетів є нагальною потребою. Лише інтеграція високого рівня професійних знань (hard skills) та розвинутого емоційного інтелекту (soft skills) дозволить сформувати нове покоління українських правоохоронців та юристів, здатних ефективно протидіяти злочинності, забезпечувати публічну безпеку та неухильно дотримуватися високих європейських стандартів захисту прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Тюріна В. О. Емоційний інтелект як складова частина професійної компетентності курсантів як майбутніх офіцерів поліції. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 15. Т. 2. С. 153 – 155. <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-15-2-29>.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

3. Правила адвокатської етики : затверджені Звітним з'їздом адвокатів України від 09.06.2017 року (із змінами від 15 лют. 2019 р.). Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

4. Кодекс суддівської етики : затверджений XI черговим з'їздом суддів України від 22.02.2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Міжнародний документ ООН від 17.12.1979 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU79004R> (дата звернення: 25.05.2026).

ГРЕВЦОВА Анна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького
державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ПОНОМАРЕНКО Віктор

*викладач кафедри
адміністративного права та
процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького
державного університету
внутрішніх справ*

БАЛАНС МІЖ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТОМ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах збройної агресії проти України питання збереження балансу між забезпеченням публічної безпеки та дотриманням прав і свобод людини набуває особливої актуальності. Введення воєнного стану – це вимушений крок держави для гарантування її існування, оборони та громадської безпеки. Водночас такі обставини не повинні ставати виправданням для порушення фундаментальних прав людини, які мають залишатися гарантованими навіть за найскладніших умов. Як зазначається у наукових джерелах, головне завдання правової системи держави полягає у знаходженні пропорційного співвідношення між безпековими заходами та збереженням базових прав і свобод громадян.

Конституція України визначає, що під час воєнного стану можуть тимчасово обмежуватися деякі права людини, однак є права, які не підлягають обмеженню за жодних обставин. До них належать право на життя, заборона катувань, право на справедливий суд та інші невід’ємні права [1]. Міжнародні акти, зокрема Європейська конвенція про захист прав людини [2] та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [3], також закріплюють подібні гарантії. Україна, як держава-учасниця цих документів, зобов’язана забезпечувати їх дотримання навіть у надзвичайних ситуаціях.

Під час дії воєнного стану держава має право застосовувати обмеження, спрямовані на захист населення, оборону території та забезпечення публічного порядку. Проте такі обмеження повинні відповідати принципам законності, необхідності, пропорційності та недискримінації. Іншими словами, кожне обмеження має бути передбачене законом, виправдане конкретною загрозою і не виходити за межі того, що потрібно для досягнення безпечного результату. Якщо

держава порушує ці принципи, вона ризикує втратити довіру суспільства і міжнародної спільноти.

Важливим елементом збереження балансу є механізми захисту прав людини навіть під час війни. До таких належать: можливість звернення до суду, діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також інститути міжнародного контролю, зокрема Європейський суд з прав людини. Такі механізми мають не лише формальний, але й практичний характер, адже вони дозволяють виявляти і виправляти порушення прав навіть в умовах воєнних дій. Важливо також забезпечити доступність правової допомоги для громадян, особливо у зонах бойових дій, на окупованих або прифронтових територіях.

Органи публічної адміністрації, правоохоронні структури та військові формування отримують у воєнний час розширені повноваження, що створює ризик зловживань. Тому їхня діяльність повинна бути чітко врегульована законом, обмежена у часі та підконтрольна інституціям парламентського і громадського нагляду. Водночас забезпечення публічної безпеки не може здійснюватися за рахунок повного скасування прав людини. Необхідно дотримуватися принципу мінімального втручання, коли кожна дія органів влади повинна бути обґрунтованою, необхідною та пропорційною реальній загрозі.

Серед основних викликів воєнного стану слід виділити ризики надмірного обмеження свободи слова, зниження рівня прозорості влади та можливість появи цензури. Як зауважують дослідники, в умовах війни надзвичайно важливо не допустити перетворення обмежень інформації на інструмент політичного тиску або придушення громадської думки. Тому державі необхідно не лише обмежувати певні види інформації в інтересах безпеки, але й забезпечувати громадянам доступ до перевірених офіційних джерел, аби уникнути дезінформації.

Особливе місце у системі гарантій прав людини під час війни займає принцип прозорості та підзвітності держави. Усі рішення, що стосуються обмеження прав, мають бути обґрунтовані та відкриті для громадського контролю. Діяльність органів влади повинна супроводжуватися періодичними звітами, оприлюдненням рішень і наданням пояснень громадськості. Це сприяє зменшенню зловживань та підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій.

Забезпечення балансу між безпекою та правами людини потребує не лише правових, а й етичних, організаційних та інформаційних механізмів. Як зазначають фахівці, правова культура суспільства, рівень обізнаності громадян про свої права, а також готовність держави до діалогу з суспільством визначають успіх у підтриманні цього балансу. Саме правова культура і довіра між владою та громадянами дозволяють уникати крайнощів: як хаосу через надмірну свободу, так і репресій через надмірний контроль.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що ефективний баланс між забезпеченням публічної безпеки та захистом прав людини в умовах воєнного стану можливий лише за умови чіткого дотримання принципів верховенства права, прозорості, пропорційності та підконтрольності дій органів влади. Воєнний стан не скасовує права людини – він лише допускає їх тимчасове

обмеження в межах, визначених законом. Основне завдання демократичної держави полягає у тому, щоб, захищаючи націю, не зруйнувати ті правові основи, заради яких ведеться боротьба.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Конвенція про захист прав і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 року / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.05.2026).

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 15.05.2026).

ДЕМИДОВА Олександра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ДЯЧЕНКО Сергій

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах трансформації економіки України особливого значення набуває питання визначення та вдосконалення правового становища державних і комунальних підприємств. Їхня діяльність перебуває на перетині публічних і приватних інтересів, що зумовлює складність правового регулювання та необхідність постійного балансу між ефективністю господарювання і виконанням соціально значущих функцій. У зв'язку з цим дослідження проблем та перспектив їх правового статусу є важливим як для науки господарського права, так і для практики державного управління.

Актуальний стан економічного середовища України свідчить про наявність значних викликів для функціонування суб'єктів господарювання загалом, що безпосередньо впливає і на державний сектор. Так, індекс активності бізнесу UBI (Ukrainian Business Index) станом на травень 2024 року становить 43,7 зі 100 можливих, що, попри зростання порівняно з попереднім періодом

(38,1), все ж свідчить про перебування економіки у зоні негативних очікувань. До початку повномасштабного вторгнення лише 22,3 % компаній оцінювали свій стан як задовільний або поганий, тоді як у травні 2024 року цей показник зріс до 41,6 %. При цьому лише 36,1 % респондентів очікують покращення фінансово-економічного стану, 32,3 % прогнозують його стабілізацію, а 31,6 % – подальше погіршення.

Подальший аналіз бізнес-середовища дозволяє виокремити ключові перешкоди, які стримують розвиток економічної активності та опосередковано ускладнюють функціонування державних і комунальних підприємств. У цьому контексті суб'єкти господарювання найчастіше вказують на недостатню кількість платоспроможних клієнтів (49,7 %), високий рівень невизначеності щодо економічної ситуації (46,1 %), непередбачуваність дій державних органів (34,0 %), дефіцит фінансових ресурсів (32,4 %), регуляторні та фіскальні бар'єри (26,1 %), обмежений доступ до кредитування (23,0 %) та високий рівень податкового навантаження (23,2 %) [1].

Зазначені економічні фактори тісно пов'язані з правовими трансформаціями у сфері господарського законодавства, особливо в контексті зміни підходів до регулювання статусу суб'єктів господарювання. Зокрема, після скасування Господарського кодексу України постає необхідність комплексного перегляду правового статусу державних і комунальних підприємств, а також системного перенесення відповідних норм до Цивільного кодексу України або спеціального законодавства. Це зумовлює виникнення як нормативних прогалин, так і потреби у формуванні нових моделей правового регулювання [2, с. 221; 3, с. 359].

Розвиваючи цю проблематику, варто звернути увагу на наукові підходи, відповідно до яких відсутність чіткої законодавчої моделі нового статусу суб'єктів господарювання створює ризики правової невизначеності. Як слушно зауважує Глушко О. М., така ситуація може негативно впливати на процедури державної реєстрації, управління та припинення діяльності підприємств, ускладнюючи практичну реалізацію реформ [5, с. 95]. Таким чином, йдеться не лише про формальну заміну кодифікованого акту, а про необхідність формування цілісної, узгодженої та внутрішньо несуперечливої системи правового регулювання.

Подальший аспект проблематики пов'язаний із реформуванням договірного регулювання господарських відносин. Господарський кодекс України містив спеціальні норми щодо укладення, виконання та припинення господарських договорів, а також окремих їх видів, що застосовувалися у сфері публічних та державних закупівель, перевезень, підряду та інших відносин. У зв'язку з його скасуванням актуалізується питання інтеграції найбільш функціонально значущих положень до Цивільного кодексу України з урахуванням необхідності забезпечення балансу між імперативним і диспозитивним регулюванням [4, с. 52].

Водночас у науковій доктрині підкреслюється, що надмірна деталізація договірних конструкцій, характерна для попереднього господарсько-правового регулювання, нерідко призводила до колізій із загальними нормами цивільного

права. Це, у свою чергу, обґрунтовує потребу уніфікації підходів та усунення дублювання правових приписів, що має забезпечити більшу системність та передбачуваність правозастосування [2, с. 73].

Отже, проведений аналіз свідчить, що правове становище державних і комунальних підприємств в Україні перебуває на етапі глибокої трансформації, зумовленої як економічними викликами, так і реформуванням господарського законодавства. Скасування Господарського кодексу України актуалізувало проблему нормативної невизначеності та необхідності формування нової, узгодженої моделі правового регулювання.

Водночас перспективи розвитку цієї сфери пов'язані з уніфікацією правових підходів у межах Цивільного кодексу України та спеціального законодавства, а також із запровадженням більш ефективних механізмів управління державними та комунальними підприємствами. Це має забезпечити підвищення прозорості їх діяльності, зменшення колізій у правозастосуванні та посилення ефективності використання державного та комунального майна.

Список використаних джерел:

1. Резнікова В. В. Експерименти законодавця з економікою України під час війни: чи варто та які ризики. URL: <https://pravo.ua/eksperymenty-zakonodavtsia-z-ekonomikoju-ukrainy-pid-chas-viinychy-var-to-ta-iaki-ryzyky/> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Шевчук С. В. Господарське право України в контексті європейської інтеграції : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 312 с.

3. Парасюк В. М., Здреник І. В. Гармонізація цивільного та господарського права після скасування господарського кодексу України: виклики та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Вип. 88. Ч.1. С. 353 – 362.

4. Глушко О. М. Концептуальні засади модернізації господарського законодавства України : монографія. Харків : Право, 2021. 224 с.

5. Гончаров С. М. Цивілістичні засади правового регулювання господарської діяльності : монографія. Харків : Право, 2021. 312 с.

ДЕМЧЕНКО Анастасія

курсантка факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

САХНО Артем

завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ТАКТИКА ОПИТУВАННЯ ДІТЕЙ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД БУЛІНГУ

Булінг є однією з найактуальніших соціально-педагогічних проблем сучасності, яка особливо гостро проявляється у дитячому та підлітковому середовищі. Поширення агресивної поведінки серед дітей негативно впливає на їхній психоемоційний стан, процес соціалізації та формування особистості. Актуальність проблеми булінгу зумовлена тим, що випадки цькування в освітньому середовищі стають дедалі частішими, а їх наслідки можуть призводити до психологічних травм, зниження самооцінки, соціальної ізоляції та погіршення фізичного й психічного здоров'я дитини. Особливу небезпеку становить булінг із використанням електронних комунікацій, оскільки він може мати тривалий і неконтрольований характер.

Булінг – це систематичне проявлення насильства або цькування, що здійснюється щодо малолітньої чи неповнолітньої особи або за її участю стосовно інших учасників освітнього процесу. Такі дії можуть проявлятися у психологічній, фізичній, економічній чи сексуальній формах, а також через засоби електронного спілкування. Основними ознаками булінгу є систематичність і повторюваність агресивних дій, наявність сторін конфлікту – кривдника, потерпілого та спостерігачів, а також негативні наслідки для жертви у вигляді страху, тривоги, приниження, соціальної ізоляції чи заподіяння психічної та фізичної шкоди [1].

Діти, які постраждали від булінгу, часто мають занижену самооцінку, тривожність, невпевненість у собі та можуть схильність до депресивних станів. У них спостерігається втрата інтересу до навчання, спілкування й звичних занять, а також почуття страху, самотності та соціальної ізоляції. Постійний психологічний тиск негативно впливає на емоційний стан і адаптацію в колективі.

Причинами булінгу можуть бути зовнішність, поведінка, або належність до іншої етнічної чи релігійної групи. Жертви не завжди є слабкими, але систематичне приниження формує у них невпевненість і безпорадність. Важливу роль у подоланні наслідків відіграє підтримка батьків, педагогів і психологів [2].

Щодо опитування дитини, яка постраждала від булінгу, основна увага приділяється тактичним прийомам, які допомагають отримати достовірну інформацію без додаткового психологічного тиску.

Перш за все важливим є встановлення довірливого контакту з дитиною, створення безпечної та спокійної атмосфери, де вона не відчуває страху або осуду. Значну роль відіграє використання відкритих запитань, які дозволяють дитині вільно розповісти про події своїми словами, без нав'язування відповідей.

Також застосовується прийом вільної розповіді, коли дитині дають можливість самостійно описати ситуацію, а вже потім ставлять уточнюючі запитання для прояснення деталей. Важливо уникати навідних або підказуючих запитань, щоб не вплинути на зміст відповідей.

Окремо використовуються уточнюючі та нейтральні запитання, а також паузи, які дають дитині час на обдумування відповіді. У деяких випадках застосовують допоміжні методи, наприклад, малювання або ігрові елементи, якщо дитині складно вербалізувати пережите [3, с. 8 – 10].

Усі ці тактичні прийоми спрямовані на те, щоб забезпечити максимально об'єктивне опитування та водночас не травмувати дитину повторно під час розповіді про досвід булінгу.

Правильна тактика опитування є важливою для розслідування булінгу, оскільки дозволяє отримати точну та достовірну інформацію про події. Вона допомагає створити безпечну атмосферу для дитини та зменшити її емоційне напруження.

Завдяки коректному підходу із використанням нейтральних і відкритих запитань можна уникнути нав'язування відповідей і краще встановити обставини випадку. Також правильна тактика сприяє довірі між дитиною та особою, яка проводить опитування, що робить розповідь більш повною.

Отримані дані важливі для подальшого встановлення фактів булінгу та захисту прав дитини.

Список використаних джерел:

1. Міністерство юстиції України. Що таке булінг, як його розпізнати та як діяти сторонам конфлікту: консультація Міністерства. URL: <https://centraljust.gov.ua/news/direction/scho-take-buling-yak-yogo-rozpiznati-ta-yak-diyati-storonam-konfliktu-konsultatsiya-ministerstva-yustitsii> (дата звернення: 19.05.2026).

2. Психологія поведінки досліджуваної особи під час проведення поліграфологічного тестування. *Юридична психологія*. 2025. Том 1. № 36. С. 25 – 34.

3. Будзинська А. Як опитувати дитину: poradnik для фахівців, які беруть участь в опитуванні малолітніх свідків та потерпілих. URL:

ДМИТРІЄНКО Єлизавета

студентка Державного університету економіки і технологій

Науковий керівник:

НЕСТЕРЕНКО Катерина

доцентка кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету економіки і технологій, кандидатка юридичних наук, доцентка

ПОВОЄННА ВІДБУДОВА ТА РЕФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Реформування державного управління є ключовим і наскрізним елементом Плану відновлення України. Воно служить фундаментом для впровадження усіх інших реформ, забезпечує прозорість і спроможність державних інституцій. *Метою реформування державного управління є створення ефективної, цифрової держави з потужною системою місцевого самоврядування, яка захищатиме інтереси громадян, забезпечить стійкість роботи органів влади в період відновлення після війни, а також сприятиме входженню України до Європейського Союзу [1].*

Досягнення мети можливе через проведення таких реформ:

Посилення політичної та законодавчої спроможності шляхом вдосконалення процесів планування, механізмів координації та управління, а також шляхом впровадження доказових практик та інституціоналізації спроможності управляти процесами вступу до ЄС.

Розбудову спроможної, професійної та вмотивованої державної служби шляхом створення надійної системи набору та відбору кадрів на основі професійних компетентностей, що забезпечує добросовісність; покращення утримання та мотивації персоналу через комплексну реформу оплати праці на державній службі; розширення можливостей для навчання та розвитку; цифровізації практики управління персоналом з метою підвищення ефективності та прозорості.

Оптимізацію організаційних структур та посилення підзвітності шляхом повної імплементації Закону «Про адміністративну процедуру» та прийняття критично важливих законів, таких як новий Кодекс про адміністративні правопорушення та нормативно-правові акти щодо участі громадян; розвиток багаторівневої системи управління європейського зразка, враховуючи успіхи реформи децентралізації в Україні; реформування міністерств та

реструктуризація відносин міністерств з підпорядкованими їм агентствами, службами та інспекціями для забезпечення прозорості та ефективності.

Просування цифровізації шляхом розширення та покращення доступності цифрових послуг для всіх громадян, забезпечуючи при цьому доступність офлайн-послуг; а також просування електронної ідентифікації та довірчих послуг, забезпечення взаємного визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг з ЄС.

Удосконалення управління державними фінансами шляхом оптимізації видатків та середньострокового бюджетного планування; удосконалення системи управління фіскальними ризиками; створення стійкої системи управління державними інвестиціями, критично важливої для реконструкції та відновлення; підвищення прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами; приведення внутрішнього та зовнішнього контролю відповідно до міжнародних стандартів [2].

Отже, якщо визначати стратегічні цілі повоєнного реформування державного управління в Україні та деякі ключові моменти, необхідні для успіху цих реформ, то це: 1. Україна має стати повноцінною демократією з першого дня після війни; 2. Націоналістичну ідеологію жодною мірою не слід придушувати, але метою має бути ліберальна демократія; 3. Відразу після війни Україна має затвердити потрібні інститути (підготовлені під час війни), які приведуть її до вступу до Європейського Союзу; 4. Особливі умови негайної повоєнної відбудови потребуватимуть не лише зовнішніх коштів, але й агенції з відбудови під проводом ЄС, яка водночас допоможе Україні підготуватися до вступу до ЄС; 5. Судова реформа має бути абсолютним пріоритетом у реформуванні державного управління і має здійснюватися за допомогою агенції з відбудови.

Список використаних джерел:

1. «Відбудова України буде найбільшим внеском у підтримку глобального миру – промова Президента на Міжнародній конференції з питань відновлення України в Лугано», 4 липня, 2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vidbudova-ukrayini-bude-najbilshim-vneskom-u-pidtrimku-globa-76261> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Дорожня карта з питань державного управління. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2026–2030 роки. URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 22.05.2026).

ДРЕМБЛЮГА Марина
*студентка Національної академії
внутрішніх справ*

Науковий керівник:
ВАСИЛИНЧУК Віктор
*професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності та національної
безпеки Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор*

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТРАНСКОРДОННОГО ОТРИМАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ

Електронні докази є новою категорією доказів інформації, яка виникла у зв'язку з розвитком цифрових технологій. Електронні докази – це будь-які дані в цифровій формі, які можуть підтверджувати або запитувати факти кримінального правопорушення. До них слід віднести: електронну переписку, сайти соціальних мереж, журнали серверів, IP-адреси, інформація з мобільних пристроїв, файли, які зберігаються в хмарних сервісах, а також метадані. Вони проявляються у нематеріальності, при легкості копіювання, швидкості передачі та залежності від технічної інфраструктури. Особливість електронних доказів це їхня вразливість, що призводить до змін і знищення та потребує оперативного реагування правоохоронних органів. У багатьох випадках дані зберігаються в різних країнах, що призводить до ускладнення їх отримання [1, с. 32].

Однією з глобальних проблем є територіальність юрисдикції. Держава має право використовувати свої повноваження тільки в межах власної території, тоді як електронні дані можуть фізично знаходитися в іншій країні або одночасно в кількох юрисдикціях. Варто зазначити, що різна правова система впливає на отримання та розгляд електронних доказів. Законодавство держав по-різному регулює питання доступу до інформації, а також до захисту персональних даних та допустимості доказів. Наприклад, отримання законним способом інформації в одній країні, може вважатися порушенням прав людини в іншій. Однією із проблем є тривалість процедури міжнародної правової допомоги. Запити можуть розглядатися декілька місяців, що є неприйнятним у випадку, коли дані можуть бути швидко видалені або змінені. Також виникають і технологічні труднощі: використання шифрування, VPN, анонімних мереж значно ускладнює ідентифікацію користувачів і доступ до інформації. Це ставить завдання перед оперативними підрозділами щодо високого рівня технічної підготовки [2, с. 204].

Основним інструментом міжнародного співробітництва у сфері отримання доказів є механізм міжнародної правової допомоги (Mutual Legal Assistance). Даний механізм передбачає направлення офіційних запитів між державами через уповноважені органи. Хоча він є універсальним, але не відповідає вимогам оперативності, необхідним для розслідування кіберзлочинів. Важливим кроком у розвитку правового регулювання стала Конвенція Ради Європи про

кіберзлочинність 2001 року. Вона передбачає загальні стандарти криміналізації кіберзлочинів і розробляє процедури збору електронних доказів, включаючи швидке збереження даних. Додатковий протокол до цієї Конвенції значно розширює можливості міжнародної співпраці, зокрема шляхом запровадження механізмів прямого звернення до провайдерів та спрощення процедур доступу до інформації [3, с. 28].

В Україні питання отримання електронних доказів регулюються КПК України, Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». Оперативні підрозділи мають право здійснювати негласні заходи, оскільки вони спрямовані на отримання інформації, у тому числі доступу до електронних даних. Важливо взаємодіяти з іноземними правоохоронними органами. Україна у свою чергу співпрацює з міжнародними організаціями та бере участь у спільних розслідуваннях. Для ефективності та підвищення розслідувань використовуються альтернативні механізми, наприклад прямі запити до інтернет-провайдерів. Великі компанії із технологічними можливостями мають власні процедури щодо обробки запитів від правоохоронних органів, що дозволяє швидше отримати інформацію. Також є створення спільних слідчих груп, які дозволяють державам координувати свої дії та оперативно обмінюватися інформацією. У Європейському Союзі розробляється система e-Evidence, яка передбачає запровадження європейських порядків на отримання електронних доказів. Що значно спрощує процедури та скорочує строки отримання інформації. Зберігання електронних доказів повинно здійснюватися з дотриманням прав людини, зокрема права на конфіденційність та захист персональних даних.

З метою адаптації кримінального процесуального законодавства до сучасних умов доцільно закріпити на нормативному рівні поняття «цифрові докази». Крім того, доцільно передбачити окрему статтю, у діяльності якої застосовуються цифрові докази – це або документи в електронному вигляді, які містять відомості про факти кримінального правопорушення та отримані у встановленому порядку, зокрема під час оперативно-розшукової. Для розширення можливості використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності як доказів у кримінально-провадженні внести зміни до КПК України. До доказів можуть належати не лише протоколи процесуальних дій, але й документи, складені за результатами оперативно-розшукових заходів [4].

У Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» слід конкретизувати положення щодо оформлення результатів проведених заходів. Варто, зазначити, що закріпивши норму про те, що результати таких заходів формуються у вигляді протоколів відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства та можуть використовуватися як докази за умови дотримання встановлених процедур. Оперативні підрозділи повинні мати можливість використовувати сучасні інформаційні системи, бази даних і технічні засоби обробки інформації. Такий доступ може здійснюватися на підставі міжвідомчих угод або через електронну взаємодію між органами влади. Аналітична діяльність може здійснюватися із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволяє систематизувати та інтерпретувати

інформацію. Його можна використовувати як підставу для подальших оперативно-розшукових заходів або як допоміжний доказ у кримінальному провадженні за умови їх підтвердження результатами іншими доказами [5].

Необхідно створити умови для подальшої співпраці в межах судового розслідування та добровільної згоди особи щодо забезпеченням належного рівня конфіденційності та правового захисту. Оскільки такі зміни сприятимуть підвищенню ефективності системи використання цифрових доказів у діяльності правоохоронних органів, що допоможе забезпечити належний рівень їх процесуального статусу та, в цілому, позитивно вплине на ефективність функціонування кримінальної юстиції.

Таким чином, потрібно забезпечити всебічне дослідження проблем цифрових доказів, для того щоб об'єднати теоретичні та практичні аспекти, які допоможуть сформулювати обґрунтовані висновки для їх розгляду у справах. Також, варто спростити процедуру отримання доказів від інших держав та дозволити, правоохоронним органам розвивати технічну систему. Особливу увагу слід приділити підготовці фахівців, здатних працювати з електронними доказами, а також удосконаленню міжнародного співробітництва. Отже, електронні докази мають вагомe значення при розгляді кримінального правопорушення, а також не мають важливої ролі у боротьбі із злочинністю.

Список використаних джерел:

1. Авдєєва Г. К. Цифрові докази та системи штучного інтелекту в правоохоронній діяльності. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. Вип. 46. С. 32 – 40. DOI: 10.31359/2079-6242-2022-46-32.
2. Гутник А. В., Хитра А. Я. Кримінальні процесуальні та криміналістичні основи використання електронних документів у доказуванні : кол. монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2022. 204 с.
3. Метелев О. П. Проблемні аспекти фіксації відомостей, отриманих з транспортних телекомунікаційних мереж. *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 3 – 4. С. 28 – 37.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.05.2026).
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 року № 2135-XII [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 22.05.2026).

ДРУМАШКО Анна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ФРОСІНЯК Руслан

*старший викладач кафедри економіки та
публічного управління навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософії*

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ЯК ЧИННИК ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД

У структурі сучасного публічного управління в Україні забезпечення відкритості місцевих фінансів трансформується з суто технічного обов'язку органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) у базовий елемент захисту спроможності територій у перехідний період. Специфіка воєнних та поствоєнних реалій характеризується критичним обмеженням внутрішніх ресурсів громад на тлі вимушеного перерозподілу бюджетних надходжень на користь загальнодержавних оборонних потреб. За таких умов раціональне використання кожної одиниці фінансових ресурсів безпосередньо впливає на рівень життєздатності локальної інфраструктури. Відкритість бюджетних процесів на місцях є головним інструментом публічного адміністрування, який дозволяє збалансувати обмежені можливості ОМС із реальними потребами жителів громад, забезпечуючи стабільність системи управління в кризових умовах.

Сучасний етап розвитку місцевої влади актуалізує одночасну дію двох потужних векторів зовнішнього контролю – внутрішнього та міжнародного, які висувають безпрецедентні вимоги до підзвітності локальних видатків. Внутрішній запит сформований активною позицією громадянського суспільства, яскравим проявом якої стали масові акції протесту під гаслом «Дрони, а не плитка». Цей суспільний рух продемонстрував жорстку відмову громадян від фінансування неперіоритетних капітальних витрат (благоустрою) на користь прямого фінансування сектору безпеки й оборони, змусивши ОМС оперативно переглядати структуру видатків [1]. Паралельно з цим формується масштабний міжнародний запит з боку зовнішніх донорів та європейських інституцій. Ключовою умовою фінансової підтримки в межах реалізації програми Ukraine Facility є обов'язкове виконання жорстких індикаторів щодо тотальної прозорості, аудиту та верифікації використання наданих коштів на рівні кожної конкретної громади. Таким чином, формування підзвітної моделі ОМС є

безальтернативною передумовою для збереження внутрішньої суспільної згуртованості та відновлення фінансової інвестиційної привабливості територій.

Забезпечення реальної відкритості фінансових потоків у системі місцевого самоврядування перехідного періоду покладається на тандем базових інструментів електронного урядування. Головним механізмом мінімізації тендерних ризиків під час розподілу бюджетних ресурсів є система електронних закупівель ProZorro, яка надає можливість громадського контролю за кожною стадією укладання угод. У поєднанні з порталом відкритих даних Spending.gov.ua (Є-Data), що відображає реальні транзакції розпорядників коштів у реальному часі, ці технології створюють прозоре середовище для аудиту витрат на відновлення пошкодженої інфраструктури громад. Проте практична реалізація потенціалу цифрового моніторингу на рівні територіальних громад стикається з низкою суттєвих інфраструктурних та організаційних перешкод. Основними управлінськими викликами у воєнний та поствоєнний періоди виступають нерегулярність оновлення інформаційних баз даних, гострий дефіцит кваліфікованих аналітичних кадрів у невеликих громадах, а також постійні технічні збої та тривала відсутність стабільного зв'язку в прифронтових зонах [2, с. 495]. Як наслідок, наявні е-інструменти часто використовуються безсистемно, що вимагає розробки простіших управлінських рішень для підвищення цифрової компетентності посадовців на місцях.

Наступним етапом розвитку цифрової підзвітності ОМС є перехід від пасивного накопичення відкритих даних до автоматизованого аналізу бюджетних процесів. Впровадження моделей машинного навчання та алгоритмів штучного інтелекту, зокрема інтеграція автоматичних ризик-індикаторів моніторингової системи DOZORRO, дозволяє оперативно ідентифікувати аномальні цінові пропозиції та виявляти ознаки фіктивних контрактів ще на стадії планування місцевих закупівель. Такий підхід повністю усуває людський фактор з процесу первинного аудиту, суттєво підвищуючи якість управлінських рішень та капітальну стійкість територій. Діджиталізація контролю виступає базовим драйвером формування концепції «розумної спеціалізації» (Smart Specialization) громад, де відкриті інтерактивні дашборди стають головним інструментом комунікації з потенційними донорами. Мінімізація латентних корупційних ризиків за допомогою е-технологій безпосередньо трансформується у фінансову спроможність, оскільки прозоре правове та управлінське середовище є ключовим маркером сталого розвитку та безальтернативною умовою для залучення прямих іноземних капіталовкладень у регіональну економіку [1, с. 54].

Впровадження цифрових інструментів забезпечення прозорості публічних фінансів є не технічним обов'язком, а стратегічним управлінським чинником відновлення інвестиційної спроможності територіальних громад. Створення відкритого та підзвітного електронного середовища на рівні органів місцевого самоврядування дозволяє громадам компенсувати безпекові асиметрії розвитку, мінімізувати корупційні ризики та гарантувати безпеку капіталовкладень міжнародних інвесторів, трансформуючи публічне адміністрування у прозорий сервісний механізм повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Бороденко Т. М., Гапонюк М. А., Куліш Г. І. Фінансова спроможність територіальних громад як основа сталого розвитку регіональної економіки в контексті євроінтеграції. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 1 (58). С. 54 – 62. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-54/>

2. Фросіняк Р. В. Потенціал цифрових інструментів у забезпеченні прозорості публічних фінансів місцевого самоврядування. Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18 лют. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Н. М. Корчак, Л. В. Гонюкової. Київ : ННПУДС КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С. 494 – 495.

ДЯДЕЧКО Марія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ФЕНОМЕН FOMO ЯК ВИКЛИК МЕНТАЛЬНОМУ ЗДОРОВ'Ю МОЛОДІ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТИ

Перехід до цифрового суспільства змінив спосіб взаємодії людей, що призвело до розвитку нових психологічних станів. Одним із прикладів є FOMO (Fear of Missing Out, страх пропустити щось). Це хвилювання щодо того, що ви не зможете бути частиною важливих подій або втратите хороші можливості. Для молоді ця проблема відіграє важливу роль, яка безпосередньо впливає на їхнє психічне здоров'я, призводячи до тривожних проблем та незвичайної поведінки. Щоб зрозуміти це явище, нам потрібно розглянути як психологічні фактори, що стосуються цього, так і чинні закони та нормативні акти в Україні, які захищають права людей у цифровому світі.

Феномен FOMO з'являється через постійне бажання людини бути в курсі того, що коїться в соціальних мережах. З погляду психології, ця проблема бере свій початок у концепції соціального порівняння. У такому випадку особа юного віку дивиться на власне життя та протиставляє його з «ідеальними»

зображеннями, яку транслюють інші користувачі. Регулярний перегляд контенту, який показує успішні або захопливі моменти в житті інших людей, може змусити людину почуватися неповноцінною та так, ніби вона не відповідає соціальним очікуванням.

Дослідники стверджують, що надмірна зосередженість на цифровому контенті може виснажити нашу розумову енергію. Було виявлено чіткий зв'язок між тим, наскільки людина відчуває FOMO, та якістю її сну, рівнем тривожності та здатністю до концентрації [5]. Відсутність хороших навичок критичного мислення та необережність в Інтернеті роблять FOMO(страх пропустити щось) причиною розвитку у людей залежних звичок, таких як підсікання на свої пристрої. Це може призвести до зниження загальної задоволеності життям. Щоб зменшити шкідливий вплив, нам потрібно створити освітні програми, які допоможуть людям стати сильнішими проти соціального тиску в Інтернеті [5, ст. 85].

Хоча «FOMO», що розшифровується як «страх пропустити щось важливе», не є юридичним терміном, його вплив на психічне здоров'я молоді регулюється кількома законами України, Українські закони гарантують право людей почуватися в безпеці, що включає їхнє психічне благополуччя, незалежно від того, чи перебувають вони в реальному світі, чи в Інтернеті.

1. Конституційні гарантії. Стаття 3 Конституції України говорить, що людина, разом зі своїм життям і здоров'ям, а також честю та гідністю, вважається найважливішою цінністю в суспільстві [1].

2. Піклування про права дітей та молоді. ЗУ «Про захист дитинства» (ст. 10) гарантує право дітей на безпеку від усіх видів фізичної та емоційної шкоди, а також експлуатації та жорстокого поводження [3]. Оскільки цифрові небезпеки, що виникають через страх уникнення невдоволення, часто пов'язані з кібербулінгом або соромом, ці правила є важливим способом юридичного захисту людей.

3. Адміністративна та цивільна відповідальність. Поширення інформації, яка викликає емоційний стрес, може розглядатися як кібербулінг. Як зазначено у статті 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, булінг, що відбувається за допомогою електронних засобів зв'язку, може призвести до штрафів. Також стаття 277 Цивільного кодексу України дозволяє особі оскаржувати неправдиву інформацію, яка шкодить її репутації, а стаття 280 надає їй право вимагати компенсації за емоційну шкоду, завдану поширенням цієї інформації [2].

Українські правила та нормативні акти створюють систему для вирішення шкідливих проблем, що виникають у цифровому світі. Успіх цих систем залежить від того, як користувачі розуміють закон та від їхньої здатності швидко розпізнати порушення своїх прав.

Отже, проблема FOMO – це складна проблема, яка потребує комбінованого підходу для її вирішення. Однією з важливих частин є те, що нам потрібно допомагати молодим людям навчитися краще розуміти та використовувати медіа, а також працювати над тим, щоб зробити їх психологічно сильнішими. З іншого боку, правила та закони дають нам законні способи захисту людей від

шкідливого впливу онлайн-світу. Чинні закони в Україні пропонують достатню підтримку для захисту особистих немайнових прав та здоров'я, коли йдеться про онлайн-взаємодію. Щоб краще боротися зі шкідливим впливом FOMO, нам потрібно створити стратегії, які поєднують психологічну підтримку з юридичними знаннями. Такий підхід допоможе молодим людям здорово соціалізуватися в цифровому світі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 року № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
3. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 року № 2402-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року № 435-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
5. Радченко В. С. Вплив медіаконтенту на психологічний стан студентської молоді: діагностика та профілактика. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 85 с.

ЖИГОВЕЦЬ Артем

*студент Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

ЧЕРНОУСОВ Дмитро

*старший викладач кафедри Національної
академії Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького*

ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА САМОСТАВЛЕННЯ МОЛОДИХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Сьогоднішні реалії несення служби ставлять перед персоналом Державної прикордонної служби України надзвичайно складні виклики. Молоді офіцери, які щойно розпочали свій професійний шлях, одразу потрапляють в умови постійного стресу та виконання завдань у зонах бойових дій. Такий ранній і часто несподіваний психотравмуючий досвід стає своєрідним каталізатором глибоких внутрішніх змін, що безпосередньо формують їхню професійну ідентичність та ставлення до самих себе. Зрозуміти, як саме ці механізми працюють, життєво необхідно, адже від цього залежить не лише ментальне здоров'я конкретного

військовослужбовця, а й ефективність виконання бойових завдань цілим підрозділом.

Поряд із професійною ідентифікацією дуже серйозних змін зазнає і система самоставлення. Зіткнення з втратами побратимів та постійною небезпекою для власного життя підриває базові ілюзії людини про те, що світ безпечний і справедливий. Досліджуючи Я-концепцію військових із бойовим досвідом, Т. Сальнікова звертає увагу на певну внутрішню подвійність: з одного боку, людина починає більше себе поважати за те, що витримала надлюдські випробування, а з іншого – може страждати від відчуження чи навіть провини вцілілого [6, с. 88]. Для молодих командирів цей стан ускладнюється постійним тягарем відповідальності за життя підлеглих. Це часто змушує їх ігнорувати власні емоційні потреби та ставитися до себе суто функціонально, ніби до механізму.

У такій ситуації своєрідним рятівним колом стає пошук нових сенсів. К. Кротюк звертає увагу на те, що війна неминуче змушує переоцінити власні цінності, виносячи на перший план екзистенційні поняття, такі як життя, братерство та свобода [3, с. 701]. Якщо офіцер знаходить сенс у тому, що він пережив, це стає міцним фундаментом для його посттравматичного зростання. Однак, коли травма залишається глибоко всередині і не опрацьовується, виникають зовсім інші ризики. І. Пасічник та В. Демидюк у своїх розвідках переконливо показують, що тривале перебування у високостресовому середовищі без психологічної підтримки є прямим шляхом до професійного вигорання [5, с. 140]. Людина емоційно відсторонюється і виснажується, що є прямою ознакою кризи ідентичності.

Щоб цього уникнути, критично важливим є внутрішнє відчуття особистісного благополуччя, яке, за висновками Н. Волинець, працює як буфер, згладжуючи руйнівні наслідки бойового стресу [2, с. 312]. Здатність керувати власними емоціями – це не просто побажання, а необхідна умова виживання для командира. Ю. Лялюк також підтверджує, що цілеспрямований розвиток емоційної стійкості дозволяє офіцерам адекватно діяти в критичних ситуаціях і зберігати власну психіку [4, с. 115].

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що сучасна система підготовки прикордонників має обов'язково включати не лише тактичний чи вогневий вишкіл, а й глибоку, превентивну психологічну роботу, спрямовану на розвиток стійкості, пошук сенсів та гармонійне професійне становлення молодих командирів у реаліях сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Артеменко А. Б. Мілітарна ідентичність у контексті соціальної (ре)адаптації ветеранів АТО/ООС : дис. ... д-ра філософії : 054 Соціологія. Харків, 2021. 269 с.
2. Волинець Н. В. Психологія особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01. Київ, 2019. 620 с.

3. Кротюк К. А. Розвиток ціннісно-сислової сфери військовослужбовців внаслідок участі в бойових діях: практичний аспект. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 2 (36). С. 698 – 708. URL: <http://ekhzuir.zu.edu.ua/> (дата звернення: 19.05.2026).

4. Лялюк Ю. Р. Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України : дис. ... д-ра філософії : 053 Психологія. Львів, 2025. 283 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/> (дата звернення: 19.05.2026).

5. Пасічник І., Демидюк В. Особливості подолання професійного вигорання у середовищі військовослужбовців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2023. № 16. С. 136 – 144. URL: <https://journals.oa.edu.ua/psychology/article/view/3820> (дата звернення: 19.05.2026).

6. Сальнікова Т. В. Особливості професійної Я-концепції військовослужбовців – учасників бойових дій : дис. ... д-ра філософії : 053 Психологія. Черкаси, 2024. 290 с.

7. Яровой Т. С., Костюк В. В. Модель формування професійної ідентичності персоналу державної прикордонної служби України. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : зб. матеріалів VII Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27 листоп. 2021 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 122 – 124. URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/24528> (дата звернення: 19.05.2026).

ЖИГОВЕЦЬ **Артем**

*студент Національної академії
Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

ЧЕРНОУСОВ **Дмитро**

*старший викладач кафедри Національної
академії Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО ЛІДЕРСТВА ТА АДАПТАЦІЇ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ СТРУКТУР СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Сучасний розвиток структур сектору безпеки, зокрема Державної прикордонної служби України, відбувається в умовах стрімкої цифрової трансформації. Впровадження новітніх технологій і автоматизованих систем управління суттєво змінює архітектуру взаємодії всередині підрозділів. Разом із беззаперечними технологічними перевагами виникає серйозний виклик – інформаційне перевантаження, коли обсяг даних значно перевищує здатність

людини їх своєчасно осмислити. С. Діркс слушно зауважує, що сьогодні вміння командира ухвалювати виважені рішення в умовах надлишку інформації стає однією з його ключових компетенцій, від якої безпосередньо залежить ефективність усього підрозділу [3].

Такий перехід до цифрового середовища вимагає перегляду традиційних моделей військового лідерства. Жорстке директивне управління поступово поступається місцем гнучкості та здатності мотивувати особовий склад в умовах постійних і непередбачуваних змін. Як доводять З. Лі та співавтори, цифрове лідерство керівників середньої ланки потужно впливає на рівень залученості підлеглих у робочий процес [6]. Для безпекового сектору це означає, що командир має не просто віддавати накази через електронні канали зв'язку, а вміти формувати довіру та підтримувати морально-психологічний стан колективу, який часто виконує завдання розпорошено або в умовах часткової інформаційної ізоляції.

Сьогодні в науковому дискурсі все частіше з'являється поняття «цифрового емоційного інтелекту» – здатності емпатично та конструктивно взаємодіяти через цифрові медіа. Р. Леув та Н. Джозеф звертають увагу на його тісний зв'язок із гнучким мисленням [5, с. 228]. Для сучасного командира це означає вміння навіть у короткому текстовому повідомленні чи під час радіообміну передати впевненість і чітко поставити завдання без зайвого стресу для особового складу. Крім того, тотальна цифровізація загострює питання кібербезпеки. К. Алверо підкреслює, що швидка еволюція кіберзагроз вимагає від керівників принципово нового рівня усвідомленості [1]. У разі кіберінцидентів, які часто супроводжуються панікою та дезорієнтацією персоналу, саме емоційний інтелект дозволяє командирі зберегти холодний розум і ефективно координувати дії команди, про що детально зазначають С. Новдурі та С. Амба у своєму дослідженні кризового лідерства [7, с. 15].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що емоційний інтелект є фундаментальною основою для успішної адаптації управлінських моделей у цифровому середовищі сектору безпеки. В умовах гібридних загроз, інформаційного переважання та хронічного стресу сучасний командир має бути не лише фахівцем з технологій, а й емоційно зрілим лідером. Цілеспрямований розвиток емоційного інтелекту в системі підготовки офіцерів є нагальною вимогою часу, яка дозволить сформувати генерацію управлінців, здатних ефективно діяти в епоху діджиталізації та зберігати найцінніше – ментальне здоров'я своїх підлеглих.

Список використаних джерел:

1. Alvero K., Janecsek R. Cybersecurity Leadership Challenges in an Evolving Threat Landscape. *ISACA Journal*. 2025. Vol. 1. URL: <https://www.isaca.org/resources/isaca-journal/issues/2025/volume-1/cybersecurity-leadership-challenges-in-an-evolving-threat-landscape> (дата звернення: 19.05.2026).
2. Crosby R. S. Effect of Emotional Experiences on Emotional Intelligence Among U.S. Military Leaders : dissertation ... PhD in Management. Walden

University, 2017. 146 p. URL: <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/2965> (дата звернення: 19.05.2026).

3. Dirks C. M. Making Decisions through Data Overload: It begins with commanders. *Army Communicator*. 2025. Spring 2025 Edition. URL: <https://www.lineofdeparture.army.mil/Journals/Army-Communicator/Archive/Spring-2025/Decision-making-in-Data/> (дата звернення: 19.05.2026).

4. Ishchenko Y., Yevchenko I., Masliuk A., Myronets S., Potapchuk Y. The impact of emotional intelligence of military leaders on the crisis management in wartime. *Revista Cubana de Medicina Militar*. 2024. Vol. 53. No. 2. P. e024043640. URL: <https://revmedmilitar.sld.cu/index.php/mil/article/download/43640/2584/80347> (дата звернення: 19.05.2026).

5. Leeuw R., Joseph N. Reciprocal Influence between Digital Emotional Intelligence and Agile Mindset in an Agile Environment. *Administrative Sciences*. 2023. Vol. 13. No. 11. P. 228. URL: <https://doi.org/10.3390/admsci13110228> (дата звернення: 19.05.2026).

6. Li Z., Yang C., Yang Z., Zhao Y. The impact of middle managers' digital leadership on employee work engagement. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. P. 1368442. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1368442> (дата звернення: 19.05.2026).

7. Nowduri S., Amba S. Cybersecurity and Crisis Leadership: A Contemporary Theoretical Expansion. *Archives of Business Research*. 2025. Vol. 13. No. 12. P. 9 – 29. URL: <http://doi.org/10.14738/abr.1312.19659> (дата звернення: 19.05.2026).

ЖУЧЕНКО Єгор

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МОРОЗОВ Євгеній

старший викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО ДОБРОБУТУ МОЛОДІ

Психічний добробут молоді є важливою складовою гармонійного розвитку особистості та суспільства загалом. У сучасному світі молоді люди щодня

стикаються з великою кількістю викликів, які можуть впливати на їхній емоційний стан і психологічне здоров'я. Швидкий темп життя, навчальне навантаження, соціальні проблеми, нестабільність у суспільстві, вплив соціальних мереж і переживання щодо майбутнього нерідко стають причинами стресу, тривожності та емоційного виснаження. Саме тому питання психосоціальних чинників та способів підтримки психічного здоров'я молоді сьогодні є надзвичайно актуальним.

Психосоціальні чинники – це умови та обставини, які пов'язані як із психологічними особливостями людини, так і з її соціальним середовищем. Вони можуть позитивно або негативно впливати на формування особистості, поведінку, емоційний стан та здатність людини адаптуватися до життєвих труднощів. Одним із найважливіших чинників є сім'я, адже саме вона формує перші уявлення дитини про світ, взаємини та підтримку. Якщо в родині панують довіра, взаєморозуміння та емоційна підтримка, молода людина почувається захищеною та впевненою в собі. Натомість конфлікти, байдужість, надмірний контроль або жорстоке поводження можуть негативно впливати на психіку, викликати тривожність, невпевненість і навіть депресивні стани [1, с. 146 – 147].

Велике значення для молоді має також спілкування з однолітками. У підлітковому та юнацькому віці люди особливо прагнуть бути прийнятими в колективі, тому ставлення друзів і ровесників суттєво впливає на самооцінку та емоційний стан. Дружба, підтримка та відчуття приналежності до певної групи позитивно позначаються на психічному добробуті. Однак булінг, насмішки, соціальна ізоляція чи кібербулінг у соціальних мережах можуть спричинити сильні психологічні переживання, самотність і втрату впевненості в собі.

Не менш важливим фактором є освітнє середовище. Навчання часто супроводжується значним навантаженням, конкуренцією та страхом невдачі. Постійний стрес через оцінки, іспити або високі очікування з боку батьків і викладачів може призводити до емоційного виснаження та втрати мотивації. Водночас доброзичлива атмосфера в навчальному закладі, підтримка викладачів і можливість самореалізації сприяють формуванню впевненості та психологічної стійкості молодої людини. Сучасне життя неможливо уявити без соціальних мереж та цифрового простору, які також мають значний вплив на психічне здоров'я молоді. З одного боку, інтернет дає можливість спілкуватися, навчатися та знаходити однодумців, а з іншого – створює ризики емоційного перенавантаження. Молоді люди часто порівнюють себе з іншими, прагнуть отримати схвалення в мережі та постійно перебувають під впливом великого потоку інформації. Це може викликати невдоволення собою, підвищену тривожність та психологічну залежність від соціальних мереж [3, с. 343 – 344].

Суттєвий вплив на психічний стан молоді мають і соціально-економічні умови. Фінансові труднощі, нестача можливостей для навчання чи розвитку, невпевненість у майбутньому можуть стати причинами хронічного стресу та емоційного напруження. Особливо складно молодим людям переживати кризові ситуації, такі як війна, вимушене переселення, втрата близьких або інші травматичні події. Такі обставини нерідко спричиняють тривожні розлади, депресію, порушення сну та постійне відчуття страху [2, с. 125].

Погіршення психічного добробуту молоді може проявлятися по-різному. Серед найпоширеніших ознак – апатія, різкі зміни настрою, підвищена дратівливість, втрата інтересу до навчання чи спілкування, проблеми зі сном та постійне відчуття втоми. Однією з найважливіших є доступ до психологічної допомоги. Консультації психолога, психотерапія, групи підтримки та кризова допомога допомагають молодим людям краще зрозуміти свої емоції та навчитися справлятися зі стресом. Водночас важливо подолати стереотипи щодо звернення до психолога, адже турбота про психічне здоров'я є такою ж важливою, як і турбота про фізичний стан. Важливо також розвивати емоційну грамотність молоді, тобто вміння розуміти власні емоції, контролювати їх та правильно висловлювати свої почуття. Це допомагає ефективніше долати труднощі та уникати внутрішніх конфліктів. Корисними є різноманітні тренінги, психологічні заняття та практики саморегуляції. Не менш важливим для психічного добробуту є здоровий спосіб життя. Повноцінний сон, фізична активність, правильне харчування та достатній відпочинок позитивно впливають на емоційний стан людини. Спорт допомагає зменшувати рівень стресу та покращує настрій. Також важливо дотримуватися інформаційної гігієни: обмежувати час у соціальних мережах, уникати надмірного перегляду негативних новин та критично оцінювати інформацію [3, с. 342].

Отже, психічний добробут молоді залежить від багатьох психологічних і соціальних чинників. Підтримка сім'ї, дружні стосунки, безпечне освітнє середовище та доступ до психологічної допомоги є важливими умовами для гармонійного розвитку молодої людини. Турбота про психічне здоров'я молоді має бути спільним завданням сім'ї, суспільства та держави, адже саме молоде покоління визначає майбутнє країни та її розвиток [4, с. 210].

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2017. С. 146 – 147.
2. Максименко С. Д. Психологія особистості : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. С. 125.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2019. С. 342 – 344.
4. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2020. С. 210.

ЗАЄЦЬ Тетяна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ФРОСІНЯК Руслан

*старший викладач кафедри економіки та
публічного управління навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософії*

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Масштабні безпекові руйнування та зумовлені ними соціально-економічні асиметрії в Україні призвели до критичного дефіциту локальних ресурсів, за якого фінансові потреби територіальних громад у відновленні об'єктів критичної та соціальної інфраструктури значно перевищують поточні можливості їхніх бюджетів і наявні обсяги міжнародної допомоги. За таких умов інститут державно-приватного партнерства (ДПП) трансформується із суто локального економічного інструменту залучення капіталу в базовий елемент стратегічного врядування та публічної політики. Сучасна парадигма застосування ДПП полягає в його повній інтеграції у триваючу реформу системи управління публічними інвестиціями (РІМ – Public Investment Management), що вимагає створення єдиного нормативно-правового та управлінського контуру для координації всіх інвестиційних проєктів відбудови територій [1, с. 94]. Цивільно-правовий вимір цього процесу передбачає перехід до нових договірних моделей, які б чітко балансували майнові права сторін, надійно захищали інтереси приватних інвесторів і водночас враховували інституційні обмеження органів місцевого самоврядування (ОМС) у кризовий період.

Управлінський аспект інтеграції ДПП у систему РІМ на рівні громад актуалізує необхідність формування прозорого механізму відбору проєктів, спроможних забезпечити максимальний публічний ефект. Це потребує відходу від застарілих практик ізольованого планування та переходу до координації державних і приватних фінансових потоків у межах єдиної інвестиційної стратегії кожної окремої громади. Синхронізація цивільно-правових договірних форм із публічними інтересами та пріоритетами повоєнного відновлення є ключовою умовою для подолання безпекових наслідків і підвищення загальної інституційної спроможності системи управління на місцях.

Сучасний стан вітчизняного законодавчого масиву, що регулює сферу державно-приватного партнерства, демонструє глибокий розрив між формальними юридичними процедурами та практичними потребами кризового врядування. Базові закони України «Про державно-приватне партнерство» та «Про концесії», розроблені в мирний час, орієнтовані на тривалі, багатоетапні та надмірно залібералізовані погоджувальні процеси. В умовах воєнного стану та необхідності екстреної реконструкції зруйнованих об'єктів такі часові витрати є неприпустимими. Нормативні вимоги щодо проведення багатокритеріальних експертиз, тривалих конкурсних відборів та узгоджень із центральними органами виконавчої влади фактично блокують ініціативи на місцях, перетворюючи потенційно гнучкий інструмент залучення капіталу на джерело додаткових бюрократичних бар'єрів.

На рівні територіальних громад інституційні перешкоди посилюються правовою невизначеністю та фрагментарністю повноважень органів місцевого самоврядування. ОМС часто позбавлені чітких нормативних алгоритмів для самостійного ініціювання та структурування проєктів ДПП, особливо у сфері відновлення комунальної інфраструктури та житлового фонду. Брак дієвих інструментів державної підтримки, таких як державні чи місцеві гарантії, податкові преференції або механізми співфінансування, перекладає всі фінансові та юридичні ризики безпосередньо на громаду та приватного партнера.

Подолання виявлених законодавчих бар'єрів вимагає невідкладної оптимізації договірних форм взаємодії публічного та приватного секторів, адаптованих до умов повоєнного відновлення. У цивільно-правовому аспекті першочерговим кроком є спрощення договірних процедур та скорочення строків підготовки проєктів, що дозволить оперативно запускати ініціативи з реконструкції об'єктів без втрати юридичної якості контрактів. Важливим управлінським інструментом інтенсифікації відбудови на місцях є також активне залучення іноземних донорів та муніципальних партнерів із використанням правових можливостей Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України». Юридичні гарантії інвестиційної стабільності, довгостроковий захист бізнесу від регуляторних ризиків, чітка фіксація цивільно-правової відповідальності сторін та впровадження міжнародних практик збалансованого розподілу ризиків між ОМС та інвестором є наріжними каменями підвищення інвестиційної привабливості понівечених регіонів [2].

Концептуальна модернізація інституту державно-приватного партнерства та його повна інтеграція в реформу системи управління публічними інвестиціями (РІМ) виступає базовою передумовою для успішного повоєнного відновлення українських громад. Усунення нормативно-правових колізій «мирного» законодавства, децентралізація управлінських повноважень у сфері ініціювання спільних проєктів та законодавче закріплення додаткових державних гарантій для приватного капіталу дозволять трансформувати ДПП на дієвий механізм публічної політики. Комплексне реформування цієї сфери не лише забезпечить синергетичний ефект від об'єднання публічних інтересів та приватних ресурсів, а й суттєво підвищить інституційну спроможність органів місцевого самоврядування у забезпеченні сталого євроінтеграційного розвитку території

Список використаних джерел:

1. Єфіменко К. О. Механізм державно-приватного партнерства у контексті реформування системи управління публічними інвестиціями в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Т. 2. № 3. С. 94 – 99. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.14>.
2. Тесля А. В. Сучасний стан нормативно-правового регулювання державно-приватного партнерства як інституту публічної політики в Україні. *Політичне життя*. 2025. № 2. С. 63 – 69. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2025.2.7>.

ЗАКОРА Євгеній

*студент Національного університету
«Запорізька політехніка»*

Науковий керівник:

РЕЗАНОВА Наталія

*доцентка кафедри політології та
загальноправових дисциплін
Національного університету «Запорізька
політехніка», кандидатка філософських
наук, доцентка*

ПРАВОВА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

У сучасних умовах розвитку державності та демократичних трансформацій особливого значення набуває проблема взаємодії політичної та правової систем. У цьому контексті право є не лише інструментом регулювання суспільних відносин, але й важливим чинником легітимації політичної влади, що особливо актуалізується в умовах політичної нестабільності, криз та трансформаційних процесів.

Політична система являє собою комплекс політичних інститутів, норм, цінностей і механізмів взаємодії між владою та суспільством. Можна погодитися з тим, що «тенденції трансформації політичної системи безпосередньо залежить від глобальних та геополітичних викликів, які постають перед суспільством і державою» [1, с. 26]. Водночас її ефективне функціонування неможливе без правового забезпечення, оскільки саме право інституціоналізує політичні відносини та надає їм формальної визначеності.

Через конституційно-правові механізми визначаються засади державного устрою, система органів влади, принципи поділу влади та механізми відповідальності посадових осіб. Правова система створює умови для інституціоналізації політичної влади, що дозволяє уникати її персоналізації та свавільного використання. У демократичних суспільствах право виступає

основою легального здійснення політичної влади, а принцип верховенства права обмежує можливості політичного домінування окремих акторів.

Легітимність політичної влади означає суспільне визнання її законності, доцільності та справедливості. Саме право забезпечує суспільне визнання влади через юридичне закріплення політичних процедур, виборчих механізмів, гарантій прав і свобод людини.

В умовах демократії правова система забезпечує легітимацію політичної системи через механізм конституціоналізму, який передбачає підпорядкування державної влади закону. Конституція виступає основним нормативним джерелом, що закріплює принципи народного суверенітету, політичного плюралізму, правової рівності та участі громадян у здійсненні влади. Юридично визначені процедури виборів, референдумів, парламентського представництва та судового захисту сприяють формуванню довіри громадян до державних інститутів. «Сам процес інституціоналізації влади гостро потребує серйозних підходів. Правила повинні встановлюватися виважено і надовго, оскільки зараз відбудеться повне перезаснування держави і ефективна конституційна модель організації влади – це та матриця, від якої залежить виживання країни» [2, с. 493].

Водночас між політичною та правовою системами існує взаємозалежність. З одного боку, право виступає інструментом організації політичного життя, а з іншого – політична система впливає на зміст і характер правового регулювання. Політичні рішення нерідко визначають напрями правотворчості, реформування інститутів правосуддя чи зміни правових норм. У цьому контексті важливо забезпечувати баланс між політичною доцільністю та правовою визначеністю, щоб уникнути політизації права та зловживання владою.

Особливої актуальності проблема співвідношення політичної та правової систем набуває для України в умовах воєнного стану та європейської інтеграції. З одного боку, держава змушена оперативно реагувати на виклики безпеки, що інколи передбачає обмеження окремих прав і свобод. З іншого боку, збереження принципів верховенства права, демократичних процедур і конституційного порядку залишається необхідною умовою підтримки внутрішньої та міжнародної легітимності державної влади.

Отже, правова система є фундаментальним інструментом функціонування та легітимації політичної системи, оскільки забезпечує нормативне оформлення політичної влади, регулює механізми її здійснення та сприяє суспільному визнанню політичного порядку. «Сучасна правова доктрина та європейська правова традиція категорично наголошують: навіть в умовах жорстокої екзистенційної війни на виживання, будь-які адміністративні чи законодавчі обмеження прав громадян повинні суворо відповідати непорушним базовим принципам демократичної правової держави – принципу законності, пропорційності та абсолютній необхідності втручання у демократичному суспільстві [3, с. 15]. Ефективність політичної системи значною мірою залежить від рівня розвитку правової системи, ступеня дотримання принципу верховенства права та здатності держави забезпечувати баланс між владою, правом і суспільними інтересами.

Список використаних джерел:

1. Гедікова Н. П. Трансформація політичної системи України в контексті сучасних викликів. *Політичне життя*. 2023. № 4. С. 21 – 29.
2. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
3. Богдан І. В. Трансформація правової реальності та архітектоніка взаємодії держави і громадянського суспільства в секторі безпеки та оборони України (2022–2026 рр.) *Юридичний науковий електронний журнал*. 2026. № 3. С. 12 – 16.

ЗИМБІЦЬКА Анастасія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МОРОЗОВ Євгеній

старший викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ В ОСВІТІ: МІЖ ІННОВАЦІЄЮ ТА АКАДЕМІЧНИМ ШАХРАЙСТВОМ

Сучасний етап цифровізації освіти характеризується активним впровадженням технологій генеративного штучного інтелекту у навчальний процес. Інструменти штучного інтелекту дедалі частіше використовуються для створення текстів, підготовки презентацій, аналізу інформації, автоматизованого перекладу та виконання творчих завдань. Завдяки цьому освітній процес стає більш адаптивним, інтерактивним та доступним. Водночас стрімке поширення генеративного ШІ актуалізує проблему меж допустимого використання таких технологій у навчанні та науці.

Однією з ключових переваг генеративного ШІ є можливість персоналізації навчання. Технології штучного інтелекту дозволяють адаптувати освітній контент до індивідуальних потреб здобувачів освіти, забезпечують швидкий доступ до інформації та сприяють розвитку цифрових навичок. У науковій літературі підкреслюється, що використання ШІ може підвищувати ефективність освітнього процесу та сприяти формуванню нових моделей взаємодії між викладачем і студентом [1, с. 47].

Разом із тим використання генеративного ШІ створює низку етичних ризиків. Одним із найбільш поширених є академічне шахрайство, що проявляється у використанні згенерованих текстів без належного посилання на джерело або без зазначення факту застосування штучного інтелекту. У такому випадку порушується принцип самостійності виконання навчальних завдань, який є складовою академічної доброчесності. Особливо небезпечним є те, що сучасні системи ШІ здатні створювати тексти, які важко відрізнити від авторських робіт людини [2, с. 43].

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність передбачає дотримання етичних принципів та визначених законом правил під час навчання, викладання і наукової діяльності [3]. Використання штучного інтелекту без прозорого декларування його ролі може розглядатися як одна з форм порушення академічної доброчесності. Саме тому заклади освіти поступово запроваджують внутрішні рекомендації щодо допустимого використання генеративного ШІ при виконанні академічних робіт.

Окремої уваги потребує проблема відповідальності за зміст інформації, створеної штучним інтелектом. Генеративні моделі можуть продукувати недостовірні або вигадані дані, так звані «галюцинації» ШІ, що створює ризики поширення неправдивої інформації у науковому та освітньому середовищі. У зв'язку з цим важливого значення набуває розвиток критичного мислення та навичок перевірки інформації серед студентів і викладачів [4, с. 82].

Крім того, використання генеративного ШІ порушує питання етичної відповідальності викладача. Освітній процес має бути спрямований не лише на отримання готового результату, а й на формування здатності до самостійного аналізу, творчого мислення та наукового пошуку. Надмірна залежність від штучного інтелекту може негативно впливати на розвиток цих компетентностей, що становить загрозу для якості освіти в цілому.

Водночас повна заборона генеративного ШІ в освіті є недоцільною. Більш ефективним підходом є формування культури відповідального використання цифрових технологій. І. І. Коваленко наголошує, що сучасні заклади вищої освіти мають розробляти політики використання штучного інтелекту, які визначатимуть межі допустимого застосування ШІ та правила його декларування під час виконання академічних завдань [5, с. 98 – 99]. Штучний інтелект має розглядатися як допоміжний інструмент, а не як заміна інтелектуальної діяльності людини.

Отже, генеративний штучний інтелект відкриває нові можливості для розвитку освіти, однак одночасно створює серйозні етичні виклики. Забезпечення балансу між технологічними інноваціями та принципами академічної доброчесності потребує вдосконалення нормативного регулювання, розвитку цифрової етики та формування свідомого підходу до використання штучного інтелекту в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Максим'як Т. М. Використання штучного інтелекту в освіті: дилема співбуття людини та машини. Вища освіта України. 2023. № 4 (91). С. 44 – 50.

[https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4\(91\).04](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4(91).04).

2. Пелешок О. О. Штучний інтелект як виклик академічній доброчесності: етичний вимір освітньої відповідальності // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. 2025. Вип. 58. С. 41 – 48. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-41-48>.

3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 26.05.2026).

4. Мізюк В., Кожухар Ж., Силенко Ю. Розвиток критичного мислення щодо ШІ у студентів ЗВО як компонент цифрової грамотності та академічної доброчесності. *Молодь і ринок*. 2026. № 3. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351779>.

5. Коваленко І. І. Політики використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти: український та міжнародний досвід. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2025. № 19. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2025.196> (дата звернення: 26.05.2026).

ІВАНОВА Аліна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОЛЄСНІК Тетяна

директорка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка юридичних наук, професорка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОРЯДКУ ПРИПИНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану зумовило необхідність оперативної адаптації правових механізмів до нових умов. Особливо відчутних трансформацій зазнала сфера трудового права. Одним із найбільш актуальних напрямів цієї трансформації стало правове регулювання припинення трудових відносин. Основним нормативним актом, який визначив особливості застосування норм трудового законодавства в цей період став Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX, що набрав чинності 24 березня 2022 року (далі – Закон № 2136-IX).

Підстави припинення трудових правовідносин, закріплені у главі III Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) і визначаються (переважно

статтями 36, 38, 39, 40, 41), а також тимчасовим воєнним законодавством, зокрема Законом України № 2136-ІХ. В умовах воєнного стану загальні підстави зазнали суттєвої трансформації. Ці підстави можна розділити на чотири основні групи: загальні підстави; розірвання трудового договору за ініціативою працівника; розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця; спеціальні підстави [1]. До четвертої групи слід віднести підстави, які з'явилися в законі безпосередньо через реалії повномасштабної війни.

Трансформація інституту розірвання трудового договору за ініціативою працівника в умовах воєнного стану відбулася шляхом спрощення процедурних вимог, зафіксованих у статті 4 Закону № 2136-ІХ, яка регламентує, що у зв'язку з веденням бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існування загрози для життя і здоров'я працівника він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури) [2]. У звичайних умовах стаття 38 КЗпП встановлює обов'язок працівника попередити роботодавця про звільнення за власним бажанням письмово за два тижні, окрім випадків наявності поважних причин.

Слід зазначити, що ст. 5 Закону № 2136-ІХ суттєво розширила дискреційні повноваження роботодавця у процесі розірвання трудового договору [3]. По-перше, у період дії воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця під час його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування у відпустці. Винятком становлять лише відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, а також відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. По-друге, обмежено процесуальну участь професійних спілок у забезпеченні стабільності трудових відносин. Відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону № 2136-ІХ, норми ст. 43 КЗпП, які вимагають отримання попередньої згоди виборного органу первинної профспілкової організації на звільнення працівника з ініціативи роботодавця, не застосовуються, крім випадків звільнення працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів [2].

Попри наявність спеціальних норм Закону № 2136-ІХ, що спрощують процедуру розірвання трудового договору, дисциплінарні стягнення у вигляді звільнення за прогул залишаються однією з найбільш оскаржуваних категорій трудових спорів. Так, відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 40 КЗпП трудовий договір може бути розірваний у разі прогулу без поважних причин [2]. При цьому звільнення за прогул є правомірним лише за умови доведення відсутності поважних причин та суворого дотримання встановленої законом процедури. Отже, для розірвання трудового договору з цієї підстави власник або уповноважений ним орган повинен мати належні та допустимі докази, які підтверджують відсутність працівника на робочому місці понад три години протягом робочого дня (зміни) [4]. Такий правовий підхід викладено у постановках Верховного Суду від 06.12.2023 у справі № 727/3114/21, в якій наголошено на обов'язку роботодавця довести як сам факт відсутності, так і відсутність поважних причин [5]. Крім того, для встановлення факту прогулу необхідним є належне документальне

фіксування відсутності працівника на роботі та з'ясування поважності причин такої відсутності. Верховний Суд у постанові від 20.12.2023 року у справі № 757/45015/20-ц підкреслив, що основним критерієм віднесення причин відсутності працівника до поважних є наявність об'єктивних, незалежних від волі працівника обставин, які повністю виключають його вину. Таким чином, судова практика наголошує, що застосування дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення потребує всебічного з'ясування обставин справи, належного доказування та дотримання принципу пропорційності [4].

Отже, законодавство про працю зазнало суттєвих змін, спрямованих на адаптацію до викликів воєнного часу. Ключовим інструментом цього процесу став Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX, який закріпив спеціальний правовий режим трудових відносин, що має пріоритет над нормами Кодексу законів про працю України у частині, що регулює особливості припинення трудових договорів в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 року № 322-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 19.05.2026).

2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 року № 2136-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> (дата звернення: 19.05.2026).

3. Воєнний стан. Закон про особливості трудових відносин в період воєнного стану (загальний огляд). URL: <https://ibuhgalter.net/ru/material/1302/25950> (дата звернення: 19.05.2026).

4. Соловйов В. М. Припинення трудових відносин у зв'язку з відсутністю на роботі: правова природа та гарантії захисту працівника. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/357417>.

5. Огляд судової практики з трудових спорів за травень 2025 року. *Вища школа адвокатури НААУ.* 2025. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/ogliad-sudovoyi-praktiki-z-trudovix-sporiv-za-traven-2025-roku> (дата звернення: 19.05.2026).

КАБАНЕЦЬ Дар'я

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана

*заступниця директора інституту з
освітньої та науково-дослідної діяльності
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, кандидатка юридичних наук,
доцентка*

ІНФОРМАЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ СТ. 114-2 КК УКРАЇНИ)

Умови повномасштабної збройної агресії проти України зумовили суттєві зміни у кримінально-правовій політиці держави, що проявляється у швидкій криміналізації нових суспільно небезпечних діянь, зокрема у сфері інформаційної безпеки. Одним із ключових проявів такої трансформації стало запровадження кримінальної відповідальності за поширення інформації військового характеру, закріпленої у ст. 114-2 КК України. Ця норма відображає формування нового виду кримінальних правопорушень – інформаційних, які безпосередньо впливають на стан національної безпеки.

Відповідно до ч. 1 ст. 114-2 КК України кримінально караним є несанкціоноване поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не була оприлюднена у встановленому порядку [1]. Об'єктивна сторона злочину полягає у дії – поширенні відповідної інформації, а суб'єктивна характеризується прямим умислом.

Наукова доктрина розглядає інформаційні кримінальні правопорушення як результат розвитку кібернетичного та інформаційного виміру злочинності. Як зазначає О. Бурда, у сучасних умовах інформація набуває статусу стратегічного ресурсу, а її незаконне поширення може бути співмірним із традиційними формами сприяння ворогу [2, с. 158].

Запровадження ст. 114-2 КК України є прикладом розширення меж кримінально-правової охорони. Якщо класична модель кримінального права орієнтована на захист фізичних благ, то сучасний етап розвитку передбачає охорону інформаційних процесів як елементу обороноздатності держави. Це відповідає загальноєвропейським тенденціям протидії гібридним загрозам [3].

Водночас у правозастосуванні виникають складнощі, пов'язані з оцінкою суспільної небезпечності діяння та доведенням умислу. Особливо проблемним є розмежування кримінально караного поширення інформації та реалізації права на свободу вираження поглядів, гарантованого ст. 34 Конституції України. Як зазначає В. Федосєєв, надмірна криміналізація інформаційних діянь може створювати ризики для правової визначеності та свободи слова [4, с.179].

Окремо слід звернути увагу на превентивний характер ст. 114-2 КК України. Законодавець фактично криміналізує діяння ще до настання шкідливих наслідків, що свідчить про перехід до ризик-орієнтованої моделі кримінального права. Такий підхід є характерним для умов воєнного стану, коли пріоритетом є недопущення потенційної шкоди обороноздатності держави.

Отже, ст. 114-2 КК України є яскравим прикладом трансформації кримінального права України в умовах війни, що відображає появу нового типу злочинів – інформаційних кримінальних правопорушень. Водночас ефективність її застосування залежить від збалансованості між інтересами національної безпеки та гарантіями прав людини.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III : станом на 15.04.2026 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18.05.2026).

2. Бурда П. О. Про соціальну обумовленість криміналізації несанкціонованого поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 КК України). *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. № 2. С. 151 – 162. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2023.2.17>.

3. Мовчан Р. О., Бурда П. О. Про перспективи вдосконалення законодавчого опису ознак предметів злочинів, передбачених ст. 114-2 КК України. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2025. № 3. С. 73 – 80. <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-3-15-13>.

4. Федосєєв В. В. Проблемні аспекти тлумачення та застосування норми про кримінальну відповідальність за незаконне поширення інформації (ст. 114-2 КК України). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2023. URL: <https://pbz.nlu.edu.ua/article/view/310781> (дата звернення: 18.05.2026).

КАСУМОВА Анастасія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ІВАНЕНКО Дмитро

доцент кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМИТНЕННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2022 – 2026 РОКІВ

Протягом 2022 – 2026 років ринок електромобілів зазнав значної трансформації в умовах податкових преференцій та зовнішніх викликів. Держава забезпечила перехід на екологічний транспорт шляхом запровадження нульової ставки податку на додану вартість (далі – ПДВ) та мита. Це призвело до зростання кількості реєстрацій електромобілів.

Динаміки імпорту протягом 2022 – 2026 років демонструє кореляційну залежність між законодавчими нормами та купівельною спроможністю населення – спостерігається експоненціальне зростання внаслідок запровадження сприятливого режиму розмитнення [1].

Точкою відліку «електричного буму» став 2022 рік. За рік було зафіксовано близько 13,3 тис перших реєстрацій, що на 56 % перевищило показники 2021 року. Основним стимулом було пільгове розмитнення. У 2023 році кількість перших реєстрацій досягла 37 тис. Відбулась стабілізація ринку, з'явилися спеціалізовані майданчики з продажу вживаних авто. Покупці надавали перевагу електрокарам через низьку вартість обслуговування. Україна стала одним із найпривабливіших ринків імпорту вживаних електромобілів [2]. Протягом 2024 року спостерігалось домінування китайського автопрому. Кількість перших реєстрацій зросла до 48 тис. Китайські електромобілі конкурували за ціною та характеристиками з відомими брендами. Протягом 2025 року було зафіксовано 107 тис перших реєстрацій. Аномальне зростання викликане завершенням пільгового періоду розмитнення 31 грудня 2025 року. Початок 2026 року ознаменувався переходом до нової моделі оподаткування на ринку електромобілів – запроваджено ПДВ у розмірі 20 % митної вартості електромобіля. Середня вартість розмитненого електромобіля зросла від 4 000 до 8 000 доларів США. Це призвело до обвалу імпорту на початку 2026 року у 14 – 20 разів порівняно з піковими місяцями минулого року [3].

Необхідно звернути увагу на ключові зміни митного законодавства щодо розмитнення електромобілів у 2026 році: 20% ПДВ на митну вартість; акциз 1 євро за 1 кВт-год ємності батареї; нульове мито; нульовий збір до пенсійного фонду при першій реєстрації.

На початку 2026 року структура ринку переорієнтувалась на бюджетний сегмент та вторинний ринок. У лютому 2026 року зареєстровано 1074 електромобілів, тобто на 76 % менше ніж аналогічний період минулого року. Крім того, значну роль відіграло підвищення тарифів на електроенергію для населення. Економічна перевага стала менш очевидною для споживача [4].

На теперішній час, ринок електромобілів «тримається» на «інвестиційних» авто, придбаних наприкінці 2025 року. Продавці намагаються реалізувати їх за нижчими цінами, ніж вартість нових імпортованих електромобілів. Це створює тимчасовий дефіцит нових надходжень із-за кордону, стимулює розвиток сервісної мережі.

Отже, протягом 2022 – 2026 років відбулось становлення ринку електромобілів в Україні. Державна політика стимулювання забезпечила формування одного з найновіших та наймасштабніших парків електромобілів у Східній Європі.

Список використаних джерел:

1. За рік український ринок електромобілів зріс удвічі. URL: <https://ukrautoprom.com.ua/za-rik-ukrayinskyj-rynok-elektromobiliv-zris-udvichi> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Ринок електромобілів – підсумки лютого 2026. URL: <https://eauto.org.ua/news/1010-rinok-elektromobiliv-pidsumki-lyutogo-2026-video> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Електромобілі та ПДВ: оподаткування – 2026. URL: <https://factor.academy/blog/elektromobili-ta-pdv-opodatкування-2026/> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Частка електромобілів на ринку нових легкових авто в лютому впала до 3,3 %. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1149357.html> (дата звернення: 22.05.2026).

КЛИМЕНКО Дар'я

студентка Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

КОТКОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР

в. о. завідувача кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія», доктор економічних наук, професор

ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХІЧНУ НОРМУ І ВІДХИЛЕННЯ В ПСИХІЧНОМУ ЗДОРОВ'І МОЛОДІ

Психічне здоров'я є важливою складовою загального благополуччя людини, оскільки впливає на її поведінку, емоційний стан, здатність спілкуватися з іншими та адаптуватися до умов життя. У сучасному суспільстві все більше уваги приділяється питанням психічної норми та відхилень у психічному здоров'ї, адже саме розуміння меж між нормальними психічними проявами та порушеннями допомагає своєчасно виявляти проблеми та надавати необхідну підтримку.

Поняття психічної норми не є абсолютно сталим, оскільки воно залежить від багатьох чинників: віку людини, особливостей розвитку, соціального середовища та культурних уявлень. Водночас відхилення у психічному здоров'ї можуть проявлятися по-різному – від тимчасових емоційних труднощів до більш стійких психічних розладів, які впливають на повсякденне життя людини.

Дослідження цієї теми має важливе значення для кращого розуміння особливостей психічного стану молоді, формування толерантного ставлення до осіб із психічними порушеннями та усвідомлення необхідності збереження і підтримки психічного здоров'я.

Відповідно до визначення ВООЗ, норма – це етичний стандарт, модель поведінки, або модель, яка розглядається як бажана, прийнятна і типова для тієї чи тієї культури. Багато дослідників визнають принципову неможливість дати визначення «нормальної поведінки», оскільки в різних культурах і при різних історичних ситуаціях критерії психічної норми – різні. В «Лексиконах психіатрії ВООЗ» (2001) є поняття «конфлікт норм», яке визначено як «ситуація, в якій ідеальні норми не збігаються з поведінковими нормами». Підходи до визначення поняття «нормальної поведінки» наступні:

1. Статистичний підхід – базується на уявленні про психічну норму як про психічний стан, який відповідає певному поведінковому або іншому стандарту, і виявлення відхилень від середньостатистичних показників трактується як доказ відхилення від норми.

2. Адаптаційний підхід, відповідно до якого бути психічно нормальним – означає бути соціально адаптованим і демонструвати соціально прийнятні і схвалювані стандарти поведінки.

3. Психопатологічний підхід, відповідно до якого бути психічно нормальним – означає не мати виражених психопатологічних симптомів. Цей підхід властивий європейській культурі, де наявний психопатологічний симптом (наприклад, галюцинації) розцінюють як ознаку хвороби.

4. Гуманістичний підхід, на відміну від попередніх підходів, коли психічне здоров'я визначають через нездоров'я, а норму – через аномалію, виходить з вивчення здорових і зрілих людей. Найбільш повно цей напрямок відображено в гуманістичній теорії особистості Абрахама Маслоу. Еталоном психічного здоров'я він вважав самоактуалізованих людей. Характеристики самоактуалізації він виявив, вивчаючи біографії людей, що досягли вершин самоактуалізації в своїй сфері діяльності [1, с. 14].

Проблема психічних відхилень тривалий час не була окремим предметом детального вивчення в психології розвитку та патопсихології. Частіше за все такі прояви помічали саме в педагогічній практиці під час роботи з дітьми та підлітками. Саме тому з'явилися поняття «важкі діти», «відхилення у розвитку», «педагогічна занедбаність», «делінквентна поведінка», які використовували для опису різних форм порушення поведінки та психічного становлення молоді.

На сучасному етапі проблема відхилень у психічному здоров'ї молоді стала більш поширеною через вплив різних соціальних, інформаційних і біологічних факторів. Значна кількість дітей та підлітків стикається не з тяжкими психічними розладами, а з так званими межовими або доклінічними формами порушень психічного розвитку, які можуть впливати на навчання, поведінку та адаптацію в суспільстві.

Відхилення у психічному розвитку часто пов'язують із порушеннями нормального формування психіки, які можуть виникати через органічні ураження нервової системи. Причинами таких змін можуть бути як спадкові чинники (генетичні порушення), так і зовнішні впливи - інфекції, інтоксикації, травми або інші негативні фактори, що впливають на розвиток мозку.

Таким чином, відхилення у психічному здоров'ї молоді – це різні форми порушення психічного розвитку, які можуть мати різне походження та ступінь прояву, але в будь-якому випадку впливають на формування особистості, її поведінку та здатність адаптуватися до умов життя [2].

Психічна норма та відхилення у психічному здоров'ї молоді є важливими поняттями для розуміння особливостей розвитку людини. Психічна норма характеризується здатністю особи адекватно сприймати навколишній світ, адаптуватися до умов життя та підтримувати внутрішню рівновагу. Відхилення у психічному здоров'ї молоді проявляються через порушення психічного розвитку або функціонування психіки й можуть впливати на поведінку, емоційний стан і соціальну адаптацію людини. Розуміння цих явищ дає змогу своєчасно виявляти проблеми та створювати умови для підтримки психічного благополуччя молоді.

Список використаних джерел:

1. Охорона психічного здоров'я: підручник для лікарів / за заг. ред. професора Л. М. Юр'євої, професора Н. О. Марути. Харків : Строков Д. В., 2022. 382 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 968 с.

КЛИМОВА Аліна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МОРОЗОВ Євгеній

старший викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ

У сучасних умовах глобальної цифровізації та безпрецедентних викликів кіберпростір став повноцінним середовищем політичних та воєнних конфліктів. Кібератаки на державні установи, енергомережі, банки довели, що захист комп'ютерних систем це не технічна необхідність, а важлива складова забезпечення конфіденційності та стабільності роботи. Саме тому основою ефективної протидії цим загрозам є трансформація адміністративно-правових інститутів. Сьогодні провідні країни світу спрямовують свою політику на розвиток, освоєння та контроль цифрових технологій, що призводить до формування технологічних сфер впливу та глобального цифрового порядку [1]. У його межах категорія «забезпечення», згідно з дослідженням А. Г. Вархова, трансформувалася у комплексний процес, що включає «запобігання ризикам (охорона), реагування на загрози (захист) та підтримку належного розвитку» [2, с. 31], а також здатність системи «ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися» [2, с. 33].

Сучасне адміністративне право поступово трансформується у напрямі впровадження моделі мережевої взаємодії, центральне місце в якій займають державно-приватне партнерство та організований обмін інформацією щодо потенційних загроз між державними інституціями і представниками бізнес-середовища. Відповідно до Стратегії кібербезпеки України, головними

пріоритетами є забезпечення кіберпростору задля захисту суверенітету, гарантування прав і свобод громадян онлайн, а також європейська та євроатлантична інтеграція [3]. На основі стратегії було затверджено План заходів на 2023 – 2024 роки з реалізації Стратегії кібербезпеки України [4]. У ньому окреслено заходи для посилення захисту важливих об'єктів інфраструктури, розробки індикаторів стану кібербезпеки й впровадження інструментів збору електронних доказів. Також значна увага зосереджується на міжнародній співпраці з країнами ЄС і НАТО та підвищенню рівня кіберграмотності не тільки серед громадян, а й серед державних службовців.

Одним із перспективних векторів трансформації адміністративно-правових інститутів у сфері кібербезпеки є побудова динамічної системи, де головними суб'єктами стають держава, експертне середовище та приватний сектор. Концептуальним інструментом для практичного впровадження виступає рамкова структура NIST CSF 2.0. Вона слугує міжнародним еталоном ризикоорієнтованого управління кібербезпекою та базується на шести взаємопов'язаних функціях. Урядування (Govern) забезпечує стратегічне керівництво та інтеграцію кіберризиків у загальну політику організації; Ідентифікація (Identify) дозволяє чітко визначити активи та вразливості, що потребують захисту; Захист (Protect) передбачає впровадження активних запобіжних заходів для стримування загроз; Виявлення (Detect) фокусується на безперервному моніторингу для оперативного знаходження аномалій; Реагування (Respond) визначає алгоритм дій для локалізації та ліквідації наслідків інцидентів; Відновлення (Recover) спрямоване на повернення до стабільної роботи та підвищення загальної стійкості системи на основі отриманого досвіду [5, с. 12 – 13].

Таким чином, сьогодні кібербезпека є фундаментом національної оборони. Задля ефективного протистояння загрозам, держава має відійти від застарілих методів і почати працювати в тісному партнерстві з бізнесом та експертами. Поєднання чіткої державної стратегії з міжнародними стандартами, такими як NIST 2.0, допоможе створити гнучку систему відбивання атак і відновлення після них.

Список використаних джерел:

1. Милосердна І. М. Інформаційна безпека як елемент національної безпеки: теоретичний вимір та особливості впровадження. *Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку*. 2024. Вип. 4. С. 179 – 185. URL: https://politicus.od.ua/4_2024/28.pdf (дата звернення: 12.05.2026).

2. ВарховА. Г. Адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки: питання теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Кропивницький. 2023. С. 226. URL: https://cusu.edu.ua/images/autoreferats/2023/Varhov/Diss_%D0%92%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%B2_%D0%90._%D0%93._1.pdf (дата звернення: 12.05.2026).

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> (дата звернення: 12.05.2026).

4. Про затвердження плану заходів на 2023 – 2024 роки з реалізації Стратегії кібербезпеки України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.12.2023 р. 1163-2023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2026).

5. Васильєва Т., Захаркін О., Яровенко Г. Цифрові трансформації системи кібербезпеки України у воєнний час. *The Academic Research and Publishing UG (i. G.)*. Гамбург, Німеччина. 2025. С. 163. URL: <https://armgpublishing.com/wp-content/uploads/2025/11/monograph-3-2025.pdf> (дата звернення: 12.05.2026).

КЛЮЄВА Олександра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник

ГЕЛЬБАК Анжела

завідувачка кафедри психології, соціології та педагогіки Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка психологічних наук, доцентка

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Проблематика ментального здоров'я молоді вийшла за межі суто медичного або індивідуально-психологічного питання. Вона постає як складна соціальна проблема, у якій поєднуються вплив сім'ї, освітнього середовища, цифрової комунікації, економічної невизначеності, воєнного досвіду, міграції та розриву звичних соціальних зв'язків. Молодий вік є періодом формування ідентичності, професійних намірів, цінностей і навичок саморегуляції, тому тривалий стрес у цей час може істотно впливати на навчальну мотивацію, соціальну активність і відчуття майбутнього. У сучасних дослідженнях ментальне здоров'я молоді розглядається не тільки як відсутність психічних розладів, а як здатність підтримувати емоційну рівновагу, будувати відносини, навчатися, приймати рішення і зберігати суб'єктність в умовах складного середовища [1].

Одним із визначальних викликів є накопичення хронічного стресу. Для української молоді цей чинник посилюється досвідом війни, вимушених переїздів, порушенням стабільності освітнього процесу, тривогою за безпеку близьких і невизначеністю професійної траєкторії. Стрес не завжди має

очевидний вигляд. Він може проявлятися через виснаження, зниження концентрації, порушення сну, дратівливість, соціальне відсторонення або втрату інтересу до навчання. Такі прояви не варто тлумачити як слабкість характеру чи недостатню дисципліну, оскільки часто вони відображають перевантаження адаптаційних механізмів. Коли молода людина одночасно реагує на навчальні вимоги, соціальні очікування та зовнішні загрози, її психологічні ресурси потребують системної підтримки, а не осуду.

Другий виклик пов'язаний із цифровим середовищем. Соціальні мережі дають молоді швидкий доступ до інформації, підтримки й спільнот, проте водночас посилюють соціальне порівняння, страх виключення, фрагментацію уваги і залежність від зовнішнього схвалення. У цифровому просторі молодь стикається з надлишком новин, кібербулінгом, ідеалізованими образами успішності, тіла та стилю життя. Саме тому захист ментального здоров'я не може зводитися лише до заборон або механічного обмеження екранного часу. Потрібна цифрова грамотність, що охоплює вміння розпізнавати маніпулятивний контент, регулювати власну онлайн-присутність, зберігати приватність і відокремлювати реальний досвід від демонстративних цифрових образів.

Третій чинник стосується якості міжособистісних відносин. Дані міжнародних досліджень підкреслюють роль соціальної підтримки, віку, гендерних відмінностей і соціальної нерівності у формуванні психологічного благополуччя підлітків та молоді [3]. Молоді люди потребують не тільки формального доступу до психологічної допомоги, а й повсякденного середовища, де можна говорити про труднощі без страху осуду. У закладах освіти це означає культуру довіри, недискримінації, протидії булінгу, уважного ставлення педагогів до змін поведінки здобувачів і доступності консультаційної підтримки. Підтримувальна комунікація має більше профілактичне значення, ніж каральне реагування, бо стигматизація часто змушує молодь приховувати власні проблеми.

Збереження ментального здоров'я молоді має спиратися на ранню профілактику. На індивідуальному рівні вона передбачає розвиток емоційної грамотності, навичок самостереження, стрес-менеджменту, здорового режиму сну, фізичної активності, здатності просити про допомогу і підтримувати реалістичні очікування щодо себе. На рівні освітнього середовища потрібні програми психоедукації, підготовка педагогів до розпізнавання ознак психологічного неблагополуччя, безпечні канали звернення, групові заняття з розвитку резильєнтності та комунікативних навичок. На рівні державної політики важливими залишаються доступні молодіжні служби ментального здоров'я, міжсекторальна співпраця освіти, медицини й соціального захисту, а також подолання бар'єрів, що заважають молоді звертатися по допомогу [2].

Резильєнтність молоді не слід розуміти як вимогу бути незламною за будь-яких умов. Йдеться про здатність відновлювати психологічну рівновагу після складного досвіду, користуватися підтримкою, структурувати життєві завдання і зберігати відчуття контролю там, де це можливо. Така здатність формується через підтримувальні стосунки, передбачувані правила, позитивний досвід подолання

труднощів і доступ до фахової допомоги. Отже, соціально-психологічні виклики ментального здоров'я молоді мають багаторівневу природу. Вони виникають на перетині індивідуальної вразливості, цифрових впливів, освітніх навантажень, соціальної нерівності, воєнної травматизації та дефіциту підтримувальних спільнот. Ефективне збереження ментального здоров'я потребує цілісної системи, у якій профілактика, раннє виявлення труднощів, доступна допомога, культура довіри та розвиток резильєнтності взаємно доповнюють одне одного. Молодь має розглядатися не як пасивна група ризику, а як активний учасник створення середовища психологічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. McGorry P. D., Mei C., Dalal N. та ін. The Lancet Psychiatry Commission on youth mental health. *The Lancet Psychiatry*. 2024. Vol. 11. № 9. P. 731 – 774. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(24\)00163-9](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(24)00163-9).
2. Tarasenko A. та ін. Mental health of children and young people in the WHO European Region. *The Lancet Regional Health – Europe*. 2025. Vol. 57. Article 101459. DOI: 10.1016/j.lanep.2025.101459.
3. World Health Organization. Regional Office for Europe. A focus on adolescent mental health and wellbeing in Europe, central Asia and Canada. *Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 1*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2023. 114 p. URL: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289060356> (дата звернення: 22.05.2026).

КОВАЛЬОВА Катерина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОДИНЦОВА Олена

доцентка кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук, доцентка

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В СТАНІ СП'ЯНІННЯ, ЯКЩО ВОНИ СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху, що спричинили смерть потерпілого в стані сп'яніння, є соціально значущою

проблемою кримінального права України. Її актуальність зумовлена високим рівнем дорожньо-транспортної смертності та значною кількістю кримінальних проваджень, пов'язаних із керуванням транспортними засобами у стані алкогольного чи іншого сп'яніння, що посягає на безпеку дорожнього руху та життя людини. Нормативну основу відповідальності за ці діяння становить ст. 286-1 КК України [1]. Стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння законодавець визначає як кваліфікуючу ознаку, що істотно підвищує суспільну небезпечність правопорушення та впливає на суворість санкції. Метою дослідження є комплексне вивчення підходів судів до призначення покарання за порушення правил дорожнього руху, вчинені у стані сп'яніння та такі, що спричинили смерть потерпілого, передбачені частинами 3 та 4 статті 286-1 КК України.

Загальна кількість вироків, що надходили до судів за період з 01 січня 2026 до 30 квітня 2026 р.р. за ст. 286-1 КК, склала 218 вироків (за даними Єдиного державного реєстру судових рішень [2]). У якості пілотного дослідження нами було проаналізовано 12 обвинувальних вироків, постановлених за частиною 3 статті 286-1 КК України, а також 8 обвинувальних вироків за частиною 4 статті 286-1 КК України, що містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень [2].

Аналіз судової практики за ч. 3 ст. 286-1 КК України показує, що суди, як правило, не призначають максимальні строки позбавлення волі, обмежуючись покаранням у межах від 5 до 8 років позбавлення волі без застосування положень ст. 69 КК України.

Разом із тим результати дослідження засвідчили, що у 3 із 12 проаналізованих вироків, постановлених за ч. 3 ст. 286-1 КК України, судами було застосовано положення статті 69 КК України, що дозволило призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено санкцією відповідної норми. Як правило, підставами для такого рішення слугувала сукупність пом'якшуючих обставин, зокрема щире каяття, активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення та добровільне відшкодування шкоди потерпілим.

Для прикладу можна розглянути цікавий випадок судової практики, у якому за ч. 3 ст. 286-1 КК України, попри настання смерті потерпілої, суд застосував ст. 69 КК України та призначив більш м'яке покарання у виді обмеження волі, не наближаючись до максимальних меж санкції. Суд встановив, що особа, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, керував транспортним засобом та, порушивши вимоги Правил дорожнього руху, допустив зіткнення з вантажним автомобілем, унаслідок чого загинула пасажирка. При призначенні покарання суд урахував щире каяття обвинуваченого, повне визнання вини, відсутність судимості, часткове відшкодування завданої шкоди, позицію потерпілої, а також відсутність обставин, що обтяжують покарання. З огляду на сукупність пом'якшуючих обставин суд застосував ст. 69 КК України та призначив більш м'яке покарання, ніж передбачено санкцією, у виді обмеження волі строком на 4 роки з додатковим покаранням у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами строком на 5 років [3].

З таким рішенням суду складно погодитися, оскільки вчинення кримінального правопорушення у стані алкогольного сп'яніння та настання смерті потерпілого свідчать про високий ступінь суспільної небезпечності діяння, що, на нашу думку, потребує більш суворого підходу до призначення покарання.

Аналіз судової практики за ч. 4 ст. 286-1 КК України свідчить про більш суворий підхід судів до призначення покарання порівняно з випадками, передбаченими ч. 3 цієї статті. Із досліджених 8 обвинувальних вироків лише у 3 випадках суди призначили покарання у мінімальних або наближених до мінімальних межах санкції (7-8 років позбавлення волі), тоді як у переважній більшості строк основного покарання становив близько 10 років позбавлення волі. Додаткове покарання у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, як правило, призначалося на максимальний строк – 10 років. На відміну від судової практики за ч. 3 ст. 286-1 КК України, у справах за ч. 4 цієї статті застосування ст. 69 КК України судами не зафіксовано, що свідчить про визнання загибелі кількох осіб обставиною, яка виключає можливість істотного пом'якшення покарання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 286-1 (дата звернення: 19.05.2026).

2. Єдиний державний реєстр судових рішень: *офіційний сайт*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 19.05.2026).

3. Вирок Шосткинського міськрайонного суду Сумської області від 30 січня 2026 року № 589/934/25 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133685880> (дата звернення: 19.05.2026).

КОЗИР Дмитро

студент Української державної льотної академії

Науковий керівник:

РОМАНЬКО Ірина

доцентка кафедри педагогіки вищої школи та соціально-гуманітарних дисциплін Української державної льотної академії, кандидатка історичних наук, доцентка

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЦИВІЛЬНІЙ АВІАЦІЇ

Авіаційна галузь завжди була в авангарді технологічних інновацій. Від новаторського польоту братів Райт до надзвукових реактивних літаків – технологічні досягнення здійснили революцію в організації авіаперельотів.

Штучний інтелект (ШІ) став потужним інструментом, який змінює авіаційну галузь у багатьох аспектах.

ШІ відіграє ключову роль у проєктуванні та виробництві літаків. Аналізуючи великі обсяги даних, алгоритми ШІ можуть оптимізувати конструкцію літаків для підвищення продуктивності, паливної ефективності та безпеки.

Автоматизоване проєктування (CAD) використовує інструменти на основі ШІ, що дає змогу автоматизувати повторювані завдання, такі як створення 3D-моделей і симуляцій, заощаджуючи час і зменшуючи кількість помилок.

ШІ може аналізувати структурну цілісність компонентів літака, виявляючи потенційно слабкі місця та оптимізуючи конструкції.

Роботи на базі ШІ здатні виконувати складні виробничі завдання з високою точністю та швидкістю, підвищуючи ефективність і знижуючи витрати.

Безпека є одним із головних пріоритетів у цивільній авіації, і ШІ відіграє важливу роль у її забезпеченні. Системи відеоспостереження на основі ШІ можуть автоматично розпізнавати підозрілу поведінку та виявляти потенційні загрози. ШІ також може використовуватися для аналізу даних про аварії та інциденти, що допомагає виявляти їхні причини та запобігати повторенню таких ситуацій у майбутньому [1].

Автономні системи польоту на базі ШІ розробляються для автоматизації різних аспектів польоту – від зльоту до посадки. Хоча повністю автономні польоти ще залишаються справою майбутнього, ШІ вже використовується для допомоги пілотам у таких завданнях, як автопілотування, запобігання зіткненням і навігація в складних погодних умовах.

Алгоритми штучного інтелекту можуть аналізувати дані з датчиків літаків для прогнозування можливих несправностей і проактивного планування технічного обслуговування. Це допомагає зменшити витрати на обслуговування та підвищити надійність літака. Системи управління повітряним рухом на базі штучного інтелекту можуть оптимізувати маршрути польотів, зменшувати затримки та підвищувати рівень безпеки.

Системи ШІ можуть прогнозувати завантаженість аеропортів, ураховуючи безліч чинників, таких як погодні умови, часові пояси, типи літаків і розклади рейсів. Наприклад, система на основі ШІ може аналізувати дані про попередні рейси, поточну завантаженість, метеорологічні умови та навіть події в аеропорту, зокрема непередбачені затримки. На основі цієї інформації система може пропонувати оптимальні маршрути для зльоту й посадки, а також перерозподіляти повітряні потоки.

Крім того, такі системи можуть сприяти покращенню взаємодії між пілотами, диспетчерами та наземними службами, знижуючи ймовірність помилок і підвищуючи загальну якість управління польотами. Це не лише підвищує ефективність роботи аеропортів, а й покращує операційні показники авіакомпаній, зменшуючи витрати на паливо, оптимізуючи розклади та підвищуючи безпеку польотів.

Чат-боти на базі ШІ можуть забезпечувати персоналізоване обслуговування клієнтів, відповідати на запитання та допомагати у вирішенні проблем.

Біометричні системи на базі штучного інтелекту, такі як розпізнавання обличчя та сканери відбитків пальців, можуть спростити процес реєстрації та посадки.

ШІ можна використовувати для персоналізації рекомендацій щодо розваг на борту залежно від уподобань пасажирів [2].

Хоча ШІ надає значні переваги авіаційній галузі, однак існують проблеми та етичні питання, які необхідно враховувати:

1) Системи ШІ залежать від великих обсягів даних, це викликає занепокоєння щодо конфіденційності та безпеки даних.

2) Автоматизація завдань може призвести до втрати робочих місць у певних ролях в авіаційній галузі.

3) Алгоритми ШІ можуть бути упередженими, якщо вони навчаються на упереджених даних.

З подальшим розвитком технологій можна очікувати більш інноваційних застосувань ШІ в цивільній авіації. Від автономних польотів до персоналізованого досвіду пасажирів – штучний інтелект готовий сформувати майбутнє авіації.

Список використаних джерел:

1. Пилип Бойко. ШІ зможе замінити пілотів цивільних літаків: але чи готові до цього люди? URL: <https://focus.ua/uk/digital/564571-shi-zmozhe-zaminiti-pilotiv-civilnih-litakiv-ale-chi-gotovi-do-cogo-lyudi> (дата звернення: 18.05.2026).

2. Patrik Šváb, Sebastián Čikovský. Technical University of Košice Harnessing Artificial Intelligence in Civil Aviation URL: https://www.researchgate.net/publication/388480476_Harnessing_Artificial_Intelligence_in_Civil_Aviation (дата звернення: 18.05.2026).

КРАВЧЕНКО Богдана

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

ТУРЕНКО Олег

*професор кафедри державно-правових
дисциплін навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор філософських наук,
професор*

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ПРАВА ЄС В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ

Вступ до ЄС неможливий без зміни національного законодавства держави відповідно до рекомендацій ЄС. Дана вимога закріплена Європейською Радою у Копенгагенських і Мадридських критеріях, щодо членства у ЄС. З перших років незалежності Україна постійно вдосконалює національне законодавство у відповідності до європейських стандартів, і стикається з проблемами під час імплементації.

Імплементація є процесом перенесення норм ЄС та втілення її у національне законодавство, а адаптація – процесом приведення законів України у відповідність з *acquis communautaire* (далі – *acquis ЄС*), яке встановлене ЄС. Отже, імплементація є сам процес зміни нормативно – правових актів України у відповідності до нормативно-правих актів ЄС, на які України дала згоду та ратифікувала їх [1, с. 84].

У спеціальній літературі традиційно виділяють основні способи імплементації: інкорпорацію (коли міжнародно-правова норма відтворюється без змін), трансформацію (перероблення змісту на основі національного права), відсилку та рецепцію [2, с. 23]. В Україні на законодавчому рівні застосовуються різні підходи, оскільки вибір конкретного способу залежить від специфіки предмета регулювання директиви чи регламенту та необхідності збереження загально обов'язковості норм Конституції України при втіленні міжнародних зобов'язань.

Водночас, на сьогодні Україна стикається з безпрецедентними викликами, здійснюючи масштабну імплементацію в умовах повномасштабного збройного конфлікту. Це зумовлює ситуацію, коли застосування надзвичайних безпекових заходів та норм міжнародного гуманітарного права необхідно органічно

поєднувати з жорсткими вимогами ЄС щодо дотримання прав людини та верховенства права. Для збалансування потреб оборони та євроінтеграції найбільш доцільним є застосування моделі «двох швидкостей», що передбачає пріоритетне впровадження ключових реформ (судової, антикорупційної) із чітко обмеженими та прозорими тимчасовими заходами безпеки.

Правовідносини щодо наближення до європейського права наразі регулюються Національною програмою адаптації законодавства України до права ЄС, схваленою Кабінетом Міністрів від 1 квітня 2026 року. Згідно з Програмою, передбачено виконання 1875 завдань, що охоплюють імплементацію понад 1600 актів права ЄС із метою повного завершення адаптації до 2027 року. Одночасно з документом функціонує інформаційна система «Пульс вступу» для моніторингу прогресу, а безпосередню координацію процесу здійснює Урядовий офіс разом із Міністерством юстиції, яке проводить експертизу проектів та переклад актів *acquis* ЄС [3].

Такий масштабний масив євроінтеграційних реформ вимагає, щоб кожна імплементована норма не лише технічно наближала вітчизняне право до європейського, але й створювала надійне підґрунтя для післявоєнного економічного та соціального розвитку держави. На практиці безпосереднє виконання цих завдань покладається на галузеві міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, що формує децентралізовану модель імплементації. Зокрема, вже сьогодні здійснюються успішні секторальні кроки: у сфері транспортної логістики імплементовано європейські критерії доступу автоперевізників до ринку, що здатне генерувати додатковий приріст ВВП, а у сфері інтелектуальної власності пріоритетом визначено посилення правозастосування та функціонування профільного Вищого суду. Водночас, така децентралізована правотворча робота в умовах воєнного стану неминуче супроводжується системними викликами: фрагментарністю адаптації, неузгодженістю норм та відсутністю комплексного інституційного механізму нагляду за якістю виконання.

Проте законодавство України не містить ані окремого визначення процедури імплементації, ані єдиного нормативно-правового акта, який би чітко регламентував етапи та повноваження органів влади саме в цьому процесі, і не розмежує його належним чином із ширшим терміном «адаптація». З огляду на існуючі прогалини та фрагментарність вітчизняного регулювання, доречним є врахування аналізу світової практики, зокрема досвіду Республіки Польща, де процес успішно координувався централізованим органом – Комітетом європейської інтеграції з відповідними профільними департаментами. З огляду на це, українському законодавцю варто переглянути підходи до правового регулювання цієї сфери шляхом ухвалення комплексного Закону, який би чітко розмежував адаптацію та імплементацію, запровадив ефективний державний нагляд та усунув існуючі нормативні колізії задля стабільної інтеграції України у європейський простір.

Список використаних джерел:

1. Сьох К. Я., Гультай М. М. Імплементация нормативно-правових актів Європейського Союзу у національне законодавство України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 82 – 84 URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/18.pdf (дата звернення: 18.05.2026).

2. Шпакович О. Особливості способів імплементації міжнародно-правових норм. *Наукова бібліотека*. Право. С. 23 – 25 URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IA GE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/viche_2010_17_11.pdf (дата звернення: 18.05.2026).

3. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) : Постанова Каб. Міністрів України від 01.04.2026 року № 438. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-п#Text> (дата звернення: 18.05.2026).

КРИШЕНЬ Андрій

студент Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

ГЕРАСИМЕНКО Лариса

завідувачка кафедри оперативнорозшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук, професорка

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Легалізація майна злочинного походження має серйозні наслідки для економіки, правопорядку та стабільності усіх країн світу. Відмивання майна негативно впливає на ряд економіко-фінансових показників, таких як: розмір ВВП, структура споживчого попиту, обсяги експорту-імпорту, доходи домогосподарств і держави, зайнятість населення тощо [1]. На сьогодні більшість вчених та науковців дійшли до висновку, що легалізація злочинно отриманих доходів є – найприбутковішим видом незаконного підприємництва у всьому світі [2].

Сьогодні дослідження легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, стали дедалі більш сучасними та комплексними. Завдяки постійному розвитку інформаційних технологій, аналітичних інструментів та міжнародного співробітництва, дослідники мають доступ до різноманітних

даних, що дозволяє їм глибше розуміти та аналізувати фінансову злочинність, яка постійно еволюціонує, а правопорушники вдосконалюють свої методи.

Отже, забезпечення фінансової системи на всіх рівнях управління – це важливе завдання для переважної більшості країн світу, не виключенням є і Україна [1].

Забезпечення ефективного запобігання відмиванню майна вимагає постійного оновлення та удосконалення аналітичних інструментів, спільного обміну інформацією, розвитку технологій та розробки нових методів аналізу даних. Дослідники, урядові органи, фінансові установи та інші зацікавлені сторони повинні співпрацювати для створення ефективних стратегій, які враховуватимуть швидку еволюцію фінансової злочинності та нові способи легалізації.

Методологія дослідження відмивання майна, одержаного злочинним шляхом, базується на комплексному підході, що об'єднує різні аспекти фінансової злочинності, правового регулювання, аналізу даних та залучення зацікавлених сторін.

Взагалі питання методології досить складне, оскільки саме це поняття тлумачиться по-різному. Багато зарубіжних наукових шкіл не розмежовують методологію і методи дослідження. У вітчизняній науковій традиції методологію розглядають як учення про методи пізнання або систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів та прийомів [3].

Дослідження легалізації злочинного майна здійснюється за певними етапами та включають використання ряду методів. По-перше, важливо визначити основні цілі дослідження. Це може бути оцінка ефективності наявних стратегій запобігання легалізації майна, виявлення недоліків у системі, розробка нових методів та рекомендацій.

Наступним етапом є збір – даних. Для проведення дослідження потрібно зібрати достовірні дані щодо відмивання майна злочинного походження. Це може включати статистичні дані, фінансову інформацію, інформацію про судові процеси тощо.

Також, важливо вивчити законодавство, яке регулює запобігання легалізації майна. Це дозволить оцінити наявні норми, їх ефективність та виявити можливі прогалини або недоліки.

Не менш важливим є аналіз системи фінансового моніторингу. Так, А. Хмелюк наголошує на необхідності в теоретичному осмисленні процесу формування в Україні системи фінансового контролю загалом і теоретичних підходів щодо фінансового моніторингу зокрема, спрямованих на узагальнення сутності такої системи, на обґрунтування взаємозв'язків між усіма її складниками (з урахуванням досягнень світової економічної думки) для практичного застосування у сфері контрольної діяльності [4, с. 174].

Дослідження повинне оцінити систему фінансового моніторингу, включаючи роль і функції фінансових установ, процедури виявлення підозрілих операцій, зв'язки з правоохоронними органами та використання технологічних рішень. У ході дослідження, також, слід виявити різні схеми відмивання майна

злочинного походження, їх структуру, включаючи перехресні фінансові операції, використання офшорних компаній та інші методи.

Окрім цього, після впровадження заходів та стратегій запобігання легалізації майна, необхідно провести оцінку їх ефективності. Це передбачає аналіз результатів, зіставлення з визначеними цілями та оцінку використовуваних інструментів.

При цьому, оцінка може включати: 1) аналіз статистичних даних – оцінка трендів легалізації майна та їх змін після впровадження заходів. Це дозволить оцінити ефективність стратегій на основі об'єктивних даних; 2) експертна оцінка – залучення експертів, які працюють у сфері фінансової злочинності, для оцінки ефективності заходів та надання рекомендацій щодо поліпшення; 3) зворотний зв'язок від зацікавлених сторін – отримання інформації від фінансових установ, правоохоронних органів, академічних колективів та громадськості щодо ефективності заходів та їх впливу на боротьбу з легалізацією незаконно здобутого майна; 4) порівняння результатів з міжнародними стандартами та рекомендаціями, що допомагають визначити, наскільки ефективні заходи у порівнянні з іншими країнами та глобальними стандартами.

Для оцінки ефективності заходів запобігання легалізації майна, одержаного злочинним шляхом, можуть використовуватися наступні підходи: визначення конкретних показників, що відображають результативність заходів. Наприклад, це може бути зменшення випадків виявлення легалізації майна, підвищення конфіскації незаконних активів, збільшення рівня свідомості про фінансову злочинність тощо; – застосування кількісних методів для порівняння показників до та після впровадження заходів (кількісний аналіз); – збір та аналіз якісних даних, що дозволяють зрозуміти ефект заходів на практичному рівні. Наприклад, проведення інтерв'ю з фахівцями, аналіз судових справ або огляд документів; – дослідження конкретних кейсів, де застосовувалися заходи запобігання легалізації майна, що в свою чергу дозволить виділити найефективніші практики та використовувати їх в подальшому (кейс-стаді).

Важливим аспектом оцінки ефективності заходів запобігання легалізації майна є залучення громадськості. Сьогодні питання участі громадськості у діяльності правоохоронних органів, зокрема у здійсненні кримінального провадження, набуває нового значення, про що свідчать положення Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки, затверджено указом Президента України від 27.09.2021 року № 487/2021. Важливою ознакою сталості громадянського суспільства є функціонування інститутів громадянського суспільства, через які громадяни та суспільні групи забезпечують самоорганізацію, представництво, реалізацію і захист прав та інтересів [5].

Так, громадськість може мати власний погляд на проблему та бути свідомою про важливість боротьби з фінансовою злочинністю. Залучення громадськості може включати: 1) консультації та діалог (організація публічних консультацій, дискусійних форумів або «раунд-тейблів», де представники громадськості, активісти та громадські організації можуть поділитися своїми

думками, спостереженнями та рекомендаціями щодо ефективності заходів); 2) проведення інформаційних кампаній, семінарів, навчальних заходів та інших форм масової комунікації з метою підвищення свідомості громадськості про проблему легалізації майна та значимість боротьби з нею; 3) залучення громадських організацій або незалежних спостерігачів до моніторингу ефективності заходів та підготовки звітів про їх результати, що дозволить забезпечити прозорість та відповідальність в процесі боротьби з легалізацією незаконно отриманого майна; 4) запровадження системи збору так званого «фідбеку» від громадськості (повідомлення, скарги, пропозиції та інша інформація, що може бути корисною для вдосконалення заходів та виявлення проблем).

Важливо враховувати отриманий зворотний зв'язок і приймати належні заходи відповідно до нього. Це може включати впровадження рекомендацій та внесення змін у стратегії та політики щодо запобігання легалізації майна. Активна взаємодія з громадськістю сприяє зміцненню довіри і підтримці громадськості у боротьбі з фінансовою злочинністю.

До того ж, використання різних каналів комунікації, таких як веб-сайти, соціальні медіа, прес-релізи та зустрічі з громадськістю, може забезпечити широкі охоплення і підвищити в цілому свідомість щодо запобігання легалізації майна.

Окрім цього, розвиток партнерських відносин з громадськими організаціями, бізнес-сектором та іншими зацікавленими сторонами дозволить поглибити залучення громадськості в боротьбу з легалізацією майна. Спільні проекти, співпраця та обмін досвідом можуть покращити ефективність заходів і забезпечити ширший вплив на проблему фінансової злочинності. Аналіз конкретних випадків легалізації майна може надати унікальний інсайт щодо методів, схем та прийомів, що використовуються злочинцями.

Слід відмітити, що швидкий технологічний розвиток пропонує нові можливості у боротьбі з легалізацією (відмиванням) майна. Використання штучного інтелекту, блокчейн-технологій, аналіз великих масивів інформації дозволяє автоматизувати процеси аналізу та виявлення підозрілих операцій. Крім того, ці технології полегшують обмін інформацією між різними установами та сприяють оперативній реакції на нові схеми легалізації незаконно отриманого майна.

Отже, інтеграція аналітичних інструментів, спільний обмін інформацією, розвиток штучного інтелекту та блокчейн-технологій сприятимуть більш ефективній і оперативній боротьбі з даним явищем. Важливо пам'ятати, що фінансова злочинність є постійно змінюваною і адаптивною, тому необхідно відповідно оновлювати дослідження та методологію для виявлення нових тенденцій та схем легалізації. Надзвичайно важливим є також співпраця між різними країнами та міжнародними організаціями в боротьбі з відмиванням майна. Шляхом обміну досвідом, найкращими практиками та інформацією про схеми легалізації, країни можуть покращити свою спроможність виявляти та запобігати фінансовій злочинності.

Список використаних джерел:

1. Вплив легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, на фінансову систему України. URL: http://lsej.org.ua/3_2021/76.pdf (дата звернення: 20.05.2026).

2. Погорецький М.А. Особливості розслідування легалізації (відмивання) грошових коштів, отриманих злочинним шляхом, з використанням кредитно-банківської системи. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького та Д. В. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2015. С. 279 – 300.

3. Основи наукових досліджень [навч. посіб.] / Цехмістрова Г. С. К. : Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с.

4. Хмелюк А. А. Фінансовий моніторинг: суб'єкти та об'єкти в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2014. С. 174 – 180.

5. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 20.05.2026).

КУБИШКІН Дмитро

аспірант Сумського національного аграрного університету

КЛОЧКО Альона

професорка кафедри приватного права та соціального забезпечення Сумського національного аграрного університету, докторка юридичних наук, професорка

ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕРМІНАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ СТ. 238 КК УКРАЇНИ

Своєчасність дослідження проблематики кримінально-правової протидії кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 238 КК України, обумовлюється сучасними процесами трансформації правової системи держави, які відбуваються під впливом глобалізаційних тенденцій, технологічного розвитку, цифровізації суспільних процесів, безпекових викликів та масштабних соціально-економічних змін. Поточний етап розвитку українського суспільства характеризується ускладненням системи суспільних відносин, появою нових ризиків для екологічної безпеки та необхідністю адаптації правових механізмів до нових умов функціонування держави і суспільства. Особливого значення досліджувана проблематика набуває в умовах інтенсивного розвитку цифрових технологій та впровадження інноваційних механізмів державного управління, що, поряд із позитивним впливом на підвищення ефективності діяльності органів державної влади, одночасно створює нові виклики для забезпечення

достовірності, відкритості та належного контролю екологічної інформації. Поряд з цим, активізація євроінтеграційних процесів та необхідність приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних і європейських правових стандартів обумовлюють потребу вдосконалення механізмів кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері забезпечення екологічної безпеки.

Додаткової актуальності відповідне питання набуває в умовах дії правового режиму воєнного стану [1], який супроводжується виникненням нових екологічних загроз, руйнуванням об'єктів критичної інфраструктури, забрудненням навколишнього природного середовища та підвищенням ризиків приховування або перекручення інформації про його фактичний стан. Виникає необхідність переосмислення існуючих підходів до кримінально-правового захисту екологічної безпеки та забезпечення реалізації права особи на отримання повної, об'єктивної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища.

Дослідження детермінант вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 238 КК України [2], дозволяє визначити комплекс причин та умов, які обумовлюють виникнення відповідних суспільно небезпечних проявів у сучасних умовах трансформації правової системи. У цьому контексті обґрунтованою є позиція про те, що забезпечення екологічної безпеки виступає одним із пріоритетних напрямів сучасної кримінально-правової політики держави, оскільки екологічні ризики безпосередньо впливають на стан захищеності суспільства, функціонування державних інституцій та рівень забезпечення прав і свобод людини [3, с. 380].

Система детермінант відповідного діяння формується під впливом взаємопов'язаних економічних, соціальних, інституційних, правових та безпекових чинників. Однією з ключових детермінант виступає економічна зацікавленість окремих суб'єктів у приховуванні негативних екологічних наслідків господарської діяльності, сучасні виклики значно розширюють перелік криміногенних факторів.

Суттєвого значення набуває недосконалість механізмів державного екологічного моніторингу та контролю. Недостатній рівень цифрової інтеграції інформаційних систем, обмеженість технологічних можливостей контролюючих органів та недостатня координація між суб'єктами державного управління створюють передумови для маніпулювання екологічною інформацією. В умовах цифрової трансформації суспільства проблема достовірності екологічних даних стає особливо актуальною, оскільки екологічні показники дедалі більше впливають на процеси державного управління, міжнародне співробітництво та реалізацію концепції ESG [4].

Окрему групу детермінант формують безпекові чинники, пов'язані з функціонуванням держави в умовах дії правового режиму воєнного стану. Руйнування об'єктів критичної інфраструктури, забруднення навколишнього природного середовища, виникнення техногенних аварій та надзвичайних ситуацій можуть створювати умови для приховування або перекручення екологічної інформації. У таких умовах недостовірність відповідних даних

безпосередньо впливає на стан національної безпеки, якість життя населення та можливість реалізації конституційного права людини на безпечне довкілля.

У зв'язку з цим трансформація правової системи в умовах сучасних викликів потребує комплексного вдосконалення механізмів кримінально-правової протидії відповідним правопорушенням. Зазначений процес повинен передбачати модернізацію кримінально-правових механізмів захисту екологічної інформації, розвиток цифрових інструментів моніторингу та верифікації екологічних даних, гармонізацію національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами, а також інтеграцію принципів сталого розвитку у систему кримінально-правової політики держави. Це сприятиме підвищенню ефективності кримінально-правової охорони довкілля та забезпеченню належного функціонування правової системи.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Кримінальний кодекс України. Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 року № 2341-III. Ст. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Шепітько М. В. Кримінальна політика в сфері забезпечення екологічної безпеки. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2023. Вип. 46. С. 374–385. DOI: 10.31359/1993-0941-2023-46-374 (дата звернення: 22.05.2026).

4. Kyle Peterdy (2022). Environmental, Social and Governance (ESG) Criteria. Corporate Finance Institute: URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/esg-environmental-social-governance> (дата звернення: 22.05.2026).

ЛЕНДЕЛ Вікторія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ЗОЗУЛЯ Євген

*професор кафедри державно-правових
дисциплін навчально-наукового інституту
права та соціального менеджменту
Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор*

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В ІНТЕРНЕТІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ПРАКТИКИ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, глобальна цифровізація суспільних відносин та інтеграція мережі Інтернет в усі без винятку сфери людської життєдіяльності сформували принципово новий простір для реалізації прав і freedoms особи. Проте віртуальне середовище, поруч із колосальними можливостями для комунікації та економічного розвитку, перетворилося на динамічну платформу для вчинення широкого спектра протиправних діянь, що створює безпрецедентні виклики для національної безпеки, стабільності правової системи та публічного порядку.

Загальновідомо, що в умовах триваючої гібридної агресії проти України кіберпростір став повноцінним полем жорсткого протиборства. Відтак, транскордонний характер правопорушень, анонімність зловмисників, використання зашифрованих каналів зв'язку та висока швидкість знищення цифрових слідів вимагають негайної трансформації класичних інститутів юридичної відповідальності та комплексної модернізації вітчизняної правоохоронної практики. Відтак, актуальність цієї проблематики зумовлена тим, що застарілі правові інструменти, орієнтовані на матеріальний світ, дедалі частіше демонструють неефективність у протидії цифровим загрозам.

Теоретичні засади протидії кіберзлочинності, специфіку правопорушень у мережі та особливості кваліфікації інформаційних деліктів досліджували провідні вітчизняні вчені-правники та практики правоохоронних органів. Правову основу регулювання цієї сфери в Україні становлять Закони України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [1] та «Про електронні комунікації» [2].

Зауважимо, що кримінальну відповідальність за кіберзлочини безпосередньо закріплено у Розділі XVI Особливої частини Кримінального кодексу України, який криміналізує несанкціоноване втручання в роботу

обчислювальних машин, систем та комп'ютерних мереж [3]. Окрім того, кримінально-правової оцінки потребує величезний масив інших злочинів, які вчиняються за допомогою Інтернету, зокрема онлайн-шахрайство (ст. 190 ККУ), легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, та несанкціоноване поширення інформації з обмеженим доступом. На міжнародному рівні ключовим орієнтиром для гармонізації вітчизняного законодавства та побудови стандартів взаємодії виступає Конвенція про кіберзлочинність (Будапештська конвенція) [4].

Зауважимо, що для майбутніх правознавців та правоохоронців у зазначеній проблематиці першим серйозним викликом є правильна юридична оцінка та кваліфікація правопорушень, що вчиняються в інтернеті. При цьому необхідно зазначити, що сучасне матеріальне право України часто стикається з проблемою «законодавчого відставання», коли нові форми протиправної поведінки в мережі не знаходять чіткого відображення в диспозиціях статей Кримінального кодексу (ККУ) або Кодексу про адміністративні правопорушення (КУпАП).

В цьому контексті, яскравим прикладом є протидія онлайн-шахрайству. Незважаючи на наявність загальної норми статті 190 ККУ, механізми вчинення злочинів (фішинг, використання соціальної інженерії, створення фейкових інтернет-магазинів, діяльність підпільних «кол-центрів») постійно модифікуються. Іншим викликом є поширення протиправного контенту: мови ворожнечі (hate speech), дезінформації, що дестабілізує громадський порядок, та ворожого пропаганди. Відтак, постає складна юридична дилема щодо розмежування реалізації конституційного права на свободу слова та вчинення правопорушення. Більше того, чинне законодавство не дає чіткої відповіді на питання про межі юридичної відповідальності власників і модераторів популярних Телеграм-каналів або інтернет-платформ, які допускають розміщення чи координацію протиправних дій у своїх спільнотах.

Характеризуючи процесуальні виклики та специфіку електронного доказування, слід відзначити, що, на нашу думку, найбільш гострі практичні проблеми лежать у площині кримінального процесу та криміналістики. Адже, як зазначають вітчизняні дослідники, збір електронних доказів є складним і багатограним процесом, що пов'язаний з низкою технічних та правових проблем збір, фіксація та належне процесуальне оформлення електронних (цифрових) доказів визнається найслабшою ланкою в сучасній правоохоронній діяльності [5, с. 121]. На відміну від речових доказів матеріального світу, цифрові дані є ефемерними, динамічними, вразливими до миттєвого видалення або модифікації за допомогою спеціального програмного забезпечення, методів шифрування чи віддаленого доступу.

Подолання окреслених викликів вимагає докорінної зміни підходів як до матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів, так і до системи підготовки майбутніх правників. Сучасна правоохоронна практика не може обмежуватися лише класичними методами слідчої роботи.

Відповідно до цього, нагальною потребою є масштабне впровадження інструментів OSINT (розвідки на основі відкритих джерел) та цифрової криміналістики (digital forensics) на рівні територіальних підрозділів поліції, а не

лише в спеціалізованих кіберпідрозділах [1, с. 146]. Майбутній офіцер поліції, слідчий чи прокурор повинен володіти високим рівнем цифрової грамотності (digital literacy): розуміти архітектуру вебпростору, принципи функціонування блокчейн-мереж, методи деанонімізації інтернет-користувачів та правила дбайливого поводження з цифровими носіями інформації під час проведення обшуків чи оглядів.

Окрім цього, правоохоронна система має розвивати державно-приватне партнерство – налагоджувати постійну оперативну взаємодію з банківськими установами, інтернет-провайдерами та провідними ІТ-компаніями для миттєвого блокування шахрайських ресурсів і транзакцій ще до моменту отримання офіційної ухвали суду, яка в умовах цифрового світу часто запізнюється.

Таким чином, лише через комплексну модернізацію профільного законодавства, розширення міжнародного співробітництва та якісно нову, високотехнологічну підготовку здобувачів вищої освіти правничих спеціальностей Україна здатна сформувати ефективну систему захисту національного цифрового простору та гарантувати невідворотність покарання за віртуальні злочини.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 року № 2163-VIII. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

2. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 року № 1089-IX. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

4. Конвенція про кіберзлочинність : Міжнародний документ від 23.11.2001 року (Рада Європи). Офіційний портал Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 25.05.2026).

5. Петрик В. В. Використання електронних доказів у кримінальному провадженні: проблеми їх збору, перевірки та оцінки. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Вип. 87. Ч. 4. С. 119 – 123. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/325327/315277> (дата звернення: 25.05.2026).

ЛИСЮК Артем

*курсант навчально-наукового інституту
№ 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

МАКАРОВА Олена

*професорка кафедри криміналістики та
судової експертології навчально-
наукового інституту № 1 Харківського
національного університету внутрішніх
справ, докторка юридичних наук,
доцентка, майорка поліції*

ЩОДО МЕТОДИК РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ВИКОРИСТАННЯ СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКІВ ТА OSINT-ДАНИХ ЯК ДОКАЗОВОЇ БАЗИ

Трансформація сучасної архітектури правосуддя в умовах збройних конфліктів вимагає докорінного перегляду класичних криміналістичних підходів. Традиційні методи збирання доказів, що базуються на безпосередньому доступі слідчого до місця події, часто виявляються неможливими для реалізації через ведення активних бойових дій, мінування територій або їх тимчасову окупацію. У таких обставинах особливої актуальності набуває впровадження інноваційних методик розслідування воєнних злочинів, де ключову роль відіграють дані дистанційного зондування Землі та розвідка на основі відкритих джерел, тобто OSINT, яка складається з концепцій, методологій і технологій добування і використання військової, політичної, економічної та іншої інформації з відкритих джерел, без порушення законів [1, с. 13].

Правовим фундаментом для фіксації воєнних злочинів в Україні є Кримінальний процесуальний кодекс України [2] (далі КПК України), зокрема ст. 91, яка визначає обставини, що підлягають доказуванню, та ст. 92 щодо обов'язку доказування. Проте специфіка воєнних злочинів, передбачених ст. 438 Кримінального кодексу України [3], вимагає використання специфічних джерел. Супутникові знімки високої роздільної здатності дозволяють зафіксувати динаміку руйнувань цивільної інфраструктури, виявити місця масових поховань або переміщення військової техніки в часових проміжках, недоступних для фізичного спостереження. Згідно зі ст. 99 КПК України [2], такі знімки класифікуються як документи, а саме електронні документи, що містять інформацію, яка може бути використана як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Використання OSINT-даних, що включають фото- та відеоматеріали з соціальних мереж, месенджерів та медіаплатформ, створює можливість для ідентифікації комбатантів та встановлення обставин вчинення злочину в режимі реального часу. Важливим аспектом тут є дотримання ланцюга зберігання

доказів, тобто хронологічного документування послідовності зберігачів інформації або доказів, а також документування контролю, дати та часу, передачі, аналізу та розпорядження будь-якими такими доказами» [4, с. 157]. Оскільки цифрова інформація є вразливою до маніпуляцій, криміналістична методика має передбачати негайне хешування знайдених файлів та збереження метаданих. Це корелюється з вимогами ст. 86 КПК України [2] щодо допустимості доказу, який повинен бути отриманий у порядку, встановленому законом. Застосування спеціалізованих платформ для фіксації цифрових слідів дозволяє верифікувати час і місце зйомки, що перетворює аматорське відео на вагомий аргумент для звинувачення в національних судах та Міжнародному кримінальному суді.

Комплексне поєднання супутникового моніторингу та OSINT-аналізу дозволяє створювати цифрові реконструкції подій. Наприклад, аналіз тіней на супутникових знімках у поєднанні з відеозаписами з реєстраторів дозволяє встановити точний час артилерійського обстрілу та вектор прильоту снаряда. Такий синтез даних відповідає засадам ст. 94 КПК України [2], згідно з якою слідчий та прокурор оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів з точки зору достатності та взаємозв'язку. Багатшаровість цифрових доказів мінімізує ризик людської помилки або умисного спотворення свідчень очевидцями, які перебувають у стані стресу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що трансформація сучасної криміналістики у бік цифровізації є незворотним процесом, який значно розширює можливості правоохоронних органів у розслідуванні воєнних злочинів. Супутникові знімки та OSINT-технології забезпечують об'єктивність розслідування навіть за відсутності фізичного доступу до деокупованих чи прифронтових територій. Ефективне використання цих інструментів у межах чинного законодавства, зокрема з суворим дотриманням норм КПК України щодо збирання та оцінки доказів, є запорукою невідворотності покарання за найтяжчі міжнародні злочини. Подальше вдосконалення методичних рекомендацій та навчання слідчих роботі з відкритими реєстрами та засобами дистанційної фіксації стане ключовим фактором успішного представлення інтересів України у міжнародних судових інстанціях.

Список використаних джерел:

1. Домчак С. І. Методика використання osint в діяльності кіберполіції. *Інформаційні технології в освіті та практиці* (м. Львів, 16 грудня 2022 року): матеріали Науково-практичної конференції / упорядник: Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2023. С. 13 – 15. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5241/1/16_12_2022.pdf#page=13 (дата звернення: 14.05.2026).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 14.05.2026).

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата зверення 14.05.2026).

4. Пашковський М. Ланцюг зберігання доказів (chain of custody): процесуальна форма. *Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності*: зб. III Міжнар. наук. конф. МЦНД, 2024. С. 157 – 161. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/385> (дата зверення 14.05.2026)

5. Kryvoruchko L., Pylyp V., Makarova O. Activities of Ukraine law enforcement agencies to ensure the rights and freedoms of citizens during martial law. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12 (64). P. 228 – 236. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.64.04.18>.

ЛИСЯНСЬКА Ангеліна

студентка Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник:

ДАЦЮК Тетяна

доцентка кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія», кандидатка історичних наук, доцентка

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО СТРЕСОВИХ ЧИННИКІВ ВІЙНИ

Поняття адаптації (від пізньолат. adaptatio – пристосування) бере свій початок із біології для позначення пристосування будови і функцій організмів до умов існування або звикання до них (процес і результат цього процесу) [1]. Для людської спільноти важливим складником адаптації є взаємодія особистості або соціальної групи із соціальним середовищем, в ході якого узгоджуються вимоги й очікування його учасників; узгодження самооцінок і домагань суб'єкта з його можливостями і з реальністю соціального середовища. У зв'язку з повномасштабною війною перед більшістю українців постало завдання якнайшвидше адаптуватися до нових дискомфортних (а часто загрозливих для життя) умов [1].

Найбільшим викликом сьогодення стало повномасштабне вторгнення в Україну через військову агресію з боку Росії, що мала свій кривавий початок у 2014-му році на Донбасі, але зранку 24-го лютого 2022 року, українці

прокинулись в зовсім іншому світі, де в містах тією чи іншою мірою царить, вогонь, жах, насилля, вбивство, та злочини, що на всі 100 % суперечать моралі людства. У зв'язку з повномасштабною війною перед більшістю українців постало завдання якнайшвидше адаптуватися до нових дискомфортних (а часто й загрозливих для життя) умов. У ситуації війни зростає кількість травматичних подій, що характеризується раптовістю, руйнівною силою, інтенсивністю; часто пов'язані з фактом або загрозою смерті, серйозного тілесного ушкодження чи сексуального насильства; несуть абсолютно нову інформацію, яку необхідно інтегрувати в попередній життєвий досвід. Це – незвичайна подія, яка здатна спричинити важкий психологічний стрес, що супроводжується почуттям жаху, страху та безпорадності [2].

Специфіка того, як люди в Україні пристосовуються до ситуацій, показує дві основні сторони життя, одні люди – їдуть з країни не за своєю волею, стаючи внутрішньо переміщеними особами (ВПО) або емігрантами, тоді як інші – приймають рішення лишитися у своїх домівках щоб не втратити те, що було збудовано протягом років попри постійний стрес. І перша і друга сторона зазнають ментальної шкоди яка погіршує їх ментальний стан, що дає незворотні наслідки. Окремою гострою проблемою що розвивається в суспільстві є військові з психічними проблемами на фоні ментального здоров'я, на фоні сміливого захисту держави і стикання кожного для з бойовими стресами та загрозою для життя є ризик розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР). У цьому процесі пристосування відіграє надзвичайно важливу роль та допомогти цій ситуації допомогла б більш фінансова допомога від держави та країн світу, яка допомогла б населенню закривати первинні базові потреби і давати платформу для безпеки.

Психіка дітей та підлітків України зазнала чималого стресу та внутрішнього болю, в таких запеклих містах як: Буча, Ірпінь, Ізюм, Херсон, Маріуполь, Сєвєродонецьк, Бахмут, Авдіївка, Покровськ та інші мирні міста України, що досі зазнають страху та військових злочинів з боку сусідньої держави. Кожну хвилину, удень, уніч, все населення України а тим паче діти, проживають у тривозі за себе, за свою домівку та рідних, у молоді страх бути злісно вбитими ракетами, БПЛА, та іншою зброєю, що застосовує Росія проти України кожного дня. Наслідки цього безперервного терору мають конкретний вимір: за даними досліджень, щонайменше 36% українських дітей вже отримали глибокий травматичний досвід війни. Хронічний стрес, помножений на батьківську тривогу через втрату роботи та невизначеність, проявляється у дітей різкими перепадами настрою, порушенням сну та гострою чутливістю до гучних звуків. Важливо, що емоційний стан дітей практично не залежить від того, чи змінили вони місце проживання як переселенці, чи залишилися вдома – травма стала тотальною. При цьому по всій країні, а особливо на деокупованих та прифронтових територіях, є фіксований дефіцит професійної психологічної допомоги, якої діти гостро потребують для психологічного відновлення [3].

Попри поганий емоційний стан дітей в межах країни, актуальна залишається тема психологічного впливу та адаптації населення в інших країнах.

Еміграція – це екстрена евакуація населення держави, за якої люди одразу зіштовхуються з гострим «синдромом емігранта».

Процес пристосування ускладнюється тотальною невизначеністю, раптовою втратою дому й статусу, болісним розривом соціальних зв'язків та супутніми психологічними травмами, такими як провина вцілілого –відчуття, що ти винен за те, що залишився живим чи травма свідка [4].

Війна в Україні стала справжнім психологічним викликом на тлі глобальної світової нестабільності. Як для мешканців прифронтових міст, так і для вимушених емігрантів, травматизація набула тотального характеру, що потребує докорінної ціннісної переорієнтації. Успішна адаптація до цих реалій вимагає не лише зовнішньої підтримки, а й внутрішньої здатності будувати нову життєву рутину, приймати виклики теперішнього часу та знаходити сенс для відновлення власного ментального здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Psychology Dictionary and Glossary for students / ITS Education Asia. *ITS Education Asia*. URL: <https://www.itseducation.asia/psychology/> (дата звернення: 24.05.2026).

2. The summary report of the Su. *ЮНІСЕФ* (UNICEF Ukraine). URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/43321/file/The%20summary%20report%20of%20the%20Su> (дата звернення: 24.05.2026).

3. Криза емігранта: що переживають українці у вимушеній еміграції. *Psyhelp*. URL: <https://www.psyhelp.com.ua/2025/05/07/kryza-emigranta-shho-perezhyvayut-ukrayinczi-u-vymushenij-emigracziyi/> (дата звернення: 24.05.2026).

4. Царенко Л. Г. Типи травмівних ситуацій. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи : навчальний посібник. Том 1. Київ, 2018. 208 с.

ЛИТВИНЕНКО Аріна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

ЛИТВИНЕНКО Карина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОДИНЦОВА Олена

доцентка кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук, доцентка

ВНЕСЕННЯ БЛАГОДІЙНИХ ВНЕСКІВ НА РАХУНОК ЗСУ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ПОМ'ЯКШУЄ ПОКАРАННЯ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України наклала свій відбиток на судову практику у кримінальних провадженнях щодо оцінки посткримінальної поведінки винних. Керуючись ч. 2 ст. 66 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1], суди дедалі частіше визнають добровільне внесення благодійних внесків на користь Збройних Сил України обставиною, що пом'якшує покарання. Стало вважатись, що такі дії свідчать про переосмислення винним власних протиправних дій, його соціальну відповідальність та зниження рівня суспільної небезпечності.

Показовою у цьому контексті є постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 19 липня 2023 року у справі № 442/2407/22. Під час досудового розслідування кошти у сумі 49620 грн. були внесені як застава сестрою засудженого, у подальшому вони не були прийняті заставодавцем, а були внесені на підтримку ЗСУ за згодою засудженого. Суд погодився з висновками попередніх інстанцій про те, що даний факт може бути врахований як обставина, що пом'якшує покарання [2]. Особливістю цієї справи є те, що безпосереднім власником коштів був не сам обвинувачений, а заставодавець. Прокурор у касаційній скарзі наголошував, що засуджений фактично не розпоряджався власними коштами, а тому така поведінка не може характеризувати його особу. Проте Верховний Суд зайняв більш широкий підхід до тлумачення положень ч. 2 ст. 66 КК України, зазначивши, що вирішальним є

саме добровільне волевиявлення засудженого та його згода на спрямування коштів для потреб оборони держави.

Інший підхід простежується у вироку Подільського районного суду міста Кропивницького у справі № 405/2060/26 від 27 квітня 2026 року [3]. Суд затвердив угоду про визнання винуватості за ч. 4 ст. 190 КК України та на підставі ч. 1 ст. 69 КК України призначив обвинуваченому покарання у виді штрафу, врахувавши комплекс пом'якшуючих факторів: відшкодування шкоди, відсутність негативних наслідків кримінального правопорушення для потерпілої сторони, мінімальний ризик рецидиву та позитивну посткримінальну поведінку.

Таким чином, ми бачимо, що судова практика поступово формує розширене тлумачення позитивної посткримінальної поведінки особи. Якщо раніше до таких дій здебільшого належали щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину або добровільне відшкодування шкоди, то в умовах воєнного стану до цього переліку фактично додалося і сприяння обороноздатності держави.

На нашу думку, такий підхід має право на існування і заслуговує на підтримку. Він відповідає кримінально-правовій доктрині. Як слушно зазначає М. І. Хавронюк, індивідуалізація покарання передбачає врахування не лише характеру кримінального правопорушення, але й морально-психологічних характеристик особи винного та його поведінки після вчинення злочину [4].

Проте виникає проблема меж суддівського розсуду. Відсутність чітких критеріїв щодо розміру благодійного внеску, його співвідношення з тяжкістю злочину та майновим станом особи може створювати ризики неоднакового застосування закону. У науковій літературі справедливо наголошується, що надмірне розширення дискреції суду здатне призвести до порушення принципу правової визначеності [5, с. 98]. Окрему увагу необхідно звернути на суспільний аспект такої практики. В умовах воєнного стану підтримка ЗСУ має беззаперечну суспільну цінність, однак кримінальне покарання не може трансформуватися у механізм «фінансового викупу» від реальної відповідальності. Саме тому благодійний внесок повинен оцінюватися судом виключно у сукупності з іншими обставинами: ступенем тяжкості злочину, особою винного, поведінкою після вчинення кримінального правопорушення, відшкодуванням шкоди та ризиком повторного вчинення злочину.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III : станом на 15.04.2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 19.07.2023 року у справі № 442/2407/22 (провадження № 51-2963км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112345047> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Вирок Подільського районного суду міста Кропивницького від 27.04.2026 року у справі № 405/2060/26. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136000269> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Хавронюк М. І. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. Київ : Ваіте, 2021. 798 с.

5. Ющик О. І. Індивідуалізація покарання крізь призму принципу пропорційності та стандартів захисту прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2026. № 93. С. 214 – 219. DOI: 10.24144/2307-3322.2026.93.4.36.

ЛИТВИНЕНКО Аріна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МОРОЗОВ Євгеній

старший викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

**ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПРАВО НА АВТОРСТВО:
ТРАНСФОРМАЦІЯ СТАНДАРТІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту суттєво впливає на сучасний освітній та науковий простір. Інструменти на кшталт ChatGPT, Gemini чи Claude дозволяють швидко створювати тексти, аналізувати інформацію та формувати новий цифровий контент. Водночас активне використання таких технологій породжує низку правових та етичних питань, пов'язаних із дотриманням академічної доброчесності та визначенням авторства результатів, створених за допомогою штучного інтелекту.

У сучасних наукових дослідженнях наголошується, що інтеграція технологій штучного інтелекту в освітній процес потребує переосмислення традиційних підходів до оцінювання результатів навчання. Так, О. О. Пелешок зазначає, що використання ШІ створює нові виклики для освітньої відповідальності та академічної доброчесності, оскільки здобувачі освіти отримують можливість генерувати значні обсяги текстового матеріалу без належного рівня самостійної творчої діяльності [1]. Це, своєю чергою, ускладнює процес перевірки автентичності студентських робіт та підвищує ризики академічного плагіату.

Правовою основою забезпечення академічної доброчесності в Україні є стаття 42 Закону України «Про освіту», відповідно до якої академічна

доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та встановлених законом правил, яких мають дотримуватися учасники освітнього процесу [2].

Водночас Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 2022 року закріпив новий підхід до правового регулювання результатів діяльності штучного інтелекту. Зокрема, стаття 33 передбачає право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, створені комп'ютерними програмами без безпосередньої творчої участі людини [3]. Таким чином, українське законодавство фактично підтверджує, що суб'єктом авторського права може бути лише фізична особа.

Окремою проблемою є визначення допустимих меж використання генеративного ШІ у науковій та освітній діяльності. Н. Добрянська підкреслює, що застосування технологій штучного інтелекту в освітньому процесі повинно відбуватися із дотриманням принципів прозорості, добросовісності та відповідальності [4, с. 127 – 128]. У зв'язку з цим особливого значення набуває питання належного декларування використання інструментів ШІ при підготовці наукових робіт, курсових чи кваліфікаційних досліджень.

У сучасній українській науковій літературі обґрунтовується необхідність формування спеціальних політик використання штучного інтелекту у закладах вищої освіти. І. І. Коваленко зазначає, що ефективна модель регулювання повинна базуватися не на повній забороні використання генеративного ШІ, а на створенні чітких правил його відповідального застосування, зокрема щодо обов'язкового повідомлення про використання таких технологій під час виконання академічних завдань [5]. Подібний підхід сприятиме забезпеченню балансу між розвитком цифрових технологій та дотриманням принципів академічної доброчесності.

Крім того, науковці звертають увагу на необхідність розвитку критичного мислення та цифрової грамотності здобувачів освіти в умовах активного поширення генеративного ШІ. В. Мізюк, Ж. Кожухар та Ю. Силенко наголошують, що формування навичок критичного аналізу інформації, створеної штучним інтелектом, є важливим елементом забезпечення академічної доброчесності у сучасній системі освіти [6].

Отже, розвиток генеративного штучного інтелекту зумовлює необхідність адаптації традиційних підходів до розуміння авторства, інтелектуальної власності та академічної доброчесності. Українське законодавство вже містить окремі механізми правового регулювання результатів діяльності ШІ, однак подальший розвиток цифрових технологій потребує вдосконалення нормативної бази та формування єдиних стандартів використання генеративного штучного інтелекту у сфері освіти й науки.

Список використаних джерел:

1. Пелешок О. О. Штучний інтелект як виклик академічній доброчесності: етичний вимір освітньої відповідальності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Серія: Педагогічні науки. 2025. № 58. С. 41 – 48. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-41-48>.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII // База

даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 26.05.2026).

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 року № 2811-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20> (дата звернення: 26.05.2026).

4. Добрянська Н. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі: правові межі та академічна доброчесність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. № 2. С. 127 – 128. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.20>.

5. Коваленко І. І. Політики використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти: український та міжнародний досвід. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2025. № 19. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2025.196>.

6. Мізюк В., Кожухар Ж., Силенко Ю. Розвиток критичного мислення щодо ШІ у студентів ЗВО як компонент цифрової грамотності та академічної доброчесності. *Молодь і ринок*. 2026. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351779>.

ЛИТВИНЕНКО Карина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОЛЕСНИК Тетяна

директорка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка юридичних наук, професорка

ОНЛАЙН-МЕДІАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Збройна агресія РФ проти України актуалізувала потребу у використанні сучасних механізмів врегулювання конфліктів, здатних забезпечити доступ до правосуддя навіть за умов обмеженої мобільності населення та безпекових ризиків. Одним із таких механізмів є онлайн-медіація, яка передбачає проведення медіаційної процедури із застосуванням цифрових засобів комунікації. Використання дистанційних технологій дозволяє сторонам брати участь у переговорах незалежно від їхнього місця перебування, що особливо важливо в умовах воєнного стану. Водночас ефективне впровадження

дистанційних форматів врегулювання спорів вимагає дотримання чітких міжнародних орієнтирів та правових рамок, визначених на рівні правосуддя ЄС.

Європейські стандарти медіації базуються на положеннях Директиви 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. У документі медіація визначається як добровільна структурована процедура, під час якої сторони за допомогою нейтрального посередника прагнуть досягти взаємоприйняттого вирішення спору [1]. Основними принципами медіації є добровільність, конфіденційність, неупередженість медіатора та рівність сторін. Саме ці принципи становлять основу й для дистанційних форм проведення медіаційних процедур.

Важливим кроком на шляху розвитку медіації в Україні стало прийняття Закону України «Про медіацію», який закріпив правові засади застосування медіації та визначив її місце у системі альтернативного вирішення спорів [2]. Законодавче врегулювання сприяло поширенню медіаційної практики та створило передумови для впровадження онлайн-форматів взаємодії між сторонами спору. Науковці відзначають, що прийняття спеціального закону стало важливим етапом інституціоналізації медіації в Україні та наближення національного законодавства до європейських стандартів [3].

В умовах війни дистанційна медіація набула особливого значення. Значна кількість громадян була змушена змінити місце проживання або виїхати за кордон, що ускладнило можливість особистої участі у процедурах врегулювання спорів. Онлайн-медіація дозволяє забезпечити безперервність комунікації між сторонами та сприяє швидкому врегулюванню конфліктів без необхідності звернення до суду. Дослідники наголошують, що в умовах воєнного стану медіація виступає ефективним інструментом підтримання соціальної стабільності та зниження рівня конфліктності у суспільстві [4].

Однією з ключових вимог європейських стандартів дистанційного вирішення спорів є забезпечення конфіденційності та інформаційної безпеки. Під час проведення онлайн-медіації особливого значення набувають захист персональних даних, надійність електронних платформ та підтвердження особи учасників процедури. **Зокрема, технічна сторона процесу вимагає використання наскрізного шифрування та хмарних сховищ, що відповідають Загальному регламенту про захист даних (GDPR).** Крім того, важливою умовою ефективності онлайн-медіації є належний рівень професійної підготовки медіаторів, які повинні володіти не лише комунікативними навичками, а й цифровими компетентностями. **Це передбачає вміння фахівця керувати динамікою переговорів в умовах обмеженого невербального контакту, організовувати роботу в сесійних залах онлайн-платформ, а також нівелювати технічні збої чи ризики прихованого запису екрана учасниками.** На необхідності гармонізації української практики медіації з європейськими підходами наголошують і вітчизняні дослідники, які аналізують досвід держав Європейського Союзу у сфері альтернативного вирішення спорів [5].

Таким чином, онлайн-медіація є важливим інструментом забезпечення доступу до правосуддя та альтернативного вирішення спорів в умовах війни,

оскільки вона нівелює логістичні бар'єри, викликані руйнуванням інфраструктури, та дозволяє захищати права внутрішньо переміщених осіб і громадян які перебувають під тимчасовим захистом за кордоном. Функціонування дистанційної медіації за європейськими стандартами забезпечується не лише дотриманням її базових принципів (добровільності, конфіденційності, професійності), а й упровадженням посиленних заходів цифрової безпеки та регламентів захисту персональних даних. Подальший розвиток онлайн-медіації в Україні, зокрема через діджиталізацію процедур та підвищення кваліфікації фахівців, сприятиме підвищенню ефективності захисту прав громадян та інтеграції національної правової системи до європейського правового простору.

Список використаних джерел:

1. Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0052> (дата звернення: 22.05.2026).
2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 22.05.2026).
3. Марина Ю. Ю. Закон України «Про медіацію»: основні досягнення та подальші кроки розвитку медіації в Україні. *Legal Bulletin*. 2023. № 9. С. 50 – 58. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-09-50-58>.
4. Басова І. Медіація в умовах воєнного стану. *Наукові праці МАУП. Юридичні науки*. 2024. № 2. <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2024.2.1>.
5. Іванюк В. Д. Правове регулювання медіації: досвід України та європейських держав. *Наукові записки*. Серія: Право. 2021. № 11. С. 21 – 25. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-11-21-25>.

ЛОГВІНОВА Олександра

студентка Центральноукраїнського національного технічного університету

Науковий керівник:

СМІРНОВА Надія

доцентка кафедри аудиту, обліку та оподаткування Центральноукраїнського національного технічного університету, кандидатка економічних наук, доцентка

ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах реформування системи місцевого самоврядування в Україні особливого значення набуває питання забезпечення ефективного

управління фінансовими ресурсами територіальних громад. Процеси децентралізації сприяли розширенню фінансових повноважень органів місцевого самоврядування, що, своєю чергою, підвищило потребу у якісному внутрішньому фінансовому контролі. Саме система контролю дозволяє забезпечити законність, результативність та прозорість використання бюджетних коштів, а також мінімізувати фінансові ризики та порушення.

Внутрішній фінансовий контроль у територіальних громадах являє собою сукупність організаційних заходів, методів і процедур, спрямованих на перевірку правильності формування, розподілу та використання фінансових ресурсів громади. Його основним завданням є забезпечення ефективного управління бюджетними коштами, недопущення фінансових порушень та підвищення рівня фінансової дисципліни. Важливою складовою внутрішнього контролю є внутрішній аудит, який забезпечує оцінювання діяльності органів місцевого самоврядування та комунальних установ щодо дотримання законодавства й ефективності управлінських рішень [3].

На сучасному етапі система внутрішнього фінансового контролю в територіальних громадах України перебуває у стані активного розвитку. Після проведення реформи децентралізації значно зросли обсяги фінансових ресурсів, що залишаються у розпорядженні громад. Це створило нові можливості для розвитку інфраструктури, соціальної сфери та реалізації місцевих програм, однак одночасно посилило ризики нераціонального використання коштів. Науковці зазначають, що в багатьох громадах механізми внутрішнього контролю залишаються недостатньо ефективними через кадрові проблеми, відсутність належного методичного забезпечення та недостатній рівень цифровізації фінансових процесів.

Однією з ключових проблем є нестача кваліфікованих фахівців у сфері фінансового контролю та аудиту. У невеликих територіальних громадах функції контролю часто виконують працівники, які не мають достатнього професійного досвіду або спеціальної підготовки. Це негативно впливає на якість перевірок та ускладнює своєчасне виявлення фінансових порушень. Крім того, недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення та відсутність сучасних програмних засобів знижують ефективність контрольних процедур [2].

Суттєвою проблемою також залишається низький рівень прозорості бюджетного процесу та недостатнє залучення громадськості до контролю за використанням коштів місцевих бюджетів. В окремих випадках спостерігаються порушення принципів відкритості та підзвітності, що знижує довіру населення до органів місцевого самоврядування. Дослідники наголошують, що ефективний громадський контроль є важливою складовою системи фінансової безпеки територіальної громади, оскільки сприяє запобіганню корупційним ризикам і нецільовому використанню бюджетних ресурсів.

Важливим напрямом удосконалення внутрішнього фінансового контролю є впровадження цифрових технологій. Сучасні інформаційні системи, електронні платформи та автоматизовані засоби моніторингу дозволяють підвищити оперативність контролю, забезпечити прозорість фінансових операцій та скоротити ризики помилок. Використання електронного документообігу, систем

аналітики даних, технологій Blockchain та цифрових панелей моніторингу сприяє формуванню сучасної системи управління публічними фінансами. У наукових дослідженнях підкреслюється, що цифровізація фінансового контролю є необхідною умовою підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування [4].

Перспективи розвитку внутрішнього фінансового контролю в територіальних громадах пов'язані насамперед із подальшим удосконаленням нормативно-правової бази та гармонізацією українського законодавства з європейськими стандартами. Важливого значення набуває створення єдиної системи внутрішнього контролю та аудиту, яка забезпечуватиме комплексний підхід до управління фінансовими ресурсами на місцевому рівні. Необхідним є також посилення відповідальності посадових осіб за порушення бюджетного законодавства та неефективне використання коштів [1].

Отже, внутрішній фінансовий контроль у територіальних громадах є важливим елементом системи місцевого самоврядування та необхідною умовою ефективного використання бюджетних ресурсів. Попри наявність певних проблем, сучасні тенденції свідчать про поступове вдосконалення контрольних механізмів, розвиток цифрових технологій та посилення прозорості фінансового управління. Подальший розвиток системи внутрішнього фінансового контролю сприятиме підвищенню фінансової стійкості громад, зміцненню довіри населення та забезпеченню сталого розвитку територій.

Список використаних джерел:

1. Ванькович Д., Крупка М., Кульчицький М. Оцінювання ролі внутрішнього фінансового контролю в стратегії забезпечення повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 76. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5617> (дата звернення: 21.05.2026).

2. Василюк М. М., Гайдучок Т. С. Теоретико-методологічні та методичні засади державного фінансового контролю й визначення адаптивних напрямів удосконалення його механізмів. *Finansy*. 2025. URL : <https://zenodo.org/records/17405714> (дата звернення: 21.05.2026).

3. Жадан О. В. Внутрішній контроль за ефективністю видатків місцевих бюджетів. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 3 (80). С. 139 – 147. URL: https://npndfi.org.ua/docs/NP_17_03_139_uk.pdf (дата звернення: 21.05.2026).

4. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Михайлова А. С. Цифрова трансформація фінансів територіальних громад. *Ефективна економіка*. 2025. № 4. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/6223/6295> (дата звернення: 21.05.2026).

ЛОМАКА Ольга

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ШУЛЬГА Андрій

*доцент кафедри державно-правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЮРИСТА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: НОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ЧИ КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА?

Цифрова трансформація правничої професії кардинально змінює вимоги до особистісних і професійних якостей юриста. Т. Огнев'юк з цього приводу зазначає, що з моменту, коли технології почали автоматизувати юридичні процеси, від аналізу контрактів до написання судових рішень, почалися розмови про «кінець юриста», і водночас наголошується, що штучний інтелект може виконувати частину роботи правника, але не замінить головного – людської здатності до критичного мислення, емпатії та інтуїції, позаяк він позбавлений морального вибору та людяності, які є основою правосуддя [1]. І ми вважаємо цю думку слушною. Проте, на нашу думку серед таких компетенцій особливе місце посідає емоційний інтелект, а саме здатність розуміти власні та чужі емоції й ефективно керувати ними у міжособистісній взаємодії. Питання про те, чи є емоційний інтелект обов'язковою новою компетенцією юриста або лише його конкурентною перевагою, залишається дискусійним і потребує наукового осмислення.

Емоційний інтелект на думку Харченко І.І., це здатність управляти своїми власними емоціями та емоціями інших людей, мотивувати себе, це здатність інтерпретувати, управляти та розуміти. Іншими словами, зазначає вчена, стати емоційно зрілим і впевненим у своєму інтелекті [2, с. 152 – 153]. Відповідно до стандартів вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, серед загальних компетентностей правника передбачена здатність працювати в команді (ЗК9), діяти на основі етичних міркувань (ЗК10), а також здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК4). Як на нас, зазначені компетентності за своїм змістом охоплюють окремі складові емоційного інтелекту зокрема, навички міжособистісної взаємодії, емпатії та саморегуляції, що безумовно свідчить про визнання емоційної компетентності невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх правників [3].

Отже вважаємо, що поширення цифрових технологій у правничій діяльності суттєво трансформує характер міжособистісної взаємодії між

правником та учасниками правовідносин. Дистанційне надання правової допомоги, електронний документообіг та проведення судових засідань у режимі відеоконференції, хоча й підвищують доступність правосуддя, водночас об'єктивно звужують простір для повноцінного емоційного контакту між сторонами. За умов опосередкованої цифровим середовищем комунікації правник позбавлений значної частини невербальної інформації а саме, міміки, жестів, поз, інтонацій, що в традиційному очному спілкуванні слугує важливим інструментом зчитування емоційного стану клієнта чи опонента. Це, своєю чергою, ускладнює застосування усталених комунікативних стратегій і посилює вимоги до розвитку емоційного інтелекту правника як здатності компенсувати втрату безпосереднього емоційного контакту засобами усвідомленої та адаптивної взаємодії. Проте, на нашу думку, у цифровому середовищі зростає значення письмової комунікації, де здатність чітко й емпатично формулювати правову позицію набуває вирішального значення для досягнення результату.

Отже, на нашу думку, практичне значення емоційного інтелекту в роботі правника найвиразніше проявляється у тих галузях юридичної діяльності, де центральне місце займає безпосередня взаємодія з людиною. Зокрема, у медіації та інших формах альтернативного вирішення спорів, у кримінальному провадженні, у справах, що стосуються сімейних відносин, а також при наданні правової допомоги соціально вразливим особам, саме здатність правника розпізнавати й враховувати емоційний стан сторін нерідко визначає результат справи. З цього можна зробити висновок, що фахівці з розвиненим емоційним інтелектом здатні демонструвати помітно вищу ефективність у досягненні, наприклад примирення сторін.

Отже вважаємо, що в умовах повоєнного відновлення, коли значна частина правових конфліктів матиме яскраво виражений емоційний вимір, ця компетенція набуватиме ще більшої практичної цінності.

Дискусія щодо того, чи є емоційний інтелект обов'язковою компетенцією або конкурентною перевагою, має практичне правове значення в контексті формування кваліфікаційних вимог до юридичних професій. Наприклад Л. О. Самілик зазначає, що чинний Стандарт вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» вже містить компетентності, що ґрунтуються на соціальних контактах та розумінні потреб оточуючих і суспільства. Водночас вона наголошує, що заклади вищої юридичної освіти України повинні орієнтувати свої освітні програми на набуття здобувачами не лише професійних, а й соціальних та емоційних компетентностей. Адже саме ці компетентності в процесі юридичної діяльності посилюють професіоналізм та сприяють успіху правника [4, с. 364]. Якщо ж він залишається лише конкурентною перевагою, відповідальність за його розвиток покладається виключно на самого фахівця, а держава обмежується роллю стимулятора через систему безперервної правничої освіти.

Підводячи підсумок сказаному, зазначимо, що існує кілька ключових напрямів, які потребують вирішення, а саме, це нормативне закріплення емоційного інтелекту як обов'язкової компетентності у стандартах юридичної освіти та розробка механізмів оцінювання його рівня при допуску до окремих правничих професій. Окремої уваги заслуговує і проблема збереження якості

емоційної взаємодії в умовах цифровізації юридичних послуг, яка об'єктивно звужує простір для безпосереднього емоційного контакту між правником та клієнтом. Отже, розвиток емоційної компетентності має стати невід'ємною складовою системи безперервної правничої освіти, а не обмежуватися лише початковою фаховою підготовкою.

Список використаних джерел:

1. Огнев'юк Т. Юридична професія: погляд у 2030-й. Юридична Газета. Всеукраїнське професійне видання. 10.04.2025. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/yuridichna-profesiya-poglyad-u-2030y.html> (дата звернення: 18.05.2026).

2. Харченко І. І. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх юристів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: «Педагогічні науки». 2021. № 1. С. 151 – 156. DOI: 10.31651/2524-2660-2021-1-151-156.

3. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 № 644 (зі змінами, затвердженими наказом від 20.03.2023 № 307). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf> (дата звернення: 18.05.2026).

4. Самілик Л. О. Емоційна та соціальна компетентність у професійній діяльності юриста. *Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі*: матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (6 березня -16 квітня 2023 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 362 – 364. URL: https://cuesc.org.ua/images/informlist/advanced_training_PSAU_6%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8F%20%E2%80%93%2016%20%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F%202023%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83.pdf (дата звернення: 18.05.2026).

ЛУЦИШЕНА Анна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

*професор кафедри адміністративного
права та процесу Донецького державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор*

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПРОБЛЕМИ ВЕРИФІКАЦІЇ ТА ДОПУСТИМОСТІ

На сьогодні в Україні стрімко розвивається цифровізація державних процесів, зокрема у сфері судочинства. Використання цифрових сервісів, таких як «Дія» та «Електронний суд», а також поширення електронної комунікації сприяли активному використанню електронних доказів у адміністративному судочинстві. До них належать електронні листи, скріншоти, фото- та відеоматеріали. Водночас на практиці виникають проблеми щодо перевірки достовірності таких доказів та визначення їх допустимості. Це ускладнює їх використання в адміністративному судочинстві та створює труднощі у захисті прав учасників процесу.

Метою нашого дослідження є аналіз особливостей використання електронних доказів в адміністративному судочинстві, а також виявлення проблем їх верифікації та допустимості, а також визначення можливих шляхів удосконалення процесу їх використання та оцінки судом.

Необхідно зазначити, що відповідно до статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України електронними доказами є інформація в цифровій формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи. До них належать електронні документи, фото-, відео- та аудіоматеріали, вебсторінки, повідомлення та інші цифрові дані, які можуть зберігатися на різних електронних носіях або в мережі Інтернет [1].

Для кращого розуміння нами було досліджено судову практику, у якій сторони ставлять під сумнів належність та допустимість електронних доказів. Зокрема, в одній із постанов Верховного Суду відповідач заперечував проти використання роздруківок електронного листування як належних доказів у справі, посилаючись на неможливість підтвердження їх достовірності. Це свідчить про існування практичних проблем щодо верифікації електронних доказів у судовому процесі. Зокрема, у цій справі апеляційний суд звернув увагу на недоведеність окремих обставин справи та необхідність перевірки достовірності й достатності доказів, що підтверджує актуальність проблеми перевірки автентичності електронних даних у судовому процесі [2].

Як зазначають Ю. В. Бедратий, В. В. Сидоренко та А. Я. Палюх, важливе значення у процесі верифікації електронних доказів має встановлення їх достовірності та цілісності. Для цього використовуються кваліфікований електронний підпис, аналіз технічних параметрів файлу та дослідження метаданих, які дозволяють встановити час створення документа та підтвердити відсутність втручання у його зміст [3, с. 17].

Аналіз наукової літератури також підтверджує те, що ключовими вимогами до електронних доказів залишаються їх належність, допустимість, достовірність та достатність. І. Г. Козинець та В. Я. Кравченко підкреслюють, що у разі відсутності однієї з перерахованих критеріїв доказів суд має право відмовитись брати до уваги доказ [4, с. 177].

Отже, електронні докази відіграють важливу роль в адміністративному судочинстві в умовах розвитку цифровізації та поширення електронної комунікації. Водночас судова практика свідчить про наявність проблем, пов'язаних із перевіркою їх достовірності, допустимості та належності, що ускладнює ефективний захист прав учасників процесу. На нашу думку, для покращення ситуації доцільно вдосконалити процесуальне регулювання використання електронних доказів, сформувавши єдиний підхід до їх оцінки судами, а також запровадити чіткі рекомендації щодо подання, зберігання та перевірки таких доказів.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 року № 2747-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> (дата звернення: 24.05.2026).

2. Судове рішення у справі № 104632862. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104632862> (дата звернення: 24.05.2026).

3. Бедратий Ю. В., Сидоренко В. В., Палюх А. Я. Судовий захист прав суб'єктів господарювання в умовах цифровізації. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2026. Вип. 48. С. 14 – 21. <https://doi.org/10.66556/2663-0117.48.bedratyi-i>.

4. Козинець І. Г., Кравченко В. Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 173 – 177. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/40>.

ЛУЦИШЕНА Анна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ПОНОМАРЕНКО Віктор

*викладач кафедри адміністративного
права та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

АДАПТАЦІЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДО СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний етап розвитку державності України характеризується докорінними змінами у сфері забезпечення національної безпеки та оборони. Повномасштабна збройна агресія, посилення гібридних загроз, розвиток цифрових технологій, активізація міжнародної співпраці та поступове наближення до європейських стандартів управління безпековою сферою обумовлюють необхідність переосмислення підходів до функціонування сектору безпеки і оборони. У цих умовах особливого значення набуває питання адаптації правових механізмів діяльності відповідних інституцій до нових викликів, що виникають як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі.

Сектор безпеки і оборони традиційно розглядається як система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України [1]. Проте сучасні реалії демонструють, що забезпечення безпеки більше не обмежується виключно військовими або правоохоронними заходами. Воно охоплює комплекс політичних, правових, інформаційних, економічних та організаційних інструментів.

Одним із ключових правових викликів для сектору безпеки і оборони є необхідність забезпечення ефективного функціонування державних інституцій в умовах особливих правових режимів, насамперед воєнного стану. З одного боку, держава повинна оперативного реагувати на загрози та приймати рішення в умовах підвищеної динаміки безпекових процесів. З іншого – навіть за надзвичайних обставин має зберігатися принцип верховенства права, що передбачає законність

діяльності органів влади, правову визначеність та недопущення необґрунтованого обмеження прав людини.

Адаптація сектору безпеки і оборони передбачає не лише внесення змін до чинного законодавства, а й формування нових моделей правового регулювання. Важливим напрямом такої трансформації стало удосконалення нормативної бази щодо розмежування компетенції між суб'єктами сектору безпеки, посилення координаційних механізмів між військовими та цивільними структурами, а також підвищення рівня міжвідомчої взаємодії. Особливої актуальності набуває створення ефективних процедур ухвалення управлінських рішень, які дозволяють забезпечити баланс між оперативністю реагування та дотриманням правових гарантій.

Не менш важливим напрямом адаптації виступає гармонізація національного законодавства із міжнародними та європейськими стандартами. Для України це питання набуває особливого значення в контексті поглиблення співробітництва з європейськими та євроатлантичними структурами. Сучасна модель сектору безпеки дедалі більше орієнтується на принципи демократичного цивільного контролю, підзвітності, прозорості управління та ефективного використання ресурсів. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише підвищення обороноздатності держави, а й зміцнення довіри суспільства до інституцій безпеки.

Водночас процес адаптації супроводжується низкою проблем. Серед них можна виділити фрагментарність окремих законодавчих змін, складність узгодження повноважень різних суб'єктів, необхідність швидкого оновлення нормативної бази відповідно до реальних потреб практики та обмеженість ресурсного забезпечення реформ. Крім того, існує потреба у системному науковому супроводі трансформаційних процесів, що дозволить забезпечити належне обґрунтування законодавчих рішень.

У сучасних умовах адаптація сектору безпеки і оборони повинна розглядатися як безперервний процес правового та інституційного розвитку. Її ефективність залежить не лише від швидкості прийняття нормативних рішень, а й від їх узгодженості із конституційними принципами, міжнародними зобов'язаннями держави та потребами суспільства. Формування сучасної моделі правового забезпечення сектору безпеки має базуватися на поєднанні принципів законності, гнучкості, інституційної стійкості та орієнтації на довгострокові безпекові пріоритети.

Отже, сучасні правові виклики обумовлюють необхідність комплексної адаптації сектору безпеки і оборони України. Така адаптація повинна охоплювати вдосконалення законодавства, розвиток механізмів координації між суб'єктами безпеки, впровадження цифрових рішень, посилення демократичного контролю та інтеграцію міжнародних стандартів. Лише за умови системного підходу можливо забезпечити ефективне функціонування безпекових інституцій і створити належні умови для захисту національних інтересів держави в умовах сучасних трансформаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

МАЛЮЦЬКИЙ Владислав

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВАХ

Сучасний розвиток інформаційних технологій зумовив активне впровадження генеративного штучного інтелекту (далі – ГШІ) у різні сфери суспільного життя, зокрема у сферу освіти та науки. Генеративні моделі штучного інтелекту, серед яких ChatGPT, Gemini, Claude та інші, використовуються для створення текстів, аналізу інформації, підготовки навчальних матеріалів, автоматизації досліджень та обробки великих масивів даних. Використання таких технологій у закладах вищої освіти та наукових установах сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу та наукової діяльності, однак водночас породжує низку правових, етичних та організаційних проблем [2, с. 5].

На сучасному етапі в Україні відсутній окремий нормативно-правовий акт, який би комплексно регулював використання генеративного штучного інтелекту у сфері вищої освіти та науки. Основу правового регулювання становлять Конституція України, Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про освіту», законодавство у сфері захисту персональних даних та академічної доброчесності. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність є обов'язковою складовою освітнього процесу та наукової діяльності [1]. У зв'язку з цим використання ГШІ без належного зазначення факту його застосування може розцінюватися як порушення принципів академічної доброчесності, зокрема як академічний плагіат або фальсифікація результатів дослідження [3, с. 41].

Особливого значення набуває адміністративно-правове забезпечення контролю за використанням генеративного штучного інтелекту у закладах вищої

освіти. Адміністрації університетів та наукових установ повинні розробляти локальні нормативні акти, які визначатимуть порядок та межі використання ГШІ здобувачами освіти, викладачами і науковими працівниками. Такі положення мають містити правила цитування результатів, створених за допомогою штучного інтелекту, порядок перевірки робіт на дотримання академічної доброчесності та механізми відповідальності за порушення встановлених вимог [4, с. 77].

Міжнародна практика свідчить про поступове формування єдиних підходів до регулювання використання штучного інтелекту в освіті та науці. Зокрема, UNESCO у рекомендаціях щодо використання генеративного ШІ в освіті та дослідженнях наголошує на необхідності забезпечення прозорості алгоритмів, захисту персональних даних, недопущення дискримінації та дотримання прав людини [2, с. 9]. Крім того, міжнародні організації акцентують увагу на необхідності формування цифрової грамотності та розвитку навичок критичного мислення у здобувачів освіти, що є важливим в умовах активного використання штучного інтелекту [2, с. 12].

Однією з ключових проблем використання генеративного штучного інтелекту є складність визначення меж допустимого використання таких технологій у процесі навчання та наукової діяльності. Сучасні генеративні моделі здатні створювати тексти високого рівня якості, що ускладнює виявлення недоброчесних практик. Разом із тим повна заборона використання ГШІ є недоцільною, оскільки ці технології можуть бути ефективним інструментом для аналізу інформації, розвитку дослідницьких навичок та підвищення якості освітнього процесу [5, с. 115]. Саме тому більш ефективним підходом є не заборона, а нормативне визначення допустимих меж використання штучного інтелекту у сфері освіти та науки.

Важливим аспектом адміністративно-правового регулювання є також питання відповідальності за результати, створені за допомогою генеративного штучного інтелекту. На практиці виникають проблеми щодо визначення авторства, достовірності інформації та відповідальності за поширення неправдивих або маніпулятивних даних. У зв'язку з цим виникає потреба у вдосконаленні законодавства у сфері інтелектуальної власності, академічної відповідальності та інформаційної безпеки [3, с. 43].

Отже, використання генеративного штучного інтелекту у закладах вищої освіти та наукових установах потребує належного адміністративно-правового регулювання. Основними напрямками такого регулювання мають стати прийняття спеціалізованих нормативних актів, розроблення внутрішніх політик закладів освіти, забезпечення академічної доброчесності, захист персональних даних та формування етичних стандартів використання штучного інтелекту. Ефективне правове врегулювання сприятиме безпечній інтеграції ГШІ в освітню та наукову діяльність, а також забезпечить баланс між інноваційним розвитком і дотриманням правових принципів.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. URL: Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

2. UNESCO. Guidance for generative AI in education and research. Paris : UNESCO, 2023. 64 p.

3. Собченко Т., Цимбалов Д. Нормативно-правове регулювання використання штучного інтелекту в освіті: досвід України та Європейського Союзу. *Молодь і ринок*. 2025. № 2. С. 40 – 44. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1897> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Коваленко І. Політики використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти: український та міжнародний досвід. *Відкрите освітнє середовище сучасного університету*. 2025. № 18. С. 74 – 81.

5. Левченко Н., Лукіяничук І. Штучний інтелект у закладах вищої освіти: проблеми і теоретичні перспективи. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2025. № 1. С. 112 – 118.

МАНІТА Ангеліна

*студентка Центральноукраїнського
державного університету
ім. В. Винниченка*

Науковий керівник:

ВОРОБІЙОВА Оксана

*доцентка кафедри менеджменту та
підприємництва Центральноукраїнського
державного університету
ім. В. Винниченка, кандидатка
економічних наук, доцентка*

ЕКОНОМІЧНА ВИГОДА ВІД ПРОВАДЖЕННЯ «ЗЕЛЕНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОМИСЛОВІСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням уваги до екологічної безпеки, енергоефективності та раціонального використання природних ресурсів. У країнах Європейського Союзу «зелена» економіка вже стала одним із ключових напрямів державної політики, що поєднує економічне зростання із збереженням навколишнього середовища. Для України, яка обрала курс на євроінтеграцію, впровадження «зелених» технологій у промисловості є не лише екологічною необхідністю, а й важливим фактором підвищення конкурентоспроможності на європейському ринку. Особливого значення це набуває в умовах енергетичної кризи, зростання вартості ресурсів та посилення вимог ЄС щодо екологічних стандартів виробництва.

Промисловість традиційно належить до найбільш ресурсоемних секторів економіки. Значні витрати електроенергії, води, палива та сировини формують високу собівартість продукції, а також негативно впливають на стан довкілля. Впровадження «зелених» технологій дозволяє підприємствам зменшити обсяги споживання ресурсів і скоротити виробничі витрати. До таких технологій належать енергоощадне обладнання, використання альтернативних джерел енергії, системи очищення викидів, повторне використання відходів та автоматизація виробничих процесів. Економічна вигода від їх упровадження проявляється насамперед у зменшенні витрат на енергоресурси та обслуговування виробництва. Наприклад, модернізація обладнання може знизити споживання електроенергії на десятки відсотків, що безпосередньо впливає на прибутковість підприємства.

Важливим аспектом є також підвищення інвестиційної привабливості підприємств, які дотримуються принципів сталого розвитку. Європейські фінансові установи та міжнародні організації активно підтримують екологічні проекти через гранти, пільгові кредити та інвестиційні програми. Участь у таких програмах дозволяє українським підприємствам отримувати додаткові фінансові ресурси для модернізації виробництва. Крім того, компанії, що впроваджують екологічні стандарти, мають більше шансів на співпрацю з європейськими партнерами, оскільки в ЄС значна увага приділяється екологічній відповідальності бізнесу.

У контексті євроінтеграції важливу роль відіграє адаптація української промисловості до вимог Європейського Союзу. ЄС поступово посилює екологічне законодавство, зокрема щодо скорочення викидів парникових газів, утилізації відходів та енергоефективності виробництва. Одним із прикладів є механізм вуглецевого коригування імпорту (СВАМ), який передбачає додаткові платежі для продукції з високим рівнем викидів вуглецю. Для українських підприємств це означає необхідність модернізації виробництва з метою збереження конкурентних позицій на європейському ринку. Використання «зелених» технологій дає можливість уникнути додаткових витрат, пов'язаних із екологічними штрафами та митними обмеженнями.

Крім економічних переваг для підприємств, впровадження екологічних технологій позитивно впливає на економіку держави загалом. Зменшення енергозалежності сприяє зміцненню енергетичної безпеки країни, а розвиток екологічного виробництва стимулює створення нових робочих місць у сфері інновацій, енергетики та переробки відходів. Водночас покращення екологічної ситуації знижує витрати держави на охорону здоров'я та ліквідацію наслідків забруднення навколишнього середовища.

Попри значні переваги, процес упровадження «зелених» технологій в Україні супроводжується певними труднощами. Основними проблемами залишаються нестача фінансових ресурсів, висока вартість сучасного обладнання та недостатній рівень державної підтримки. Частина підприємств не готова до масштабної модернізації через економічні ризики та тривалий термін окупності інвестицій. Однак у довгостроковій перспективі витрати на

екологізацію виробництва компенсуються зростанням ефективності, економією ресурсів та розширенням можливостей виходу на міжнародні ринки.

Отже, впровадження «зелених» технологій у промисловості є важливим напрямом економічного розвитку України в умовах євроінтеграції. Такі технології забезпечують скорочення виробничих витрат, підвищення конкурентоспроможності продукції, залучення інвестицій та відповідність європейським стандартам. Екологізація промисловості сприяє не лише розвитку підприємств, а й формуванню більш стійкої та безпечної економіки держави. У перспективі саме поєднання економічної ефективності та екологічної відповідальності стане одним із ключових факторів успішної інтеграції України до європейського економічного простору.

Список використаних джерел:

1. Буркинський Б. В., Галушкіна Т. П., Реутов В. Є. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія. Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2011. 348 с.
2. Мельник Л. Г. Екологічна економіка : підручник. 3-тє вид., випр. і допов. Суми : Університетська книга, 2016. 367 с.
3. Геєць В. М., Хвесик М. А. Розвиток «зеленої» економіки в Україні : монографія. Київ : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2015. 444 с.
4. United Nations Environment Programme. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. Nairobi : UNEP, 2011. URL: UNEP (дата звернення: 27.05.2026).
5. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату.
6. OECD. Green Growth Indicators 2023. Paris : OECD Publishing, 2023. URL: OECD (дата звернення: 27.05.2026).
7. European Commission. The European Green Deal. Brussels, 2019. URL: European Commission (дата звернення: 27.05.2026).

МАРИНОВСЬКА Вікторія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ІВАНЕНКО Дмитро

*доцент кафедри адміністративного права
та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ПРАВА

Сучасний етап розвитку права характеризується трансформацією джерельної бази, обумовленої кумулятивним впливом глобалізаційних процесів, кризових явищ транснаціонального характеру, цифрової революції, посилення наднаціональної правової інтеграції. У межах класичної континентальної моделі права домінуючим джерелом тривалий час визнавався нормативно-правовий акт. Сьогодні триває поступова деконструкція моністичної моделі джерел права, перехід до плюралістичної, багаторівневої системи нормативного регулювання.

Ключовим чинником трансформації виступає європейська правова інтеграція, де право Європейського Союзу (далі – ЄС) набуває характеру автономної наднаціональної правової системи, що має пряму дію та пріоритет над національним правом держав-членів. Доктрина прямої дії та принцип верховенства права ЄС, сформовані практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), зокрема у справах *Van Gend en Loos* [1] та *Costa v. ENEL* [2], суттєво трансформували традиційне розуміння ієрархії джерел права. ЄСПЛ закріпив у практиці концепцію «живого інструменту» (*living instrument doctrine*), де Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод тлумачиться еволюційно з урахуванням сучасних соціальних умов. Це зумовлює фактичне формування прецедентного виміру у правових системах держав континентального типу, Україна, зокрема, де практика ЄСПЛ, згідно Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» визнається джерелом права [3].

Згідно Конституції України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, становлять частину національного законодавства [4]. Це положення відображає тенденцію до інкорпорації міжнародно-правових норм у внутрішньодержавний правопорядок, що корелює з принципом сумлінного виконання міжнародних зобов'язань (*pacta sunt servanda*), закріпленого у Віденській конвенції про право міжнародних договорів [5].

У сучасній доктрині права відзначається посилення значення принципів права, як самостійного джерела нормативного регулювання. Принцип верховенства права, закріплений у практиці ЄСПЛ та імплементований до національної правової системи України, виступає інтегративною основою правового регулювання у випадках правових прогалин, забезпечуючи баланс між формальною законністю та матеріальною справедливістю. Окремого значення набуває феномен «європеїзації права», що проявляється у гармонізації національного законодавства з *acquis communautaire*. Такий процес передбачає не лише формальне наближення законодавства, а й глибинну трансформацію правових інститутів, методології правозастосування та юридичного мислення. Теоретичні підходи до трансформації джерел права в умовах глобалізації підкреслюють перехід від ієрархічної моделі правової системи до мережевої (*network-based*) моделі, де нормативні регулятори взаємодіють на горизонтальному та вертикальному рівнях, утворюючи складну багатовимірну правову архітектуру [6, с. 354].

Отже, еволюція джерел права свідчить про фундаментальну зміну правової парадигми – від державо центричної моделі до багаторівневої системи нормативності де національне право функціонує у взаємодії з правом ЄС, практикою ЄСПЛ та міжнародними стандартами. У підсумку, це формує нову якість правового регулювання, що характеризується динамізмом, інтегративністю, посиленням ролі наднаціональних правових механізмів.

Список використаних джерел:

1. Judgment of the Court of 5 February 1963. *NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*. Reference for a preliminary ruling: *Tariefcommissie – Netherlands*. Case 26-62. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61962CJ0026> (дата звернення: 22.05 .2026).

2. Judgment of the Court of 15 July 1964. *Flaminio Costa v E.N.E.L*. Reference for a preliminary ruling: *Giudice conciliatore di Milano – Italy*. Case 6-64. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61964CJ0006> (дата звернення: 22.05 .2026).

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 року № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 22.05 .2026).

4. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.05 .2026).

5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 22.05 .2026).

6. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права : підручник. Вид. 6-те, доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.

МАРТИНЮК Олександра

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

КАДАЛА Віталій

*доцент кафедри економіки та публічного
управління навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЄС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ

Приведення законодавства України у відповідність до стандартів ЄС в умовах воєнного стану є складовою євроінтеграційного процесу та спрямоване на наближення національного права до *acquis communautaire*. Воно реалізується через зміни до законодавства, імплементацію Угоди про асоціацію та інституційні реформи. Попри воєнні дії, гармонізація залишається стратегічним пріоритетом держави.

У науковій доктрині розмежовуються поняття «адаптація», «гармонізація» та «імплементація». Імплементація означає здійснення та виконання державою міжнародних правових норм, тобто їх перетворення на норми національного права [1, с. 462]. Адаптація розглядається як пристосування національного права до міжнародних стандартів [2, с. 68], тоді як гармонізація – як процес зближення та узгодження правових систем, переважно в межах ЄС. Адаптація має формальний і практичний виміри, що охоплюють як прийняття нормативних актів, так і їх реалізацію.

За визначенням Європейської Комісії «*acquis ЄС*» – це сукупність загальних прав та обов'язків, які становлять сукупність законодавства Європейського Союзу і включені до правових систем держав-членів Євросоюзу [3].

Відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року, джерелами *acquis communautaire* є первинне та вторинне законодавство ЄС. До первинного належать установчі договори ЄС (зокрема Договір про заснування ЄЕС 1957 р., Договір про ЄС 1992 р., Договір про злиття 1965 р.), а також акти про приєднання держав-членів. Вторинне законодавство охоплює директиви, регламенти, рішення, рекомендації та висновки, міжнародні угоди, загальні принципи права ЄС, рішення Суду ЄС, а також акти у сфері зовнішньої політики і безпеки та офіційні видання ЄС [4].

Практична реалізація адаптації вимагає не лише формального перенесення норм ЄС, а й створення ефективних механізмів їх застосування у національній правовій системі. Ключову роль у цьому процесі відіграють Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади, які забезпечують нормативне та організаційне впровадження європейських стандартів.

Усі держави-кандидати зобов'язані імплементувати *acquis* ЄС у національне законодавство до вступу в ЄС та застосовувати його після приєднання. Винятки щодо незастосування *acquis* допускаються лише у виняткових випадках і мають обмежений характер. У лютому 2023 року Європейський Союз опублікував аналітичну доповідь щодо стану імплементации *acquis* у країнах-кандидатах. Україна отримала 69 балів і «хороший рівень» лише за кластером «зовнішні відносини», тоді як за окремими главами оцінювання не проводилося. Для порівняння, Грузія та Молдова отримали 67 і 55 балів відповідно [5].

Нагадаємо, головним документом є **Національна програма адаптації, котра була затверджена Постановою КМУ № 438**, мета якої завершити зближення законодавства до 2027 року.

Зазначений процес євроінтеграції в умовах війни має свої ключові особливості, котрі включають наступні компоненти: **проведення Україною аудиторські процедури** щодо правових норм і стандартів та узгоджує зазначені норми відповідно до відкритих переговорних кластерів, тобто має місце **динамічний скринінг; омпонент балансового аспекту між безпекою та ринком. Мається на увазі**, процес законотворчості повинен забезпечити збереженням воєнної економіки та фундаментальними правилами внутрішнього ринку ЄС; компонента в якості дорожніх карт, які мають розкрити процедури реалізації програм щодо верховенства права, реформи державного управління, демократичних інституцій та захисту нацменшин.

Таким чином, адаптація законодавства України до *acquis* ЄС є складним багаторівневим процесом, що охоплює нормативний, інституційний та правозастосовний виміри. В умовах воєнного стану її значення зростає, оскільки вона виступає ключовим інструментом європейської інтеграції та майбутнього відновлення держави. Адаптація законодавства України до *acquis* ЄС під час воєнного стану відбувається без зупинки євроінтеграції. Головним документом є **Національна програма адаптації (Постанова КМУ № 438)**, що містить понад 1800 завдань для імплементации 1600+ актів ЄС. Її мета – завершити зближення законодавства до 2027 року.

Список використаних джерел:

1. Задорожній О. В. Імплементация норм міжнародного права. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т.* К: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
2. Багай Н. О. До поняття адаптації аграрного законодавства України до законодавства ЄС. *Актуальні правові проблеми інноваційного розвитку агросфери*: збірник матеріалів науково-практичної конференції 20 лист. 2020 р. Харків : Юрайт, 2020. С. 68 – 73.

3. European Commission. Acquis. Official web-site. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/acquis.html> (дата звернення: 18.05.2026).

4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV: станом на 4 листоп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 19.05.2026).

5. European Commission. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Official web-site. URL: https://neighbourhoodenlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf (date of access: 19.05.2026).

МАРТИНЮК Олександра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОЛЄСНІК Тетяна

директорка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка юридичних наук, професорка

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ

Формування особистості сучасного покоління в Україні відбувається в умовах перманентного кризового стану, який не має аналогів у новітній історії. Синергетичний ефект від поєднання наслідків пандемії, реалій повномасштабного воєнного конфлікту, фінансової нестабільності та побутових депривацій (зокрема, блекаутів) кардинально переформатував життєдіяльність молодих людей. Цей масштабний збройний конфлікт, який триває вже кілька років, спричинив суттєві соціальні та психологічні наслідки для юнацтва [1]. Особи, які пережили травматичні події, зокрема безпосередні бойові дії, втрату близьких або вимушене переселення, перебувають у групі підвищеного ризику розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресивних станів і зниження рівня життєстійкості, що підтверджується численними науковими дослідженнями [2]. Як наслідок, перебування у стані подібної хронічної напруги, додатково зумовлене явищем «думскролінгу» та неможливістю довгострокового планування, веде до стрімкого зростання рівня тривожності й емоційного

вигорання. Актуальність дослідження диктує необхідність детального вивчення соціально-психологічних факторів впливу на ментальне здоров'я молоді, що дозволить розробити прикладні інструменти підвищення її психологічної рівноваги.

За статистичними показниками ВООЗ оцінює, що близько 22 % людей, які пережили воєнні конфлікти, можуть мати психічні розлади, зокрема депресію, тривожність, ПТСР, біполярний розлад або шизофренію. У контексті України це становить приблизно 9,6 мільйона осіб, з яких близько 3,9 мільйона мають помірні або тяжкі форми порушень. Згідно з оцінкою ВООЗ (жовтень 2024 року), значна частина українців відзначає погіршення стану здоров'я порівняно з довоєнним періодом [3]. Додаткові дослідження свідчать про високий рівень психоемоційних порушень серед студентської молоді: депресивні симптоми фіксуються у 85,8 %, тривожні – у 66,1 %, порушення сну – у 56,9 %, симптоми ПТСР – у 48,1 %. Ці стани суттєво знижують академічну успішність (депресія – на 17,4 %, тривога – на 12,2 %, порушення сну – на 11 %) [4]. З огляду на зростання кількості психічних розладів серед молоді, яка безпосередньо або опосередковано постраждала від війни, виникає потреба у проведенні системних досліджень для оцінки їхнього психоемоційного стану.

Диференціюючи чинники деструктивного впливу на ментальну сферу молоді, доцільно виділити дві взаємопов'язані групи факторів: соціальні (зовнішні) та психологічні (внутрішні). Серед ключових соціальних факторів особливе місце посідає вимушена міграція та руйнування звичного мікросоціуму. Внутрішнє переміщення (ВПО) або евакуація за кордон призводять до втрати сталих соціальних зв'язків, відірваності від звичного освітнього та дружнього середовища. Опиняючись у нових громадах чи іншомовних культурах, молоді люди стикаються з проблемою соціокультурної адаптації та кризою соціальної ідентичності. Важливим деструктивним чинником є також трансформація інституту родини: фінансова нестабільність батьків, вимушене розлучення сімей або втрата близьких позбавляють молодь базового почуття захищеності, яке раніше транслиувало сімейне оточення.

Окремим потужним фактором соціального тиску виступає інформаційне середовище. Сучасна молодь є першим поколінням, яке переживає масштабну війну в режимі «реального часу» через призму соціальних мереж (Telegram, TikTok, Instagram). Це призводить до того, що за відсутності безпосередньої фізичної загрози молода особа може зазнати сильного психоемоційного шоку від споглядання травмувального контенту.

У площині власне психологічних факторів домінує екзистенційна невизначеність та криза життєвого планування. Неможливість передбачити безпекову та економічну ситуацію навіть на короткий термін руйнує мотиваційну сферу особистості. Хронічний дефіцит базових потреб (зокрема, безпеки та стабільності) активує механізми психологічного захисту, які за тривалого використання виснажують нервову систему. Як наслідок, відбувається генералізація тривоги, виникають стійкі когнітивні порушення (зниження концентрації уваги, погіршення пам'яті), що безпосередньо впливає на успішність у навчанні та загальну життєдіяльність. Усе це формує стійке

психоемоційне напруження, що проявляється у зростанні рівнів тривожності, депресії серед студентської молоді. Подібні тенденції підтверджуються як міжнародними, так і вітчизняними дослідженнями, які фіксують значне погіршення психічного стану молоді в умовах кризових подій [4].

Враховуючи викладене слід констатувати, що ментальне здоров'я сучасної української молоді опинилося під сильним ударом через накладання кількох криз одночасно, де головним стресовим фактором є повномасштабна війна. Щоб допомогти молодому поколінню подолати ці виклики, необхідна щоденна підтримка. Важливо створювати безкоштовні та доступні психологічні служби в університетах і коледжах, навчати молодь методів самопомоги та керування стресом, а також розвивати їхню психологічну стійкість. Тільки комплексний підхід допоможе зберегти ментальний потенціал молоді для майбутнього відновлення країни.

Список використаних джерел:

1. Yoder N., Lopez A. Supporting the Mental Health of Children in Conflict Zones. *Global Health Journal*. 2018. Vol. 12. №. 3. P. 150 – 160.

2. Bryant R. A. Post-traumatic stress disorder: A state-of-the-art review of evidence and challenges. *World Psychiatry*. 2019. Vol. 18. №. 3. P. 259 – 276.

3. Mykhaylo Korda¹, Arkadii Shulhai, Oksana Shevchuk, Oleksandra Shulhai, Anna-Mariia Shulhai Korda M. Psychological well-being and academic performance of Ukrainian medical students under the burden of war: A cross-sectional study *Frontiers in Public Health*. 2025. Vol. 12. URL: <file:///C:/Users/1/Downloads/fpubh-12-1457026.pdf> (дата звернення: 22.05.2026).

4. World Health Organization. Three years of war: rising demand for mental health support, trauma care and rehabilitation. URL: <https://www.who.int/europe/news/item/24-02-2025-three-years-of-war-rising-demand-for-mental-health-support-trauma-care-and-rehabilitation> (дата звернення: 22.05.2026).

МИРОНЕНКО Валерія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

КАДАЛА Віталій

*доцент кафедри економіки та публічного
управління навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Тема академічної доброчесності в умовах стрімкого поширення штучного інтелекту сьогодні стала однією з найактуальніших у сфері освіти. Ще кілька років тому використання штучного інтелекту студентами сприймалося як щось незвичне та навіть футуристичне, однак уже зараз генеративні моделі стали частиною повсякденного навчального процесу. Більшість студентів використовують ШІ не лише для пошуку інформації, а й для написання текстів, створення презентацій, формування ідей, перекладів та структурування наукових робіт. У зв'язку з цим виникає логічне питання: де проходить межа між допомогою технологій та порушенням принципів академічної доброчесності? [1].

Сучасна система освіти опинилася у складній ситуації, адже технології розвиваються значно швидше, ніж встигають оновлюватися правила та механізми контролю. Якщо раніше академічна недоброчесність асоціювалася переважно з плагіатом, списуванням чи купівлею готових робіт, то сьогодні проблема стала значно ширшою. Генеративний штучний інтелект може створювати тексти, які складно відрізнити від написаних людиною, що змушує викладачів переглядати традиційні підходи до оцінювання знань. Водночас не можна стверджувати, що використання ШІ автоматично означає порушення академічної етики. Багато студентів застосовують його як інструмент для кращого розуміння матеріалу, генерації ідей чи вдосконалення власних навичок письма.

Особливо актуальною ця проблема стала після активного переходу освіти у цифровий формат. Онлайн-навчання, дистанційні курси та електронні платформи значно спростили доступ до інформації, але одночасно ускладнили контроль за самостійністю виконання завдань. У таких умовах поняття академічної доброчесності починає виходити за межі формального дотримання правил і стає питанням внутрішньої відповідальності студента. Адже навіть

найсучасніші системи перевірки не здатні повністю замінити особисту етичну позицію людини [2].

Слід зазначити, що штучний інтелект сам по собі не є загрозою для освіти. Навпаки, його використання може мати позитивний вплив на початковий процес. Завдяки генеративним моделям студенти отримують можливість швидше аналізувати великі обсяги інформації, отримувати пояснення складних тем, удосконалювати структуру власних текстів та розвивати критичне мислення. Проблема виникає тоді, коли ШІ починає замінювати сам процес мислення. Якщо студент бездумно копіює готовий текст, не аналізує його зміст і не може пояснити написане, навчання фактично втрачає свій сенс.

Окремої уваги заслуговує питання відповідальності закладів освіти. Багато університетів сьогодні перебувають у стані невизначеності щодо того, як саме реагувати на використання штучного інтелекту студентами. Частина викладачів категорично забороняє будь-яке використання генеративних моделей, інші ж, навпаки, інтегрують їх у навчальний процес та навчають студентів правильно працювати з такими інструментами. Саме тому дедалі частіше можна почути думку про те, що головним завданням сучасної освіти є не боротьба зі штучним інтелектом, а формування культури відповідального використання цифрових технологій [3].

Сьогодні студенти живуть у середовищі постійного інформаційного перевантаження. Велика кількість завдань, високий темп навчання, психологічне виснаження та стрес нерідко штовхають молодь до пошуку швидких способів виконання роботи. Саме тому використання ШІ часто стає не проявом лінощів, а спробою впоратися з надмірним навантаженням. Це не виправдовує порушення академічної доброчесності, однак дозволяє краще зрозуміти причини виникнення проблеми.

Крім того, поява генеративного штучного інтелекту змушує переосмислити саму систему оцінювання знань. Традиційні письмові роботи вже не завжди можуть бути показником реального рівня підготовки студента. Саме тому дедалі більше університетів починають використовувати усні співбесіди, практичні кейси, командні проєкти та творчі завдання, у яких важливу роль відіграє особистий досвід, критичне мислення та вміння аргументувати власну позицію. Такий підхід дозволяє не лише знизити ризики академічної недоброчесності, а й зробити освіту більш сучасною та орієнтованою на реальні навички [4].

Водночас не можна ігнорувати проблему використання програм для визначення текстів, створених штучним інтелектом. На практиці такі системи нерідко помиляються та можуть звинувачувати у порушенні навіть тих студентів, які самостійно виконували роботу. Це створює атмосферу недовіри між викладачами та студентами й негативно впливає на освітній процес загалом. Саме тому більшість сучасних дослідників наголошують на тому, що головний акцент має робитися не на тотальному контролі, а на відкритому діалозі та формуванні цифрової етики.

Ще одним важливим аспектом є розвиток критичного мислення. У сучасному світі штучний інтелект здатний генерувати величезні обсяги

інформації, однак далеко не вся вона є достовірною. Генеративні моделі можуть створювати помилкові факти, вигадані джерела або неточні твердження. Саме тому студент повинен не просто користуватися технологіями, а вміти перевіряти інформацію, аналізувати її та формувати власні висновки. У цьому контексті академічна доброчесність стає не лише питанням чесності, а й важливою складовою професійної компетентності майбутнього фахівця [5].

Таким чином, проблема академічної доброчесності в епоху штучного інтелекту є набагато складнішою, ніж проста боротьба з плагіатом. Вона стосується трансформації всієї освітньої системи, зміни підходів до навчання, оцінювання та формування цінностей молоді. Сьогодні освіта поступово переходить від механічного запам'ятовування інформації до розвитку навичок аналізу, творчості та відповідального використання технологій. Саме тому академічна доброчесність у сучасних умовах повинна сприйматися не як система заборон, а як основа довіри, професійної етики та поваги до власної праці.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О. В. Академічна доброчесність в умовах розвитку штучного інтелекту. *Освітній простір України*. 2025. № 2. С. 45 – 51. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0060642.pdf> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Мельник І. С. Цифровізація освіти та проблеми академічної етики. *Науковий вісник сучасної педагогіки*. 2025. № 1. С. 78 – 84.

3. Коваленко Н. П. Використання генеративного ШІ у вищій освіті: виклики та перспективи. *Інноваційна педагогіка*. 2026. № 3. С. 112 – 118. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748923_2026.pdf (дата звернення: 22.05.2026).

4. Шевченко Т. Л. Трансформація системи оцінювання знань в умовах цифрового суспільства. *Вища освіта України*. 2025. № 4. С. 59 – 66.

5. Гриценко А. М. Критичне мислення та академічна доброчесність студентської молоді. *Психологія і суспільство*. 2026. № 1. С. 93 – 99.

МИРОНОВА Діана

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

КУРАКІН Олександр

*завідувач кафедри державно-правових
дисциплін навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор*

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні створив ситуацію довготривалої соціальної та психологічної напруги, у якій студентська молодь опинилася однією з найбільш вразливих груп. На відміну від короткочасного стресу, який зазвичай виникає в межах навчального процесу, сучасні умови характеризуються постійним впливом загроз, інформаційної невизначеності та порушенням звичного ритму життя. Це формує нову реальність, у якій питання психологічної стійкості набуває не лише індивідуального, а й суспільного значення, оскільки безпосередньо впливає на якість освіти та майбутній професійний потенціал молоді [2, с. 85].

Однією з ключових проблем є хронічний характер стресу. Навчальний процес супроводжується постійною психологічною мобілізацією через повітряні тривоги, ризики безпеці та вимушене переміщення. Такий стан поступово призводить до виснаження нервової системи, зниження концентрації уваги, погіршення пам'яті та зменшення здатності до тривалого розумового навантаження. Наукові дослідження підкреслюють, що тривалий стрес змінює не лише емоційний стан, а й поведінкові реакції особистості, формуючи схильність до апатії або, навпаки, до підвищеної тривожності [1, с. 464].

Ще однією проблемою є інформаційне перевантаження. Студенти щоденно стикаються з великим обсягом новин, значна частина яких має негативний або травматичний характер. Це формує так звану «інформаційну втому», коли психіка перестає адекватно реагувати на події, або, навпаки, перебуває у стані постійного емоційного напруження. У поєднанні з навчальним навантаженням це суттєво знижує здатність до ефективного засвоєння знань і самостійної роботи.

Окремо варто виділити проблему соціальної ізоляції та порушення комунікації. Дистанційне навчання, переїзди та розрив звичних соціальних зв'язків зменшують рівень емоційної підтримки, яка в нормальних умовах

відіграє ключову роль у формуванні психологічної стійкості. Відсутність стабільного середовища призводить до відчуття невизначеності та зниження мотивації до навчання [3, с. 149].

У контексті студентів юридичних спеціальностей проблема ускладнюється специфікою професійної підготовки. Майбутні юристи постійно взаємодіють із правовими наслідками війни: питанням воєнних злочинів, порушення прав людини, роботи правоохоронних органів. Це створює додаткове емоційне навантаження, оскільки навчальний матеріал має високий рівень психологічної чутливості та моральної напруги.

Подолання зазначених проблем потребує комплексного підходу. Насамперед важливо розглядати психологічну стійкість не як вроджену рису, а як навичку, яка формується через системну роботу з емоційним станом. Одним із ключових механізмів є розвиток навичок саморегуляції: усвідомлене управління емоціями, контроль реакцій на стресові ситуації та формування внутрішніх ресурсів стабільності. Практично це реалізується через техніки дихальної регуляції, тайм-менеджмент, ведення режиму навчання та відпочинку.

Важливим напрямом є психологічна підтримка у закладах вищої освіти. Йдеться не лише про роботу психологічних служб, а й про інтеграцію елементів психологічної стійкості у сам освітній процес. Ефективними є тренінги зі стресостійкості, групові заняття з розвитку комунікативних навичок, а також формування безпечного освітнього середовища, у якому студент не боїться проявляти емоції та звертатися по допомогу [3, с. 150].

Окремо слід відзначити значення соціальної підтримки. Контакти з одногрупниками, викладачами, родиною виконують функцію емоційної стабілізації. Саме соціальні зв'язки часто стають тим фактором, який дозволяє зменшити рівень тривожності та повернути відчуття контролю над ситуацією.

Для студентів правничого напрямку важливим елементом є формування професійної ідентичності, яка включає усвідомлення соціальної значущості майбутньої діяльності. Розуміння того, що юрист є частиною системи захисту прав людини навіть у кризових умовах, підвищує внутрішню мотивацію та сприяє психологічній стабільності.

Таким чином, психологічна стійкість студентів в умовах воєнного стану є складним багаторівневим явищем, яке охоплює як індивідуальні психічні процеси, так і соціальне середовище. Основними проблемами виступають хронічний стрес, інформаційне перевантаження та порушення соціальних зв'язків. Ефективними шляхами подолання є розвиток навичок саморегуляції, впровадження системної психологічної підтримки в університетах, зміцнення соціальних контактів та формування професійної мотивації. Саме поєднання цих підходів дозволяє забезпечити стабільність психічного стану студентів і підвищити їхню готовність до професійної діяльності в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Гасанов Г. С. Психологічні особливості емоційної сфери студентів в умовах воєнного стану. Психологічна адаптація та стресостійкість студентської

молоді в умовах воєнного стану : зб. матеріалів Міжнародного центру наукових досліджень (МЦНД). Кривий Ріг, 2024. С. 463 – 466. URL: <https://dspace.mipolytech.education/server/api/core/bitstreams/951be06a-2818-4a29-ba48-46675be386b3/content> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Формування психологічної стійкості студента до стресогенних чинників середовища в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. С. 82 – 88. URL: <https://visnyk.nuou.org.ua/article/view/315403/311894> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Prokofieva L. A. Features of the psychological state of youth students in the conditions of war. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2024. С. 146 – 156.

МИХАЙЛЮК Максим

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЗОЗУЛЯ Євген

професор кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

**ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ
ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО
ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

Повномасштабна військова агресія проти України спричинила руйнівні наслідки для національної економіки, критичної інфраструктури та фінансового потенціалу місцевого самоврядування. В цих умовах, фінансово самодостатні громади та потужна система місцевого самоврядування – основа сучасного поступу України [1, с. 2]. Зазначене зумовлено тим, що за умов значного дефіциту державного бюджету та концентрації фінансових ресурсів на потребах оборони, ключовий тягар відновлення життєдіяльності та модернізації територій перекладається безпосередньо на територіальні громади. Крім того, концепція «Децентралізації 2.0» передбачає перехід від базового адміністративно-територіального реформування до побудови самодостатніх, економічно стійких та інвестиційно привабливих муніципальних утворень.

Необхідно підкреслити, що ефективність повоєнного відновлення громад критично залежить від їхньої спроможності самотійно залучати внутрішні та зовнішні інвестиції, що вимагає від органів місцевого самоврядування (далі ОМС) активного та правомірного застосування широкого спектра юридичних інструментів. Для здобувачів правничої освіти дослідження правових рамок муніципальної інвестиційної діяльності є важливим кроком до розуміння трансформації господарського, фінансового та адміністративного права у відповідь на виклики сучасності.

Характеризуючи нормативно-правову базу, зауважимо, що правовий фундамент інвестиційної діяльності на місцевому рівні закладений у Європейській хартії місцевого самоврядування, Конституції України, Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], «Про інвестиційну діяльність» [3]. Крім того, специфіку реалізації інвестиційних проєктів у період воєнного стану та повоєнного відновлення регулюють положення Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (в частині розробки програм комплексного відновлення) та Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» [4].

Для майбутніх юристів та фахівців у сфері правоохоронної діяльності та публічного управління важливо чітко диференціювати юридичні механізми, які чинне законодавство надає громадам для стимулювання інвестиційної активності. ОМС володіють певним обсягом дискреційних повноважень (права діяти за власним розсудом у межах закону), які дозволяють створювати сприятливі правові режими для бізнесу на місцевому рівні.

Серед ключових правових інструментів повоєнного відновлення доцільно виділити такі: індустріальні (промислові) парки; публічно-приватне партнерство (ППП) та концесія; муніципальні запозичення та зелені облигації.

Особливу увагу необхідно звернути на те, що специфіка правоохоронної діяльності та юридичної практики в умовах Децентралізації 2.0 вимагає суворого дотримання законності під час реалізації інвестиційних процедур. Правовий режим воєнного стану змусив законодавця спростити багато дозвільних та містобудівних процедур для прискорення відбудови. В той же час, недоліки державного управління, пов'язані з відсутністю єдиного законодавчого підходу до відбудови, недосконалою пріоритезацією, уразливістю закупівельних механізмів та слабкістю контролю, створюють ризики корупції та сприятливе середовище для зловживань, які без належної реакції здатні підірвати довіру до процесу відбудови та зашкодити перспективам розвитку України [5, с. 5].

Головним правовим інструментом прозорості на рівні громади є обов'язкове розроблення Програми комплексного відновлення території територіальної громади (або її частини). Цей документ є юридичною основою, яка визначає просторові та соціально-економічні пріоритети відбудови й унеможливорює хаотичну, хабарницьку забудову. Майбутні правники мають розуміти, що будь-який інвестиційний договір, укладений ОМС, має проходити обов'язкову антикорупційну експертизу, а процедури виділення земельних ділянок чи комунального майна повинні відбуватися виключно через прозорі електронні аукціони (наприклад, у системі Prozorro.Продажі). Посилення

правоохоронного контролю за прозорістю цих процесів є ключовою вимогою міжнародних донорів (ЄС, Світового банку), які готові виділяти кошти на відбудову України лише за умови нульової толерантності до корупції.

Таким чином, архітектура Децентралізації 2.0 вимагає від територіальних громад трансформації із пасивних споживачів бюджетних дотацій в активних суб'єктів інвестиційних правовідносин. Наявний у законодавстві України інструментарій (індустріальні парки, договори ППП, місцеві запозичення) створює достатню правову базу для старту економічного відновлення.

Водночас головним викликом залишається низька правова спроможність окремих громад правильно застосовувати ці інструменти та розробляти інвестиційні договори високої юридичної якості. Підготовка компетентних юристів та правоохоронців, які здатні забезпечити правовий супровід інвестиційних проєктів та захистити майно громади від протиправних посягань, є невід'ємною складовою успішної повоєнної модернізації української держави на її шляху до Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Возняк Г. В., Капленко Г. В., Коваль В. М. Фінансова децентралізація як основа економічного відновлення територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. С. 1 – 8. URL: [file:///D:/Users/Eugene/Downloads/1624-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1558-1-10-20220929%20\(2\).pdf](file:///D:/Users/Eugene/Downloads/1624-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1558-1-10-20220929%20(2).pdf) (дата звернення: 22.05.2026).

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 року № 280/97-ВР. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 року № 1560-XII. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

4. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 року № 1116-IX. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 25.05.2026).

5. Національне агентство з питань запобігання корупції. Корупційні ризики під час будівництва, реконструкції, капітального ремонту цивільних об'єктів для відновлення України. 57 с. URL: <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2025-07/Restoration%20risk%20report%20UA.pdf> (дата звернення: 25.05.2026).

МОКРИЙ Богдан

студент Університету митної справи та фінансів

ФЕСЕНКО Валерія

професорка кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів, докторка економічних наук, професорка

ПРОЦЕСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АУДИТОРІВ В КРАЇНАХ ЄС

Актуальність теми процесів забезпечення незалежності аудиторів у країнах ЄС зумовлена зростанням ролі аудиту у формуванні довіри до фінансової та нефінансової звітності підприємств. У сучасних умовах європейські країни посилюють вимоги до професійної етики, системи публічного нагляду та механізмів запобігання конфлікту інтересів аудиторів, що особливо важливо після корпоративних скандалів та в умовах розвитку ESG-звітності. Для України дослідження європейського досвіду забезпечення незалежності аудиторів має практичне значення у контексті гармонізації національного законодавства з вимогами ЄС та підвищення якості аудиторської діяльності.

Принцип незалежності є фундаментальним в аудиторській діяльності, оскільки безпосередньо визначає об'єктивність і правильність професійних суджень аудитора. Він виступає ключовою передумовою довіри до фінансової звітності в ринковій економіці. Саме через зацікавленість у аудиторських висновках як замовника, так і широкого кола користувачів, постійно виникають різноманітні загрози та перешкоди дотриманню цього принципу.

В академічній і професійній літературі незалежність аудитора традиційно розглядається у двох аспектах: фактична незалежність та сприйнята незалежність (зовнішня незалежність). Фактична незалежність полягає в реальній здатності аудитора формувати об'єктивні та неупереджені судження, керуючись виключно професійними стандартами та етичними принципами.

Сприйнята (зовнішня) незалежність – це рівень довіри користувачів фінансової звітності до того, що аудитор діє об'єктивно та незалежно.

Через сучасну політичну нестабільність в Україні забезпечити незалежність аудитора вкрай складно, оскільки всі зусилля держави спрямовані на протидію агресору. Однак війна не є єдиною перешкодою для незалежного аудиту. Тому важливо виявити ключові причини, що ускладнюють застосування принципу незалежності (табл. 1).

Загрози незаженості аудитора

Загроза	Опис
Загроза власного інтересу (Self-interest threat)	Фінансова залежність від клієнта (високі гонорари, що становлять значну частину доходу фірми), інвестиції в клієнта, позики, подарунки чи інші фінансові вигоди.
Загроза самоконтролю (Self-review threat)	Аудитор перевіряє власну роботу або послуги, надані фірмою раніше (наприклад, підготовка бухгалтерського обліку + аудит)
Загроза захисту інтересів (Advocacy threat)	Аудитор активно відстоює позицію клієнта (наприклад, представництво в суді, просування акцій клієнта).
Загроза близькості / знайомства (Familiarity threat)	Тривалі стосунки з клієнтом (довгий термін аудиту), сімейні зв'язки, дружба з керівництвом компанії.
Загроза залякування (Intimidation threat)	Тиск з боку клієнта (погроза розірвання договору, судові позови, вплив через регуляторів чи владу)

Джерело: створено на основі [1]

Основні процеси забезпечення незалежності аудиторів у країнах ЄС базуються на вимогах Директиви 2006/43/ЄС та Регламенту ЄС № 537/2014 і спрямовані на мінімізацію конфлікту інтересів та підвищення довіри до результатів аудиту. Одним із ключових процесів є дотримання професійної етики та принципу незалежності, відповідно до якого аудитор не повинен перебувати під фінансовим, особистим або управлінським впливом клієнта. Для цього в ЄС діють обмеження щодо володіння акціями клієнта, отримання подарунків, участі в управлінні компанією та надання окремих неаудиторських послуг.

Важливим елементом є система ротації аудиторів та аудиторських фірм, особливо для підприємств, що становлять суспільний інтерес. У більшості країн ЄС встановлюються граничні строки безперервного надання аудиторських послуг одному клієнту, після чого аудитор або аудиторська фірма повинні бути замінені. Такий механізм спрямований на запобігання надмірно тісним відносинам між аудитором і клієнтом.

Окрему роль відіграє контроль за наданням неаудиторських послуг. Європейське законодавство містить перелік послуг, які аудитор не має права надавати клієнту одночасно з проведенням обов'язкового аудиту, зокрема податкове консультування, управлінські послуги чи участь у прийнятті управлінських рішень. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли аудитор перевіряє результати власної роботи.

Ще одним важливим процесом є функціонування системи публічного нагляду за аудиторською діяльністю. У країнах ЄС діють незалежні органи нагляду, які контролюють якість аудиту, дотримання стандартів професійної етики та вимог незалежності. Координацію на європейському рівні здійснює

Комітет європейських органів нагляду за аудитом – Committee of European Auditing Oversight Bodies (СЕАОВ).

Отже, країни ЄС створили ефективну модель забезпечення незалежності аудиторів через законодавство, етичні стандарти та незалежний нагляд. Для України її впровадження є необхідним. Основні кроки: обов'язкова ротація фірм, обмеження неаудиторських послуг, створення незалежного наглядового органу та пілотний спільний аудит.

Список використаних джерел:

1. Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants. *Ethics Board*. URL: <https://www.ethicsboard.org/publications/2025-handbook-international-code-ethics-professional-accountants> (дата звернення: 20.05.2026).

НАЗАРУК Тетяна

студентка Державного університету економіки і технологій

НЕСТЕРЕНКО Катерина

доцентка кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету економіки і технологій, кандидатка юридичних наук, доцентка

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ

Надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі стало історичним рішенням, яке змінило не лише перспективи України, а й сам підхід ЄС до власної ролі у світі. Це рішення засвідчило готовність Євросоюзу брати на себе більшу геополітичну відповідальність і остаточно визнати Україну частиною європейського простору, а не «російської сфери впливу». Уже у 2022 році ЄС став головним торговельним партнером України. Рішення про надання кандидатського статусу є унікальним з кількох причин.

По-перше, вперше в історії ЄС таке рішення було ухвалено під час повномасштабної війни. Воно стало не лише актом солідарності, а й підтвердженням того, що ЄС усвідомлює стратегічне значення України для європейської безпеки. Російська агресія довела, що Москва сприймає європейську інтеграцію України як загрозу власному впливу, а тому зрив вступу України до ЄС став однією з головних цілей російської політики.

По-друге, кандидатський статус означає відмову ЄС від старого підходу до пострадянських держав. Якщо раніше існував неформальний консенсус щодо неможливості вступу таких країн до ЄС, то після Революції Гідності та

повномасштабної війни стало очевидно, що українське суспільство поділяє європейські цінності та готове їх захищати ціною власного життя.

По-третє, вступ України матиме значний вплив на сам Євросоюз. Україна є великою державою за територією, населенням та економічним потенціалом, особливо в аграрній сфері. Це потребуватиме перегляду окремих політик ЄС, зокрема механізмів ухвалення рішень, регіональної та аграрної політики. Таким чином, інтеграція України означатиме трансформацію не лише української держави, а й самого Європейського Союзу [1].

Історію європейської інтеграції України можна розподілити за періодами:

Початковий етап (1990-ті роки) – формування базових відносин між Україною та ЄС. Підписання Угоди про партнерство і співробітництво 1994 року заклало інституційні основи взаємодії, хоча перспективи членства ще не розглядалися. У цей період створювалися перші державні структури та експертна база з питань євроінтеграції.

Етап поступового зближення (2000 – 2004 роки) – посилення європейського напрямку зовнішньої політики України на тлі протидії Росії. Помаранчева революція 2004 року відкрила нові можливості для інтеграції з ЄС, однак системні реформи залишалися обмеженими.

Етап асоціації та політичного перелому (2005 – 2014 роки) – підготовка Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Відмова влади підписати угоду під тиском Росії спричинила Революцію Гідності 2013 – 2014 років, після якої європейська інтеграція стала незворотним стратегічним курсом України.

Етап поглибленої інтеграції (з 2014 року) – реалізація Угоди про асоціацію, запровадження безвізового режиму, проведення антикорупційних реформ та поступове наближення України до політичних і правових стандартів ЄС [2].

Повномасштабна війна радикально змінила як Україну, так і ЄС. Вона консолідувала українське суспільство, посилила підтримку європейського курсу та змусила європейські держави переосмислити власну політику безпеки. Тут особливого значення набувають реформа судової системи, боротьба з корупцією та зміцнення державних інституцій. Ключовою особливістю майбутнього процесу має стати не просто післявоєнне відновлення, а глибока трансформація України. Йдеться про принцип «відбудувати краще, ніж було», поєднуючи реконструкцію держави з інтеграцією до ЄС. Цей процес повинен бути швидким, системним і базуватися на спільній стратегії України та Євросоюзу. Важливу роль у ньому мають відігравати не лише державні органи, а й громадянське суспільство, бізнес та органи місцевого самоврядування. Особливе значення матиме питання безпеки. На відміну від попередніх хвиль розширення ЄС, інтеграція України відбуватиметься в умовах тривалої загрози з боку Росії. Тому процес реформ і відбудови має супроводжуватися ефективним управлінням ризиками та міжнародними гарантіями стабільності. А нова реальність після російського вторгнення в Україну свідчить про те, що радикальних змін потребує не лише Україна. Щоб «бути готовим» до України, ЄС має стати справді глобальним гравцем і змінити систему ухвалення рішень.

Список використаних джерел:

1. Gradus Research. 2025. «Україна майбутнього». Available at https://gradus.app/documents/284/Future_Ukraine_Gradus_Research_UKR.pdf (дата звернення: 25.05.2026).

2. Democratic Initiatives Foundation. Independence Day of Ukraine (survey results, August, 2025). <https://dif.org.ua/article/independence-day-of-ukraine-what-unites-ukrainians-and-how-we-see-victory-in-the-sixth-month-of-war> (дата звернення: 25.05.2026).

НЕДОСТУПЕНКО Анастасія

студентка Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник:

ДАЦЮК Тетяна

доцентка кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія», кандидатка історичних наук, доцентка

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ

У сучасному світі такі цифрові платформи, як Instagram, TikTok та Facebook, виконують важливі комунікативні, інформаційні, освітні та економічні функції.

Соціальні мережі відіграють різні функції такі як: комунікативна, інформаційна, інструмент для самоосвіти, та економічна.

Але на жаль не все є таким позитивним і гарним, соціальні мережі також мають свою проблематику, яка має сильний вплив на молоде суспільство.

За останні роки спостерігається стрімке погіршення психічного здоров'я молоді, що робить аналіз цього чинника критично важливим.

За даними ВООЗ, кожен восьмий мешканець планети має психічний розлад, а офіційна статистика фіксує зростання кількості підлітків із діагностованими розладами психіки та поведінки на 17 % лише за останні два роки. Згідно з дослідженнями, близько 14 % підлітків у світі живуть із психічними порушеннями, причому половина з них формується ще до 14-річного віку [1]. У старшому підлітковому віці найпоширенішими стають тривожні розлади, які безпосередньо пов'язані з використанням цифрового простору.

Основною негативною функцією є дезінформація, «психологічні проблеми» та «синдром втрачених можливостей» (FOMO).

FOMO (від англ. Fear of missing out – страх щось пропустити) – це соціальний невроз, що виявляється у нав'язливому страху пропустити цікаву подію, вигідну можливість або важливу новину, якими володіють інші [2].

Кожного дня блогери та інфлюенсери транслюють ідеальну картинку життя: спортивні тіла, бездоганну зовнішність з купою хірургічних втручань, та твердження яке шириться суспільством «успішний успіх».

Соціальні мережі будуються на контенті про заробіток, гроші, дороге майно, брендовий одяг, заробіток «з нічого» від чого людина починає комплексувати через зовнішність, обмеження грошей, починає порівнювати себе з іншими що потім дає негативні наслідки поведінки.

Негативні наслідки поведінки бувають різні, як легкої так і тяжкої форм проявлення.

Легка форма синдрому FOMO – зазвичай обмежується лише повсякденною тривожністю, ситуативним зниженням настрою та нав'язливим бажанням постійно перевіряти стрічку новин (так званим «скролінгом»).

Підліток відчуває легке незадоволення своїм життям, проте це не заважає його щоденній рутині та навчанню.

Тяжка форма FOMO часто трансформується в розлади харчової поведінки (анорексію, булімію) через прагнення відповідати екранним стандартам. Через цей агресивний вплив алгоритмів Генеральний хірург США та АРА вже закликали впровадити попереджувальні маркування на платформах за аналогією з тютюновими виробами. Дослідження засвідчує, що соціальні мережі мають глибокий деструктивний вплив на психологічне здоров'я молоді. Головним внутрішнім дестабілізатором є синдром FOMO, викликаний трансляцією блогерами ілюзорного «успішного успіху» та ідеальної зовнішності. Порівняння себе з цими стандартами руйнує самооцінку підлітків, провокує тривожність, розлади харчової поведінки, а також породжує замкненість, агресію та постійні сварки в родині. У підсумку, захист психіки підлітків вимагає не заборони гаджетів, а розвитку медіаграмотності, цифрової гігієни та збереження довірливого контакту з батьками в реальному житті.

Список використаних джерел:

1. Вплив соціальних мереж на психічне здоров'я дітей і підлітків. *НейроNEWS: психоневрологія та нейропсихіатрія*. 2025. № 6 (161). URL: <https://neuronews.com.ua/ua/archive/2025/6%28161%29/pages-5-6/vpliv-socialnih-merezh-na-psihichne-zdorov-ya-ditey-i-pidlitkiv> (дата звернення: 23.05.2026).

2. Що таке синдром втрачених можливостей? Пояснює психологиня Фонду «Маша». *Фонд Маша : офіційний сайт*. URL: <https://mashafund.org.ua/scho-take-syndrom-vtrachenyh-mozhlyvostej-poyasnyuye-psychologynya-fondu-masha/> (дата звернення: 23.05.2026).

НЯЙКО Дар'я

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

*професор кафедри адміністративного
права та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України забезпечення прав і свобод людини набуває особливої актуальності та нових викликів. Запровадження воєнного стану в Україні, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», передбачає можливість тимчасового обмеження конституційних свобод і прав людини та громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [5]. Водночас, навіть у цей складний період, Україна продовжує свій рух у напрямку європейської інтеграції, що вимагає реформування національного законодавства. Важливим кроком на шляху адаптації до стандартів ЄС стало прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру», який покликаний забезпечити баланс між ефективним публічним управлінням та захистом прав приватних осіб [4]. Цей закон визначає правові засади діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, забезпечуючи право особи на участь у процедурі, право бути вислуханою та доступ до матеріалів справи. Особливого значення набуває дослідження того, як в умовах воєнного стану забезпечуються права громадян в адміністративному процесі, оскільки функціонування органів державної влади та судової системи зазнало суттєвих змін, що робить критично важливою адаптацію вітчизняного адміністративного судочинства та адміністративних процедур до європейських стандартів, зокрема через призму практики Європейського суду з прав людини та принципів належного врядування, задля гарантування верховенства права в Україні під час війни та у поствоєнний період [2, с. 206].

Реалізація та захист прав особи в адміністративному процесі під час дії воєнного стану зазнали суттєвої трансформації через необхідність балансування між національною безпекою та дотриманням міжнародних стандартів. Правовий режим воєнного стану, регульований профільним законодавством, об'єктивно

обмежує певні процедурні строки та доступ до окремих категорій публічної інформації, проте ці обмеження не повинні нівелювати саму суть права на належне врядування [1, с. 476]. Впровадження Закону України «Про адміністративну процедуру» стало ключовим інструментом мінімізації свавілля з боку суб'єктів владних повноважень у цей критичний період, оскільки він закладає чіткі європейські стандарти взаємодії держави та громадянина [4]. Наукові дослідження засвідчують, що адаптація національного адміністративного процесу до стандартів ЄС вимагає неухильного дотримання принципу верховенства права та презумпції правомірності дій приватного суб'єкта навіть під час воєнних дій [2, с. 207]. Особливої ваги набуває практична реалізація права особи бути вислуханою перед прийняттям будь-якого несприятливого адміністративного акта, що є фундаментальним для європейського права простору та безпосередньо впливає на рівень довіри до інститутів публічної влади в умовах війни [2, с. 207 – 208]. Разом із тим, адаптаційні процеси стикаються із серйозними викликами, серед яких дестабілізація роботи органів місцевого самоврядування на прифронтових територіях, руйнування інфраструктури та вимушене обмеження особистого прийому громадян [3, с. 8]. Для подолання цих перешкод критично важливою є повна цифровізація адміністративних послуг та судочинства, яка дозволяє забезпечити безперервність реалізації прав людини дистанційно, відповідно до найкращих європейських практик [3, с. 12]. Трансформація вітчизняних адміністративно-процесуальних інститутів крізь призму практики Європейського суду з прав людини доводить, що жодні безпекові виклики не можуть виправдати відступ від стандартів об'єктивності, безсторонності та пропорційності при прийнятті рішень державними органами [1, с. 475]. Оцінюючи ефективність правового регулювання, експерти наголошують, що гармонізація українського законодавства із принципами належного врядування (good administration) є не лише умовою євроінтеграції, а й гарантією збереження демократичного устрою всередині країни [1, с. 476].

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що забезпечення прав людини в адміністративному процесі України в умовах воєнного стану безпосередньо залежить від успішності імплементації Закону «Про адміністративну процедуру» та його синхронізації з вимогами ЄС. Тимчасові обмеження прав, зумовлені війною, мають бути строго пропорційними, законними та підконтрольними суду. Подальша адаптація до європейських стандартів, зокрема через цифровізацію та впровадження правових позицій ЄСПЛ, виступає базовим фундаментом для побудови людиноцентричного публічного управління в Україні як у воєнний, так і у поствоєнний періоди.

Список використаних джерел:

1. Колтун Ю. М. Захист прав і свобод людини в адміністративному судочинстві в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 474 – 479. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/303583/295628> (дата звернення: 26.05.2026).

2. Костюк Н. П. Проблеми реалізації прав людини в умовах воєнного стану і відповідність їх до законодавства ЄС. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6. Т. 1. С. 205 – 210. URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/377/333> (дата звернення: 26.05.2026).

3. Кравцова Т. Трансформація адміністративного права України в умовах воєнного стану: баланс між безпекою та правами людини. *Адміністративне право і процес*. 2025. № 3. С. 5 – 18. URL: <https://www.applaw.net/index.php/journal/article/view/871/22> (дата звернення: 26.05.2026).

4. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 року № 2073-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України (дата звернення: 26.05.2026).

5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. (дата звернення: 26.05.2026).

ОВЕРКО Родіон

студент Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця

Науковий керівник:

КУЗЬ Олег

завідувач кафедри міжнародних відносин і політичної філософії Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця, доктор філософських наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Процес набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі вимагає системної, масштабної та безпрецедентної за своїми оцінками гармонізації національної правової системи з актами європейського права. Сучасний етап цієї трансформації відбувається в унікальних історичних координатах, де необхідність динамічного впровадження регуляторних стандартів Європейського Союзу безпосередньо збігається з потребою функціонування державних інститутів у правовому режимі воєнного стану [3, с. 35]. У цих умовах виникає об'єктивна потреба наукового переосмислення класичних євроінтеграційних механізмів, оскільки вітчизняні правові інститути мають одночасно забезпечувати високу мобільність оборонного характеру та

закладати нормативне підґрунтя для майбутнього прозорого повоєнного відновлення держави.

Головна теоретична та практична дилема сучасної гармонізації законодавства полягає у пошуку балансу між безпековою централізацією державного управління та фундаментальними демократичними вимогами європейського співтовариства. Правовий режим воєнного стану за своєю природою вимагає звуження окремих процедурних аспектів та концентрації владних повноважень задля оперативного реагування на виклики. Водночас Копенгагенські критерії членства в Європейському Союзі імперативно вимагають подальшого розвитку децентралізації, забезпечення верховенства права та посилення прозорості ухвалення рішень [1, с. 14]. Євроінтеграційний вектор розвитку правової системи України у цей період має базуватися на створенні таких правових запобіжників, які дозволять ефективно захищати суверенітет без руйнації того інституційного фундаменту, на якому будується європейський правовий простір.

Окремим стратегічним напрямом гармонізації є комплексна адаптація економічного та регуляторного законодавства до умов майбутнього масштабованого повоєнного відновлення. Приплив європейського капіталу та ефективна реалізація міжнародних програм фінансової допомоги будуть можливими лише за умови повної відповідності вітчизняних інститутів захисту прав інвесторів, конкурентної політики та корпоративного управління європейським стандартам [3, с. 38]. Нормативне регулювання державних закупівель, митних процедур та правового режиму індустріальних парків уже сьогодні трансформується з урахуванням європейського досвіду, що мінімізує корупційні ризики та забезпечує повну прозорість розподілу фінансових ресурсів під час майбутньої відбудови промислового потенціалу країни.

Важливим компонентом адаптаційних процесів є також інтеграція екологічних та соціальних стандартів Європейського Союзу, зокрема ключових параметрів Європейського зеленого курсу, у стратегію національної реновації [2, с. 142]. Повоєнна відбудова зруйнованої критичної та промислової інфраструктури не може відбуватися за застарілими технічними та екологічними зразками, оскільки це законсервує технологічну відсталість і заблокує європейську інтеграцію. Модернізація правового регулювання містобудівної діяльності, енергетики та екологічного контролю має здійснюватися на основі базового принципу відбудови краще ніж було, що передбачає пряме правове закріплення високих стандартів енергоефективності, декарбонізації та екологічної безпеки безпосередньо на етапі проектування.

Таким чином, гармонізація вітчизняного законодавства із правом Європейського Союзу в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення не може зводитися до механічного копіювання закордонних нормативних актів [1, с. 16]. Вона має виступати головним націєтворчим та модернізаційним інструментом, який дозволить перетворити кризові виклики воєнного часу на імпульс для системного оновлення. Успіх майбутнього повоєнного відновлення України та швидкість її інституційного зближення з європейською спільнотою прямо залежать від здатності правових інститутів держави адаптуватися до

екстремальних умов сьогодення, зберігаючи при цьому стратегічну орієнтацію на європейські демократичні цінності та правові стандарти [2, с. 148].

Список використаних джерел:

1. Копиленко О. Л. Теоретико-правові засади адаптації законодавства України до права Європейського Союзу. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2. С. 12 – 18.

2. Микієвич М. М. Інституційно-правові аспекти співробітництва України з Європейським Союзом у сфері зовнішньої та безпекової політики. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 284 с.

3. Пархоменко Н. М. Модернізація правової системи України в контексті європейських інтеграційних процесів. *Держава і право*. 2023. Вип. 92. С. 34 – 41.

ПАНТІЛЄЄВА Кіра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ГУЗЕНКО Олена

доцентка кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка економічних наук, доцентка

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується лавиноподібним зростанням інформаційних потоків та перманентними кризовими явищами. У центрі цих процесів опиняється молодь – соціально-демографічна група на етапі інтенсивної соціалізації, формування стійкої ідентичності та професійного самовизначення. Психіка індивіда в цей період є найбільш пластичною, але й водночас найменш захищеною від деструктивних зовнішніх впливів. Збереження ментального здоров'я молоді є стратегічним завданням держави, оскільки її психоемоційний потенціал безпосередньо визначає якість майбутнього людського капіталу країни [1].

Питання психологічного благополуччя та адаптаційних механізмів студентської молоді перебувають у фокусі багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Інтегральну стійкість особистісної сфери до стресогенних факторів

вивчали такі вчені, як І. Бек, В. Горбунова, А. Колупаєва та інші. У їхніх наукових працях доведено, що благополуччя людини залежить від гармонійної взаємодії внутрішніх ресурсів та зовнішніх систем соціальної підтримки [2, с. 45]. Проте стрімка цифровізація життєвого простору та нові безпекові виклики сьогодення зумовлюють необхідність глибокого аналізу превентивних стратегій.

Метою доповіді є комплексний аналіз ключових соціально-психологічних викликів, які чинять найбільший деструктивний вплив на ментальне здоров'я сучасної молоді, а також визначення ефективних шляхів його збереження та зміцнення в умовах освітнього середовища.

На основі аналізу теоретичних джерел та емпіричних даних можна класифікувати кілька груп найгостріших соціально-психологічних викликів, з якими стикається сучасне юнацтво. Першим чинником виступає тотальна цифровізація життя та інтеграція у віртуальний простір. Соціальні мережі часто трансформуються у джерело серйозних психологічних деструкцій. Особливою гостроти набуває феномен «FOMO» (синдром втрачених можливостей). Постійне споглядання штучно змодельованого й ідеалізованого «упішного життя» однолітків у мережах провокує хронічне почуття меншовартості, незадоволеності собою та веде до тривожно-депресивних станів [4, с. 12].

Другим критичним викликом є виражена соціальна ізоляція та прогресуючий дефіцит навичок безпосередньої, «живої» комунікації. Тривалі періоди дистанційного навчання обмежили простір для природної міжособистісної взаємодії. Студентські роки є часом розширення соціальних контактів, натомість замкненість у межах власних осель призвела до емоційного збіднення та поглиблення почуття екзистенційної самотності серед студентства. Багато молодих людей наразі відчують труднощі під час інтеграції в реальні колективи, демонструючи ознаки соціофобії.

Третім вагомим чинником є поширення «синдрому високих досягнень», що тісно пов'язаний із невротичним перфекціонізмом. Сучасний соціум транслює жорсткі стандарти успішності, де особистісна цінність прирівнюється до продуктивності та статусу. Намагання відповідати завищеним очікуванням батьків і суспільства виснажує внутрішні ресурси, викликаючи емоційне та професійне вигорання вже на етапі навчання. Юнаки та дівчата втрачають пізнавальну мотивацію, відчуваючи хронічну втому та апатію.

Четвертим викликом є пролонгований макросоціальний стрес. Ситуація тотальної життєвої невизначеності, безпекові ризики, руйнування звичного побуту та економічна нестабільність є потужними тригерами для розвитку психічної травматизації [3]. У молодіжному середовищі фіксується стрімке зростання кількості панічних розладів та генералізованих тривожних станів.

Зазначені чинники у своїй синергії руйнують психологічний імунітет молоді. Постійний стрес призводить не лише до емоційних розладів, а й до когнітивного дефіциту – знижується концентрація уваги, погіршується пам'ять, втрачається здатність до критичного мислення.

З огляду на це, стратегія збереження ментального здоров'я має бути комплексною й здійснюватися на двох рівнях. Перший (інституційний) передбачає перебудову системи психологічного супроводу в закладах вищої

освіти: створення сучасних центрів ментального благополуччя, впровадження анонімних ліній підтримки та проведення тренінгів зі стресостійкості й саморегуляції [2]. Другий (особистісний) рівень фокусується на вихованні культури «self-care» (турботи про себе), що охоплює освоєння технік психологічної самопомоги (медитація, дихальні вправи) та суворе дотримання цифрової гігієни через свідомий інформаційний детокс.

Таким чином, комплексні соціально-психологічні виклики XXI століття чинять серйозний деструктивний тиск на ментальну сферу молоді, провокуючи тривожність, депресивні стани та раннє вигорання. Ефективна протидія цим тенденціям можлива лише за умови консолідації зусиль освітніх закладів та активного залучення самої молоді до збереження свого психоемоційного ресурсу. Впровадження превентивних програм дозволить сформувати стійку особистість, здатну успішно адаптуватися до вимог мінливого світу.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Психічне здоров'я: безпека та виклики в сучасному світі. Женева : ВООЗ, 2022. 48 с.
2. Горбунова В. В. Психологічне благополуччя та ментальне здоров'я особистості в умовах криз. *Психологічні науки*. 2023. Т. 14, № 2. С. 41 – 49.
3. Кризова психологія та виклики сьогодення: навч. посіб. / за ред. А. М. Колушаєвої. Київ : Либідь, 2024. 210 с.

ПІДГУРСЬКА Александра

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ПОНОМАРЕНКО Віктор

викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ: ВПЛИВ НА РІВЕНЬ БЕЗПЕКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА

Умови воєнного стану актуалізували проблему цивільного обігу вогнепальної зброї в Україні. Ця тема потребує збалансованого правового регулювання, врахування кримінологічних чинників та психоемоційного стану соціуму.

Запуск у червні 2023 року «Єдиного реєстру зброї» та «Єдиного вікна для громадян» спростив процедури ліцензування й посилив державний контроль за обігом вогнепальної зброї [6]. Нині цей контроль спрямований не лише на суб'єктів господарювання та громадян, а й на профілактику зловживань у поліцейських органах [3, с. 209].

Адміністративно-правовий механізм регламентується ст. 190–195-2 КУпАП, які передбачають штрафні санкції та конфіскацію за порушення правил придбання, зберігання чи транспортування зброї [9, ст. 190–195-2]. Проте прагнення громадян до самозахисту на тлі помірної довіри до поліції (34–37% за даними КМІС [8]) стримується жорсткою судовою практикою. Розмитість меж необхідної оборони створює ризик криміналізації дій захисника. Більше того, прецеденти засудження правоохоронців за застосування зброї формують у них стійкий підсвідомий бар'єр («краще не стріляти»), що знижує ефективність протидії злочинності.

Проект Закону № 5708 покликаний систематизувати галузеве законодавство, проте містить техніко-юридичні недоліки й зауваження щодо механізмів реалізації права на самозахист [1, с. 27]. Кабінет Міністрів України наголошує на обов'язковості адаптації національного права до європейських вимог Директиви (ЄС) 2021/555 [2, с. 3], яка передбачає суворі кримінальні й медичні фільтри для набувачів зброї [6].

Статистика Офісу Генерального прокурора фіксує високі показники незаконного обігу зброї (ст. 263 КК України): 4556 випадків у 2023 р., 4844 у 2024 р., 4676 у 2025 р. [5, с. 141]. Водночас спостерігається зниження кількості насильницьких злочинів із використанням зброї у тилу, що підтверджує ефективність поліцейського контролю [4, с. 81]. Обмеження доступу до легальної короткоствольної зброї у стані крайньої необхідності звужує законні можливості самооборони громадян [1, с. 12].

Головним джерелом тіншового ринку є зброя із зони бойових дій. Кримінологічний аналіз спростовує стереотип про військовослужбовців як головне джерело небезпеки: вони демонструють високу дисципліну та адаптивність [11]. Основним покупцем нелегальної зброї є цивільне населення, яке через безпекову тривожність або кримінальні мотиви формує стабільний попит на чорному ринку [4, с. 84]. Це стимулює мілітаризацію криміналітету та веде до збройних нападів на правоохоронців у мирних регіонах [4, с. 86].

Ставлення українців до зброї є подвійним: відчуття особистої безпеки конкурує зі страхом перед загальною мілітаризацією суспільства. Опитування МВС свідчить про високий запит на впорядковані, прозорі процедури придбання зброї [6].

Війна посилює психоемоційне виснаження та ризики ПТСР серед населення [7, с. 215]. Держава впроваджує нормативні заходи психологічного супроводу (наприклад, Наказ МВС № 616 для НГУ [10]) та декларує обов'язковість оглядів для цивільних. Проте реальний механізм контролю за проходженням психологів залишається формальним. Практика «купівлі» довідок нівелює превентивну функцію оглядів. Відсутність дієвого державного

аудиту створює ризики потрапляння зброї до осіб з емоційною нестабільністю чи латентною агресією [6].

Адміністративно-правове регулювання обігу зброї в Україні потребує адаптації до стандартів ЄС та лібералізації права на самозахист із чітким визначенням меж необхідної оборони. Оскільки цивільні особи є основними споживачами чорного ринку, легалізація за умов жорсткого державного контролю є дієвою альтернативою тінізації зброї. Ключовим завданням держави є перехід від формального медичного скринінгу до реального контролю за психологічним станом набувачів зброї, що мінімізує ризики насильства у посттравматичному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Висновок Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України до проєкту Закону України про цивільний оборот вогнепальної зброї (реєстр. № 5708).
2. Висновок Кабінету Міністрів України щодо відповідності проєкту Закону № 5708 зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції (acquis ЄС).
3. Куліш А. М., Швець А. І. Предмет контролю за обігом вогнепальної зброї в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Вісник Кримінологічної асоціації України*, 2026.
4. Стрельбіцька Л. Я., Грачук В. С., Корнійчук О. І. Кримінологічний вимір незаконного обігу зброї в сучасних умовах. *Social Development: Economic and Legal Issues*, 2026.
5. Квашніцька В. Р. Кримінологічні аспекти незаконного обігу зброї в умовах війни. *Злочинність і протидія їй в умовах війни*, 2026.
6. Офіційні матеріали МВС України: Заява Міністра І. Клименка; Результати опитування щодо володіння зброєю (червень-липень 2024 р.).
7. Ломакін Г. І., Сапельнікова Т. С. Особливості психоемоційного стану військовослужбовців і реабілітаційні підходи в умовах воєнного часу. *Збірник наукових праць*, 2026.
8. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). Довіра суспільним інституціям: результати загальнонаціонального опитування.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х (із змінами та доповненнями).
10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.09.2024 № 616 «Про внесення змін до Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України».
11. Коваль В. І., Музичко Л. Т. Психологічні механізми адаптації та стресостійкості мобілізованих військовослужбовців у контексті сучасних бойових дій. *Young Scientist*, 2(139), 2026.

ПІДКЕВИЧ Владислав

*курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Національної поліції України Донецького
державного університету внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро

*старший викладач кафедри
загальноправових дисциплін факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної
поліції України Донецького державного
університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН ДОСВІДОМ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

У сучасних реаліях гібридних конфліктів, кібернетичних загроз і транснаціонального тероризму належна підготовка фахівців для сектору безпеки та оборони набуває особливо важливого стратегічного значення. Для України в умовах існуючих загроз національній безпеці, зокрема посягань на державний суверенітет і територіальну цілісність, дана проблематика є надзвичайно актуальною. Саме тому реформування та створення ефективної системи підготовки кадрів для сектору безпеки й оборони України є завданням загальнодержавного значення, що потребує вивчення та впровадження міжнародного досвіду.

Одним із перших і важливих етапів реформування сектору безпеки та оборони України стало прийняття двох ключових підзаконних нормативно-правових актів, які заклали основу для подальших змін: Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України». Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України.

Так, Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26 травня 2015 року №287/2015, визначено, що одним із головних напрямів зміцнення обороноздатності держави є реформування сил оборони з орієнтацією на створення високоефективних та боєздатних підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, із забезпеченням переваги якісних характеристик над кількісними.

У багатьох країнах світу особлива увага приділяється професійному відбору кадрів для структур національної безпеки. Наприклад, для вступу до елітного італійського спецпідрозділу «Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza» (NOCS), який виконує складні антитерористичні та антикримінальні операції, кандидат повинен пройти складний багаторівневий відбір. Однією з основних вимог є добровільність вступу. Особи, які бажають стати співробітниками

підрозділу, повинні мати щонайменше чотири роки служби в поліції. Відбір включає співбесіду з досвідченим офіцером, комплексне медичне обстеження, психологічне тестування та перевірку фізичної підготовки. Особливу увагу під час відбору приділяють мотивації кандидатів та їхній психологічній стійкості [1].

Ще одним прикладом є французький спецпідрозділ GIGN – «Grouped'Intervention de la Gendarmerie Nationale» («Група втручання Національної жандармерії»), де процес набору також є надзвичайно суворим. Кандидатами можуть бути як чоловіки, так і жінки, які мають офіцерські або унтер-офіцерські звання, що свідчить про врахування гендерної рівності у сучасних умовах. Основні вимоги до претендентів: вік до 30 років, французьке громадянство, проходження служби у жандармерії та не менше п'яти років безперервного стажу служби.

Базові фізичні випробування включають так звані «сухі» та «мокрі» тести, які проводяться на тренувальній базі GIGN.

Під час «сухих» тестів перевіряються навички альпінізму, проходження смуги перешкод та здатність діяти в умовах переслідування із застосуванням службових собак. Кандидати також беруть участь у спарингах на рингу. Для перевірки витривалості необхідно виконати 100 віджимань, 25 підтягувань, піднятися канатом на висоту 5 метрів та виконати інші нормативи. «Мокрі» випробування проходять у басейні та включають плавання на 100 метрів вільним стилем, 50 метрів під водою, плавання зі зв'язаними руками, а також стрибок у воду з 10-метрової вишки. Після цього кандидати здійснюють марш-кидок на 8000 метрів за одну годину у повному спорядженні та зі зброєю. Значна увага приділяється вогневій підготовці – стрільбі з автомата на дистанції 200 метрів і пістолета на 15 метрів. Окремим елементом випробувань є проходження вузьких каналів та труб, заповнених рідиною з різким запахом, що спрямоване на подолання страху замкнутого простору [2, с. 66].

Важливість створення ефективної системи підготовки кадрів для сектору безпеки й оборони підтверджується також існуванням державних програм професійної освіти у сфері національної безпеки. Наприклад, у США діє федеральна програма National Security Education Program, запроваджена відповідним законом, яка визначає основні напрями підготовки кадрів для американських спецслужб.

Отже, міжнародний обмін досвідом є важливим механізмом підвищення ефективності підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони України в умовах воєнних викликів. Успішне впровадження такого співробітництва потребує подолання наявних труднощів, ефективного використання перспектив міжнародного партнерства та застосування найкращих світових практик на основі стратегічного підходу. Отримані знання, навички та професійний досвід сприятимуть зміцненню обороноздатності держави та підвищенню рівня національної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Honcharenko I. V., Mikhaïlova Y. O. Досвід підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони провідних країн світу та шляхи його впровадження в Україні. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. 2016. Vol. 74 (3). P. 214 – 222.

2. Михайлова Ю. О. Особливості системи підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони у провідних країнах світу. *Editorial Board*. Вип. 58.

ПОДГОРНЯК Денис

студент Карпатського інституту підприємництва Університету «Україна»

Науковий керівник:

БУТИРІН Євген

доцент кафедри соціальної роботи Карпатського інституту підприємництва Університету «Україна», доктор юридичних наук, доцент

РЕЛОКАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ХУСТСЬКОГО РЕГІОНУ)

Військова агресія проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, суттєво змінила звичний хід життя в багатьох сферах суспільства, зокрема в освітній. Ця ситуація створила низку серйозних проблем для освітньої системи, зокрема поставила виклики перед аналітичним і інформаційним забезпеченням освітньої галузі. Унаслідок бойових дій та окупації частини території України було порушено освітній процес, зруйнована інфраструктура освітніх закладів.

Масштабна міграція, спричинена воєнною агресією, докорінно змінила демографічний та соціальний ландшафт Закарпатської області. Ставши одним із ключових гуманітарних хабів країни, регіон прийняв тисячі внутрішньо переміщених осіб. Це не лише створило додаткове навантаження на інфраструктуру краю, а й заклало підґрунтя для нового етапу соціокультурної інтеграції та переформатування області у сфері освітніх послуг.

Згідно з наказом МОН №267 від 16 лютого 2026 року, Донбаська державна машинобудівна академія (ДДМА) разом зі своїми структурними підрозділами (Дружківський фаховий коледж ДДМА; Краматорський фаховий коледж промисловості, ІТ та бізнесу ДДМА) була релокована на територію м. Хуст [1]. На думку науковопедагогічного колективу Донбаської державної машинобудівної академії, релокація – це не лише порятунок від війни, а й потужний економічний хід: по-перше, Закарпатська область активно розвиває виробничі потужності, які потребують кваліфікованих інженерів; подруге,

релокація надає можливість запровадити дуальну освіту у навчальному закладі (студенти зможуть поєднувати теорію з практикою на місцевих підприємствах) [2].

Органи місцевого самоврядування надали матеріальну допомогу релокованому навчальному закладу. Донбаській машинобудівній академії було передано у тимчасове користування 4-поверхове, нежитлове адміністративне приміщення, загальною площею 4533,4 кв.м., яке знаходиться на балансі Хустської районної ради [3]. Однак, релокація навчальних закладів створила додаткове навантаження на місцеві навчальні заклади. На території м. Хуст функціонує Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Карпатський інститут підприємництва [4], який має ідентичні спеціальності з Донбаською державною машинобудівною академією («Менеджмент», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Комп'ютерні науки»).

Також у Хусті надають навчальні послуги Закарпатський лісотехнічний фаховий коледж, Хустський фаховий технічний коледж, КЗ «Хустський професійний коледж» ЗОР, які мають ідентичні спеціальності з релокованими навчальними закладами («Комп'ютерна інженерія», «Галузеве машинобудування», «Економіка, облік і оподаткування» та ін.).

Треба зробити увагу на те, що до релокації навчальних закладів зі сходу кількість здобувачів у вищезазначених коледжах зменшувалася з кожним навчальним роком [5, 6].

Таким чином, релокація навчальних закладів спричинила суттєве загострення конкуренції на ринку освітніх послуг Хустщини. Дублювання ключових спеціальностей створює ситуацію боротьби за обмежений контингент вступників. Подібна ситуація вимагає від керівництва закладів пошуку унікальних переваг та глибшої інтеграції з реальними потребами місцевого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Наказ МОН України № 267 від 16.02.2026 р. «Про релокацію Донбаської державної машинобудівної академії». URL: <https://mon.gov.ua/prasearch?num=267> (дата звернення: 19.05.2026).

2. Індустріальний десант: Донбаська машинобудівна академія офіційно переїхала до Хуста. Transkarpatia.net. URL: <https://transkarpatia.net/transcarpathia/social/199125-industrialnij-desant-donbaska-mashinobudivnaakademija-oficijno-perejihala-do-husta.html> (дата звернення: 19.05.2026).

3. У Хусті готуються прийняти технічний виш із Краматорська. Varosh. URL: <https://varosh.com.ua/noviny/1000-studentiv-ta-prymishchenniakolyshnyoyirda-iak-do-khusta-relokuvatymut-donbasku-mashynobudivnuakademiiu/> (дата звернення: 19.05.2026).

4. Карпатський інститут підприємництва ВСП ЗВО «Університет «Україна»: офіційний сайт. URL: <https://kipuu.com.ua/category/novyny> (дата звернення: 19.05.2026).

5. Хустський фаховий технічний коледж. Статистика вступу 2024. Вступ.ОСВІТА.УА. URL: <https://vstup.osvita.ua/y2024/r8/960/> (дата звернення: 19.05.2026).

6. Хустський фаховий технічний коледж. Статистика вступу 2023. Вступ.ОСВІТА.УА. URL: <https://vstup.osvita.ua/y2023/r8/960/> (дата звернення: 19.05.2026).

ПОЛТОРАК Аліна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КУРАКІН Олександр

завідувач кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Цифровізація суспільства сьогодні є одним із провідних чинників, що змінюють функціонування правової системи. Вона охоплює не лише впровадження сучасних технологій у роботу державних установ, але й трансформує саму логіку взаємодії між державою, правом та громадянином. Правова система поступово відходить від традиційних паперових і процедурних моделей, адаптуючись до динамічних, цифрових та автоматизованих механізмів регулювання суспільних відносин. Це вимагає переосмислення ролі правових інститутів у змінених умовах [1].

Інституційні зміни в правовій системі насамперед відображаються у модифікації ключових правових структур, таких як судова система, органи виконавчої влади, а також системи реєстрації та надання адміністративних послуг. Застосування електронного судочинства, цифрових реєстрів і платформ електронного урядування значно підвищує ефективність управлінських процесів. Однак це також викликає нові виклики, зокрема щодо захисту персональних даних, забезпечення кібербезпеки та гарантування доступу до правосуддя в умовах цифрової нерівності.

Важливим аспектом трансформації є приведення правового регулювання у відповідність до нових технологічних реалій, зокрема розвитку таких сфер, як штучний інтелект, великі дані та автоматизовані системи ухвалення рішень. Це

ставить перед правовою системою завдання знайти баланс між ефективністю цифрових інструментів і дотриманням основоположних прав людини. Особливо нагальним є питання відповідальності за рішення, ухвалені з використанням алгоритмів, а також визначення меж, у яких можна делегувати державні функції цифровим системам [2].

Варто також підкреслити, що цифровізація сприяє зростанню прозорості та відкритості діяльності державних інститутів, але водночас створює нові ризики, пов'язані з інформаційною безпекою і потенційними зловживаннями персональними даними. У такому контексті правова система має розробляти не лише механізми регулювання, а й превентивні заходи захисту, які забезпечать стабільну роботу інституцій в умовах постійного технологічного прогресу [3].

Науковці акцентують увагу на тому, що процес цифровізації правової системи обумовлює необхідність вдосконалення механізмів правового регулювання цифрових технологій, а також адаптації законодавства до сучасних викликів суспільства. У межах сучасних досліджень наголошується на важливості створення ефективної системи правового забезпечення цифрової трансформації, яка б гармонійно поєднувала інноваційний розвиток держави з належним захистом прав людини, забезпеченням інформаційної безпеки та підтриманням стабільності правопорядку [4, с. 76 – 77].

Отже, інституціональна трансформація правової системи в умовах цифровізації суспільства є багатогранним і складним процесом, який охоплює як структурні, так і функціональні зміни. Це потребує переосмислення усталених правових підходів і створення нової моделі взаємодії між державою та суспільством, у якій цифрові технології виступатимуть не лише інструментом, а й ключовою складовою розвитку правової системи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.05.2026).
2. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 17.05.2026).
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 17.05.2026).
4. Заславська Л. В. Правове забезпечення застосування цифрових технологій в умовах трансформації суспільства. Інформація і право. 2023. № 3(46). С. 75 – 85. URL: <https://il.ippi.org.ua/article/view/287151> (дата звернення: 18.05.2026).

ПОПОВ Максим

студент навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ГАРМОНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Воєнний стан, введений в Україні у зв'язку з повномасштабною збройною агресією РФ, зумовив необхідність оперативного перегляду багатьох інститутів адміністративного права. Забезпечення національної безпеки, обороноздатності, функціонування критичної інфраструктури, соціальні гарантії для внутрішньо переміщених осіб та військовослужбовців, особливості публічного управління на деокупованих територіях – ці та інші виклики вимагають адаптації адміністративно-правового регулювання до реалій воєнного часу. Водночас стратегічний курс України на членство в Європейському Союзі зумовлює необхідність паралельної гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС. Тому надзвичайно актуальним є наукове завдання щодо вироблення концептуальних засад адаптації адміністративно-правових інститутів до умов воєнного стану та повоєнного відновлення з урахуванням європейських стандартів.

Першочергового значення набуває інститут адміністративної процедури. В умовах воєнного стану публічна адміністрація змушена приймати рішення в стислі терміни, часто з використанням дискреційних повноважень. Однак європейські принципи належного врядування (*Good Administration*), закріплені в Статті 41 Хартії основних прав ЄС [1], вимагають дотримання права на бути вислуханим, доступу до документів, обґрунтованості рішень навіть в екстраординарних ситуаціях. Проект Закону України «Про адміністративну процедуру» [2] вже передбачає окремі винятки для воєнного стану (скорочені строки, спрощений порядок), однак потребує подальшого доопрацювання в частині гарантій пропорційності обмежень, а також запровадження механізмів постфактумного контролю. Адаптація до умов повоєнного відновлення має включати запозичення європейських моделей «регуляторної гільйотини» для

скасування застарілих або тимчасових воєнних актів та відновлення повноцінної адміністративної процедури.

Другим ключовим інститутом є адміністративний нагляд (контроль). Під час воєнного стану значно розширилися повноваження органів державної влади, зокрема військових адміністрацій, щодо перевірок дотримання правил комендантської години, паспортного режиму, обмежень руху тощо. Водночас європейська практика (рішення ЄСПЛ у справах «Класс та інші проти Німеччини», «Ващенко проти Росії») вимагає чіткого законодавчого визначення підстав, строків та меж таких заходів, а також ефективного судового контролю. Для повоєнного відновлення необхідно гармонізувати вітчизняне законодавство з Регламентом ЄС 2016/679 (GDPR) щодо захисту персональних даних у діяльності контролюючих органів, а також імплементувати Директиву 2006/123/ЄС про послуги на внутрішньому ринку в частині зменшення адміністративного навантаження на бізнес [3].

Третім напрямом є публічне управління на деокупованих територіях. Досвід Харківської, Херсонської, Донецької областей демонструє необхідність створення тимчасових адміністративних інституцій (військово-цивільних адміністрацій) із широкими повноваженнями. Однак такі структури мають відповідати європейським критеріям верховенства права, зокрема Принципам Венеціанської комісії щодо надзвичайних ситуацій. Адаптація законодавства повинна передбачати: чітке розмежування повноважень між військовими та цивільними адміністраціями; механізми підзвітності та участі громадськості (як це передбачено в Орхуській конвенції, ратифікованій Україною); поступовий перехід до звичайних органів місцевого самоврядування після стабілізації ситуації.

Особливої уваги заслуговує адаптація інституту адміністративної відповідальності. Воєнний стан супроводжується запровадженням нових складів адміністративних правопорушень (наприклад, порушення правил світломаскування, невиконання вимог військової адміністрації). Водночас європейські стандарти справедливого судочинства (Стаття 6 ЄКПЛ) вимагають забезпечити право на захист, презумпцію невинуватості та доступ до суду навіть за умов надзвичайного стану. Тому необхідно переглянути спрощений порядок розгляду таких справ, передбачивши обов'язкову фіксацію доказів, можливість оскарження та розумні строки провадження. Після завершення воєнного стану варто провести системну гармонізацію Кодексу України про адміністративні правопорушення з відповідними директивами ЄС у сфері транспортних, екологічних, митних правопорушень, а також імплементувати Рамкове рішення 2005/212/ЖНА щодо конфіскації доходів від злочинної діяльності в адміністративному порядку.

Нарешті, важливим є інститут адміністративних послуг. В умовах воєнного стану виникла гостра потреба в дистанційному наданні послуг (реєстрація ВПО, отримання виплат, оформлення документів). Україна досягла значного прогресу в цифровізації через портал «Дія», що відповідає європейській стратегії «Цифрове десятиліття 2030» [5]. Для повоєнного відновлення доцільно гармонізувати законодавство з Регламентом ЄС 2018/1724 про єдиний цифровий

шлюз, а також забезпечити інтероперабельність українських реєстрів з європейськими системами eIDAS та Once-Only Principle.

Отже, гармонізація адміністративного законодавства України з правом ЄС в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення є комплексним завданням, яке потребує одночасного врахування безпекових викликів та європейських стандартів належного врядування. Пріоритетними напрямками є: удосконалення адміністративної процедури із запровадженням пропорційних винятків на час воєнного стану; посилення судового контролю за дискреційними повноваженнями; створення прозорих моделей тимчасового управління на деокупованих територіях; адаптація інституту адміністративної відповідальності до принципів справедливого судочинства; розвиток цифрових адміністративних послуг відповідно до acquis ЄС. Подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на розробку конкретних змін до КАС України, КУпАП, Закону «Про адміністративну процедуру» та інших актів, а також на створення методичних рекомендацій для публічних службовців щодо застосування європейських принципів в екстремальних умовах.

Список використаних джерел:

1. Хартія основних прав Європейського Союзу (2012/С 326/02) : офіц. текст. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT> (дата звернення: 22.05.2026).
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 року № 2073-IX. Відомості Верховної Ради України. 2022. № 17. Ст. 120.
3. Директива 2006/123/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2006 року про послуги на внутрішньому ринку. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006L0123> (дата звернення: 22.05.2026).
4. Токар А. М., Гаврік Р. О. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій як суб'єктів публічної адміністрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. № 6. С. 108 – 113. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.109>.
5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions «2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade» (COM/2021/118 final). URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/communication-2030-digital-compass-european-way-digital-decade> (дата звернення: 22.05.2026).

ПУТІЛІН Іван

*студент Національного університету
«Запорізька політехніка»*

Науковий керівник:

КИРИЧЕНКО Юрій

*завідувач кафедри політології та
загальноправових дисциплін
Національного університету «Запорізька
політехніка», доктор юридичних наук,
професор*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ У ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ

Конституція України в ст. 36 закріпила положення, згідно якого громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів [1]. У той же час в ч. 1 ст. 37 Конституції України встановлені певні обмеження, відповідно до яких утворення і діяльність політичних партій забороняється, якщо їх програмні цілі або дії спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання права і свободи людини, а також здоров'я населення [1].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про політичні партії в Україні», під терміном «політична партія» слід розуміти зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян-прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах [2]. Саме політичні партії виступають своєрідним посередником між громадянським суспільством і державною владою, впливають на формування політичної волі громадян, а також беруть участь у виборах до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Слід наголосити, що крім України, право на свободу об'єднання у політичні партії знайшло своє закріплення й в переважній більшості конституцій європейських держав.

Аналіз положень норм конституцій європейських держав, у яких закріплено право на свободу об'єднання в політичні партії, засвідчив про відсутність єдності щодо регулювання цього права. У більшості конституцій європейських держав це право виокремлено в окрему норму. Водночас у конституціях Азербайджану, Грузії, Естонії, Латвії, Литви, Північної Македонії, Словаччини міститься вказівка на те, що право на свободу об'єднання включає в

себе право на утворення політичних партій. Наприклад, п. 1 ст. 29 Конституції Словаччини встановлено, що кожен має право спільно з іншими особами об'єднуватися у спілки, товариства та інші об'єднання, а в п. 2 цієї статті вказано, що громадяни мають право утворювати політичні партії і політичні рухи та об'єднуватися в них [3].

У конституціях Албанії, Андорри, Болгарії, Іспанії, Італії та Німеччини положення щодо утворення і діяльності політичних партій виокремлено в окрему статтю. Так, відповідно до ст. 26 Конституції Андорри, андоррці мають право вільно утворювати політичні партії [4]. А в конституціях Вірменії, Румунії, Хорватії, Чехії та Чорногорії право на свободу об'єднання в політичні партії закріплено як у нормі про свободу об'єднання, так і в іншій нормі.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що право на свободу об'єднання у політичні партії в тому чи іншому формулюванні закріплено у переважній більшості конституцій європейських держав. А питання, пов'язане з проблематикою права кожної людини на свободу об'єднання у політичні партії, має актуальне значення і тому належне його конституційно-правове регулювання допоможе забезпечити відповідну практику та наповнити її демократичним змістом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про політичні партії в Україні. Закон України від 5.04. 2001 року №2365-III. *Відомості Верховної Ради України*. Київ, 2001. № 23. Ст. 118.
3. Конституція Словацької Республіки від 1.09.1992 року URL: <http://www.concourt.sk> (дата звернення: 22.05.2026).
4. Конституція Князівства Андорра від 14.03.1993 року URL: <http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog/aconst2.htm> (дата звернення: 22.05.2026).

РАГУЛІНА Анна

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ГУЗЕНКО Олена

*доцентка кафедри економіки та
публічного управління навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, кандидатка економічних наук,
доцентка*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В умовах сучасних глобалізаційних процесів, цифровізації суспільства, воєнних конфліктів та економічної нестабільності особливого значення набуває питання трансформації правової системи держави. Сучасні виклики суттєво впливають на механізми функціонування правових інститутів, змінюють підходи до правового регулювання суспільних відносин та вимагають удосконалення законодавчої бази відповідно до нових суспільних потреб. Трансформація правової системи є необхідною умовою забезпечення ефективного державного управління, захисту прав і свобод громадян та підтримання правопорядку в умовах постійних змін.

Особливої актуальності дана проблема набуває для України в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів. Воєнна агресія, соціально-економічні труднощі, необхідність адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу та розвиток цифрових технологій потребують модернізації правової системи. Водночас важливим завданням залишається забезпечення балансу між потребами державної безпеки та дотриманням демократичних принципів і прав людини.

Проблемам розвитку та трансформації правової системи присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження даної тематики здійснили Рабінович П. М. [1], Скакун О. Ф. [2], Тацій В. Я. [3], Копейчиков В. В. [4] та інші. У своїх наукових працях автори наголошують на необхідності вдосконалення механізмів правового регулювання, забезпечення верховенства права, розвитку правової культури суспільства та адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів.

Сучасна трансформація правової системи передбачає комплексні зміни в усіх її складових: правотворчій діяльності, системі правозастосування, функціонуванні судових та правоохоронних органів, а також розвитку

правосвідомості громадян. Важливу роль у цьому процесі відіграє цифровізація правової сфери, впровадження електронного судочинства, використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності державних органів та забезпечення відкритості й прозорості державного управління.

Одним із ключових напрямів трансформації правової системи є гармонізація національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Це сприяє підвищенню ефективності правового регулювання, зміцненню демократичних інститутів та забезпеченню належного рівня захисту прав людини. Водночас важливим залишається питання підвищення рівня правової культури населення та формування довіри громадян до правових інститутів держави.

За результатами проведеного дослідження основними напрямками трансформації правової системи в умовах сучасних викликів є:

по – перше, удосконалення законодавчої бази відповідно до сучасних суспільних потреб та міжнародних стандартів та гармонізація національного законодавства із правом Європейського Союзу;

по – друге, розвиток цифрових технологій у сфері правосуддя та державного управління, а також підвищення ефективності діяльності судових і правоохоронних органів;

по – третє, забезпечення верховенства права та дотримання прав і свобод людини та посилення механізмів протидії корупції та правопорушенням;

по – четверте, формування високого рівня правової культури та правосвідомості населення та забезпечення адаптивності правової системи до кризових і воєнних умов.

Ми поділяємо позицію О. І. Наливайко [5, с. 40] стосовно того, що «...розвиток правової системи України потребує комплексного підходу та системної роботи на різних рівнях влади, необхідно забезпечити стабільність законодавства, зміцнення інститутів правосуддя, ефективну боротьбу з корупцією, а також активне залучення громадянського суспільства до формування та впровадження правових реформ».

Таким чином, трансформація правової системи є необхідною умовою ефективного функціонування держави в умовах сучасних викликів. Встановлено, що в якості правової категорії процес трансформації правової системи представляє собою адаптацію законодавства та інститутів до глобалізаційних процесів, євроінтеграції, цифровізації та новітніх безпекових загроз. Основною вимогою зазначеного процесу виступає не лише оновлення нормативно - правової бази, а й докорінної зміни стандартів правозастосування. Удосконалення законодавства, розвиток цифрових механізмів управління, забезпечення верховенства права та адаптація до міжнародних стандартів сприятимуть зміцненню правової держави, підвищенню рівня захисту прав громадян та забезпеченню стабільного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник. Львів : Видавництво «Край», 2021. 320 с.

2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків : Консум, 2020. 656 с.

3. Тацій В. Я., Петришин О. В., Гетьман А. П. Теорія держави і права: підручник. Харків : Право, 2022. 432 с.

4. Копейчиков В. В. Загальна теорія держави і права: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 320 с.

5. Наливайко О. І. Вплив трансформації правової системи України на розвиток теорії держави і права. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 36 – 41. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.4>.

РАТУШНЯК Анастасія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ТУРЕНКО Олег

професор кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Цифровізація публічного управління виступає визначальним чинником модернізації державного устрою, а концепція електронного врядування набуває статусу фундаментальної передумови трансформації механізмів державної влади. Міждисциплінарна природа дослідження зумовлена взаємодією правового, державно-управлінського, інформатичного та соціологічного вимірів проблематики, що ускладнює формування уніфікованого тлумачення поняття «електронне врядування». На думку Я. Жовнірчика та В. Квасюка, цей феномен доцільно розглядати у контексті децентралізаційних процесів як інструмент перерозподілу публічно-владних повноважень [1, с. 106]. У дослідженні Н. Корчак, А. Рачинського та Н. Ларіної електронне врядування потрактовано крізь призму цифрової трансформації, що інтегрує інституційну, технологічну та комунікативну складові управління [2, с. 44]. Парадигмальний характер електронного урядування обґрунтовує Є. Котух [3, с. 123], а муніципальний вимір акцентує К. Ляпін [4, с. 71]. Зважаючи на наведене, співіснування моделей «е-врядування», «е-уряд», «е-демократія» та «цифрова держава» генерує

методологічні розбіжності в інтерпретації предмета та актуалізує потребу подальшого концептуального аналізу.

Мета дослідження полягає у комплексному визначенні сутності електронного врядування як елемента трансформації держави та концептуальному розмежуванні суміжних категорій цифровізації публічного управління.

Завдання дослідження: 1) здійснити критичний аналіз доктринальних підходів до інтерпретації поняття «електронне врядування»; 2) визначити співвідношення категорій «електронне врядування», «електронний уряд», «електронна демократія» та «цифрова трансформація»; 3) проаналізувати інструментальний потенціал електронного врядування у модернізації публічного управління.

Аналітична інтерпретація концепту дає підстави стверджувати, що електронне врядування охоплює системну модель управлінської діяльності, побудовану на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій задля забезпечення транспарентності, підзвітності та електронної взаємодії держави і суспільства. На думку Я. Жовнірчика та В. Квасюка, воно постає механізмом перерозподілу владних повноважень між центральним і місцевим рівнями [1, с. 108]. У доробку Н. Корчак, А. Рачинського та Н. Ларіної електронний уряд кваліфікується як інституційна підсистема адміністративних послуг, електронна демократія – як процедури громадянської участі через цифрові платформи, а цифрова трансформація – як ширший процес інтеграції електронного врядування у стратегічний розвиток держави [2, с. 45]. Взаємозв'язок електронного врядування та трансформації держави виявляється через зміну управлінської парадигми: від ієрархічно-розпорядчої моделі до сервісно-комунікативної. Згідно з аргументацією Є. Котуха, така зміна супроводжується утвердженням принципів відкритих даних та клієнтоорієнтованого проектування адміністративних процедур [3, с. 124]. У цьому контексті електронне врядування набуває характеру інституційного драйвера, причому К. Ляпін обґрунтовує, що його впровадження у міському просторі сприяє формуванню інтегрованих сервісних екосистем [4, с. 72]. Крім того, як обґрунтовує Р. Юсіфбейлі, імплементація зарубіжного досвіду в Україні має ґрунтуватися на адаптивній рецепції правових механізмів забезпечення транспарентності та підзвітності публічної адміністрації [5, с. 20].

Проведений аналіз засвідчує, що електронне врядування становить багатовимірний концепт, який інтегрує правову, інституційну та технологічну складові цифровізації публічного управління. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні функції електронного врядування як інституційного чинника трансформації державного управління. Теоретичне значення роботи виявляється у формуванні несуперечливого термінологічного апарату відповідної предметної галузі, а прикладне – у можливості удосконалення нормативно-правового регулювання процесів цифровізації в Україні.

Перспективи подальших досліджень охоплюють аналіз муніципальних моделей цифровізації.

Список використаних джерел:

1. Жовнірчик Я. Ф., Квасюк В. В. Електронне врядування та електронна демократія стосовно децентралізації в Україні: стратегії реалізації та розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 105 – 113. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.1.105>.
2. Корчак Н., Рачинський А., Ларіна Н. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11. № 3. С. 43 – 49. DOI: <https://doi.org/10.15421/152334>.
3. Котух Є. В. Електронне урядування як нова парадигма публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 122 – 127. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.3.122>.
4. Ляпін К. Перспективи електронного урядування в сучасних містах. *Молодий вчений*. 2023. № 7 (119). С. 71 – 73. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-13>.
5. Юсіфбейлі Р. Напрями імплементації зарубіжного досвіду з розвитку електронного врядування в сфері публічного управління в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11. № 3. С. 18 – 24. DOI: <https://doi.org/10.15421/152330>.

РАЦУК Катерина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ГУЗЕНКО Олена

доцентка кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка економічних наук, доцентка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ ТА НАУЦІ

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (ШІ) суттєво трансформує сучасне освітнє та наукове середовище. Системи на кшталт ChatGPT, Gemini, Claude та інших генеративних моделей активно використовуються у процесі навчання, підготовки наукових робіт, аналізу інформації та створення академічного контенту. Водночас їх застосування

породжує низку правових, етичних та організаційних проблем, пов'язаних із забезпеченням академічної доброчесності, захистом персональних даних, авторським правом та визначенням меж допустимого використання ШІ в освітній і науковій діяльності.

У країнах Європейського Союзу вже сформовано комплексний підхід до регулювання штучного інтелекту, який базується на принципах безпечності, прозорості, підзвітності та дотримання прав людини. Особливе значення має Регламент ЄС про штучний інтелект (AI Act), який став першим масштабним нормативно-правовим актом у світі, спрямованим на врегулювання використання систем ШІ залежно від рівня ризику їх застосування. Україна, орієнтуючись на європейський правовий простір, також поступово адаптує національне законодавство до нових цифрових викликів.

У науковій літературі зазначається, що генеративний ШІ відкриває значні можливості для модернізації освіти, автоматизації рутинних процесів та персоналізації навчання, однак одночасно створює ризики зловживань і порушення академічної доброчесності. Використання ШІ у процесі написання студентських і наукових робіт ускладнює процедуру встановлення авторства та перевірки самостійності виконання завдань. Саме тому європейські держави дедалі активніше розробляють механізми контролю за використанням генеративних моделей у закладах освіти та наукових установах [1].

Європейський підхід до правового регулювання штучного інтелекту ґрунтується насамперед на принципі ризик-орієнтованості. Відповідно до AI Act системи ШІ класифікуються залежно від ступеня потенційної небезпеки для прав і свобод людини. Освітні системи штучного інтелекту, які впливають на оцінювання результатів навчання, прийняття рішень щодо вступу або доступу до освіти, належать до категорії високого ризику та підлягають підвищеним вимогам щодо прозорості й контролю [2].

Як зазначається у дослідженнях щодо європейського досвіду регулювання ШІ, ключовими принципами функціонування генеративних моделей є забезпечення людського контролю, недопущення дискримінації, гарантування безпеки персональних даних та інформування користувачів про взаємодію із системами штучного інтелекту. Це особливо важливо для освітнього середовища, оскільки студенти та науковці дедалі частіше використовують генеративні моделі для створення текстів, перекладу, підготовки аналітичних матеріалів та проведення досліджень [3].

У країнах Європейського Союзу активно розробляються внутрішні політики університетів щодо використання генеративного ШІ. Більшість закладів вищої освіти не забороняють застосування таких технологій, однак вимагають обов'язкового декларування факту використання ШІ при підготовці наукових чи навчальних робіт. Такий підхід спрямований на збереження принципів академічної доброчесності та забезпечення прозорості освітнього процесу [4].

Окремої уваги потребує проблема авторського права на результати, створені генеративним штучним інтелектом. Європейська правова доктрина виходить із того, що автором твору може бути виключно людина, а тому

результати, повністю згенеровані ШІ, не можуть визнаватися об'єктами авторського права у традиційному розумінні. Водночас дискусійним залишається питання правового статусу текстів, створених за участю людини та генеративної моделі одночасно. Важливим напрямом європейського регулювання є також захист персональних даних при використанні систем штучного інтелекту [5].

Генеративні моделі обробляють значні масиви інформації, що створює ризики незаконного використання персональних даних студентів, викладачів та науковців. Саме тому застосування ШІ у країнах ЄС повинно відповідати вимогам Загального регламенту про захист даних (GDPR), який встановлює високі стандарти конфіденційності та безпеки інформації [2].

В Україні питання правового регулювання штучного інтелекту перебуває на стадії активного формування. У наукових дослідженнях підкреслюється необхідність гармонізації українського законодавства із правом Європейського Союзу та впровадження європейських стандартів використання ШІ у сфері освіти й науки. Особливого значення набуває розробка механізмів забезпечення академічної доброчесності в умовах використання генеративних моделей, а також створення чітких правил щодо допустимих меж їх застосування у навчальному процесі [1].

Крім того, актуальним є питання цифрової компетентності учасників освітнього процесу. Європейські країни приділяють значну увагу формуванню навичок відповідального використання штучного інтелекту, що включає критичну оцінку згенерованого контенту, перевірку достовірності інформації та дотримання етичних стандартів. Такий підхід сприяє формуванню безпечного цифрового середовища та мінімізації ризиків маніпуляцій або поширення недостовірної інформації [3].

Отже, європейський досвід свідчить про формування комплексної системи правового регулювання генеративного штучного інтелекту, яка поєднує нормативні, етичні та організаційні механізми контролю. Основними напрямками такого регулювання є забезпечення академічної доброчесності, захист персональних даних, прозорість використання ШІ та гарантування прав людини у цифровому середовищі. Для України надзвичайно важливим є врахування європейських підходів при формуванні національної політики у сфері штучного інтелекту, що сприятиме ефективній інтеграції сучасних технологій в освіту та науку із дотриманням демократичних правових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Правове регулювання використання штучного інтелекту в освіті: український та європейський досвід. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743864/1/123-Article%20Text-371-1-10-20241129%203.pdf> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід та українські перспективи. URL: <https://pravo.ua> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Посібник щодо використання штучного інтелекту в освітньому процесі.

URL:https://cgp.nmu.org.ua/ua/grant2024/book_2025/Посібник_Тюря_елект++.pdf
(дата звернення: 22.05.2026).

4. Дослідження щодо академічної доброчесності та використання ШІ в освіті. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96729efc-9fb0-4b8b-99bb-a998f3c25881/content> (дата звернення: 22.05.2026).

5. Наукова стаття з питань правового регулювання ШІ в європейському просторі. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/download/410/310>
(дата звернення: 22.05.2026).

РОВНА Катерина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ІВАНЕНКО Дмитро

доцент кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТ-МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Активізація зовнішньоекономічної діяльності та інтеграція України до світової економіки потребує ефективної системи митного контролю. Одним із ключових елементів такої системи є пост-митний контроль, що здійснюється після завершення митного оформлення товарів і транспортних засобів. Сучасні тренди обумовлюють потребу перейти від прикордонного до пост-митного контролю, заснованого на системі індикаторів ризиків.

У 2006 році було закладено законодавче підґрунтя для розбудови інституту пост-митного контролю – Україна приєдналась до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція), що передбачає здійснення митного контролю на основі методів аудиту, прискорення та спрощення митного оформлення, перехід від тотальної перевірки до вибіркового контролю після факту митного оформлення [1].

Пост-митний контроль здійснюється посадовими особами митних органів шляхом використання цільових контрольних заходів щодо законності ввезення або вивезення товарів з митної території України, своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати митних платежів, пені [2, с. 43].

Пост-митний контроль є новою та перспективною формою митного контролю у сфері митної справи, хоча він є складовою митного законодавства

європейських країн. Його зміст полягає у зменшенні обсягів митного контролю на кордоні, перенесення більшості митних формальностей після випуску товарів у вільний обіг на митну територію України та/або за межі митної території України.

Необхідність запровадження пост-митного контролю в Україні обумовлена зростанням випадків подання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності документів які формально відповідали законодавству, але могли містити недостовірні відомості. Іноді під час митного оформлення використовувалися одні документи, тоді як фактичні операції здійснювалися за іншими. Тривалий час митні органи не мали законодавчих повноважень проводити перевірку фінансово-господарської діяльності після завершення митного оформлення. Лише у 2009 році запроваджено практику таких перевірок згідно Наказу Державної митної служби України № 1205 від 28.10.2008 [3].

У 2022 році було запроваджено мораторій на проведення митними органами документальних перевірок з питань митної справи після випуску товарів у вільний обіг згідно Закону України від 24.03.2022 № 2142-ІХ. Тому митні органи почали ширше застосовувати пост-митний контроль, який полягає у перевірці правильності митного оформлення протягом 30 днів після випуску товарів. У разі виявлення невідповідностей митний орган повідомляє імпортера, який може самостійно внести зміни до митної декларації та доплатити необхідні митні платежі контролю [4]. З 1 листопада 2023 року було запроваджено рекомендаційно-технічний пілотний проект здійснення пост-митного контролю, як форми митного контролю із залученням Київської та Львівської митниць Держмитслужби України, утворено приймальну комісію із посадових осіб Державної митної служби України з питань функціонального тестування програмно-інформаційного модуля застосунку «Митні перевірки», який має пряме відношення до автоматизації процесів пов'язаних із здійсненням митними органами пост-митного контролю [5].

Отже, пост-митний контроль відіграє важливу роль у системі митного контролю України, є сучасним інструментом забезпечення дотримання митного законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Його запровадження стало важливим етапом модернізації митної системи України та наближення національного законодавства до міжнародних стандартів. Застосування пост-митного контролю дозволяє зменшити навантаження на митні органи, забезпечує ефективний контроль за достовірністю відомостей, прискорює митні процедури, сприяє міжнародній торгівлі, підвищує рівень виявлення порушень митного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція): Конвенція, Положення, Правила від 18.05.1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 22.05.2026).

2. Fedotov O. P., Nazarko A. A. Post-Clearance Control in the Ukrainian Legislation: Emergence, Establishment and Evolution. *Legal position*. 2024. №. 3. P. 39 – 49.

3. Основні пріоритетні напрями діяльності та завдання Державної митної служби України на 2009 рік: Наказ, Витяг від 28.10.2008 року № 1205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1205342-08#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Про внесення змін до ПК України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 року № 2142-IX. *Офіційний вісник України*. 2022 р. № 32. Ст. 1693.

5. Про запровадження рекомендаційно-технічного пілотного проекту здійснення пост-митного контролю : наказ Державної митної служби України від 21.08.2023 року № 411 (у редакції наказу Державної митної служби України від 26.03.2024 року № 397). URL: <https://dap.nazk.gov.ua/zahid/635/> (дата звернення: 22.05.2026).

РОВНА Катерина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

СЕРГІЙЧУК Андрій

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ

СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ПЕРЕСУВАННЯ ТРАНСПОРТУ ТА ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України запровадження воєнного стану зумовило істотне переосмислення гарантій реалізації конституційного права на свободу пересування. Одним із ключових інструментів забезпечення безпеки населення та обороноздатності держави став спеціальний режим пересування, який передбачає встановлення обмежень руху осіб і транспортних засобів на окремих територіях. Його запровадження є вимушеним заходом, спрямованим на балансування між публічним інтересом національної безпеки та правами людини в умовах воєнного стану.

З 24 лютого 2022 року на українській території була запроваджена дія правового режиму воєнного стану, який передбачив введення комендантської години та режиму світломаскування у місцевостях, де діє воєнний стан. Комендантська година включила заборону на перебування у громадських місцях протягом певного часу без наявності спеціально виданих дозволів (перепусток) та документів, що ідентифікують отримувача дозволу у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану» від 8.07.2020 року № 573 [1].

Подальший розвиток правового регулювання спеціального режиму пересування був спрямований на деталізацію процедурних аспектів обмеження свободи руху та визначення єдиних підходів до їх застосування на практиці. У цьому контексті важливого значення набули нормативні акти, що врегульовують порядок встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження пересування громадян і транспорту на територіях, де запроваджено воєнний стан.

У цілому правове регулювання комендантської години в Україні у сучасних умовах базується на законах «Про правовий режим воєнного стану», «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», указі Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 року № 64, постановах Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану» від 8.07.2020 № 573, «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в окремих місцевостях, де запроваджено воєнний стан» від 29.12.2021 року № 1455 тощо.

Виходячи із зазначеного нормативного підґрунтя, головною метою запровадження комендантської години є забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави, а також створення умов для ефективного протидії збройній агресії. У цьому контексті «комендантська година» розглядається як тимчасовий превентивний захід, спрямований на підтримання громадського порядку, координацію дій військових та правоохоронних органів і мінімізацію ризиків для цивільного населення. Організаційно забезпечення цього режиму покладається на коменданта, уповноважену посадову особу органу військового управління або військової адміністрації, яка здійснює координацію сил і засобів на відповідній території [1; 2, с. 254].

Практичне забезпечення дотримання комендантської години здійснюється за участю комендантських патрулів, до складу яких входять військовослужбовці, працівники Національної поліції та підрозділів територіальної оборони. Вони контролюють дотримання встановлених обмежень, перевіряють наявність перепусток і документів, а також забезпечують виконання вимог режиму світломаскування. Громадяни, у свою чергу, зобов'язані виконувати законні вимоги таких патрулів, що є елементом загальної системи забезпечення безпеки в умовах воєнного стану [3].

Водночас застосування режиму комендантської години має й певні негативні соціально-економічні наслідки, зокрема обмеження окремих прав і свобод громадян, зниження ділової активності, ускладнення функціонування транспортної системи та підвищення соціальної напруги. Довготривале використання таких заходів може також впливати на рівень суспільного сприйняття державних обмежень та створювати додаткові виклики для органів публічної влади у сфері їх реалізації та контролю [4].

Отже, комендантська година як елемент спеціального режиму пересування є необхідним інструментом забезпечення безпеки та обороноздатності держави в умовах воєнного стану, однак її застосування потребує чіткого нормативного

регулювання, належної організації виконання та дотримання принципу пропорційності між обмеженням прав людини і публічними інтересами.

Список використаних джерел:

1. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 року № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Комісаров О. Г., Ілюха Р. М. Впровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму пересування під час дії воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2. С. 252 – 256.

3. Слободчук С. Воєнний стан: що це означає і як зміниться життя кожного українця. URL: <https://ua.112.ua/statji/yakshcho-sohodni-viina-yak-viiskoverpolozhennia-zminyt-zhyttia-179071.html> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Безпека та оборона. Офіційний Інтернет сайт «Урядовий портал». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/bezpeka-ta-oborona> (дата звернення: 22.05.2026).

РОМАНОВА Олександра

студентка Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник:

ФЕСЕНКО Валерія

професорка кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів, докторка економічних наук, професорка

ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ПРОДУКТІВ

Інтенсивний розвиток ринку цифрових продуктів потребує перегляду існуючих підходів до калькулювання собівартості та оцінки рентабельності окремих видів продукції. Через специфіку цифрових продуктів, наприклад відсутність фізичної форми, зникають традиційні статті витрат (витрати на матеріали, на транспортування або зберігання), а в структурі повних витрат зростає частка накладних витрат. Це зумовлює необхідність адаптації традиційних систем калькулювання і методів ціноутворення для коректної оцінки рентабельності як окремих цифрових продуктів, так і діяльності ІТ-компаній загалом.

Витрати на першому етапі життєвого циклу цифрового продукту включають витрати на створення і розробку, на використання спеціалізованого програмного забезпечення, маркетингові витрати на дослідження ринку, запитів користувачів, а також роєлті і виплати фахівцям за створення контенту. На етапі

зростання обсягу продажів та зрілості цифрового продукту виникають витрати на обслуговування, оновлення цифрового продукту та підтримку користувачів. Ці витрати мають довготривалий характер і впливають на модель ціноутворення.

Велику роль у підвищенні ефективності ІТ-компаній, забезпечуючи точний механізм розрахунку собівартості продуктів і послуг, що є важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, відіграє метод Activity-based costing (ABC). Він передбачає розподіл непрямих витрат через визначення видів діяльності, що споживають ресурси, і носіїв витрат, які пов'язують ці активності з об'єктами калькуляції. На підприємствах, що запровадили використання ABC, частіше переглядається асортимент продукції, щоб відмовитись від низькоприбуткових позицій і зосередити використання ресурсів на створення продуктів з вищою маржинальністю, внаслідок чого компанія може підвищити чистий прибуток на 2 – 5 % за рік.

Калькуляція собівартості на основі діяльності (ABC) покращує процес калькуляції собівартості трьома способами. По-перше, вона збільшує кількість пул або груп витрат (cost pools), доступних для збору накладних витрат. Замість того, щоб накопичувати всі витрати в одному пулі для всієї компанії, вона об'єднує витрати за видами діяльності. По-друге, вона створює нові основи для розподілу накладних витрат на позиції, тому витрати розподіляються на основі видів діяльності, які генерують витрати, а не на основі показників обсягу, таких як машино-години або прямі витрати на оплату праці. Насамкінець, ABC змінює характер кількох непрямих витрат, роблячи витрати, які раніше вважались непрямими, такі як амортизація, комунальні послуги або заробітна плата, відстежуваними до певних видів діяльності. Як альтернатива, ABC переносить накладні витрати з продукції великого обсягу на продукцію малого обсягу.

Вибір методу формування собівартості визначає структуру управлінської інформації, що надходить до керівництва, і, відповідно, впливає на якість рішень щодо ціноутворення, інвестицій та оптимізації витрат. ABC забезпечує найвищу точність у розподілі непрямих витрат, що є важливим для науково-інформаційних продуктів з великою кількістю підтримуючих процесів, однак його впровадження потребує ресурсів на збір даних і налаштування системи обліку. Нормативний та прямий методи забезпечують оперативність і простоту, але можуть спотворювати інформацію при високій варіативності ІТ-проектів. Методи оцінки через вартість заміщення корисні для стратегічної оцінки нематеріальних активів, але менш придатні для оперативного управління витратами.

Таким чином, тема дослідження є актуальною та практично значущою у зв'язку з трансформацією економіки в бік цифровізації, оскільки зростання частки цифрових товарів і послуг у виручці підприємств вимагає використання доцільних методик обліку витрат і достовірної оцінки рентабельності продукції. В умовах, коли основні витрати концентруються на етапі розробки, супроводження та оновлення цифрового продукту, а маржинальні витрати на одиницю є мінімальними, традиційні підходи до калькулювання не забезпечують достовірної інформації для управлінських рішень. Тому застосування методу ABC дозволяє: підвищити точність розподілу накладних витрат, ідентифікувати

неефективні бізнес-процеси, обґрунтувати цінову політику та інвестиційні рішення у розробку й підтримку цифрових продуктів.

Отже, дослідження методів калькулювання собівартості цифрових продуктів має теоретичну цінність для розвитку управлінського обліку і практичну значущість для менеджменту ІТ-підприємств, оскільки забезпечує інформаційну основу для підвищення ефективності управління витратами та формування конкурентоспроможної цінової стратегії.

Список використаних джерел:

1. Балан О. С., Перерва П. Г., Князь С. В., Лега О. В. Розвиток методів формування собівартості та ціни науково-інформаційної продукції в системі менеджменту «розумного підприємства». *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. Сер. Економіка. 2024. № 9 (199). С. 72 – 81.

2. Васільєва Л. М., Зуєва І. Є. Облік витрат і його організація в сучасних умовах розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 79. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6805/6744> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Фесенко В. В. Особливості калькулювання собівартості цифрових продуктів. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. 8 груд. 2022 р. Київ : КНЕУ, 2022. С. 302 – 304.

4. Activity-Based Costing Explained: Method, Benefits, and Real-Life Example: website. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/a/abc.asp> (дата звернення: 22.05.2026).

СЕВЕРИН Анна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МОРОЗОВ Євгеній

старший викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АДАПТАЦІЯ РОБОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану в Україні кардинально змінило безпековий

ландшафт країни, поставивши перед органами правопорядку безпрецедентні виклики. Поряд із виконанням своїх традиційних функцій щодо протидії злочинності та охорони публічного порядку, Національна поліція України (НПУ) була інтегрована в систему оборони держави. Водночас стратегічний курс України на євроінтеграцію вимагає неухильного продовження реформ, спрямованих на гармонізацію поліцейської діяльності із засадами та стандартами Європейського Союзу (ЄС). Поєднання оборонних завдань із демократичними трансформаціями є ключовою особливістю сучасного етапу розвитку вітчизняної правоохоронної системи [1, с. 45].

Одним із наріжних каменів європейського поліцейського досвіду є концепція Community Policing (взаємодія поліції та громади). В умовах війни ця філософія набула нового змісту, трансформувалась у забезпечення життєдіяльності деокупованих та прифронтових територій. Поліцейські першими заходять у звільнені населені пункти, здійснюючи евакуацію цивільного населення, доставку гуманітарної допомоги та первинну стабілізацію безпекового середовища [2, с. 112]. Це демонструє перехід від суто каральної моделі до сервісно-захисної, що повністю відповідає Керівним принципам Ради Європи щодо діяльності поліції в демократичному суспільстві.

Особливого значення набуває адаптація кримінально-процесуальної та криміналістичної діяльності НПУ до міжнародних стандартів. Збір доказів воєнних злочинів, вчинених країною-агресором, вимагає суворого дотримання протоколів, що визнаються Міжнародним кримінальним судом (МКС). Спільні розслідування з Європолем та використання передових європейських методик фіксації руйнувань і ДНК-ідентифікації дозволяють забезпечити належну якість доказової бази для майбутніх міжнародних трибуналів [3].

Іншим важливим вектором євроінтеграції в умовах воєнного стану є дотримання прав людини під час затримання та обмеження свободи. Попри правовий режим воєнного стану, що допускає певні обмеження конституційних прав, НПУ продовжує впроваджувати систему Custody Records. Ця цифрова система фіксації всіх дій із затриманими особами є ефективним інструментом захисту від неналежного поведіння та гарантує прозорість поліцейської діяльності, що неодноразово позитивно відзначалося експертами Консультативної місії ЄС (КМЄС) в Україні [4, с. 18].

Проте процес адаптації стикається із низкою перешкод, серед яких: надмірне навантаження на особовий склад, дефіцит матеріально-технічних ресурсів у зоні бойових дій та необхідність оперативного оновлення нормативно-правової бази. Для подолання цих викликів необхідна подальша цифровізація поліцейських сервісів, посилення професійної підготовки кадрів за програмами CEPOL (Агентство ЄС зі спеціальної підготовки правоохоронних органів) та модернізація системи внутрішнього контролю.

Отже, адаптація роботи Національної поліції України до європейських стандартів під час війни є не просто формальним виконанням вимог ЄС, а життєво необхідним процесом підвищення ефективності системи безпеки держави. Впровадження передових демократичних практик правоохоронної діяльності навіть у складних умовах збройного конфлікту закладає міцний

фундамент для повоєнного відновлення та повноправного членства України в європейському безпековому просторі.

Список використаних джерел:

1. Сервісно-орієнтована модель діяльності правоохоронних органів в умовах глобалізаційних викликів : монографія / за заг. ред. В. А. Кузнецова. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 248 с.

2. Протидія злочинності в умовах правового режиму воєнного стану : зб. наук. пр. за матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 трав. 2025 р.). Харків : ХНУВС, 2025. С. 110 – 114.

3. Співпраця Національної поліції України з Європолем у розслідуванні міжнародних злочинів. Офіційний вебпортал Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua> (дата звернення: 26.05.2026).

4. Дотримання прав людини в діяльності органів правопорядку під час війни : аналіт. доповідь Консультативної місії ЄС в Україні. Київ : КМЄС, 2025. 64 с.

СЕГІНОВИЧ Христина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ШУЛЬГА Андрій

доцент кафедри державно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ФІСКАЛЬНА АВТОНОМІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ОСНОВА АРХІТЕКТУРИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Децентралізація публічної влади, розпочата в Україні у 2014 – 2015 роках, докорінно змінила правовий статус територіальних громад та механізми формування місцевих бюджетів. Реформа місцевого самоврядування наділила об'єднані територіальні громади значно ширшими фіскальними повноваженнями порівняно з попередньою моделлю [1]. Однак повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році завдало колосальних збитків інфраструктурі та фінансовій спроможності громад, поставивши під загрозу здобутки децентралізації. Дослідження правових механізмів забезпечення фіскальної автономії територіальних громад у повоєнний період набуває тому першочергового значення.

Правову основу фіскальної автономії територіальних громад в Україні складають Конституція України, Бюджетний кодекс України та Податковий кодекс України. Відповідно до статті 142 Конституції України, матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси [2]. Бюджетний кодекс України визначає склад доходів місцевих бюджетів, серед яких ключову роль відіграють податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок та плата за землю, що у сукупності формують фінансову самодостатність громад.

Реформа децентралізації у 2014 – 2020 роках суттєво розширила дохідну базу місцевих бюджетів. Зокрема, Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» до місцевих бюджетів було передано 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб, акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів, а також розширено перелік місцевих податків і зборів [3, с. 31]. Ці зміни дозволили громадам суттєво збільшити власні доходи та зменшити залежність від державних трансфертів.

Воєнний стан, введений Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022, спричинив значне скорочення доходів місцевих бюджетів через руйнування підприємств, вимушене переміщення населення та зупинку господарської діяльності на значних територіях [4, с. 61]. За даними, які висвітлили Г. О.Скрипник та В. П. Якименко, частка трансфертів з державного бюджету до місцевих скоротилася з **34,91 % у 2021 р. до 24,64 % у 2022 р.**, а податкові надходження зросли лише номінально, що в умовах інфляції та вимушеного переміщення населення означало реальне погіршення фінансового стану громад [5, с.3]. Повоєнне відновлення фіскальної спроможності територіальних громад потребує комплексного перегляду системи міжбюджетних відносин. Дослідники зазначають, що ефективна архітектура децентралізації має ґрунтуватися на принципах достатності власних доходів, прозорості механізмів розподілу субвенцій та відповідальності органів місцевого самоврядування за цільове використання коштів [6, с. 2]. Вважаємо, що реалізація цих принципів вимагає внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України.

Важливим правовим інструментом відновлення фіскальної автономії громад є механізм державних гарантій для залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги на місцевий рівень. Рамкова угода між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку, а також програми відновлення ЄС передбачають спрямування значних коштів безпосередньо на рівень територіальних громад [7, с. 27]. Однак їх ефективне використання потребує відповідного законодавчого врегулювання порядку залучення, обліку та контролю за витрачанням зовнішньої фінансової допомоги органами місцевого самоврядування.

Аналіз чинного законодавства дозволяє виокремити такі основні правові проблеми забезпечення фіскальної автономії громад у повоєнний період: по-перше, недостатність власної дохідної бази більшості громад для фінансування навіть мінімального переліку публічних послуг; по-друге, надмірна залежність

від державних трансфертів, що обмежує самостійність у прийнятті бюджетних рішень; по-третє, відсутність спеціального правового механізму фінансової реабілітації громад, що зазнали значних збитків внаслідок бойових дій; по-четверте, слабкість інституційного потенціалу органів місцевого самоврядування у сфері управління проєктами відновлення.

Таким чином, фіскальна автономія територіальних громад є ключовою умовою побудови ефективної архітектури децентралізації у повоєнний період, що вимагає комплексного реформування бюджетного та податкового законодавства України. Пріоритетними напрямками правового забезпечення повоєнного відновлення громад є розширення їхньої власної дохідної бази, запровадження прозорих механізмів розподілу державної та міжнародної допомоги й посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Ефективне правове регулювання фіскальної автономії громад є також необхідною умовою виконання Україною вимог ЄС у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування. Подальші наукові дослідження мають бути зосереджені на розробці конкретних законодавчих пропозицій щодо вдосконалення системи місцевих фінансів у контексті повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року № 2456-VI (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50 – 51. С. 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Родченко В. Б., Прус Ю. І. Вплив реформи фіскальної децентралізації на місцеві бюджети України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Економічна. 2016. № 91. С. 59 – 65. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socconom/article/view/7223/6718> (дата звернення: 22.05.2026).

4. 3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> (дата звернення: 22.05.2026).

5. Скрипник Г. О., Якименко В. П. Місцеві бюджети: сучасний стан та особливості формування. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. С. 1 – 8. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-155>.

6. Пронько Л. М., Колесник Т. В., Гуцол М. В. Вплив децентралізації на ефективність управління в об'єднаних територіальних громадах України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. С. 1 – 8. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-62>.

7. Смесова В. Л., Реутова В. І. Діяльність міжнародних фінансових організацій в Україні. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2025. № 2. С. 19 – 29. <https://doi.org/10.33271/ebdut/90.019> (дата звернення: 22.05.2026).

СИРОТЮК Вероніка

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ІВАНЕНКО Дмитро

доцент кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Корупційні прояви, у діяльності митних органів, призводять до зменшення бюджетних надходжень, негативно впливають на ефективність функціонування митної системи, створюють нерівні умови для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, підривають довіру міжнародних партнерів.

Відповідно до результатів загальнонаціонального соціологічного дослідження «Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність», населення вважає найбільш корумпованими судову систему, митні органи, прикордонний контроль, а серед підприємців митні органи посідають перше місце анти рейтингу [1].

З метою ефективного запобігання корупційним проявам важливо не тільки запроваджувати антикорупційні заходи, а й розуміти першопричини виникнення. Найпоширенішими митними правопорушеннями є: заниження митної вартості товарів, неправильна класифікація товарів за кодами УКТ ЗЕД, незаконне прискорення митного оформлення, непроведення або формальне проведення митного огляду, прийняття недостовірних інвойсів, підроблених сертифікатів походження, інших документів, необхідних для митного оформлення.

Таким чином, прояви корупції у діяльності митних органів виникають під впливом комплексу правових, економічних та організаційних факторів, таких як: зацікавленість суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у зменшенні митних платежів, прискоренні процедури митного оформлення; складність митного законодавства; недостатня прозорість окремих митних процедур; недостатній рівень цифровізації та автоматизації митних процесів; прийняття рішення щодо митної вартості товарів, їх класифікації, проведенні митного контролю за наявності людського фактора; недостатній рівень контролю за діяльністю працівників митних органів тощо.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) зазначила у звіті що Державна митна служба має достатньо розроблену документацію щодо принципів доброчесності. Однак існує розрив між формальним існуванням принципу доброчесності та його фактичним запровадженням [2].

Отже, для ефективного запобігання корупції у діяльності митних органів необхідне запровадження комплексних організаційно-правових заходів, таких як: вдосконалення митного законодавства; підвищення рівня цифровізації та автоматизації; прозорість здійснення митних процедур; формування системи відповідальності посадових осіб; створення рівних умови для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; ефективний митний контроль як елемент економічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Корупція в Україні 2024: розуміння, сприйняття, поширеність. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://surl.li/ikayzv> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Боротьба з корупцією на митниці: що змінилося в її сприйнятті бізнесом та митниками за останній рік? URL: <https://surl.li/ufqdmx> (дата звернення: 22.05.2026).

СНІЖКО Софія

курсантка факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ

МИРОНОВ Юрій

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Донецького державного Університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОГО РИЗИКУ

Професійна діяльність правоохоронців безпосередньо пов'язана з підвищеним рівнем небезпеки, що вимагає від працівників поліції не лише високого рівня правової обізнаності та психологічної стійкості, але й належної фізичної підготовленості. Особливого значення в цьому контексті набуває спеціальна фізична підготовка, яка виступає невід'ємною складовою професійної підготовки поліцейських та спрямована на формування навичок ефективного реагування в екстремальних (надзвичайних) ситуаціях.

Сучасні умови функціонування правоохоронної системи в Україні характеризуються зростанням кількості викликів, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки, протидією злочинності, а також участю у заходах із забезпечення національної безпеки. У таких умовах фізична підготовка поліцейських повинна відповідати вимогам часу та включати не лише загальну фізичну витривалість, але й спеціальні навички, необхідні для виконання службових завдань у стресових та небезпечних ситуаціях.

поліцейські зобов'язані підтримувати належний рівень фізичної підготовки, необхідний для виконання покладених на них службових обов'язків, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [1]. Це положення підкреслює, що фізична готовність є не додатковою, а обов'язковою умовою професійної діяльності поліцейського. Спеціальна фізична підготовка у цьому випадку виступає інструментом формування професійно важливих якостей, таких як швидкість реакції, сила, витривалість, координація рухів та здатність діяти в умовах обмеженого часу.

Особливістю спеціальної фізичної підготовки є її прикладний характер. На відміну від загальної фізичної підготовки, вона спрямована на відпрацювання конкретних дій, що безпосередньо застосовуються у службовій діяльності. Це можуть бути прийоми самозахисту, затримання правопорушників, звільнення від захоплення, дії у натовпі, використання спеціальних засобів та інші тактичні елементи. Важливим аспектом є також формування вмінь діяти у команді, що особливо актуально під час проведення спеціальних операцій.

Фізична культура, відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», визнається важливим фактором зміцнення здоров'я та підвищення працездатності громадян [2]. У контексті підготовки поліцейських це означає, що фізична підготовка має не лише прикладне, але й оздоровче значення, сприяючи підтриманню високого рівня працездатності та зниженню ризику професійного вигорання.

Не менш важливим є нормативне регулювання процесу підготовки поліцейських у відомчих актах. Відповідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», а саме пунктів, що регламентують види підготовки та порядок їх проведення, визначається структура фізичної підготовки, яка включає загальну та спеціальну фізичну підготовку, а також контрольні заходи щодо оцінювання рівня фізичної готовності [3]. Це забезпечує системність та послідовність у формуванні необхідних фізичних якостей.

Слід зазначити, що ефективність спеціальної фізичної підготовки значною мірою залежить від її інтеграції з іншими видами професійної підготовки, зокрема тактичною та психологічною. У реальних умовах службової діяльності поліцейський діє в ситуаціях, які потребують одночасного застосування фізичних, інтелектуальних та емоційно-вольових ресурсів. Саме тому підготовка повинна мати комплексний характер, передбачаючи моделювання реальних ситуацій та відпрацювання дій у максимально наближених до них умовах.

Окрему увагу слід приділити питанням безпеки під час проведення занять зі спеціальної фізичної підготовки. Високий рівень інтенсивності тренувань, а також використання спеціальних прийомів і засобів можуть створювати ризик травматизму. Тому важливим є дотримання методичних рекомендацій, використання захисного спорядження та поступове ускладнення навчального матеріалу під час службової діяльності.

Таким чином, спеціальна фізична підготовка поліцейських є важливою складовою їх професійної діяльності, яка забезпечує готовність до виконання службових завдань в умовах підвищеного ризику. Вона повинна бути системною, науково обґрунтованою та адаптованою до сучасних викликів. Подальше вдосконалення цієї складової підготовки сприятиме підвищенню ефективності діяльності поліції та рівня безпеки в суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 20.04.2026).

2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 року № 3808-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 20.04.2026).

3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» від 26.01.2016 року № 50 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text> (дата звернення: 20.04.2026).

СОКОЛЕЦЬ Наталія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ПОНОМАРЕНКО Віктор

викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сектор безпеки і оборони України є ключовим інструментом захисту державного суверенітету та конституційного ладу. В умовах збройної агресії

російської федерації питання належного правового забезпечення діяльності складових цього сектору набувають особливої актуальності та потребують системного наукового осмислення.

Правову основу функціонування сектору безпеки і оборони України становлять Конституція України, Закон України «Про національну безпеку України», а також Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. Закон України «Про національну безпеку України» вперше на законодавчому рівні закріпив поняття сектору безпеки і оборони, визначив його складові та засади демократичного цивільного контролю [1].

Відповідно до статті 12 Закону України «Про національну безпеку України» до сектору безпеки і оборони належать: Збройні Сили України, Державна прикордонна служба України, Національна гвардія України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Національна поліція України та інші органи, що здійснюють функції у сфері національної безпеки. Наявність розгалуженої системи суб'єктів зумовлює необхідність чіткого правового регулювання їх взаємодії та координації [1].

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року суттєво трансформувало правові засади діяльності сектору безпеки і оборони. В умовах воєнного стану розширено повноваження військового командування, запроваджено особливий порядок управління у відповідних сферах, обмежено окремі конституційні права та свободи громадян у межах, передбачених статтею 64 Конституції України.

Науковці звертають увагу на необхідність удосконалення механізмів координації між цивільними та військовими структурами в умовах збройного конфлікту. Зокрема, Г. П. Ситник наголошує, що ефективність сектору безпеки і оборони безпосередньо залежить від якості правового регулювання взаємодії його складових та рівня імплементації стандартів НАТО у національне законодавство [3].

Важливим напрямом удосконалення правового забезпечення є адаптація законодавства України до стандартів Північноатлантичного альянсу. У контексті євроатлантичної інтеграції суттєвого значення набувають положення Закону України «Про основи національної безпеки України» в частині закріплення курсу на набуття членства в НАТО, що підтверджено конституційними змінами 2019 року [4].

Одним із проблемних аспектів правового забезпечення є недостатня урегульованість питань взаємодії Національної поліції України з іншими складовими сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану. Аналіз чинного законодавства свідчить про наявність прогалин у розмежуванні повноважень між поліцейськими та військовими структурами підчас проведення заходів із забезпечення публічного порядку на територіях, де введено воєнний стан [5].

Таким чином, правове забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони України потребує подальшого розвитку у кількох напрямках: по-перше, удосконалення механізмів координації між суб'єктами сектору; по-друге, чіткого законодавчого врегулювання розподілу повноважень в умовах воєнного

стану; по-третє, гармонізації національного законодавства зі стандартами НАТО та ЄС; по-четверте, посилення демократичного цивільного контролю над діяльністю складових сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

3. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки України: теорія і практика : монографія. Київ : НАДУ, 2020. 408 с.

4. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07.02.2019 року № 2680-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9. Ст. 50.

5. Білас І. Г., Дорошенко О. В. Правові проблеми забезпечення взаємодії Національної поліції та Збройних Сил України в умовах воєнного стану. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 112. С. 45 – 53.

СЬОМКА Володимир

студент Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник

ДАЦЮК Тетяна

доцентка кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Національного університету «Одеська юридична академія», доцентка

РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНИХ ГРУП ТА ДЕСТРУКТИВНИХ СУБКУЛЬТУР У СКОЄННІ ПІДЛІТКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Проблема підліткової злочинності залишається однією з найгостріших соціально-правових викликів сьогодення. У період становлення світогляду підлітки опиняються під сильним впливом оточення, авторитетних фігур та соціальних груп. Вагомий внесок у формування девіаційної поведінки серед неповнолітніх здійснюють неформальні об'єднання та деструктивні субкультури, які нерідко сприяють розвитку агресивності, ігнорування правових норм та кримінальних нахилів. Сучасні підліткові субкультури часто постають як засіб протесту проти усталених соціальних правил, спосіб самовираження або спроба знайти підтримку серед однолітків. Проте певні групи такого типу

можуть набувати антисоціального забарвлення, стаючи джерелом формування кримінальних переконань у молодих людей. Вивчення впливу цих об'єднань на тенденції скоєння злочинів серед підлітків має ключове значення для розуміння та попередження девіантної поведінки. Це питання є актуальним як для кримінології, так і для психології та соціальної педагогіки.

Неформальні групи є невід'ємною складовою молодіжного середовища та відіграють важливу роль у процесі соціалізації підлітків. У підлітковому віці людина переживає складний етап психологічного становлення, який супроводжується пошуком власної ідентичності, прагненням до самостійності та бажанням отримати визнання серед однолітків. Саме у цей період підлітки найбільш чутливі до впливу соціального оточення, тому неформальні об'єднання можуть мати вирішальний вплив на формування їх світогляду, поведінки та системи цінностей.

Неформальні групи виникають на основі спільних інтересів, поглядів, стилю життя або захоплень. Для багатьох молодих людей участь у таких об'єднаннях є способом самовираження, пошуку підтримки та психологічного комфорту. У межах групи підліток відчуває себе частиною колективу, отримує емоційну підтримку та можливість самоствердитися. Саме тому вплив групи на неповнолітнього часто є сильнішим, ніж вплив сім'ї чи школи.

Разом із позитивними неформальними об'єднаннями існують і деструктивні субкультури, діяльність яких має антисоціальний характер. Такі групи нерідко формують у підлітків негативне ставлення до суспільства, закону та моральних норм. Їх учасники можуть пропагувати агресію, насильство, жорстокість, вживання алкоголю або наркотичних речовин, а також романтизувати кримінальний спосіб життя. Особливу небезпеку становить те, що підлітки часто сприймають таку поведінку як прояв сили, незалежності та дорослості [1].

У деструктивних молодіжних угрупованнях часто формується культ сили та агресії. Насильницька поведінка сприймається як спосіб самоствердження та демонстрації авторитету. Саме тому учасники таких субкультур нерідко вчиняють бійки, хуліганські дії, акти вандалізму або інші правопорушення. У деяких випадках злочинна діяльність стає для підлітків способом отримання визнання серед однолітків.

Важливу роль у втягненні підлітків у деструктивні групи відіграють соціальні та психологічні чинники. Однією з причин є неблагополучна сімейна атмосфера. Недостатня увага з боку батьків, конфлікти у родині, жорстоке поводження або байдужість можуть сприяти тому, що підліток починає шукати підтримку серед неформального оточення. Якщо така група має антисоціальну спрямованість, це значно підвищує ризик формування девіантної поведінки.

Крім того, негативний вплив мають низький рівень правової культури та відсутність належного морального виховання. Підлітки, які не мають сформованих уявлень про відповідальність, законність та наслідки правопорушень, є більш уразливими до впливу деструктивного середовища. Значення має і соціальна ізоляція. Молоді люди, які відчувають самотність або

неприйняття у суспільстві, часто прагнуть знайти підтримку у неформальних угрупованнях [2].

Велику роль у профілактиці підліткової злочинності відіграють сім'я та школа. Саме батьки й педагоги повинні своєчасно помічати зміни у поведінці підлітків, підтримувати довірливі стосунки та створювати умови для позитивного розвитку особистості. Важливо залучати молодь до спорту, творчості, волонтерської діяльності та інших соціально корисних форм активності, які сприяють самореалізації та формуванню позитивних цінностей [3].

Отже, неформальні групи та деструктивні субкультури можуть суттєво впливати на формування поведінки підлітків. За відсутності належного соціального контролю та підтримки молодь стає вразливою до негативного впливу антисоціальних угруповань, що підвищує ризик вчинення правопорушень і злочинів.

Деструктивні субкультури формують у неповнолітніх спотворені моральні орієнтири, толерантність до насильства та зневагу до правових норм. Саме тому важливими напрямками профілактики підліткової злочинності є зміцнення сімейного виховання, розвиток правової освіти, психологічна підтримка молоді та створення безпечного соціального середовища.

Ефективна боротьба з негативним впливом деструктивних груп можлива лише за умови комплексної взаємодії держави, освітніх установ, сім'ї та громадськості.

Список використаних джерел:

1. Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін. Київ : Атіка, 2019. 260 с.
2. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. Київ : Академвидав, 2021. С. 224 – 225.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. / Л. Е. Орбан-Лембрик. Київ : Академвидав, 2020. Кн. 1. 168 с.

ТЕТЕРЬКО Анастасія

*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ПОНОМАРЕНКО Віктор

*викладач кафедри адміністративного
права та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

Надзвичайні правові режими – воєнний стан, надзвичайний стан, режим антитерористичної операції – є виключними інструментами державного управління, що застосовуються в умовах реальних або потенційних загроз національній безпеці, суверенітету чи конституційному ладу. Введення таких режимів об'єктивно зумовлює розширення повноважень органів виконавчої влади та правоохоронних структур, обмеження окремих прав і свобод громадян, а також відступ від звичайного правового регулювання [1]. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання збереження принципу верховенства права як фундаментальної засади правової держави.

Верховенство права, закріплене у статті 8 Конституції України, передбачає, що Конституція має найвищу юридичну силу, а закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі і повинні їй відповідати [1]. В умовах надзвичайних правових режимів цей принцип зазнає суттєвих практичних випробувань: виникає ризик підміни законності доцільністю, розширення дискреційних повноважень органів влади без належного контролю, а також звуження судового захисту прав громадян.

Конституція України у статті 64 допускає обмеження конституційних прав і свобод в умовах воєнного або надзвичайного стану із зазначенням строку дії таких обмежень [1]. Водночас встановлюється перелік прав, які не можуть бути обмежені за жодних обставин: право на життя, заборона катувань, право на судовий захист тощо. Таким чином, Конституція закладає баланс між необхідністю ефективного реагування на загрози та збереженням незмінного правозахисного ядра.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [2]. Зазначений закон чітко регламентує повноваження органів державної влади, органів

місцевого самоврядування та Збройних Сил України, що є важливою гарантією дотримання принципу верховенства права в кризових умовах.

Практика введення воєнного стану в Україні з лютого 2022 року виявила низку проблемних аспектів у сфері забезпечення верховенства права. По-перше, значне розширення повноважень військового командування та органів Національної поліції в окремих питаннях управління потребує чітких законодавчих меж та ефективних механізмів парламентського і судового контролю. По-друге, обмеження свободи пересування, права на мирні зібрання та інших прав, хоча й передбачене законом, потребує постійного моніторингу на предмет пропорційності й обґрунтованості [3, с. 42]. По-третє, діяльність правоохоронних органів в умовах воєнного стану має здійснюватися суворо в межах закону, оскільки відступ від цього принципу підриває довіру суспільства до держави та її інституцій.

У науковій доктрині принцип верховенства права в умовах надзвичайних правових режимів розглядається крізь призму кількох взаємопов'язаних вимог: законності (будь-яке обмеження прав має ґрунтуватися на законі), пропорційності (заходи держави не повинні перевищувати необхідне для досягнення правомірної мети), недискримінації (обмеження не можуть запроваджуватися за ознаками раси, статі, мови, релігії тощо), а також незалежності судової влади як ключового інституту правового контролю за діяльністю виконавчої влади [4, с. 215].

Ключовими гарантіями верховенства права в умовах надзвичайних правових режимів є: законодавче закріплення чітких підстав, строків та обсягу обмежень прав і свобод; парламентський контроль за діяльністю виконавчої влади та збройних формувань; незалежність судової гілки влади та збереження доступу громадян до правосуддя; дотримання принципу пропорційності при застосуванні заходів примусу; прозорість діяльності правоохоронних органів та можливість притягнення їх до відповідальності за протиправні дії [5, с. 38].

Таким чином, забезпечення принципу верховенства права в умовах надзвичайних правових режимів є не лише правовою, а й політичною та суспільною необхідністю. Держава, яка навіть в умовах збройного конфлікту зберігає відданість верховенству права, демонструє стійкість своїх демократичних інститутів і зміцнює легітимність власних дій як у внутрішньому, так і в міжнародному вимірі. Перспективним напрямом подальших досліджень є вдосконалення механізмів судового та парламентського контролю за дотриманням прав людини в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 року № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176.

4. Головатий С. П. *Верховенство права: монографія: у 3 кн.* Київ: Фенікс, 2006. Кн. 3. 1747 с.

5. Рабінович П. М. Верховенство права в інтерпретації Страсбурзького суду та Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України.* 2006. № 1. С. 36 – 45.

ТИНДЮК Дар'я

*студентка Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

*професор кафедри адміністративного
права та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

У сучасних умовах українська молодь стикається з численними соціально-психологічними викликами, що негативно впливають на її ментальне здоров'я. Воєнний стан, економічна нестабільність, інформаційне перевантаження, соціальна ізоляція та невизначеність майбутнього створюють підвищений рівень стресу серед молодих людей. Особливо вразливою категорією є студенти, які поєднують навчання, професійне становлення та адаптацію до складних суспільних умов [1, с. 354].

Ментальне здоров'я є важливою складовою загального благополуччя людини та визначає здатність особи реалізувати власний потенціал, ефективно навчатися, працювати та підтримувати соціальні зв'язки. Погіршення психологічного стану молоді може проявлятися у підвищеній тривожності, депресивних станах, емоційному вигоранні та зниженні мотивації до навчання й саморозвитку [2, с. 48].

Одним із головних чинників негативного впливу на психічний стан молоді є постійний інформаційний тиск. Соціальні мережі та медіа формують відчуття небезпеки, тривоги й емоційного виснаження. Крім того, дистанційне навчання та зменшення живого спілкування призводять до відчуття самотності та соціальної ізоляції [3, с. 102].

Важливу роль у збереженні ментального здоров'я відіграє підтримка з боку держави, закладів освіти та сім'ї. Необхідним є впровадження програм психологічної допомоги у вищих навчальних закладах, проведення просвітницьких заходів щодо психічного здоров'я та формування культури

звернення по психологічну підтримку. Також ефективними засобами профілактики психологічних розладів є фізична активність, дотримання режиму праці та відпочинку, розвиток емоційної стійкості та навичок саморегуляції [4, с. 76].

За сучасних умов забезпечення психічного благополуччя молоді стає одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики. Подолання соціально-психологічних викликів потребує комплексного підходу, що поєднує правові, соціальні та психологічні механізми підтримки молодого покоління. Саме турбота про психічне здоров'я молоді є важливою умовою формування стабільного та демократичного суспільства [5].

Список використаних джерел:

1. Степанова Н. Ментальне здоров'я студентів: потреба у підтримці в умовах війни. *Медична фізика – сучасний стан, проблеми, шляхи розвитку. Новітні технології*. 2024. С. 354 – 361.
2. Савчин М. В. Психологія здоров'я : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2019. 288 с.
3. Москалець В. П. Соціальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 400 с.
4. Петровська І. Р. Ментальне здоров'я молоді в умовах сучасних викликів. *Юридична психологія*. 2022. № 2. С. 72 – 78.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.05.2026).

ТІХОНОВ Анатолій

студент Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького

Науковий керівник:

ПРЕДМЕСТНІКОВ Олег

завідувач кафедри права Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

ЕЛЕКТРОННИЙ НОТАРІАТ І ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ В УКРАЇНІ

Розгортання «е-Нотаріату» обіцяє автоматизацію реєстрів, цифрове робоче місце та прискорення процедур, проте дистанційний формат створює виклики для надійного встановлення особи й автентичності волевиявлення. В основі

проблеми – конфлікт між доступністю послуг та абсолютною законністю правочину. Державна політика орієнтована на зниження трансакційних витрат [1, с. 12], однак стаття 43 Закону України «Про нотаріат» вимагає не формальної ідентифікації, а перевірки дієздатності, справжніх намірів і добровільності [2], що у віртуальному просторі суттєво ускладнюється. Принципово, щоб закон визначав виключно правові рамки (стандарти безпеки, презумпції, межі відповідальності), а технічні параметри залишав підзаконним актам – саме такий підхід закладено в Регламенті eIDAS [3].

Виокремлюються три ключові загрози. Перша – прихований примус: обмежений огляд веб-камери унеможлиблює повноцінну оцінку психоемоційного стану; водночас традиційна ідентифікація в офісі також є вразливою: Верховний Суд України констатував, що «школа завдана позивачу стала наслідком неправомірних дій третіх осіб, які подали нотаріусу неправдиву інформацію (підроблені документи)» [4], тобто нотаріус не зміг виявити фальсифікат під час візуального огляду. Друга – компрометація кваліфікованого електронного підпису (КЕП) через добровільну передачу ключів, втрату пристрою чи соціальну інженерію. Третя – дипфейки: генеративний штучний інтелект здатен підміняти відео- та аудіопотік у реальному часі, оминаючи двовимірні системи розпізнавання. За оцінками ENISA, це одна з найдинамічніших кіберзагроз [5]; наслідки – від нікчемних правочинів у банківських активах до санкцій за порушення фінансового моніторингу.

Чинний Закон України «Про нотаріат» не регулює цифрові технології, що спричиняє правову невизначеність [6, с. 79]. Пропонується закріпити імперативну вимогу верифікації високого рівня гарантії, залишивши технічну деталізацію підзаконним актам. Надійність верифікації формалізується через інтегральний показник, що враховує біометричний збіг, успішність 3D-тесту присутності, акустико-голосову відповідність та аномалії зв'язку; вагові коефіцієнти визначає технічний адміністратор, а не нотаріус. Розподіл відповідальності має враховувати втрату нотаріусом контролю над інфраструктурою: його звільняють від майнової відповідальності за умови дотримання Технічного регламенту верифікації, а системні ризики покладаються на операторів зв'язку та кваліфікованих надавачів довірчих послуг. Доказову базу посилить обов'язковий безперервний відеозапис із електронною печаткою та позначкою часу.

Євроінтеграційний вектор вимагає гармонізації з eIDAS 2.0, що запроваджує Європейський гаманець цифрової ідентифікації (EUDI Wallet). Використання захищеного апаратного модуля для генерації КЕП принципово вирішує проблему компрометації ключів, а транскордонне визнання українських електронних підписів забезпечить легітимність дистанційних нотаріальних актів у всьому ЄС – критично важливо для мільйонів громадян за кордоном.

Цифровізація нотаріату не повинна послаблювати його захисну функцію. Закріплення високих стандартів біометричної верифікації, чіткий розподіл ризиків та обов'язкове відеофіксування дозволять створити безпечну систему, сумісну з європейськими стандартами. Конкретним кроком має стати доповнення статті 43 Закону України «Про нотаріат» нормою про обов'язковість

синхронного відеозв'язку, автоматизованої перевірки живої присутності та біометричної звірки з державними реєстрами, а також про звільнення нотаріуса від майнової відповідальності за умови дотримання затвердженого Технічного регламенту. Це забезпечить баланс між доступністю нотаріальних послуг і непорушністю права власності в епоху генеративного штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Вдовічена Л., Лукіян Д. Концепція Е-нотаріату в правовій системі України: перспективи та ризики. *Ерліхівський журнал*. 2024. Вип. 8. С. 11 – 15. <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2024-8.02>.

2. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 року № 3425-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 22.05.2026).

3. European Parliament and Council of the European Union. *Regulation (EU) № 910/2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS)*. 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/eng> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третньої судової палати Касаційного цивільного суду від 27.02.2020 року, судова справа № 335/13062/17, провадження № 61-11621св19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88016340> (дата звернення: 18.05.2026).

5. European Union Agency for Cybersecurity (ENISA). *ENISA Threat Landscape 2024*. 2024. URL: <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2024> (дата звернення: 22.05.2026).

6. Poliakov O. Administrative and Legal Framework for the Introduction of the Electronic Notarial System in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2024. № 4. P. 79 – 82. <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2024.4.11>.

ТОМАШЕВСЬКА Олександра
*студентка навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:
СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана
*заступниця директора інституту з
освітньої та науково-дослідної діяльності
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, кандидатка юридичних наук,
доцентка*

ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ІЗ ПРАВОВИМИ СТАНДАРТАМИ ЄС У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТРАНСКОРДОННІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Сучасний етап розвитку європейського правового простору характеризується інтенсифікацією інтеграційних процесів у сфері кримінальної юстиції, що зумовлює необхідність системної гармонізації національного кримінального законодавства України з *acquis de l'Union européenne*. Умови глобалізації злочинності, її транснаціоналізація, цифровізація та фінансова децентралізація формують нові виклики для державної кримінально-правової політики, яка дедалі більше виходить за межі класичної територіальної юрисдикції.

У доктринальному вимірі гармонізація кримінального законодавства розглядається як складний багаторівневий процес нормативної, інституційної та функціональної конвергенції, спрямований на досягнення сумісності правових систем при збереженні національної ідентичності кримінального права. У межах ЄС цей процес базується на принципах взаємного визнання судових рішень, ефективності правозастосування, правової визначеності та пропорційності кримінальної відповідальності [1, с. 54].

Фундаментальним елементом європейської моделі кримінальної юстиції виступає принцип *mutual recognition*, який трансформував класичну систему міжнародної правової допомоги у механізм прямої взаємодії судових органів держав-членів. Його концептуалізація відбулася у висновках Європейської Ради в Тампері (1999 р.), а подальший розвиток – у Стокгольмській програмі розвитку простору свободи, безпеки та правосуддя. Практичним інструментом реалізації цього принципу є Європейський ордер на арешт та Європейський слідчий ордер, що забезпечують оперативність і процесуальну уніфікацію транскордонного кримінального переслідування [2].

Нормативну основу гармонізації становлять директиви ЄС, які встановлюють мінімальні стандарти криміналізації та процесуальної взаємодії. Зокрема, Directive 2014/41/EU щодо Європейського слідчого ордеру формує єдину модель транскордонного збирання доказів, а Directive 2014/42/EU закріплює стандарти замороження та конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом, що є ключовим елементом економічної нейтралізації організованої злочинності [3].

Українська кримінально-правова система поступово імплементує зазначені підходи через модернізацію норм, що регулюють відповідальність за організовану злочинність (ст. 255 КК України), фінансування тероризму (ст. 258-5 КК України), а також злочини у сфері незаконного переміщення товарів через митний кордон (ст. 201-1 КК України). Водночас наукова доктрина наголошує на наявності концептуального розриву між формальною імплементациєю європейських стандартів та їх практичною ефективністю, що зумовлено недостатньою гармонізацією термінологічного апарату та різним рівнем розвитку інституційного забезпечення [4].

Окремого значення набуває гармонізація у сфері протидії кіберзлочинності, яка в умовах цифрової трансформації перетворилася на один із ключових викликів європейській безпеці. Directive 2013/40/EU встановлює мінімальні стандарти криміналізації атак на інформаційні системи, що вимагає від України не лише оновлення матеріальних складів кримінальних правопорушень, а й впровадження процесуальних гарантій допустимості цифрових доказів відповідно до міжнародних стандартів цілісності та достовірності електронної інформації [5].

Важливим елементом є інституційна інтеграція України до європейської системи кримінальної юстиції через співпрацю з Europol та Eurojust, які забезпечують координацію транснаціональних розслідувань, обмін оперативною інформацією та синхронізацію національних слідчих дій. Це формує нову модель “мережевої кримінальної юстиції”, у якій ефективність протидії злочинності визначається рівнем міждержавної кооперації.

Попри досягнутий прогрес, процес гармонізації залишається неповним і характеризується низкою системних проблем: фрагментарністю імплементациї європейських норм, відсутністю єдиної термінологічної бази, недостатнім рівнем цифрової інтеграції правоохоронних органів та обмеженою сумісністю інформаційних систем. Це свідчить про наявність розриву між нормативною адаптацією та фактичною ефективністю правозастосування.

Отже, гармонізація кримінального законодавства України з правовими стандартами ЄС у сфері протидії транскордонній злочинності є складним, багатовекторним та динамічним процесом, що охоплює нормативну конвергенцію, інституційну модернізацію та доктринальну трансформацію підходів до кримінальної політики. Її ефективна реалізація є визначальною умовою інтеграції України до єдиного європейського простору свободи, безпеки та правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Mitsilegas V. EU Criminal Law. Oxford: Hart Publishing, 2022. 412 p.
2. Council Framework Decision 2002/584/JHA on the European Arrest Warrant. Official Journal of the EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32002F0584> (дата звернення: 20.05.2026).
3. Directive 2014/41/EU on the European Investigation Order. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0041> (дата звернення: 20.05.2026).
4. Сироїд Т. Л. Міжнародно-правова протидія транснаціональній злочинності. *Науковий вісник УжНУ*. 2023. № 77 (2). С. 52 – 58.
5. Шульженко Н. В. Кіберзлочинність у міжнародному праві. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 210 – 216.

ТРІФОНОВА Анна

студентка Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова

КРИВОРУЧКО Наталя

доцентка кафедри архітектури будівель і споруд Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова, кандидатка архітектури, доцентка

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОГО АРХІТЕКТУРНОГО ПРОСТОРУ

Сучасний розвиток архітектури та урбаністики супроводжується активним впровадженням цифрових інструментів у процеси проєктування та організації середовища. Одним із ключових векторів цієї трансформації є формування інклюзивного простору, орієнтованого на забезпечення рівного доступу до будівель та інфраструктури для всіх категорій населення, незалежно від їхніх фізичних, сенсорних чи когнітивних особливостей. Традиційні підходи до безбар'єрності часто обмежуються формальним виконанням нормативних вимог. Проте новітні інструменти дозволяють перейти до адаптивної та людиноцентричної моделі універсального дизайну, де простір підлаштовується під людину, а не навпаки [1].

Метою дослідження є комплексний аналіз інтеграції передових технологій, таких як BIM моделювання, AR/VR інтерфейси, адитивне виробництво (3D друк) та сенсорні системи, у практику інклюзивного проєктування, а також визначення їхньої ефективності для створення адаптивного середовища.

Основою для впровадження різних цифрових рішень в сучасній архітектурі є інформаційне моделювання будівель (BIM). Building Information

Modeling дозволяє створити єдину цифрову екосистему проєкту, яка об'єднує архітектурні, конструктивні та інженерні рішення [2]. Завдяки цьому архітектори можуть інтегрувати параметри доступності безпосередньо у інформаційну структуру цифрової моделі будівлі ще до початку будівництва. Це забезпечує наскрізний контроль за габаритами прорізів, ухилами пандусів та ергономікою шляхів евакуації, спрощуючи подальшу модернізацію об'єкта під мінливі потреби користувачів [1].

Прямим продовженням інструментів BIM є технології віртуальної реальності (VR), які дають можливість протестувати спроектовану модель на практиці. Замість статичного аналізу креслень, VR моделювання дозволяє здійснити імерсійне цифрове тестування простору. Це допомагає наочно виявити потенційні бар'єри: оцінити доступність функціональних зон очима людини на кріслі колісному або перевірити зрозумілість просторової навігації для осіб із когнітивними порушеннями [3]. Особливого значення такий аудит набуває під час проєктування великих громадських, медичних та освітніх центрів із підвищеними вимогами до просторової логістики.

Якщо віртуальна реальність (VR) допомагає архітекторам на етапі проєктування, то доповнена реальність (AR) стає робочим інструментом для користувачів безпосередньо в готовому середовищі. Інтегруючись у системи навігації громадських будівель, AR інтерфейси транслюють інформаційні підказки у текстовому, графічному або аудіальному форматах [3]. Такий підхід усуває інформаційні бар'єри для людей із різними особливостями сприйняття, дозволяючи гнучко адаптувати навігаційні сценарії без фізичного та коштовного втручання в інтер'єр будівлі.

Паралельно з візуальними та цифровими інтерфейсами важливу роль відіграє матеріальне втілення даних завдяки технологіям 3D друку. Адитивне виробництво дозволяє оперативне переносити просторові рішення з цифрової BIM моделі у фізичні тактильні об'єкти. На відміну від плоских графічних схем чи шрифту Брайля на стінах, тривимірні рельєфні плани поверхів, макети будівель та індивідуалізовані елементи фурнітури забезпечують людям із порушеннями зору можливість повного тактильного зчитування простору [1].

Завершальним рівнем формування інклюзивної екосистеми є сенсорні технології та інтерактивні інтерфейси, які роблять статичну архітектуру динамічною. Завдяки взаємодії зі згаданими вище цифровими системами, сенсори дозволяють простору реагувати на безпосередню присутність людини. Автоматичне регулювання яскравості та спектра освітлення, безконтактне відчинення дверей і адаптивна зміна мікроклімату мінімізують фізичні зусилля користувачів. У громадських та навчальних закладах, де щодня перебувають великі потоки людей із різними фізичними можливостями, такі інтерактивні системи створюють безпечне та інтуїтивно зрозуміле середовище.

Інтеграція цифрових інструментів демонструє, що інклюзивність у сучасній архітектурі перестає бути набором ізольованих інженерних рішень. Завдяки синергії BIM моделювання, VR/AR, 3D друку та сенсорики відбувається перехід до створення єдиного, гнучкого та людиноцентричного середовища. Дослідження підтверджує, що застосування цифрового інструментарію не лише

оптимізує проєктний процес, а й виводить якість безбар'єрної архітектури на рівень динамічної адаптивності, гарантуючи рівні права та комфорт для кожного користувача.

Список використаних джерел:

1. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Київ: Мінрегіон України, 2018. URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3192362160978134152?doc_type=2 (дата звернення: 24.05.2026).

2. 5 порад, як плавно перейти до розумного BIM-будівництва. Хмарочос. 2024. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2024/05/28/5-porad-yak-plavno-perejty-do-rozumnogo-vim-budivnytva/> (дата звернення: 24.05.2026).

3. Ісаченко І. Локалізація Graphisoft. Довгоочікувана новина для BIM-проектувальників. PRAGMATIKA.MEDIA. 2021. URL: <https://pragmatika.media/lokalizacija-graphisoft/> (дата звернення: 24.05.2026).

ХАЛЕЦЬКА Соф'я

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ГУЗЕНКО Олена

доцентка кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка економічних наук, доцентка

ІНТЕГРАЦІЯ ГЕНЕРАТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне середовище функціонування вітчизняних підприємств характеризується безпрецедентним рівнем невизначеності, зумовленим військово-політичними та макроекономічними чинниками. У таких умовах традиційні методи оцінювання фінансово-економічних ризиків, що спираються виключно на ретроспективні статистичні дані, часто демонструють обмежену ефективність. Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання потребує впровадження інноваційних інструментів, серед яких особливе місце посідають генеративні моделі штучного інтелекту (Generative AI). В умовах

наявних воєнних викликів загострюється проблема адаптації інструментів цифровізації, у складі яких доволі помітне місце займає штучний інтелект. Одним із інструментів вирішення проблеми виступає кібербезпека, котра здатна захистити інформаційні потоки підприємств. Найбільш актуальними вважаються інтеграція генеративних моделей штучного інтелекту в систему оцінювання фінансово-економічних ризиків підприємства. Усе окреслене сприяло визначенню напрямку дослідження.

Питанням використання штучного інтелекту в економіці присвячено праці багатьох дослідників, проте механізми інтеграції Generative AI (на кшталт архітектур GPT-4, Claude чи спеціалізованих фінансових LLM-моделей) безпосередньо в контур економічної безпеки підприємств перебувають на стадії активного формування. Наукові доробки вітчизняних вчених присвячуються проблемам, результатам та перспективам впровадження інструментів цифровізації на різних економічних ринках. Так, В. В. Баранов [1] присвятив дослідження питанням цифрового менеджменту як обов'язкового складника цифрової економіки, а А. П. Гринько, П. Л. Гринько, Н. Г. Ушакова, Т. В. Андросова, О. А. Кулініч, І. І. Помінова [2] вивчали питання методології керування бізнесом в умовах цифровізації. В свою чергу, А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба [3] присвятили монографічні дослідження міждисциплінарному дискурсу цифрової епохи.

Метою дослідження є обґрунтування напрямів та оцінка переваг інтеграції генеративних моделей штучного інтелекту в аналітичну підсистему мінімізації фінансово-економічних ризиків підприємства.

Система оцінювання фінансово-економічних ризиків традиційно складається з етапів ідентифікації, якісного та кількісного аналізу, оцінки та моніторингу загроз. Генеративний ШІ здатний трансформувати кожен із цих етапів завдяки можливості обробляти як структуровану інформацію (фінансова звітність), так і масиви неструктурованих даних (новини, юридичні документи, аналітичні звіти ринку).

На погляд О. М. Гуцалюк [4] основні напрями інтеграції Generative AI в систему ризик-менеджменту підприємства включають:

по – перше, сценарний аналіз та стрес-тестування. Генеративні моделі здатні симулювати тисячі варіантів розвитку подій на ринку (наприклад, різка зміна курсу валют, логістичні збої або коливання попиту) та генерувати деталізовані сценарії поведінки фінансових показників підприємства, виявляючи приховані вразливості системи безпеки;

по – друге, аналіз контрагентів та комплаєнс-контроль. За допомогою автоматизованого опрацювання відкритих джерел, ШІ може миттєво формувати комплексні досьє на потенційних партнерів, виявляти ознаки фіктивності, зв'язки з токсичними активами чи санкційні ризики, що мінімізує загрозу фінансових втрат;

по – третє, прогнозування касових розривів та ліквідності. Інтегровані в ERP-системи моделі здатні здійснювати безперервний моніторинг руху грошових коштів, виявлять аномалії в транзакціях та завчасно попереджати аналітиків про ризики зниження платоспроможності підприємства.

Головними перевагами впровадження Generative AI є автоматизація рутинних операцій, швидкість прийняття рішень та можливість виявлення складних кореляцій між внутрішніми показниками підприємства та зовнішніми чинниками. Водночас інтеграція ШІ пов'язана із низкою ризиків: «галюцинаціями» моделей (генеруванням недостовірних даних), загрозою витоку комерційної таємниці під час використання хмарних рішень, а також необхідністю значних інвестицій у цифрову інфраструктуру.

Для нейтралізації цих загроз підприємствам доцільно застосовувати гібридний підхід (Human-in-the-Loop), де ШІ виступає інтелектуальним асистентом, а остаточне верифіковане рішення приймається фахівцем з економічної безпеки.

Таким чином, інтеграція генеративних моделей штучного інтелекту в систему оцінювання фінансово-економічних ризиків є перспективним інструментом посилення економічної безпеки підприємства в сучасних цифрових реаліях. Вона дозволяє перейти від реактивного управління загрозами до проактивного моделювання та запобігання кризовим явищам.

Список використаних джерел:

1. Баранов В. В. Цифровий менеджмент як обов'язковий складник цифрової економіки: монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 364 с.

2. Методологія керування бізнесом в умовах цифровізації: монографія / А. П. Грінько, П. Л. Грінько, Н. Г. Ушакова, Т. В. Андросова, О. А. Кулініч, І. І. Помінова. Харків : Вид – во «Монограф», 2022. 199 с.

3. Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс: монографія / А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба та ін.; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2024. 214 с.

4. Гуцалюк О. М. Цифрова трансформація як чинник забезпечення економічної безпеки підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 22.05.2026).

ХАЛИМОН Ярослава

студентка Хмельницького університету управління та права ім. Леоніда Юзькова

Науковий керівник:

ГУМЕНЮК Оксана

доцентка кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання Хмельницького університету управління та права ім. Леоніда Юзькова, кандидатка психологічних наук, доцентка

ПОТЕНЦІЙНІ КОНФЛІКТИ МІЖ ВЕТЕРАНАМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ЦИВІЛЬНИМИ ЧОЛОВІКАМИ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ

Актуальність теми дослідження обумовлена наявністю того факту, що під час війни головний мотив і сенс життя кожної людини і спільноти – виживання, війна суб'єктивно – це сукупність подій і обставин індивідуального життя, які треба пережити, зберегти ресурси. Повоєнне відродження – це соціальна й індивідуально-психологічна реабілітація, ресоціалізація, відновлення, але у той же час певні наслідки виникнення ідеологічних конфліктних ситуацій, що особливо яскраво простежуються у взаєминах між ветеранами російсько-української війни та цивільними чоловіками у контексті виконання військового обов'язку.

Враховуючи актуальність теми, нами визначена *мета дослідження*: здійснити психологічний аналіз потенційних конфліктів між ветеранами російсько-української війни та цивільними чоловіками у контексті виконання військового обов'язку.

Умови тривалої збройної агресії проти України зумовлюють глибокі соціальні трансформації та посилення суспільної напруги. Одним із ключових викликів сучасного українського суспільства є питання виконання військового обов'язку в умовах тривалої збройної агресії. За результатами соціологічних досліджень, більшість громадян підтримують мобілізацію як необхідний інструмент захисту держави, що свідчить про її загальносуспільне прийняття [4].

Водночас у суспільстві спостерігається амбівалентність ставлення до процесу мобілізації: поряд із підтримкою зростає кількість випадків ухилення від призову та критичне сприйняття механізмів його реалізації. Дослідники зазначають, що ухилення від мобілізації поступово набуває рис соціально толерованої поведінки, що свідчить про трансформацію суспільних норм і цінностей [2, 5, 8].

У таких умовах особливої актуальності набуває проблема взаємодії ветеранів російсько-української війни, які безпосередньо брали або досі беруть участь у бойових діях, та цивільних чоловіків призовного віку. Відмінності у досвіді, рівні ризику та сприйнятті військового обов'язку можуть формувати

підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій як на міжособистісному, так і на суспільному рівнях. Додатково, за даними досліджень, мобілізаційні процеси вже супроводжуються проявами соціального напруження та відкритих конфліктів у суспільстві. У цьому контексті важливим є комплексний аналіз причин виникнення потенційних конфліктів між зазначеними соціальними групами, а також визначення ефективних шляхів їх попередження.

У конфліктології соціальний конфлікт розглядається як форма взаємодії, що виникає внаслідок несумісності інтересів, цінностей або очікувань між індивідами чи соціальними групами. Така взаємодія не завжди має відкритий характер і може проявлятися як латентна напруга, що за певних умов переходить у відкриту конфронтацію.

Важливим поняттям є соціальна ідентифікація груп, яка визначає, як індивіди сприймають «своїх» і «чужих» у суспільстві. У ситуаціях, коли групи мають різний соціальний досвід або різний рівень залученості до спільних суспільних обов'язків, може виникати ефект протиставлення, що підсилює конфліктність взаємодії.

Також у конфліктології виділяють поняття когнітивного розриву – ситуації, коли різні соціальні групи по-різному інтерпретують одну й ту саму соціальну реальність. Саме ця різниця у сприйнятті часто стає основою для формування взаємних претензій та емоційної напруги. Отже з точки зору конфліктології, потенційні конфлікти між соціальними групами формуються не лише через об'єктивні відмінності, але й через різні способи інтерпретації соціальної реальності та нерівномірність включення в суспільно значущі процеси.

У літературі причини конфліктів пов'язують із обмеженістю ресурсів, відмінностями у цілях, цінностях та комунікаційними бар'єрами тощо [3].

Однією з ключових передумов потенційної конфліктності між зазначеними соціальними групами є різний життєвий досвід. Ветерани мають досвід безпосередньої участі у бойових діях, що формує інший рівень сприйняття відповідальності, ризику та обов'язку. Натомість цивільні чоловіки можуть мати інші життєві траєкторії, які не включають бойовий досвід, що створює різницю у соціальному сприйнятті «внеску» у спільну безпеку.

Додатковим підтвердженням наявності соціальної напруги є результати соціологічних досліджень, які свідчать про неоднозначне ставлення суспільства до осіб, що ухиляються від військової служби. Зокрема, значна частина громадян демонструє нейтральне (54 %) або навіть позитивне (19,5 %) ставлення до таких осіб, тоді як лише 26,5 % висловлюють негативну оцінку [8]. Це свідчить про розкол у суспільному сприйнятті військового обов'язку та формує підґрунтя для міжгрупових конфліктів.

У межах теорії соціальної ідентичності (Теджфел, Тьорнер) така різниця може сприяти поділу на умовні групи «тих, хто воював» і «тих, хто не воював», що посилює ефект «ми–вони» та підвищує рівень міжгрупової напруги [1].

Додатковим чинником є різне розуміння військового обов'язку та справедливості його виконання. Такі процеси можуть впливати на формування у ветеранів підвищеної чутливості до питань справедливості розподілу обов'язків,

тоді як цивільні чоловіки можуть сприймати суспільний тиск як надмірний або несправедливий. Це створює основу для когнітивного розриву – різного трактування одних і тих самих соціальних явищ.

Важливу роль також відіграють соціальні стереотипи та публічний дискурс, у якому обговорюються питання мобілізації та відповідальності громадян. Такі дискусії можуть посилювати поляризацію суспільних поглядів і формувати емоційно забарвлені оцінки різних соціальних груп [9].

З позицій класичної конфліктології (Л. Козер, Р. Дарендорф) конфлікти в таких умовах можуть виникати не лише через реальні суперечності, а й через нерівномірний розподіл соціальних ролей і статусів, що посилює структурну напругу в суспільстві. Очевидно, що ветерани російсько-української війни вже сьогодні обурені тим, що значна частина чоловіків призовного віку ухиляються від виконання військового обов'язку, і перекладають його на плечі тих хто вже у війську.

Потенційні конфлікти між зазначеними групами можуть проявлятися у різних формах. На міжособистісному рівні вони можуть виникати у вигляді напружених комунікацій, суперечок або взаємного нерозуміння в побутових чи соціальних ситуаціях. На суспільному рівні конфліктність проявляється через дискусії у медіа та соціальних мережах, де формуються протилежні позиції щодо справедливості участі у захисті держави. У таких умовах інформаційний простір може виступати як підсилювач конфліктогенних наративів.

Також конфлікти можуть мати прихований (латентний) характер, коли відкритого протистояння немає, але зберігається емоційна напруга, недовіра або критичне ставлення між представниками різних груп. Згідно з підходами сучасної конфліктології, саме латентні конфлікти часто є найбільш стійкими та складними для врегулювання.

Таким чином, сукупність соціальних, когнітивних та комунікаційних факторів формує багаторівневий потенціал конфліктності між ветеранами та цивільними чоловіками, який може проявлятися як у безпосередній взаємодії, так і на рівні суспільного дискурсу. Запобігання та зниження рівня потенційної конфліктності між ветеранами російсько-української війни та цивільними чоловіками потребує комплексного підходу, що поєднує державну політику, правове регулювання та соціальні механізми взаємодії.

Одним із ключових напрямів є державна політика у сфері підтримки ветеранів. Відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», держава забезпечує ветеранам соціальні гарантії, медичну, психологічну та професійну реабілітацію, а також сприяння їхній реінтеграції в цивільне життя [8]. Проте, як показує практика значна частина пільг для ветеранів або є мізерною або майже не доступною. Важливим інструментом є також система психологічної підтримки та адаптації. Посттравматичні стани, що можуть виникати у ветеранів, потребують фахової допомоги, оскільки невирішені психологічні наслідки бойового досвіду ускладнюють соціальну взаємодію та підвищують рівень конфліктності.

Окрему роль відіграє правове регулювання питань мобілізації та військового обов'язку. Закон України «Про військовий обов'язок і військову

службу» визначає обов'язки громадян щодо захисту держави та встановлює правові рамки проходження служби [9]. Чіткість правових норм є важливим фактором зниження соціальної напруги, оскільки зменшує простір для суб'єктивних трактувань справедливості. З точки зору конфліктології, значення має також розвиток соціальної комунікації та публічного діалогу. Спроби у 2024 році розробити справедливі умови мобілізації фактично провалилися. Станом на травень місяць Президент України В. Зеленський оголосив про запровадження реформи проходження служби, яка має змінити підходи в тому числі до мобілізації.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що потенційні конфлікти між ветеранами російсько-української війни та цивільними чоловіками формуються під впливом комплексу соціальних, психологічних та комунікаційних чинників. Основними передумовами виступають відмінності у життєвому та бойовому досвіді, різне сприйняття військового обов'язку, а також нерівномірність соціальних ролей у період тривалого воєнного стану. З позицій конфліктології такі суперечності посилюються через процеси соціальної ідентифікації та формування групових меж, що може призводити до протиставлення різних соціальних категорій. Аналіз джерел свідчить, що сучасне українське суспільство перебуває у стані складної трансформації соціальних норм, де одночасно існують як підтримка мобілізаційних заходів, так і зростання критичних оцінок окремих аспектів їх реалізації. Це створює умови для підвищення рівня соціальної напруги та формування потенційно конфліктних ситуацій. Водночас ми констатуємо, що ключовим механізмом зниження конфліктогенності є комплексна державна політика, спрямована на підтримку ветеранів, їх психологічну та соціальну реінтеграцію, а також удосконалення правового та комунікаційного середовища. Важливу роль відіграє формування культури взаємоповаги та соціальної згуртованості в суспільстві. Отже, запобігання потенційним конфліктам можливе лише за умови системного підходу, що поєднує правові, соціальні та інформаційні інструменти, спрямовані на зменшення соціальної поляризації та зміцнення суспільної єдності.

Список використаних джерел:

1. Henri Tajfel, John C. Turner. *An Integrative Theory of Intergroup Conflict*. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The Social Psychology of Intergroup Relations*. 1979. P. 33 – 47.
2. Khalymon S., Litvin L., Tyshchuk, V. La diserzione nel contesto della mobilitazione generale: Esperienza storica e sfide attuali. *Italian Review of Legal History*. 2025. Vol. 11. P. 13 – 55. <https://doi.org/10.54103/2464-8914/30275>.
3. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 400 с.
4. Мобілізація-2026: висока підтримка мобілізації при запиті на жорсткіший підхід до «ухилянтів». URL: surl.lu/kbhmhj (дата звернення: 02.05.2026).

5. Пастка мобілізації. Як держава загнала себе у кризу рішень [Електронний ресурс]. Дзеркало тижня. URL: surl.li/zgrywn (дата звернення: 02.05.2026).

6. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України № 2232-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 27. Ст. 385.

7. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України № 3551-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 45. Ст. 425.

8. Халимон С., Ковальчук Ю. Незаконна міграція осіб призовного віку через державний кордон України: аналіз громадської думки. *Law & Border*. 2024. № 4 (2). С. 203 – 225. DOI: 10.32453/913eg760.

9. Усі обговорюють дослідження «Дзеркала тижня» про перемовини з Росією та ухилянтів. Соціолог Тимофій Брік каже, що висновки журналістів хибні, і ось чому. *Vabel*. URL: surl.li/bvmurk (дата звернення: 02.05.2026).

ХОРОНЖУК Діана

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ФРОСІНЯК Руслан

старший викладач кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РІВНІ ГРОМАД

Сучасна парадигма розвитку органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) характеризується докорінним переходом від базової інформатизації та класичного електронного урядування до повноцінного цифрового управління, що базується на інтеграції інструментів штучного інтелекту та оперуванні великими масивами даних (Big Data). Цей процес дозволяє суттєво оптимізувати якість надання адміністративних послуг, підвищити прозорість локальної влади та автоматизувати управлінські цикли у межах територіальних громад. Проте стрімке впровадження новітніх технологій актуалізує складну правову проблему, пов'язану із виникненням «цифрового відставання» та нерівності серед мешканців, які не мають рівного доступу до швидкісного Інтернету чи

відповідних цифрових навичок [1, с. 95]. За умов масової концентрації конфіденційної інформації на локальному рівні виникає гостра потреба у формуванні дієвої системи адміністративно-правових гарантій, які б дозволили забезпечити стійкий баланс між цифровізацією публічного адміністрування та безумовним захистом прав особистості у цифровому середовищі.

Процес масштабування та інтенсивного впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних інструментів у муніципальний менеджмент виявив глибоку невідповідність між діючим вітчизняним регуляторним масивом та реальними технологічними трендами. Ключова адміністративно-правова колізія полягає в застарілості норм профільного Закону України «Про захист персональних даних», який за своєю правовою структурою не адаптований до умов масового використання ОМС хмарних технологій (Cloud Computing), інтегрованих локальних реєстрів та автоматизованих комплексів ЦНАП. Поточне законодавство покладає на місцеву владу жорсткі імперативні обов'язки щодо забезпечення конфіденційності, але не містить чітких, операбельних юридичних алгоритмів для децентралізованого оперування великими базами даних та застосування алгоритмів штучного інтелекту, що створює передумови для латентних правопорушень та витоку інформації.

На інституційному рівні територіальних громад ці нормативні суперечності посилюються критичними матеріально-технічними та управлінськими бар'єрами. Більшість органів місцевої влади стикаються з гострим дефіцитом цільового фінансування, що унеможливорює придбання ліцензованого програмного забезпечення та побудову сертифікованих Комплексних систем захисту інформації (КСЗІ). Ситуація ускладнюється вираженим кадровим голодом: штатні розписи міських, селищних та сільських рад переважно не передбачають посад профільних фахівців із кібербезпеки та адміністраторів безпеки даних. Як наслідок, локальні цифрові платформи залишаються вразливими перед зовнішніми кіберзагрозами, а фрагментарність або повна відсутність локальних нормативно-правових актів (інструкцій, регламентів, порядків доступу) на рівні конкретної громади дезорієнтує посадових осіб та знижує рівень загальної інформаційної безпеки публічного управління.

Мінімізація виявлених безпекових ризиків та подолання інституційних бар'єрів у процесі цифровізації муніципального менеджменту потребують системного реформування правового механізму захисту інформації із проектуванням провідних міжнародних стандартів. Впровадження європейської (континентальної) моделі регулювання, ядром якої виступає Загальний регламент про захист даних (GDPR), дозволить змістити фокус із формального вітчизняного контролю за технічними параметрами КСЗІ на реальне забезпечення й повагу до прав суб'єктів персональних даних. На відміну від ліберальної (американської) кодифікації, європейський підхід імперативно закріплює жорсткі адміністративні санкції за неналежне оперування інформацією та запроваджує інститут обов'язкового призначення офіцерів із захисту даних (DPO), що є критично необхідним для впровадження у практику великих об'єднаних громад [2, с. 342]. На управлінському рівні ОМС цей процес

має супроводжуватися розробкою уніфікованих локальних регламентів, оптимізацією процедур сертифікації хмарних сервісів ЦНАП та впровадженням постійного незалежного ІТ-аудиту інформаційних систем органів місцевої влади.

Адміністративно-правові засади захисту персональних даних та інформаційної безпеки в умовах цифрової трансформації публічного управління є базовим складником загальнонаціональної системи кібербезпеки та невід'ємною умовою збереження інформаційного суверенітету держави. Подальша модернізація профільного законодавства України має спрямовуватися на усунення колізій між темпами технологічного розвитку Big Data й нормативними обмеженнями, чітку децентралізацію фінансових ресурсів для кіберзахисту громад, а також імплементацію стандартів ЄС. Комплексне вирішення зазначених юридичних та організаційних завдань дозволить сформуванню збалансоване, захищене й транспарентне цифрове середовище, спроможне гарантувати безпеку суспільства та сталий розвиток інститутів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Бородін Є., Піскоха Н., Демощенко Г. Проблеми і переваги цифровізації місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. Т. 9. № 4. С. 95 – 103. <https://doi.org/10.15421/152140>.

2. Солодовник О. В. Адміністративно-правові засади захисту персональних даних: порівняльний аналіз міжнародних моделей регулювання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Т. 2. № 4. С. 340 – 343. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.56>.

ЦЯПКАЛО Крістіна

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОДИНЦОВА Олена

доцентка кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук, доцентка

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, ЯКЩО ВОНИ СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

В умовах воєнного стану в Україні питання безпеки дорожнього руху та кримінальної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, що спричинили загибель потерпілих, набуває особливої актуальності. Кримінальні правопорушення, передбачені ст. 286 КК України, посягають на безпеку дорожнього руху та життя і здоров'я людини [1]. У зв'язку з цим важливим є аналіз судової практики щодо призначення покарання, застосування випробування та додаткових санкцій, зокрема позбавлення права керування транспортними засобами.

За даними Офісу Генерального прокурора, упродовж січня-квітня 2026 року за ст. 286 КК України було зареєстровано 2239 кримінальних правопорушень, водночас у 735 провадженнях особам повідомлено про підозру. Це свідчить про значну поширеність таких правопорушень і актуальність дослідження судової практики у цій категорії справ [2].

Метою нашого дослідження є аналіз судової практики щодо призначення покарання за порушення правил дорожнього руху, якщо такі дії спричинили смерть потерпілого, за 2026 рік.

Загальна кількість вироків, що надійшли до судів у період з 01 січня 2026 року по 30 квітня 2026 року за ст. 286 КК України (усі частини), склала 938 вироків (за даними Єдиного державного реєстру судових рішень [3]).

У якості пілотного дослідження нами було проаналізовано 30 обвинувальних вироків, постановлених за ч. 2 та ч. 3 ст. 286 КК України, що містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень та надійшли до суду у вказаний період.

Аналіз 15 досліджених вироків за ч. 2 ст. 286 КК України свідчить, що суди найчастіше призначають покарання у вигляді позбавлення волі строком від 3 до 4 років із подальшим звільненням від його відбування на підставі ст. 75 КК

України. У 73,3 % випадків суди застосовували звільнення від відбування покарання з випробуванням, встановлюючи іспитовий строк від 1 до 3 років та покладаючи обов'язки, передбачені ст. 76 КК України. Реальне позбавлення волі було призначене у 26,7 % випадків. Додаткове покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами застосовувалось залежно від обставин ДТП, поведінки обвинуваченого та позиції потерпілих.

Водночас судова практика за ч. 3 ст. 286 КК України свідчить про тенденцію до посилення кримінальної відповідальності, а суди переважно призначають покарання у вигляді позбавлення волі від 5 до 8 років (73,4 % випадків). Максимальні покарання (9 – 10 років) застосовано у 13,3 % вироків. Ще у 13,3 % випадків суди застосували ст. 69 КК України та призначили покарання нижче від найнижчої межі санкції через наявність виняткових пом'якшуючих обставин.

Додаткове покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами застосовано у всіх досліджених výroках, переважно строком на 3 роки (93,3 %).

Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 УК України) застосовано судами першої інстанції у 26,7% справ. Водночас однак апеляційні суди у низці випадків скасовували такі рішення та призначали реальне позбавлення волі, посиляючись на тяжкість наслідків кримінального правопорушення і необхідність забезпечення справедливого балансу між інтересами суспільства та правами потерпілих.

Таким чином, аналіз судової практики за перші чотири місяці 2026 року свідчить про різний підхід судів до призначення покарання залежно від тяжкості наслідків ДТП та кількості загиблих осіб.

У справах за ч. 2 ст. 286 КК України (загибель однієї особи) суди переважно застосовують більш м'який підхід: у 73,3 % випадків особи були звільнені від відбування покарання з випробуванням відповідно до ст. 75 КК України, а додаткове покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами призначалося не завжди.

Натомість у справах за ч. 3 ст. 286 КК України (загибель кількох осіб) простежується суворіший підхід. Апеляційні суди у низці випадків скасовували вирок із застосуванням ст. 75 КК України та призначали реальне позбавлення волі, переважно строком від 5 до 8 років. Додаткове покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами застосовувалося у всіх досліджених випадках.

Такий підхід узгоджується з принципами справедливості та цілями кримінального покарання, визначеними ст. 50 КК України, з огляду на підвищений ступінь суспільної небезпеки таких діянь.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25 – 26. Ст. 131.

2. Генеральна прокуратура України: офіційний сайт. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень – квітень 2026 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 20.05.2026).

3. Єдиний державний реєстр судових рішень: офіційний сайт. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/133929072> (дата звернення: 20.05.2026)

ШИНКАРЕНКО Світлана

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

В умовах повномасштабної війни в Україні відбулося безпрецедентне зростання потреби населення у психологічній та психіатричній допомозі. Це зумовило необхідність швидкої трансформації державної політики та переходу від застарілих медичних підходів до формування комплексної системи надання публічних послуг у сфері ментального здоров'я. Адміністративна процедура отримання таких послуг наразі зазнає суттєвого спрощення, цифровізації та наближення до отримувача.

На основі аналізу чинного законодавства (зокрема Закону України «Про адміністративні послуги» [1], постанов КМУ щодо програми медичних гарантій [3]) та практичного досвіду реалізації Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» [8], можна виділити такі ключові тенденції розвитку адміністративних процедур у цій сфері:

1) Адміністративна процедура пошуку та доступу до надавачів послуг стала прозорішою завдяки інструментам електронної охорони здоров'я (eHealth). Запуск Національною службою здоров'я України дашборду «Надавачі медичної допомоги за напрямом «Психологічна та психіатрична допомога»» є інноваційним адміністративним рішенням [7]. Він дозволяє громадянам без бюрократичних перепон знаходити заклади, що безоплатно надають

психологічну допомогу (на первинному рівні, стаціонарно або через мобільні команди). Важливою адміністративною новелою є те, що для звернення до психолога чи психіатра на первинній ланці направлення сімейного лікаря більше не є обов'язковим [7].

2) Процедура надання послуг виходить за межі класичних лікарень. Відповідно до нормативної бази КМУ держава контракує та фінансує діяльність мобільних мультидисциплінарних команд та центрів ментального здоров'я [3]. Паралельно, по лінії Міністерства соціальної політики, у територіальних громадах створюються Центри життєстійкості. Адміністративний алгоритм роботи таких центрів базується на принципі «єдиного вікна» та міжвідомчої взаємодії (система перенаправлення), де співпрацюють місцева влада, бізнес та громадські організації [8].

3) Формування публічної політики щодо соціального захисту учасників бойових дій вимагає окремих адміністративних механізмів психологічної реабілітації. Досвід країн НАТО (США, Канада, Польща) свідчить про необхідність створення мультидисциплінарних команд та сімейно-орієнтованих підходів [6, с. 66]. В Україні адміністративна процедура для ветеранів поступово інтегрується в єдиний маршрут - від центрів реабілітації (наприклад, мережа RECOVERY, до якої інтегровано Центри ментального здоров'я) [8] до реінтеграції у цивільне життя за підтримки Мінветеранів.

4) Зважаючи на стигматизацію теми психічного здоров'я, критичним елементом адміністративної процедури є інформаційний аспект. Медична інформація про психічний стан особи належить до вкрай чутливих категорій персональних даних [5, с. 121]. Адміністративно-правове регулювання (зокрема процедура отримання інформованої згоди [2] та обмеження доступу третіх осіб) має гарантувати повну конфіденційність на всіх етапах від звернення до кол-центру чи ЦНАПу до внесення даних у медичну інформаційну систему.

5) У кризових ситуаціях адміністративна процедура надання послуги тісно пов'язана з роботою екстрених служб. Накази МОЗ щодо міжрегіональної маршрутизації пацієнтів у системі екстреної медичної допомоги забезпечують нормативне підґрунтя для швидкого доправлення особи у гострому стресовому чи психіатричному стані до найближчого профільного закладу, незалежно від адміністративно-територіальних меж [4].

Сучасна адміністративна процедура надання публічних послуг у сфері ментального здоров'я еволюціонує від складної медичної бюрократії до клієнтоорієнтованого сервісу. Головними напрямками її подальшого вдосконалення є: посилення міжвідомчої координації (МОЗ, Мінсоцполітики, Мінветеранів), подальша цифровізація маршрутів пацієнта та розвиток послуг на рівні територіальних громад із суворим дотриманням прав людини на конфіденційність медичної інформації.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI.

2. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 року № 1489-III.

3. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2026 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.12.2025 року № 1808.

4. Про затвердження Порядку міжрегіональної маршрутизації пацієнтів в системі екстреної медичної допомоги : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.10.2021 року № 2349.

5. Головка К. В. Адміністративно-правове регулювання надання психіатричної допомоги в Україні: інформаційний аспект. *Актуальні питання юридичної науки*. 2025. № 1. С. 121 – 125.

6. Савельєва А. В. Публічна політика у військових структурах України: психологічні аспекти: магістерська робота. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2025. 66 с.

7. Як знайти медзаклад, який надає безоплатну психологічну допомогу. Міністерство охорони здоров'я України. 2023. URL: <https://moz.gov.ua/uk/jak-znajti-medzaklad-jakij-nadae-bezoplatnu-psihologichnu-dopomogu> (дата звернення: 22.05.2026).

8. На Хмельниччині Олена Зеленська відвідала заклади, де надають психосоціальну та реабілітаційну допомогу. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». URL: <https://howareu.com/news/nakhmelnichchini-olena-zelenska-vidvidala-zaklady-de-nadaiut-psykhosotsialnu-ta-reabilitatsiinu-dopomogu> (дата звернення: 22.05.2026).

ШИШОВ Павло

студент Університету митної справи та фінансів

ФЕСЕНКО Валерія

професорка кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування Університету митної справи та фінансів, докторка економічних наук, професорка

ESG-ЗВІТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку української економіки характеризується необхідністю не лише повоєнного відновлення підприємств, а й адаптації корпоративного середовища до європейських стандартів ведення бізнесу. Одним із важливих напрямів такої трансформації є впровадження ESG-підходів та розвиток нефінансової звітності. У країнах Європейського Союзу ESG-звітність уже стала важливим інструментом оцінювання сталості, прозорості та

відповідальності компаній, а для України її розвиток набуває особливого значення в умовах євроінтеграції та післявоєнної відбудови.

Поняття ESG поєднує три ключові напрями оцінювання діяльності підприємства: екологічний (Environmental), соціальний (Social) та управлінський (Governance). ESG-підхід дає змогу аналізувати не лише фінансові результати компанії, а й її вплив на навколишнє середовище, суспільство та якість корпоративного управління. У сучасних умовах це стає важливим фактором формування довіри з боку інвесторів, партнерів, держави та суспільства.

В останні роки у Європейському Союзі відбувається активна стандартизація нефінансової звітності. Важливу роль у цьому процесі відіграють Директива CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) та Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку ESRS. Вони визначають вимоги до розкриття інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємств. Особливістю сучасного підходу є використання принципу подвійної суттєвості, відповідно до якого компанії повинні оцінювати не лише вплив ESG-факторів на власний бізнес, а й вплив своєї діяльності на суспільство та навколишнє середовище.

Проблематика ESG-звітності та стандартизації нефінансового розкриття інформації активно досліджується як у європейському, так і в міжнародному науковому середовищі. Levchenko N. та Antonova L. розглядають управління сталим розвитком підприємств крізь призму впровадження вимог CSRD та ESRS, акцентуючи увагу на гармонізації корпоративної звітності відповідно до європейських стандартів [1]. Важливу роль у розвитку сучасної ESG-звітності відіграють стандарти SASB, які ґрунтуються на принципі галузевої суттєвості та орієнтовані на визначення найбільш значущих ESG-факторів для різних секторів економіки [2]. Практичні аспекти підготовки нефінансової звітності висвітлено у спільному керівництві GRI та SASB, де обґрунтовано підходи до інтеграції стандартів сталого розвитку у систему корпоративного звітування [3]. Окреме значення для розвитку ESG-звітності в країнах ЄС має нормативна база Європейської Комісії щодо корпоративної sustainability reporting, яка визначає сучасні вимоги до прозорості та підзвітності компаній [4].

Для України розвиток ESG-звітності є актуальним одразу з кількох причин. По-перше, це необхідна умова поступової інтеграції до економічного простору ЄС. По-друге, ESG-підходи можуть стати важливим інструментом повоєнного відновлення економіки, оскільки міжнародні інвестори дедалі більше звертають увагу саме на сталість, прозорість та соціальну відповідальність бізнесу. По-третє, розвиток нефінансової звітності сприяє підвищенню якості корпоративного управління та ефективності управління ризиками в українських компаніях. Важливо зазначити, що ESG-показники не є повністю однаковими для всіх підприємств. Частина з них має універсальний характер, наприклад показники енергоспоживання, охорони праці, етики чи управління ризиками. Водночас значна кількість показників залежить від галузевої специфіки діяльності компанії. Саме тому ESG-звітність різних секторів економіки може суттєво відрізнятися за змістом та пріоритетами розкриття інформації.

Наприклад, для енергетичних компаній особливе значення мають питання декарбонізації, скорочення викидів парникових газів та енергетичної безпеки. Для фармацевтичних підприємств пріоритетними є доступність лікарських засобів, безпечність продукції та дотримання стандартів GMP. Для агропродовольчих компаній важливими залишаються питання продовольчої безпеки, добробуту тварин, управління земельними ресурсами та контролю якості харчової продукції.

У сучасних умовах війни та повоєнного відновлення українські підприємства стикаються з новими ризиками та викликами. Саме тому ESG-звітність може виконувати не лише інформаційну, а й стратегічну функцію. Вона дозволяє компаніям демонструвати стійкість бізнес-моделі, ефективність управління ризиками, соціальну відповідальність та готовність до довгострокового розвитку. Крім того, прозора ESG-звітність може стати важливим фактором залучення міжнародних інвестицій та участі українських підприємств у глобальних ланцюгах створення вартості.

Список використаних джерел:

1. Levchenko N., Antonova L. Management of sustainable development of companies through the prism of corporate reporting in accordance with the requirements of CSRD and ESRS. *Information Systems Research*. 2024. DOI: 10.59214/mb/3.2024.25. URL: ResearchGate publication by Levchenko & Antonova (дата звернення: 01.01.2026).
2. SASB Standards. Sustainability Issues are Business Issues. 2021. URL: SASB Standards overview (дата звернення: 01.01.2026).
3. A Practical Guide to Sustainability Reporting Using GRI and SASB Standards / Produced by GRI and SASB. 2021. URL: GRI and SASB practical guide (дата звернення: 01.01.2026).
4. Corporate sustainability reporting // European Commission : website. 2025. URL: European Commission sustainability reporting page (дата звернення: 01.01.2026).

ШМИК Данило

*студент навчально-наукового інституту
права та соціального менеджменту
Донецького державного університету
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

*професор кафедри адміністративного
права та процесу навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Необхідність трансформації правової системи виникає внаслідок усвідомлення суспільством або національною елітою її недостатньо ефективного функціонування. Правова система здійснює регулятивну та охоронну функції, а також, що особливо важливо, виконує інтегративну роль – забезпечує об'єднання правових норм з іншими позитивними правовими явищами в цілісну систему та їхню взаємодію з іншими соціальними інститутами [1, с. 35].

Найсильнішим каталізатором трансформації української правової системи стала загроза існуванню Української держави. Із початком повномасштабної війни проти російського агресора, українське суспільство сформувало спільну надмету – інтегральну ідею, якої бракувало протягом попередніх десятиліть незалежності. Цією ідеєю стало глибоке усвідомлення необхідності збереження української нації та захисту української державності [1, с. 36].

Євроінтеграційний напрям модернізації українського суспільства обумовлює потребу у посиленні ролі права в суспільних процесах. У зв'язку з цим принцип верховенства права виступає ключовою засадою оновлення українського суспільства та держави [1, с. 37].

Воєнний стан став безпрецедентним фактором, який істотно вплинув на систему публічного управління, змінивши її функції, повноваження та механізми діяльності. Адміністративне право, що традиційно регулює взаємовідносини між державою та громадянами, опинилося в центрі масштабних трансформацій, спричинених необхідністю одночасного забезпечення державної безпеки та дотримання прав і свобод людини [2, с. 6].

Запровадження воєнного стану зумовило перегляд нормативно-правових основ діяльності органів виконавчої влади, виникнення кризових адміністративних процедур, активне впровадження цифрових технологій в управлінські процеси, а також посилення значення принципів законності, пропорційності та належного врядування. Умови повномасштабної війни

спричинили як практичну трансформацію, так і доктринальний розвиток адміністративно-правового режиму воєнного стану, який набув рис гнучкої, адаптивної та технологічно спрямованої системи публічного управління [2, с. 6].

Ухвалення у 2022 році Закону України «Про адміністративну процедуру» стало подією, яка засвідчила перехід до європейської моделі належного врядування, заснованої на принципах прозорості та підзвітності. Водночас в умовах воєнного стану реалізація положень цього Закону має низку труднощів, зокрема неможливість дотримання процесуальних строків, обмежений доступ учасників до документів та ускладнення процедур повідомлення сторін. Це обумовлює необхідність розроблення кризових процедур – спрощених адміністративних механізмів, здатних забезпечити оперативність управлінських рішень без порушення принципу законності [2, с. 8].

В умовах воєнного стану органи публічної адміністрації були наділені суттєво розширеними повноваженнями. До них належать регулювання мобілізаційних заходів, встановлення комендантської години, обмеження руху транспорту, управління державним і комунальним майном, контроль за дотриманням вимог військового обліку, а також реалізація заходів цивільного захисту та організація евакуації населення. Такі зміни є необхідною умовою для належного забезпечення державної безпеки та захисту громадян [2, с. 8].

В умовах воєнного стану, запровадженого в Україні у відповідь на повномасштабну агресію російської федерації, адміністративний процес зазнав суттєвих змін. Обмеження окремих прав і свобод, внутрішнє переміщення населення, проведення мобілізаційних заходів, а також потреби національної безпеки й оборони сформувавши нові виклики як для державної влади, так і для суспільства. За таких обставин адміністративні органи та судова система змушені пристосовуватися до нових умов, забезпечуючи баланс між захистом прав людини та необхідністю гарантування безпеки держави [3, с. 458].

Розвиток кризового адміністративного права тісно пов'язаний з активними процесами цифровізації публічного управління. Завдяки впровадженню цифрових технологій вдалося зберегти ефективність державного управління, забезпечити доступність адміністративних послуг і підтримати прозорість процедур у ситуації, коли інші механізми зазнали істотних обмежень [2, с. 11].

Однією з найбільш виразних тенденцій періоду воєнного стану є інтенсивна цифровізація публічного управління. Такі інструменти, як платформа «Дія», Єдиний державний вебпортал електронних послуг та системи електронного документообігу, забезпечують громадянам можливість отримувати основні адміністративні сервіси навіть у районах ведення бойових дій [2, с. 11].

Отже, трансформація правової системи в умовах сучасних викликів є закономірним процесом, зумовленим, насамперед, воєнною агресією та євроінтеграційним курсом України. В умовах воєнного стану ці зміни проявилось у розширенні повноважень органів публічної влади, запровадженні кризових адміністративних процедур та цифровізації публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Гладкий С. О. Модернізація правової системи України: потреби та перспективи. *Трансформація правової системи України в сучасних умовах: матеріали II Всеукраїнської інтернет-конференції*, м. Полтава, 20 травня 2025 р. Полтава, 2025. С. 35 – 39.
2. Кравцова Т. М. Трансформація адміністративного права України в умовах воєнного стану: баланс між безпекою та правами людини. *Адміністративне право і процес*. 2025. № 3. С. 5 – 18.
3. Колеснікова М. В., Скоблик М. О. Адміністративний процес – український досвід. Виклики, трансформація й перспективи розвитку. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. № 1. С. 455 – 459.

ЯНЧЕНКО Мирослав

студент Державного університету економіки і технологій

Науковий керівник:

ОРЛОВ Валентин

перший проректор Державного університету економіки і технологій, кандидат наук з державного управління, доцент

ОПТИМІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ

Сьогоднішній етап розвитку вищої освіти визначається конкретними та чіткими вимогами до створення та підвищення якості надавання освітніх послуг, прозорих внутрішніх процесів в університеті та ефективним керуванням ним. Як зазначається в Законі України «Про вищу освіту» система внутрішнього забезпечення якості освіти є обов'язковою складовою для успішного проходження акредитаційної експертизи освітніх програм закладів вищої освіти [1]. До системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти відноситься: моніторинг та перегляд освітніх програм, забезпечення наявності необхідних ресурсів, забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників, здійснення оцінювання здобувачів вищої освіти, опитування здобувачів про якість надання освітніх послуг. Та в даному академічному середовищі з'являється нове поняття – штучний інтелект, що відкриває нові можливості та погляди на забезпечення якості освіти, оптимізації процесів у сфері забезпечення якості освіти, в першу чергу у внутрішній системі якості освіти.

Метою доповіді є визначення шляхів застосування штучного інтелекту в системі внутрішнього забезпечення якості вищої освіти та оцінка потенціалу впливу ШІ на освітній процес.

Система внутрішнього забезпечення охоплює спектр трудомістких процесів. Традиційно, такі процеси супроводжується значним документообігом і нерідко супроводжуються технічними помилками. Функціонування штучного інтелекту відбувається на основі наданих даних та(або) контекстних запитів. Арсенал засобів ШІ передбачає в собі значні потужності аналізу наданої інформації, що зменшує кількість витраченого часу на опрацювання великих масивів даних. Дослідниця О. Панухник зазначає: «ШІ може сприйняти значно більше інформації, ніж людина, сьогочасна його експансія в освіту й наукові дослідження здобувачів вищої школи завдяки інтерактивним помічникам і адаптивним програмам для навчання дає змогу: персоналізувати освітній процес; актуалізувати форми самостійного навчання та самоосвітньої діяльності; спрогнозувати, відобразити й здійснити комерціалізацію результатів наукових пошуків; з'ясувати залежність між освітою та науково-дослідною сферою; спростити повсякденні технічні завдання» [2].

Як вже зазначалось раніше, то процес забезпечення якості освіти супроводжується великим об'ємом документообігу, тож його автоматизація є головною задачею. Генеративні моделі здатні створювати проекти звітів про самооцінювання, стандартизовані опитувальники, шаблони протоколів засідань груп забезпечення освітніх програм. О. А. Самойленко, О. П. Ступак та М. А. Юзик наголошують на вагомому оптимізаційному потенціалі штучного інтелекту (ШІ) в контексті автоматизації освітнього процесу. Науковиці констатують, що впровадження інструментів ШІ дозволяє ефективно делегувати їм виконання звичайних, рутинних завдань. Це, відповідно, звільняє інтелектуальний ресурс суб'єктів навчання, надаючи адміністрації та викладачам можливість точніше визначити попередній рівень підготовки здобувачів, а самим студентам – адаптувати навчання під індивідуальні потреби. Як свідчать результати емпіричного аналізу авторів, переважна більшість респондентів (75 %) оцінюють таку автоматизацію позитивно, оскільки вона безпосередньо оптимізує навчальний процес і підвищує якість засвоєння знань [3].

Також, аналізуючи великі масиви, штучний інтелект може запропонувати варіанти рішень задля покращення освітніх програм, генерувати порівняльні огляди та прогнозування ризиків невідповідності стандартам якості освіти.

Водночас, стрімка інтеграція генеративних моделей в академічне середовище актуалізує низку суттєвих застережень щодо надійності внутрішньої системи забезпечення якості. Як зазначають дослідники М. Мар'єнко та В. Коваленко, надмірна залежність від технологій створює реальний ризик зниження когнітивних здібностей, креативності та критичного мислення суб'єктів освітнього процесу [4]. У контексті документообігу та аналітики варто враховувати, що системи ШІ припускаються помилок, а згенерований ними контент може не відповідати суті заданого контексту чи початкового запиту.

Крім того, оскільки автоматизація процесів зачіпає персональну інформацію, гостро постає проблема конфіденційності та захисту даних

користувачів. Саме тому інструменти ШІ не можуть замінити людину й мають слугувати виключно доповненням до матеріалів, розроблених фахівцями. Будь-які автоматично створені звіти, опитувальники чи аналітичні прогнози потребують обов'язкової верифікації та критичного перегляду з боку груп забезпечення якості, щоб упередити викривлення інформації та зберегти високі стандарти акредитаційних процесів.

Отже, інтеграція штучного інтелекту в систему забезпечення якості вищої освіти суттєво оптимізує рутинний документообіг, аналіз даних та персоналізацію навчання. Водночас використання генеративних моделей несе ризики порушення конфіденційності, зниження критичного мислення суб'єктів освітнього процесу та помилок у контенті. Через це технології ШІ мають розглядатись лише як допоміжний інструмент, який у жодному разі не замінює людський ресурс. Подальше успішне впровадження ШІ потребує обов'язкової верифікації його результатів фахівцями для збереження високих стандартів акредитації освітніх програм.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 22.05.2026).

2. Панухник О. В. Штучний інтелект як інноваційний інструмент підвищення якості вищої освіти. *Галицький економічний вісник*. 2023. Т. 83. № 4. С. 60 – 66. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/83/1206.pdf> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Самойленко О. А., Ступак О. П., Юзик М. А. Оптимізація освітнього процесу закладу вищої освіти засобами штучного інтелекту. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 60. С. 138 – 142. URL: <https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/60/28.pdf> (дата звернення: 22.05.2026).

4. Мар'єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*. 2023. Вип. 38 (1). С. 48 – 53. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/en/article/view/225/149> (дата звернення: 22.05.2026).

ЯКОВЛЄВА Анастасія

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

МАКАРЕНКО Олександр

професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

Трансформація системи адміністративної юстиції в Україні відбувається в умовах воєнного стану та паралельних євроінтеграційних процесів. Публічно-правові спори характеризуються особливим суб'єктним складом, у яких відповідачем виступає суб'єкт владних повноважень, що зумовлює початкову процесуальну нерівність сторін. Для її подолання Кодекс адміністративного судочинства України закріплює принцип офіційного з'ясування всіх обставин справи, відповідно до якого суд активно сприяє встановленню істини, а обов'язок доведення правомірності рішень і дій покладається на орган влади [1].

Додатковим системним викликом залишається нестабільність законодавства, що проявляється у частих змінах процесуальних норм та впливає на єдність судової практики. Водночас європейські стандарти адміністративного правосуддя стимулюють розвиток альтернативних способів вирішення спорів, зокрема медіації, що дозволяє зменшити навантаження на судову систему та скоротити строки розгляду справ [1, с. 25].

Воєнний стан суттєво підвищив роль адміністративних судів як ключового механізму судового контролю за діяльністю органів публічної влади. У цей період сформувалися нові категорії адміністративних спорів, пов'язані з мобілізаційними процедурами, веденням військового обліку, примусовим відчуженням майна, а також соціальним забезпеченням військовослужбовців і внутрішньо переміщених осіб. Для гарантування доступу до правосуддя було змінено територіальну підсудність судів, що опинилися в районах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях [2, с. 48].

Важливим інструментом стала цифровізація судочинства через Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему (ЄСІТС), яка включає підсистему «Електронний суд» та електронні кабінети учасників. Це забезпечило

безперервність здійснення правосуддя навіть в умовах підвищених безпекових ризиків [3, с. 40 – 43].

Європейські стандарти правосуддя, закріплені у статтях 6 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, гарантують право на справедливий суд і ефективний засіб юридичного захисту. Національні суди зобов'язані застосовувати практику ЄСПЛ, що сприяє утвердженню принципу верховенства права та стандартів доброго врядування. В умовах набуття Україною статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу особливого значення набуває гармонізація адміністративного процесуального законодавства з європейськими стандартами правосуддя та принципами ЄС. Серед актуальних проблем залишаються високий розмір судового збору, що інколи обмежує доступ до правосуддя, а також системне невиконання судових рішень органами державної влади [4, с. 172 – 173]. Перспективи розвитку адміністративного судочинства пов'язані з подальшою цифровізацією та регулюванням використання штучного інтелекту [3, с. 40].

Таким чином, поєднання викликів воєнного стану з євроінтеграційними зобов'язаннями зумовлює комплексну трансформацію адміністративного судочинства. Його подальший розвиток має ґрунтуватися на забезпеченні доступу до правосуддя, підвищенні ефективності виконання судових рішень, розширенні цифрових інструментів та гармонізації із стандартами Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Ямишишин К. А. Особливості адміністративного судочинства в Україні : міждисциплінарна курсова робота / наук. кер. М. Ю. Кравчук. Тернопіль : Західноукраїнський національний університет, Юридичний факультет, 2025. 27 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/174b7eb8-f7ba-4a9d-9a65-7f47298fa4ab/content> (дата звернення: 26.05.2026).

2. Неугодніков А. О. Особливості здійснення адміністративного судочинства під час воєнного стану. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2024 р.). Одеса : Фенікс, 2024. С. 48 – 49. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9f0f2558-2ddb-44e3-afe3-ca63d082b7b3/content#page=452> (дата звернення: 26.05.2026).

3. Бліхар М. М. Адаптація адміністративного судочинства до викликів цифрового суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2026. Вип. 93. Ч. 3. С. 38 – 44. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/354478/340750> (дата звернення: 26.05.2026).

4. Пироговська В. О., Маслоva Н. Г., Рудой К. М. Вплив міжнародного права на адміністративне судочинство України. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 3 (13). С. 162 – 176. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/21673/21646> (дата звернення: 26.05.2026).

5. Європейські стандарти адміністративної юстиції та їх впровадження в національну правову систему України / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2026. 210 с.

ЯКУШКО Кристина

студентка навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ШУЛЬГА Андрій

доцент кафедри державно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЮРИДИЧНІЙ НАУЦІ:
МЕЖІ ДОПУСТИМОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА АКАДЕМІЧНА
ДОБРОЧЕСНІСТЬ**

Стрімкий розвиток генеративних систем штучного інтелекту відкриває нові можливості для наукових досліджень у галузі права, водночас породжуючи серйозні виклики для академічної доброчесності. Поява загальнодоступних інструментів на кшталт великих мовних моделей суттєво змінила практику написання наукових і навчальних робіт у закладах вищої юридичної освіти [1]. Відсутність чіткого правового та інституційного регулювання використання таких інструментів у науковому середовищі створює правову невизначеність як для здобувачів вищої освіти, так і для науково-педагогічних працівників. Дослідження меж допустимого використання генеративного штучного інтелекту у юридичній науці та його співвідношення з вимогами академічної доброчесності є тому актуальним і своєчасним.

Правову основу академічної доброчесності в Україні закладено у Законі України «Про освіту» та Законі України «Про вищу освіту». Стаття 42 Закону «Про освіту» закріплює поняття академічної доброчесності як сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу [2]. Водночас чинне законодавство не містить жодних спеціальних норм щодо використання засобів штучного інтелекту в навчальній та науковій діяльності, що утворює значну прогалину в регулюванні.

Генеративні системи штучного інтелекту здатні виконувати широкий спектр завдань, актуальних для юридичної науки, здійснювати пошук та систематизацію правових норм, складати проекти процесуальних документів, аналізувати судову практику та генерувати текст наукових статей. Як зазначають Харитонова О.І та інші, відкритість у застосуванні штучного інтелекту створює

умови для критичного осмислення його можливостей і обмежень, що є важливим для розвитку самостійності і творчого мислення і стандартів академічної доброчесності [3, с. 85].

Питання авторства наукових праць, створених за допомогою генеративного штучного інтелекту, є одним із найбільш дискусійних у сучасній науковій спільноті. Відповідно до статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», суб'єктом авторського права може бути виключно фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір [4]. Це означає, що текст, згенерований системою штучного інтелекту, не є об'єктом авторського права, а його видавання за власний науковий доробок підпадає під ознаки академічного плагіату у розумінні чинного законодавства про освіту.

Провідні українські заклади вищої освіти вже розпочали розробку внутрішніх документів, що регулюють використання штучного інтелекту в академічній діяльності. Зокрема, як стверджує І. І. Коваленко, Херсонський державний університет одним із перших ухвалив «Загальні Політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях» у 2023 році. У документі здійснено поділ на обов'язкові, рекомендовані та заборонені дії, що дозволило сформувавши рамку відповідального застосування технологій. Інший підхід продемонстрував Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», в якому акцент зроблено на усвідомленому та відповідальному використанні ШІ без введення жорстких загальних заборон. «Політика використання ШІ для академічної діяльності» (2023) цього університету спрямована на виховання культури використання інноваційними інструментами, ніж на обмеження [5, с. 102 – 103]. Водночас більшість закладів освіти ще не сформували чітких критеріїв розмежування допустимого і недопустимого використання генеративних моделей, що породжує правову невизначеність. Проте Міністерство освіти і науки України спільно з Міністерством цифрової трансформації та залученими експертами презентували рекомендації щодо відповідального використання штучного інтелекту (ШІ) у закладах вищої освіти [6].

Порівняльний аналіз підходів до регулювання використання штучного інтелекту в академічному середовищі дозволяє зробити висновок щодо наявності трьох основних моделей, а саме: заборонної (повна заборона використання генеративних інструментів у навчальній діяльності), дозвільно-декларативної (дозвіл за умови обов'язкового розкриття факту використання) та інтеграційної (цілеспрямоване включення роботи з інструментами штучного інтелекту до навчального процесу як окремої компетентності). Вважаємо, що для юридичної освіти найбільш прийнятною видається дозвільно-декларативна модель з чіткими обмеженнями щодо фінальних кваліфікаційних робіт та наукових публікацій.

На підсумок можна зазначити, що використання генеративного штучного інтелекту у юридичній науці та освіті потребує невідкладного правового та інституційного врегулювання на рівні як законодавства, так і внутрішніх актів закладів вищої освіти. Пріоритетним завданням є законодавче закріплення поняття академічного плагіату із застосуванням штучного інтелекту та

встановлення чіткої відповідальності за порушення цих норм у Законі України «Про освіту». Дозвільно-декларативна модель регулювання, що передбачає обов'язкове розкриття факту використання генеративних інструментів, видається найбільш збалансованою для потреб юридичної освіти на сучасному етапі. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці галузевих стандартів академічної доброчесності для юридичних факультетів з урахуванням специфіки правової науки.

Список використаних джерел:

1. Ярошевська Т. В., Матухно К. О. Творчий контроль як критерій авторства в умовах використання генеративного штучного інтелекту. *Juris Europensis Scientia*. 2026. Вип. 1. С. 48 – 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2026.9>.

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38 – 39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 22.05.2026).

3. Харитонova О. І., Галупова Л. І., Мартинюк І. В. Принципи доброчесного використання штучного інтелекту в освітньому процесі. *Право і суспільство*. 2025. № 5. Т. 2. С. 81 – 87. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.10>.

4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 року № 2811-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 12. Ст. 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20> (дата звернення: 22.05.2026).

5. Коваленко І. І. Політики використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти: український та міжнародний досвід. *Open educational e-environment of modern University*. 2025. № 19. С. 97 – 114. DOI: 10.28925/2414-0325.2025.196.

6. В Україні розробили рекомендації щодо відповідального використання ШІ у вишах. Судово-юридична газета. 29.04.2025. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/329674-v-ukraine-razrabotali-rekomendatsii-po-otvetstvennomu-ispolzovaniyu-ii-v-vuzakh> (дата звернення: 22.05.2026).

*Матеріали Всеукраїнського студентського наукового форуму
(в авторській редакції)
28 травня 2026 року*

**МОЛОДЬ І НАУКА – 2026:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Комп'ютерна верстка: Атаманенко Ю. Ю.

**Оригінал-макет підготовлено організаційним комітетом
Всеукраїнського студентського наукового форуму
«Молодь і наука – 2026: сучасні виклики та перспективи»
25000, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, буд. 1**